

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

На правах рукопису

ЛАХ МАР'ЯНА РОМАНІВНА

УДК 371.13 : 001.76 : 372.2

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Дисертація
на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Науковий керівник
Мацук Людмила Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

Івано-Франківськ – 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДНЗ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	14
1.1. Інновації в контексті розвитку сучасної освіти.....	14
1.2. Місце інноваційних технологій у підготовці майбутніх педагогів дошкільного профілю у вищих навчальних закладах України.....	37
1.2.1. Професійна підготовка майбутніх педагогів до інноваційної діяльності в контексті сучасної психолого-педагогічної діяльності.....	37
1.2.2. Фахова спрямованість змісту підготовки майбутніх педагогів на впровадження інноваційних технологій в освіту дітей старшого дошкільного віку.....	46
Висновки до першого розділу.....	66
РОЗДІЛ 2. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	70
2.1. Стан готовності майбутніх педагогів до інноваційної діяльності в сучасних дошкільних навчальних закладах України.....	70
2.2. Організаційно-педагогічні основи підготовки майбутніх педагогів до використання інноваційних технологій у навчальній діяльності з дітьми старшого дошкільного віку.....	95
Висновки до другого розділу.....	130
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДНЗ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	132

3.1 Готовність майбутніх педагогів до використання інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку.....	132
3.1.1 Організаційно-методичне забезпечення формування готовності до впровадження інноваційних технологій у навчальну діяльність дітей старшого дошкільного віку.....	132
3.1.2 Організація підготовки майбутніх педагогів ДНЗ до навчання дітей англійської мови.....	166
3.2. Аналіз результатів дослідження.....	171
Висновки до третього розділу.....	190
ВИСНОВКИ.....	192
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	197
ДОДАТКИ.....	223

ВСТУП

Актуальність дослідження. Формування нових парадигм освіти відбулося внаслідок інноваційних пошуків, які пришвидшили темпи цивілізаційного поступу. Відтак, розвиток освіти супроводжується інноваційними реформами, актуалізується пріоритетність досліджень у галузі педагогічної інноватики як напрям модернізації її змісту на всіх рівнях: від дошкільної – до вищої педагогічної професійної, посилюється увага до стимулювання творчого потенціалу всіх учасників освітнього процесу. Успіх переходу сучасної дошкільної освіти на інноваційний рівень узалежнений від готовності педагогів до інтегрування в її зміст новаторства відповідно до векторів загальних тенденцій її розвитку. Традиційна система фахової підготовки майбутніх педагогів для дошкільних навчальних закладів сформована в радянський період в умовах обмеженого доступу до широкого інформаційного простору. Очевидне домінування репродуктивних форм усе ще притаманне її знаковим параметрам у вищих навчальних закладах України, у змісті й технологіях його реалізації. Як наслідок, випускники здебільшого не готові самостійно і творчо працювати в умовах швидкого оновлення знань. Формування самостійних і висококваліфікованих фахівців забезпечує інноваційна освіта. Із другої половини ХХ століття інноваційність розглядається основною характеристикою її нововведень.

Відповідно до аналізу законодавчого забезпечення і стандартів вищої освіти нормативними основами її модернізації розглядаємо закони України «Про освіту» (1991), «Про інноваційну діяльність» (2002), «Про вищу освіту» (2014), положення «Про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти України» (2000) та «Про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (2002), а також затверджені Колегією Міністерства освіти і науки України «Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності галузевого рівня у сфері освіти» (2003). У Законі України «Про інноваційну діяльність» (2002) інновації трактуються як удосконалені

конкурентно-спроможні технології, що істотно покращують структуру і якість соціальної сфери.

Інноваційні зміни в сучасній українській освіті відображено в наукових працях В. Андрущенка, С. Гончаренка, М. Євтуха, Г. Єльнікової, О. Коваленко, В. Лозової, Н. Тверезовської, О. Ярошенко та ін., у яких актуалізовано проблеми її якості, шляхи формування освітніх технологій унаслідок активізації досліджень в означеному руслі. Інноваційну діяльність представлено за такими напрямками: удосконалення навчально-виховного процесу у ВНЗ – А. Алексюк, В. Кремень, О. Савченко, Г. Сиротенко; інноваційні педагогічні технології – В. Олійник, І. Підласий, С. Сисоєва; теоретичний контекст педагогічної інноватики, визначення її структури, закономірностей функціонування інноваційних процесів у педагогічних системах – О. Божко, Л. Буркова, Л. Ващенко, О. Попова; обґрунтування інноваційної діяльності в системі освіти (експертиза, оцінювання, відбір нововведень, моніторинг) – К. Баханов, Л. Даниленко; інноваційне середовище – В. Бобрицька, Т. Кравченко; інноваційний експеримент – Ю. Гільбух, М. Дробноход та ін. Фахову підготовку досліджено в контексті професійної діяльності педагога (А. Алексюк, В. Бондар, М. Марусинець, О. Мороз, О. Пехота, О. Савченко); формування готовності до чітко означеного виду діяльності у сфері освіти (М. Євтух, І. Зязюн, І. Підласий, М. Поташник); орієнтації студентів закладів вищої освіти на творчість (В. Кан-Калик, П. Щербань, Р. Шакуров); формування особистості та розвитку її потенційних можливостей (О. Кульчицька, В. Моляко та ін.) У працях зарубіжних дослідників порушено актуальні проблеми професійної творчості особистості, особливості прояву її обдарованості (Дж. Гімер, А. Краллі, Ф. Лезер, Я. Хлавс та ін.).

Теоретико-методологічні засади професійної підготовки в контексті її фундаментальних основ представлено в працях В. Бондаря, Н. Гузій, А. Капської, Н. Ничкало та ін.; психолого-педагогічні аспекти досліджуваної проблеми розкрито в науковому доробку О. Бондаря, І. Зязюна, С. Сисоєвої

та ін.; професіоналізацію сучасних вищих навчальних закладів та актуальність її мінливості в руслі організаційних трансформацій обґрунтовують загалом – В. Кремень, В. Олійник, О. Пехота, О. Савченко, Н. Хміль та ін., у дошкільній галузі – Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Зданевич, Ю. Косенко, К. Крутій, Н. Лисенко, Т. Поніманська, Р. Пріма та ін. Відтак, інноваційна діяльність педагога постає основним напрямом переходу дошкільної освіти до моделі її інноваційного розвитку. На цій підставі визначаємо підготовку майбутніх педагогів у вищому навчальному закладі України до впровадження інноваційних технологій як пріоритетний напрям його діяльності.

Актуальність дослідження зумовлено протиріччями між використанням традиційних методів навчання, виховання і розвитку й умовами життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку, які ініціюють їхні актуальні потреби, що вимагають нових підходів до вирішення; між вимогами суспільства до якості підготовки фахівців дошкільної освіти та відсутністю реальних механізмів проектування і впровадження інновацій у її зміст відповідно до сучасних вимог; необхідністю удосконалення професійних знань, умінь і навичок педагогів у руслі інтеграційних процесів у європейському освітньому просторі та усталеністю змісту й умов їхньої підготовки до педагогічної діяльності в дошкільних навчальних закладах.

Державна освітня політика України в галузі дошкілля, що радикально змінюється на початку III тисячоліття у руслі нових парадигм, орієнтована на формування цілісної особистості в дошкільних навчальних закладах. Увиразнюються тенденції диференціації освітніх послуг із урахуванням запитів дітей і їхніх батьків, посилюється міжнародне співробітництво щодо використання фахового потенціалу педагогів, набуває значущості їхня професійна компетентність, спрямована на впровадження інноваційних технологій у навчання дошкільників.

Доцільність дослідження підтверджена курсом Міністерства освіти і науки України на реформування дошкільної галузі: актуалізовано тенденцію

формування національного освітнього простору шляхом інтегрування інноваційних технологій не лише в загальну професійну підготовку майбутніх педагогів, а й у їхню підготовку до навчання дітей старшого дошкільного віку іноземної мови згідно з Положенням про навчально-виховний комплекс «дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад», «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» (2003); наголошено на введенні спеціалізації з навчання іноземних мов і надалі її пролонговано в рішенні колегії Міністерства освіти і науки України «План дій щодо поліпшення якості вивчення іноземних мов у дошкільних навчальних закладах та в початковій школі загальноосвітніх навчальних закладів на 2009-2012 роки» (2009) та в Базовому компоненті дошкільної освіти (2012); в освітньо-професійній програмі підготовки бакалавра, затвердженій МОН України (2009); у «Переліку напрямів (спеціальностей), що поєднуються з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями, за якими здійснюється підготовка педагогічних працівників освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра, спеціаліста, магістра» МОН України (2007; 2014).

Відповідно, навчання дітей іноземної мови потрібно розглядати в руслі інтернаціоналізації змісту дошкільної освіти, яка за спрямованістю і значущістю належить до тих складових системи освіти України, що увиразнюють перспективи розвитку всіх сфер суспільного буття. В останні роки оволодіння старшими дошкільниками іноземною мовою є предметом наукових пошуків вітчизняних учених (Н. Бабенко, Н. Кудикіна, В. Скульте, Т. Шкваріна та ін.) і практиків (О. Казанічер, О. Коломінова, Т. Марчій-Дмитраш, О. Паршикова, В. Плахотник та ін.) та зарубіжних дослідників (О. Бахталіна, Т. Гордон, М. Паррот, М. Стронін, Т. Рязанцева, Л. Федорова, Дж. Хамер та ін.); розроблено програми «Англійська мова для дітей дошкільного віку» (2008); «Цікавинка» (2010); «Граючись вчимося. Англійська мова» (2013) тощо.

Необхідність професіоналізації педагога на шляху до його входження в інноваційний простір спрямовано на забезпечення нової якості дошкільної освіти, потреба підготовки його до реалізації інваріантної та варіативної складових Державного стандарту вищої освіти, які дотепер ще не були предметом спеціального наукового дослідження, зумовили актуальність теми дисертації: **«Формування готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження є складовою науково-дослідної теми кафедри теорії та методики дошкільної освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» – «Підготовка майбутнього педагога до професійної діяльності в умовах трансформації суспільного устрою та інтегрування в європейський освітній простір» (реєстраційний номер 0106U009432). Тему дисертації затверджено вченою радою ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 4 від 29.12.2009р.) і погоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 10 від 20.12.2011р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально апробувати ефективність організаційно-педагогічного забезпечення процесу фахової підготовки майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у навчання дітей старшого дошкільного віку (із вивченням іноземної мови).

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати інноваційні технології та обґрунтувати їхню актуальність у дошкільній освіті України.
2. Проаналізувати особливості підготовки майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес сучасних дошкільних навчальних закладів.

3. Теоретично обґрунтувати й експериментально апробувати модель формування готовності майбутніх педагогів до використання інноваційних технологій у навчальній діяльності дітей старшого дошкільного віку, зокрема і під час вивчення іноземної мови.

4. Розробити дидактико-методичний супровід використання педагогами інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку іноземної мови як компонента їхньої професійної готовності до реалізації варіативної складової БКДО (Базового компонента дошкільної освіти).

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки майбутніх педагогів у сучасних вищих навчальних закладах України до роботи з дітьми дошкільного віку.

Предмет дослідження – підготовка майбутніх педагогів напряму «Дошкільна освіта» (додаткова спеціалізація «Вчитель іноземної мови в ДНЗ») до впровадження інноваційних технологій у навчальну діяльність дітей старшого дошкільного віку.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять концептуальні положення нової парадигми вищої освіти в умовах національного відродження держави, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту» та ін., наукові праці, у яких обґрунтовано взаємозв'язок і взаємодію системного, діяльнісного, компетентнісного та рефлексивного підходів до підготовки майбутніх педагогів (А. Алексюк, Н. Бібік, В. Бондар, В. Кремень); методологічна інтерпретація змісту і напрямів діяльності сучасних дошкільних навчальних закладів опирається на положення про комплексність професійної підготовки (І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало); філософсько-педагогічні ідеї дитиноцентризму, зокрема змісту пріоритетів і оптимізації особистісного виміру в дошкільній освіті (Л. Артемова, І. Бех, О. Савченко).

Для вирішення поставлених завдань використано такі **методи дослідження**: *теоретичні*: вивчення й аналіз психологічної, педагогічної,

методичної літератури, порівняння й узагальнення інформації з метою дослідження сутності інноваційної діяльності та її організації в закладах дошкільної освіти; аналіз та узагальнення експериментальних даних і навчальних програм для визначення й обґрунтування актуальних аспектів підготовки педагогів у сучасних ВНЗ; теоретичне обґрунтування технології підготовки педагогів до інноваційної діяльності відповідно до предмета наукового дослідження; теоретичне прогнозування, проектування та моделювання; *емпіричні*: анкетування, тестування, спостереження, моніторинг, бесіда, рейтинг, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи), результати якого поетапно, *статистично* та якісно оброблялись.

Експериментальна база дослідження. Дослідження здійснювалося на базі Педагогічного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (спеціальність «Дошкільна освіта», 122 студенти), факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (73 студенти), факультету дошкільної освіти Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (84 студенти). Загалом було охоплено 279 студентів і 35 викладачів вищезгаданих навчальних закладів.

Наукова новизна одержаних результатів:

- *уперше* доведено актуальність докорінних змін змісту, форм, методів і засобів підготовки фахівців дошкільної галузі на основі аналізу сучасної освітньої парадигми, у якій простежено негативний вплив обмеженого доступу майбутніх педагогів до інформаційного простору на формування їхньої професійної компетентності в євроінтеграційних умовах;

- *розглянуто* підготовку педагогів дошкільних навчальних закладів до навчання дітей старшого дошкільного віку іноземної мови у контексті їхньої професійної компетентності; виявлено її характерні особливості (недостатня спрямованість іноземної мови як фахової дисципліни на її вивчення в дошкільних навчальних закладах; відсутність диференціації в програмно-

методичному супроводі навчання дошкільників англійської мови на заняттях і під час гурткової роботи поза мовним середовищем та ін.), з'ясовано законодавчо-нормативне забезпечення, науково-методологічне («новація», «інновація», «нововведення», «технології», «педагогічні технології», «інноваційна діяльність», «інноваційна педагогічна технологія») та дослідно-експериментальне обґрунтування в працях вітчизняних і зарубіжних учених;

- *розроблено та апробовано* модель формування готовності майбутніх педагогів у руслі тенденцій розвитку дошкільної освіти України і виокремлено її компоненти (мотиваційний, комунікативно-інформаційний та інноваційно-пошуковий), критерії (когнітивно-мотиваційний, репродуктивно-комунікативний, креативно-інноваційний), рівні сформованості готовності до впровадження інноваційних технологій (високий (креативний), середній (репродуктивний), початковий (елементарний)); обґрунтовано інноваційні технології навчання дітей старшого дошкільного віку загалом (технології розвивального, ігрового, інтерактивного навчання) та вивчення іноземної мови зокрема (технології психолого-педагогічного проектування);

- *охарактеризовано* позитивні здобутки зарубіжних освітніх систем (вальдорфська педагогіка, технологія саморозвивального навчання Г. Селевка, дальтон-технологія, методика Марії Монтессорі), а також подальшого розвитку набули шляхи їх творчих запозичень на етапі модернізації підготовки фахівців вищої категорії для дошкільної галузі освіти України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці організаційно-методичного забезпечення (навчально-методичний посібник «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів» для студентів університету спеціальності 6.010101 «Дошкільна освіта»; навчальний посібник «My English Alphabet» (із дидактичним супроводом) для дітей старшого дошкільного віку (вивчення англійської мови в контексті варіативної складової дошкільної освіти)) для майбутніх

педагогів; у доведенні доцільності впровадження експериментально обґрунтованого змісту формування готовності до означеної діяльності в дошкільному навчальному закладі, який представлено в дидактичних матеріалах із програмно-методичного забезпечення спецкурсів і спецсемінарів (написання рефератів, курсових, дипломних і магістерських робіт зі спеціальних дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах) і професійно-орієнтованих дисциплін зі спеціальності «Дошкільна освіта».

Матеріали дисертаційної роботи **впроваджено** в навчально-виховний процес Педагогічного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (акт про впровадження № 01-15/03-965 від 18.06.2015р.), Мукачівського державного університету (акт про впровадження № 1762 від 04.09.2015р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (акт про впровадження № 585/1 від 10.09.2015р.), Педагогічного коледжу Львівського національного університету імені Івана Франка (акт про впровадження № 162 від 19.11.2015р.), Вінницького обласного комунального гуманітарно-педагогічного коледжу (акт про впровадження № 01-07-24/15 від 30.11.2015р.).

Апробація результатів дослідження. Одержані результати апробовано шляхом їх оприлюднення на міжнародних – «Питання сучасної науки і освіти» (Київ, 2011), «Pytania. Odpowiedzi. Hipotezy: nauka XXI stulecie» (Гданськ, 2014), «Педагогическое мастерство и педагогические технологии» (Чебоксари, 2014), «Модернізація педагогічної освіти: виклики XXI століття» (Київ, 2016) і всеукраїнських – «Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців» (Хмельницький, 2014), «Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців» (Хмельницький, 2015) науково-практичних конференціях та на Міжнародному науково-практичному форумі «Народознавчі технології охорони і збереження здоров'я дітей і молоді» (Івано-Франківськ, 2010).

Публікації. Основні положення дисертації оприлюднено в 13 одноосібних публікаціях. Із них: 8 – статті у наукових фахових виданнях, 2 – в наукових періодичних виданнях інших держав, 1 – тези доповідей у збірниках матеріалів конференцій, а також 1 – навчально-методичний посібник «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів» для студентів університету спеціальності 6.010101 «Дошкільна освіта» та 1 – навчальний посібник «My English Alphabet» (із дидактичним супроводом) для дітей старшого дошкільного віку.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (251 найменування, з них – 13 іноземною мовою), 9 додатків. Загальний обсяг дисертації – 262 сторінки, із яких 196 сторінок основного тексту. Робота містить 24 таблиці та 8 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДНЗ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Інновації в контексті розвитку сучасної освіти

Об'єктивний поступ науково-технічного й соціального розвитку сучасного суспільства неминуче поширився і на освіту, загостривши протиріччя в соціальних пріоритетах молодого покоління. Формування принципово нової парадигми освіти – перехід від виховання громадянина країни до формування громадянина світу, відкритого, демократичного і відповідального – відбулося внаслідок інноваційних пошуків, прискорення темпів цивілізаційного розвитку. Відтак, подальший розвиток суспільства супроводжують інноваційні реформи, серед яких значне місце належить реформі освіти.

Нові цілі її модернізації спрямовані на досягнення відповідності викликам часу і потребам особистості, формування здатності до самореалізації в соціумі, який змінюється під впливом об'єктивних факторів. Відповідно актуалізується пріоритетність досліджень у галузі педагогічної інноватики, яка в 90-х роках XX століття вже виокремилась у потужний напрям її модернізації на всіх рівнях: від дошкільної – до вищої педагогічно професійної шляхом посилення уваги до розвитку творчого, особистісного, індивідуального потенціалу всіх учасників навчально-виховного процесу в закладах різного рівня акредитації.

Реалізація означених векторів модернізації освіти обумовлює потребу в інноваційних педагогічних технологіях, стимулюючи творчий пошук концепцій, принципів розширення і конкретизацію змодельованих підходів, що загалом передбачає суттєві зміни в змісті, формах, методах і засобах навчання та виховання підростаючого покоління, починаючи з дошкільного віку.

Таким чином, зміни в розвитку української освіти мотивують фахівців не лише до ґрунтовної теоретичної підготовки, а й до здатності забезпечувати

перехід від індустріального до якісно нового, інноваційно-інформаційного суспільства шляхом інтегрування новаторства в освіту дітей загалом та її методичний супровід зокрема.

Успіх реалізації сучасної освітньої парадигми узалежнений від рівня готовності педагога до її впровадження. Необхідними якостями розглядаємо його сформовану духовність і високу моральність, інтелігентність, професійну компетентність, творчу й гуманістичну складові педагогічної діяльності. Відповідно таку підготовку треба здійснювати на засадах фундаментальності, варіативності й альтернативності, гуманізації навчально-виховного процесу вищого навчального закладу та гуманітаризації змісту фахової підготовки студентів. Загалом, вищезазначеним актуалізовано компетентнісний підхід як стрижневу основу професійного формування майбутнього педагога дошкільного навчального закладу.

У руслі означеного підходу зміщуються пріоритети: від засвоєння визначених державними стандартами знань, умінь і навичок потрібно перейти до одночасного формування здатності практично діяти, ухвалювати рішення, впроваджувати ефективні педагогічні технології в ситуаціях реальної професійної діяльності, обстоювати активну життєву позицію в усіх сферах суспільного життя, а також володіти навичками неперервної самоосвіти та рефлексії [115, с. 3-4].

Відтак, сучасна українська освіта покликана чітко і своєчасно реагувати на досягнення науки і культури, включаючи студентів в активні суспільні та професійні відносини, формуючи уявлення та навички послуговування новими технологіями на основі сучасних різногалузевих знань, а також забезпечувати відповідність рівня їхньої освіти вимогам науково-технічного і духовного прогресу. Пошуки шляхів своєчасного реагування вищих навчальних закладів на швидкі зміни у всіх сферах суспільного життя є досить складним завданням.

Педагогічна наука впродовж століть намагається знайти оптимальні шляхи пошуків різних алгоритмів побудови навчального процесу, наприклад:

навчання у співпраці, метод проектів, різнорівневе навчання, метод майстерень та ін. [146].

Сучасна вища педагогічна школа України перебуває у стані неперервного організаційного реформування, аналізу психолого-педагогічного підґрунтя, переосмислення усталених цінностей і пріоритетів, визнання необхідності докорінних змін в освіті на етапі переходу суспільства до постіндустріального розвитку, що загострює увагу вчених до інноваційних технологій. Реальні процеси в житті підростаючого покоління на порозі самостійного професійного вибору посилюють також їхні вимоги до освіти, яка все ще відстає від реальних потреб. Сучасна освітня парадигма, за якою здійснюється фахова підготовка майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів, сформована в умовах обмеженого доступу студентів до широкого інформаційного простору і, внаслідок цього, у ній все ще домінують репродуктивні форми їх навчання.

Традиційний навчальний процес зорієнтовано на отримання, у кращому випадку – на творче засвоєння знань, і саме так освіта формує споживацьке ставлення молодих людей до знань, виховує особу-екстернала, що вміє активно працювати лише під керівництвом і під впливом спонуки зовнішніх чинників. Відтак, молоді фахівці здебільшого не готові творчо і самостійно працювати, особливо в умовах швидкого оновлення знань.

Як бачимо, визначальний чинник суспільного прогресу сучасного етапу цивілізації перебуває у площині науки й освіти, а молодь, яка вчиться, повинна бути зорієнтована на особистісний соціально-культурний розвиток, що забезпечуватиме їй не лише професійне зростання згідно з обраним фахом, а й високу освіченість як носія новітніх знань [226].

Сучасна вища педагогічна освіта України спрямована на підготовку фахівця, здатного жити в глобалізованому і динамічно змінному світі, сприймаючи його мінливість як суттєву складову способу життя. Загалом це зумовлює її включення в складну систему суспільних взаємовідносин, вимагає здатності до нестандартних і швидких рішень. Відтак, основну увагу

треба приділяти подоланню консерватизму в навчально-виховній діяльності всіх учасників педагогічного процесу. Інноваційна за своєю сутністю освіта забезпечує виховання самостійних і самодостатніх громадян із чітко вираженим особистісним потенціалом, які керуються в житті набутими знаннями і сформованими переконаннями.

Витоки освітніх інновацій сягають періоду зародження експериментальної педагогіки у другій половині XIX ст., і вже з 60-х років XX століття феномен «інноваційність» розглядається основним для характеристики становлення і розвитку суспільної постіндустріальної формації. Інновацію розглядають як реалізоване нововведення в освіті – у змісті, формах, методах і прийомах навчальної діяльності та виховання особистості (методики, технології); у змісті та формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти; у засобах навчання і виховання та в підходах до соціальних послуг в освіті, що суттєво підвищує якість, ефективність і результативність навчально-виховного процесу [63].

Результати аналізу законодавчого забезпечення і стандартів вищої школи України, стану педагогічного процесу у вищих навчальних закладах свідчать про те, що вони потребують значної модернізації. До нормативних основ належать закони України «Про освіту» (1991) [86], «Про наукову та науково-технічну діяльність» (1992) [85], «Про науково-технічну інформацію» (1993) [84], «Про авторське право і суміжні права» (1994) [79], «Про наукову і науково-технічну експертизу» (1995) [83], «Про загальну середню освіту» (1999) [81], «Про вищу освіту» (2014) [80], положення «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (2001) [179] та «Про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (2002) [177]. Колегія Міністерства освіти і науки України затвердила «Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності галузевого рівня у сфері освіти» (2003) [190], передбачивши прогнозування програм розвитку освіти й науки та конкретні заходи щодо реалізації зазначених напрямів.

У дослідженні порушеної проблеми будемо опиратися на визначення Закону України «Про інноваційну діяльність», згідно з яким інноваціями є новостворені (застосовані) і (або) удосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні, виробничі, адміністративні та комерційні рішення, що істотно покращують структуру і якість виробництва та (або) соціальної сфери [82].

Оскільки освіта України перебуває на незадовільному рівні вимог до неї в умовах розбудови української державності, культурного та духовного відродження, метою програми передбачено її виведення на рівень розвинутих країн. Цей процес уможлиблює відхід від авторитарної педагогіки шляхом впровадження сучасних педагогічних технологій [60].

Стратегію та пріоритетні напрями навчання й виховання особистості – громадянина України, здатного навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства, визначено в Національній доктрині розвитку освіти [155].

В окреслених стратегічних завданнях реформування освіти в Україні виокремлюємо як актуальне – її виведення на рівень розвинутих країн світу шляхом докорінного реформування концептуальних, структурних, організаційних засад; подолання монопольного ставлення держави в освітній сфері шляхом створення на рівноправній основі недержавних закладів освіти; глибокої демократизації традиційних закладів освіти.

Відтак, інноваційна діяльність педагога постає основним напрямом переходу освіти до моделі інноваційного розвитку. На цій підставі визначаємо як пріоритетний напрям підготовку майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у дошкільні навчальні заклади.

Актуальність та доцільність дослідження зумовлено необхідністю вирішення суперечностей між вимогами суспільства до якості підготовки фахівців педагогічного профілю та відсутністю реальних механізмів проектування й впровадження інновацій, які передбачають оновлення змісту освіти та підвищення її ефективності до науково обґрунтованого рівня.

Цьому сприяє впровадження низки навчальних дисциплін: «Інноваційні технології навчання дітей старшого дошкільного віку», «Технології розвивального навчання дітей старшого дошкільного віку», «Методика викладання інноваційної діяльності», «Інноваційні технології у вищому навчальному закладі», «Інноваційні педагогічні технології» та інших, зміст яких є дотичним, а також доцільне уведення спецкурсу «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів» із інтегративним контролем як обов'язкової складової інтегрованих іспитів у вищому навчальному закладі.

У державних стандартах вищої педагогічної освіти України постають аналогічні завдання щодо переосмислення її позитивних здобутків та врахування досвіду підготовки фахівців вищої кваліфікації в зарубіжних освітніх системах. Зазначене вище актуалізує формування творчого потенціалу педагогів у галузі дошкільної освіти України (див. Додаток А).

Рівень готовності майбутніх випускників до інноваційної діяльності в умовах їх безперервної педагогічної підготовки підвищує забезпечення розробки теоретичної моделі та укладання програми формування педагога-новатора; відбір оптимального змісту, форм, методів і засобів організації педагогічної діяльності в структурних підрозділах системи неперервної педагогічної освіти; послідовну реалізацію форм і методів, які дали очікувані результати, а також коригування компонентів готовності до інноваційної діяльності, які перебувають на етапі формування до зазначеного виду діяльності.

У роботі описано алгоритм розробки та реалізації моделі формування готовності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку іноземної (англійської) мови. Її реалізація в системі неперервної освіти дозволяє не лише удосконалити процес підготовки на етапі навчання студентів у ВНЗ, а й впорядкувати та структурувати його задля того, щоб забезпечити підвищення професійної компетентності

педагогів-практиків, перевівши освітньо-виховний процес дошкільних навчальних закладів у стан постійного розвитку.

Така динаміка активізує теоретичне обґрунтування, практичне створення і впровадження в освітню практику нових педагогічних технологій, що зумовлюють значне зростання якості показників кожного структурного компонента готовності [70, с. 338], і, передусім, до навчання іноземної мови, яке пропонує аналогічну діяльність із першокласниками у руслі чинного законодавства, а саме: Державному стандарті початкової загальної освіти, типовими навчальними планами початкової школи.

У сучасній психолого-педагогічній описану нами вище діяльність літературі представлено як інноваційну, що передбачає створення та поширення новацій на всіх рівнях освіти. У вітчизняній і світовій літературі науковці трактують її сутність і зміст, формуючи визначення поняття «інновація».

Однозначне трактування цього поняття все ще відсутнє, оскільки сама інновація перебуває в постійному розвитку і коригується під впливом вимог певного етапу розвитку педагогічних концепцій.

Для обґрунтування змісту поняття «інновація» як педагогічної категорії важливо встановити його зв'язки з іншими поняттями, які усталені в теорії й практиці.

На підставі термінологічного аналізу понять «новації», «нововведення», «технології», «педагогічні технології», «педагогічна творчість», «інноваційне навчання», «інноваційна діяльність», «інноваційна педагогічна технологія» тощо, зауважимо, що розбіжності в тлумаченнях спричинено тим, що автори по-різному бачать сутність поняття, а також радикальність нововведень.

Відтак, інновацією називають лише те нове, якому притаманні кардинальні зміни в певній системі, чи ж будь-які, навіть незначні нововведення. Поняття «інновація» та «нововведення» схожі, однак не тотожні. У більшості сучасних словників цей термін трактують як процес

винаходу (відкриття), який доведено до стадії практичного застосування, і він дає економічний ефект, новий поштовх науково-технічних знань, забезпечуючи ринковий успіх; як процес створення, виробництво, розвиток та якісне удосконалення нових видів виробів, технологій, організаційних форм.

Із чималої кількості тлумачень (О. Бутін-Сіверський, В. Золотогоров, К. Найт, О. Немич, Хартман Хауштайн, Й. Шумпетер) цінними для нашого дослідження розглядаємо думки Л. Канторовича, який трактує інновації як наукові відкриття, або винаходи, що мають практичне застосування, задовольняють соціальні, педагогічні вимоги та є ефектними у відповідних сферах [6; 91; 236;]. Виокремлений педагогічний контекст інновації у працях Ю. Гільбух та М. Дробноход, активізує її як запозичення з англійської мови, («innovation»), що власне й означає нововведення, новина, новаторство [48, с.3].

Проаналізуємо зміст поняття «нововведення», яке визнається цілеспрямованою зміною в середовищі внаслідок впровадження нових стабільних елементів, що спричиняють перехід системи від одного стану до іншого.

Актуальними для нас є погляди американського психолога К. Роджерса та французького ученого Е. Брансуїка, які виокремлюють у педагогіці три можливі види нововведень: освітні ідеї й практичні дії цілком нові й раніше невідомі, яких є досить мало; адаптовані, розширені або по-новому сформульовані ідеї та практичні дії, які набувають особливої актуальності в певному середовищі і в певний період; нововведення, котрі обумовлені повторним визначенням завдань, коли в нових умовах реалізуються певні, раніше відомі дії, які й сприяють їх успішному втіленню [78, с. 77]. Учені єдині в тлумаченні поняття «нововведення» як спробі усвідомленої та цілеспрямованої зміни освіти з метою удосконалення її сучасної системи. Відтак, із середини XX століття в освіті країн Західної Європи поняття

«інновації», «новації», «нововведення» стали використовувати в освітній галузі, активно поширюючи позитивний досвід.

Деякі учені для визначення категорії «інновація» послуговуються поняттям «нововведення», інші ж розмежовують їх. Водночас набув поширення термін «новація». Чимало авторів розглядає це поняття як синонім до терміна «інновація». Втілення нових ідей є ознакою, за якою вони різняться: якщо педагог відкриває принципово нове, то він новатор; якщо ж трансформує наукову ідею – інноватор [63, с. 42].

Інноваційні зміни в сучасній українській освіті відображено в наукових працях В. Андрущенка, С. Гончаренка, М. Євтуха, Г. Єльнікової, О. Коваленко, В. Лозової, П. Стефаника, Н. Тверезовської, О. Ярошенко та ін. Основну мету їхнього впровадження вбачаємо в актуалізації проблеми якості освіти, формування індивідуальної відповідальності викладачів за позитивні зміни в її технологіях, а також активізації соціально-педагогічних досліджень в означеному руслі [63, с. 238-239].

Суб'єктивною першопричиною генерування ідей щодо порушеної нами проблеми дослідження розглядаємо інновації як потреби особистості, як своєрідні каталізатори, що скеровують усі її творчі зусилля на вироблення нової якості, властивостей, удосконалення системи освіти дошкільників засобами оновлених технологій. Об'єктивну складову цього процесу вбачаємо в постійній мінливості суспільного середовища (природне, соціально-економічне), що спонукає особистість до пошуків нових шляхів адаптації до умов його функціонування.

Відтак, сучасний педагог змушений постійно вдаватися до креативності задля успішної діяльності, оскільки його професійне життя передбачає творчість. На цьому аспекті наголошує відомий психолог О. Старовойтенко, який стверджує: «Творчість – атрибут повноцінного життя особистості, у творчості людина є не лише частиною світу, а й його центром» [210, с. 168].

Відповідно, творчість можемо розглядати як об'єктивно-суб'єктивний процес, який є невичерпним, бо свобода виявляється у тому, що особистість

здатності перетворювати найближче оточення відповідно до своїх потреб і задумів.

У дослідженні креативність будемо розглядати як невід’ємну рису інноваційної діяльності педагога, його характерну властивість, як здатність формувати дещо нове.

Покликаючись до твердження відомого вченого Г. Кархіна, стверджуємо, що креативність є основним принципом новації; важливою частиною наукових доктрин, які визначають творця і його творчість джерелами і потенціалом розвитку» [230].

У філософському контексті творчість визначено як діяльність, що ініціює нові цінності, ідеї, саму людину як творця [224, с. 849]; її потрактовано як необхідну складову культури, підґрунтя для будь-яких інноваційних розробок, що зреалізовані у створенні нового, досконалішого [209, с. 553].

Отже, творчість у ролі складного й притаманного лише людині процесу становлення усього якісно нового розглядаємо як діяльність педагога зі створення нового. Оскільки, як було зазначено вище, інновація є процесом вироблення нових технологій, механізмів їхнього втілення, результатом креативних пошуків виховання, у руслі досліджуваної проблеми розглядаємо його готовність до втілення готового продукту (у нашому випадку освітньої технології). Розглядаємо запропонований підхід як інноваційний, або як його синонім — нововведення.

У руслі започаткованого дослідження в педагогічній інтерпретації інновація власне є нововведенням, що удосконалює перебіг і результати навчально-виховного процесу [64] с; процесом (широка або часткова зміна системи і відповідної діяльності) і продуктом (результат) цієї діяльності.

У науковій педагогічній літературі окремі аспекти вивчення інноваційної діяльності представлено за кількома напрямками. А саме: удосконалення навчально-виховного процесу у ВНЗ – А. Алексюк [5], І. Зайченко [78], В. Кремень [115; 116], Н. Кузьміна [121], О. Савченко [195],

Г. Сиротенко [200]; інноваційні педагогічні технології – В. Олійник, І. Підласий [174], С. Сисоєва [202]; теоретичний контекст педагогічної інноватики, визначення її структури, закономірностей функціонування та розвитку дотичних до неї інноваційних процесів у педагогічних системах – О. Божко [26], Л. Буркова [34], Л. Ващенко [36], І. Дичківська [62], О. Попова [181]; обґрунтування структури, змісту та результатів інноваційної діяльності в системі освіти, експертиза, оцінювання та відбір освітніх нововведень, моніторинг інноваційних освітніх процесів – К. Баханов [14], Л. Буркова [34], Л. Даниленко [54]; інноваційне середовище – В. Бобрицька [23], Г. Кравченко [112]; інноваційний експеримент – Ю. Гільбух, М. Дробноход [48] та ін.

На підставі аналізу теоретико-методологічних особливостей підготовки майбутнього педагога до інноваційної діяльності виокремлено такі напрями: підготовка майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до застосування інноваційних технологій (К. Балаєва) [11]; професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій (І. Богданова) [25]; психологічні засади готовності учасників освітньої діяльності до управління інноваційними процесами (В. Бочелюк) [32]; формування готовності майбутнього вчителя до педагогічної творчості в умовах коледжу (О. Волошенко) [42]; теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності (І. Гавриш) [44]; специфіка процесу підготовки майбутніх учителів трудового навчання до інноваційної педагогічної діяльності (Т. Демиденко) [65]; теоретичні й методичні основи підготовки майбутнього вчителя фізики до впровадження інноваційних технологій навчання (О. Іваницький) [94]; інноваційні педагогічні технології підготовки молодших спеціалістів у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації (О. Кіяшко) [101]; особливості психолого-педагогічної підготовки вчителя до інноваційної діяльності (Н. Клокар) [102]; підготовка вчителя до інноваційної діяльності в системі післядипломної освіти

(О. Козлова) [106]; опанування вчителями початкової школи педагогічних інновацій в умовах внутрішкільної науково-методичної роботи (Г. Кравченко) [112]; підготовка студентів педагогічних училищ та коледжів до використання інноваційних технологій у дошкільних закладах (Л. Машкіна) [145]; педагогічні умови формування готовності музиканта-педагога до інновацій у професійній діяльності (Л. Шевченко) [231] та ін.

У педагогічній науці все ще відсутня єдина точка зору на трактування змісту поняття «педагогічна інновація». Учені розглядають її як суб'єктивний, так і об'єктивний фактор педагогічної діяльності. Наприклад, дослідник порушеної проблеми Г. Сиротенко зауважує, що все залежить від того, хто і на якому рівні розв'язує педагогічну проблему: нове, що народжується в конкретному педагогічному колективі, є суб'єктивним і буде новим для певної кількості педагогів; коли ж вирішується принципово нова освітня проблема – інновації притаманна об'єктивна новизна [200]. Отож, інновацію потрібно розглядати як введення нового у мету, зміст, методи, форми навчання й виховання, а також організацію спільної діяльності педагога з дітьми [207].

У започаткованому дослідженні педагогічну інновацію розуміємо як результат оновлення педагогічної теорії і практики, продукт інноваційної діяльності (процесу створення нового), який спрямовано на досягнення окресленої мети. На підставі вищезазначеного використовуватимемо поняття-синоніми «нововведення» та «новація».

Педагогічні інновації, у нашому розумінні, це не лише результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень педагогічних проблем, а й їхній прямий продукт – нові освітні технології на основі оригінальних педагогічних ідей щодо форм та методів навчання і виховання, а також нестандартні підходи до управління ними. Відтак, зростає педагогічна майстерність педагога, рівень його педагогічної культури, оскільки удосконалюється професійне мислення, розширюється світогляд тощо.

У роботі будемо опиратися на виокремлені в дошкільній освіті такі групи інновацій: у змісті (навчальні програми, підручники, посібники); у процесі технології навчання і виховання; в організації (різні форми навчально-виховного процесу); в управлінні (система закладів дошкільної освіти різного типу).

У руслі вищезазначеного поняття освітня інноватика в її сучасному трактуванні є окремою галуззю педагогіки з чітко визначеним об'єктом (інноваційна діяльність учасників навчально-виховного процесу) і предметом (освітні інновації), а також закономірністю й тенденцією її розвитку [56].

Освітню (педагогічну) інноватику, на думку окремих вчених, зумовлює мета: виховання особистості, яка була б здатною творити щось нове у власній діяльності та в житті мінливого соціуму.

Незважаючи на те, що педагогічна інноватика є відносно новою галуззю науки, її категоріально-понятійне поле досить широке і передбачає належний аналіз у контексті проблеми, яку порушуємо: підготовка педагога дошкільного навчального закладу до інноваційної діяльності з чітко визначеного напрямку діяльності – навчання дітей старшого дошкільного віку іноземної (англійської) мови.

Розглянемо дослідження зарубіжних учених (О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, А. Ніколс, Н. Юсуфбекова та ін.), які є важливими для порушеної проблеми в аспекті того, як вони зіставляють поняття нового у педагогіці з його ж характеристиками. А саме: корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове, адже саме вони актуалізують вивчення іноземної мови з дошкільного віку і формують підґрунтя для ефективного оволодіння нею у школі.

Наприклад, нове в педагогіці – це не лише її ідеї, підходи, методи, технології, які не висуваються і у нових моделях ще не використовувались, а й такий комплекс елементів (окремі елементи) педагогічного процесу, які вирізняються спрямуванням і зумовлюють у нових умовах чи ситуаціях ефективно розв'язання освітніх завдань [77].

Об'єктивно, що така педагогічна технологія повинна відповідати низці методологічних вимог, тобто критеріїв технологічності. До них належать такі:

- концептуальність (повинна опиратися на наукову концепцію з філософським, психологічним, дидактичним та соціально-педагогічним обґрунтуванням досягнень освітньої мети);
- системність (притаманні всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язок між всіма його частинами, цілісність);
- можливість управління (діагностичне цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапна діагностика, варіювання засобами та методами з метою корекції результатів);
- ефективність (існують в конкурентних умовах, повинні бути оптимальні та ефективні результати згідно з витратами, гарантувати досягнення певного стандарту освіти);
- відтворюваність (повторення, відтворення педагогічної технології в інших ідентичних освітніх закладах з іншими суб'єктами);
- візуалізація (використання аудіовізуальної, електронно-обчислювальної техніки, а також моделювання, застосування різноманітних дидактичних матеріалів й оригінальних наочних посібників).

Інноваційна педагогічна діяльність стає процесом створення нового (оригінальні прийоми, цілісні педагогічні концепції) і змінює звичний перебіг явища, перебудовує міжособистісні та професійні педагогічні відносини між усіма учасниками навчально-виховного процесу сучасного дошкільного закладу.

Як слушно зауважують учені, педагогічна інновація є процесом створення, поширення і використання нових засобів (нововведень) для розв'язання низки педагогічних проблем, які досі розв'язувались дещо по-іншому [197]; результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем [167, с.7]; результат розробки й практичної реалізації основних ідей, гіпотез, моделей; створення, поширення

й використання нових форм, методів, засобів для тих освітніх завдань, які розв'язувались інакше в теорії і в практиці.

Конкретний інноваційний процес вирізняється різною структурою, і не завжди охоплює зазначені вище етапи, характеризується їх різною тривалістю: з моменту наукового відкриття можуть пройти десятиліття, перш ніж його використовуватимуть.

Дещо по-іншому аналізують інноваційний процес О. Лоренсов, М. Поташник [182], О. Хомеріки [226] і визначають його як поліструктурну систему із таким поєднанням компонентів:

1. Діяльнісна – сукупність компонентів (мотиви, мета, завдання, зміст, форми, методи, результати), що характеризують зміст інноваційної діяльності в освіті.
2. Суб'єктна – враховує функціональне та рольове співвідношення між усіма учасниками (педагоги, наукові співробітники, діти, батьки, спонсори, методисти та ін.) на кожному етапі інноваційного процесу.
3. Рівнева – віддзеркалює взаємозумовлену інноваційну діяльність суб'єктів на різних рівнях (міжнародний, регіональний, районний, міський тощо).
4. Змістова – передбачає розробку та впровадження нововведень у навчально-виховний процес, його організацію та ін.
5. Життєвий цикл – відбиває циклічність, послідовну зміну етапів на шляху впровадження нововведення.
6. Управлінська – взаємодія чотирьох видів управлінських дій: планування – організація – керівництво – контроль.

На сучасному етапі теоретично обґрунтовані тенденції та закони перебігу інноваційних процесів в освіті (В. Паламарчук, В. Пінчук, Л. Подимова, В. Сластьонін, Н. Юсуфбекова та ін.). До основних належить закон незворотних деструктивних змін у соціально-педагогічному середовищі. Його сутність полягає в порушенні нововведеннями традиційних поглядів і уявлень про певні педагогічні процеси та явища. Як наслідок,

виникає розділення, поляризація, розглядається міркування щодо цілісності та корисності застосування конкретної освітньої інновації.

Н. Юсуфбекова визначає інновацію як зміст можливих змін у педагогічній дійсності, які ведуть до невідомого раніше стану і результату, що розвивають теорію та практику навчання й виховання. Зміст стосується загалом педагогічної дійсності чи окремих її складових, як от: зміст та процес навчання й виховання, організація та управління [237].

Найзагальнішими і найточнішими вважаємо визначення, що містять інноваційний продукт, етапи розгортання інноваційного процесу та його спрямованість на позитивний результат. Його обстоює І. Підласий і трактує інновації як ідеї, процеси, засоби та результати, що розглядаються в якісній єдності педагогічної системи.

В. Сластьонін та Л. Подимова розглядають нововведення як комплексний процес поширення, розповсюдження і використання нового з метою задоволення потреб та інтересів людей новими засобами, що зумовлює певні якісні зміни системи та способів забезпечення її ефективності, стабільності і життєдіяльності [204].

Розглянемо структурні блоки педагогічної інноватики, які виокремлює Н. Юсуфбекова: перший – розкриває умови, етапи й особливості створення нововведень, їх класифікацію, критерії новизни, співвідношення між традиціями і новаторством; другий – сприйняття, освоєння й оцінювання нового педагогічною громадськістю (консерватори, новатори, інноваційне середовище, готовність педагогічного загалу до сприйняття й оцінювання нового); третій – застосування нового в галузі освіти [237].

На основі зазначеного вище робимо висновок, що специфічний зміст означеної категорії становлять зміни, а її визначальною функцією є функція змін. Відповідно, інновації трактуватимемо в трьох аспектах:

- у широкому значенні – як будь-яка зміна, що підвищує конкурентоспроможність суб'єктів навчання;

- у вузькому – процес трансформації наукових досягнень у виробництво;

- інновацію, яку впроваджено в практику.

Отже, інновації є процесом застосування нових технологій чи виробів, а також результатом у вигляді нових методів, продукції, технологічних процесів.

Н. Горбунова розглядає освітні інновації з позицій:

- організації закладу освіти (режим роботи, тип установи);
- організації праці педагогів (технології навчально-виховного процесу, навантаження, творча діяльність, підвищення кваліфікації);
- організації роботи учнів (рівень навчання, врахування індивідуальних особливостей та потреб);
- управлінської діяльності (оргструктури, функції, технології) [63].

Натомість Л. Даниленко пропонує класифікувати освітні інновації так:

- психолого-педагогічні (нововведення в навчальному процесі, у виховному процесі, в управлінському процесі);
- науково-виробничі (комп'ютеризація, телекомунікація, матеріально-технічне обладнання);
- соціально-економічні (сучасні технології розвитку особистості, нововведення у правове забезпечення системи освіти, нововведення в економіку освіти) [56].

З огляду на вищесказане, освітню інновацію розглядатимемо і як процес, і як результат, оскільки в руслі проблеми дослідження наша мета полягає в оновленні навчання дітей та спирається на внутрішні фактори: бажання дітей, мотивацію їхнього навчання, досягнення максимального ефекту на основі врахування вікових особливостей, бажань і здібностей вихованців.

Розглядаючи інноваційність як домінуючу тенденцію розвитку сучасної теорії і практики освітньої парадигми українського дошкілля, на нашу думку, вибудовувати її треба на засадах збереження і розвитку

творчого потенціалу та стабільно активної життєдіяльності дітей та спрямовувати на формування їхньої готовності до того, щоб вони сприймали та розв'язували нові освітні завдання (до них належить навчання іноземної мови).

До проблем сучасної дошкільної педагогіки як фахової дисципліни у вищому навчальному закладі належить вивчення інноваційної діяльності в навчальному плані ВНЗ – складової підготовки майбутнього педагога до педагогічної інноватики. Це – складова дошкільної педагогіки, спеціальна наукова дисципліна, в якій розкрито загальні засади теорії інноваційно-педагогічних процесів у сучасному дошкільному навчальному закладі різного типу. З цього приводу, інноваційну педагогічну діяльність представлено на тлі основних змін у тенденціях та закономірностях сучасної освіти в Україні загалом і дошкільної зокрема. Продуктами інноваційної педагогічної діяльності будемо вважати нововведення, новоутворення, новації, які позитивно змінюють теорію і практику дошкільної освіти, окреслюють перспективи її розвитку, унаслідок збагачення новим чи удосконаленим змістом, засобами навчання і виховання, освітніми моделями та адекватними для них системами управління, що зафіксовані у формах, придатних для апробації, освоєння та поширення.

У сучасних дошкільних закладах увиразнюється підхід до інноваційної педагогічної діяльності як до комплексного процесу творення і впровадження нового педагогічного підходу до якісного задоволення потреб дітей з оволодіння англійською мовою, його впровадження не лише в окремому дошкільному навчальному закладі, а й у широкій освітній діяльності з дітьми означеного віку.

Відтак, навчання, виховання і розвиток розглядаємо як триєдиний педагогічний процес, який становить сутність педагогічної технології формування особистості загалом і навчання її іноземної мови зокрема.

В інноваційній освітній діяльності педагоги-дошкільники послуговуються низкою інших актуальних понять, як от: «технологія», «педагогічна технологія», «інноваційна педагогічна технологія» та ін.

Нами сформульовано термін «педагогічна технологія» на таких тлумаченнях: це певна система вказівок до використання сучасних методів і засобів навчання; цілеспрямоване застосування прийомів, засобів і дій задля підвищення ефективності навчання дітей; цілісний процес, що передбачає визначення мети, планування і програмування дій та використання методів навчання.

Кожен із підходів розглядаємо як актуальний, оскільки охоплює різні сторони навчального процесу та зумовлює використання досить великої кількості педагогічних технологій.

Педагогічна технологія постає як своєрідна конкретизація методики, проект певної педагогічної системи, що реалізується у практиці; закономірна педагогічна діяльність, яка реалізує науково-обґрунтований проект навчально-виховного процесу із вищим рівнем забезпечення його ефективності, надійності, гарантованого результату, порівняно із традиційними методиками навчання й виховання дітей.

Інноваційна педагогічна технологія в нашому розумінні є систематичним, цілеспрямованим й послідовним впровадженням у практику дошкільного навчального закладу оригінальних, новаторських способів, прийомів і педагогічних дій та засобів, які його цілісно охоплюють: від визначення мети – до одержання очікуваних результатів, у тому числі й передбачуваної його складової.

Інноваційне навчання іноземної мови розглядатимемо як процес, вибудований на основі творчої взаємодії між педагогом і дітьми та максимально спрямований на одержання очікуваних результатів.

Інноваційне навчання дітей зорієнтоване на розвиток різних форм їхнього мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей. До його специфічних особливостей належить відкритість

майбутньому, здатність до прогнозування на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на активні та конструктивні дії у швидко змінних ситуаціях, про що стверджує І. Зязюн: «Смислом і метою сучасної освіти повинна стати людина у постійному розвитку, її духовне становлення, гармонізація відносин з собою та іншими людьми, зі світом ... Система освіти створюється для людини, функціонує і розвивається в її інтересах, слугує повноцінному розвитку особистості і в ідеалі її призначення – щастя людини» [92, с. 12-13].

Інноваційний розвиток освіти потрактовано як комплекс створених і запроваджених організаційних та змістових нововведень; розвиток низки факторів та умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу дошкільної освіти загалом.

Оновлення сучасної навчально-виховної практики дошкільних навчальних закладів усе ще відстає від темпів цивілізаційного поступу, соціальних вимог дошкільної освіти. Ця проблема помітно актуалізувалася наприкінці ХХ століття і вимагає радикальних змін у традиційних уявленнях про її функції для майбутнього цивілізації.

Очевидним стає недостатній розвиток здібностей дітей, виховання їх самостійності та готовності до самовизначення в надзвичайно динамічних умовах, готовності до ухвали рішень тощо. Традиційна дошкільна освіта вирізняється низкою недоліків, а саме: невмінням і небажанням дітей активно вчитися, несформованістю їхнього ціннісного ставлення до саморозвитку і самоосвіти [227, с. 7].

Утверджуючи функцію сучасної освіти дітей, їх особистісний розвиток, забезпечення широких можливостей підготовки до самостійного життя, дошкільний навчальний заклад треба розглядати як певну соціальну інституцію донесення дітям базових культурних цінностей і цілей розвитку суспільства загалом. В умовах організованого навчання пришвидшується особистісний розвиток і становлення кожної дитини як суб'єкта та

індивідуальності, забезпечуючи формування її духовності, світогляду, ціннісних орієнтацій і моральних принципів.

На початку III тисячоліття в Україні радикально змінюється державна освітня політика в галузі дошкілля, що супроводжується становленням його нових парадигм, орієнтованих на цілісність освітнього простору; поглиблюються також тенденції диференціації освіти з урахуванням запитів дітей та їхніх батьків, міжнародного співробітництва сприяння в руслі якості та ефективності використання фахового потенціалу педагогів.

Відтак, особливо значущим розглядаємо формування фахової компетентності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів, їх особистісно-професійних якостей, здатності працювати в інноваційному просторі, оволодіваючи інноваційною ситуацією.

Професіоналізація педагога і входження його в інноваційний простір неможливі без його творчого самовизначення, налаштованості на самовдосконалення, самоосвіту, саморозвиток, без яких неможливе забезпечення нової якості дошкільної освіти на перспективу, тобто її відповідність освітньому стандарту. Якість освіти потрактовано як кількість позитивних оцінок розвитку особистості дитини, належна якість не лише її навчання, а й виховання, рівень розвиненості особистості, яка навчається, її підготовленість до самонавчання і самостійного життя [51].

Результат порівняльного аналізу традиційної та інноваційної дошкільної освіти, які співіснують в Україні, став основою для висновку про те, що традиційна система навчання є безособистісною, «бездітною... безлюдською». У ній «людина... постає... об'єктом, яким можна керувати за допомогою зовнішніх впливів, загальних стандартів і нормативів» [93]. У руслі досліджень І. Зязюна, О. Савченко окреслено, що компетентність формувати складно, однак без цього якісна освіта у XXI столітті неможлива.

Отже, майбутній педагог на етапі навчання у ВНЗ повинен долати власну інертність і неготовність моделювати освітнє середовище відповідно до сприйняття інновацій; усувати орієнтацію на предметні знання й

оволодівати навичками та вміннями з різних видів діяльності, формуючи таким чином свою внутрішню готовність і готовність кожного вихованця до прийняття рішень, застосування набутих знань у будь-яких ситуаціях.

Отже, інноваційна освіта майбутнього педагога дошкільного навчального закладу зорієнтована на майбутнє, а її стрижнем є розвивальна, культуротворча домінанта, виховання відповідальної особистості, здатної до самоосвіти і саморозвитку, що вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання й уміння для творчого розв'язання проблем, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни [197, с.6].

На забезпечення реалізації означених вище вимог щодо фахової підготовки майбутніх педагогів спрямовано вивчення сучасних методик і технологій. Їхній спектр є досить широкий: вальдорфська педагогіка, технологія саморозвивального навчання Г. Селевка, дальтон-технологія, колективний спосіб навчання (О. Рівін, В. Дяченко), ігрові технології, методика Марії Монтесорі, розвивальне навчання, технології проблемного навчання, особистісно-орієнтоване розвивальне навчання тощо.

До спільних ознак методик і технологій належить їхня спрямованість на забезпечення реалізації особистісно-орієнтованого напрямку дошкільної освіти. А саме:

- розвиток дитини дошкільного віку з урахуванням її здібностей, інтересів, ціннісних орієнтацій;
- створення умов для реалізації та самореалізації особистості;
- забезпечення суб'єктності дитини під час її діяльності (вибір змісту, засобів, методів, форм навчання);
- побудова навчання на принципах варіативності;
- кінцевий продукт – не лише здобуті знання, а й вироблені вміння й навички, сформовані компетентності.

З-поміж актуальних технологій розглянемо лише окремі:

- взаємне навчання на основі бел-ланкастерської системи. Сучасною технологію передбачено таку організацію навчально-виховного процесу, за якої його здійснюють у спілкуванні між дітьми у групах. Групові форми дають змогу диференціювати та індивідуалізувати навчання, формують внутрішню мотивацію до активного сприйняття, засвоєння та передачі інформації, сприяють формуванню комунікативних якостей, активізують розумову діяльність дітей (О. Рівин, В. Дяченко);

- технології індивідуалізації процесу навчання, у якому окреслено його організацію, вибір педагогічних засобів і темпів навчання, враховуючи індивідуальні особливості дитини, рівень розвитку її здібностей та сформованого досвіду. Основне призначення полягає в забезпеченні максимально продуктивної діяльності колективу за такої організації навчання. Переваги індивідуального навчання в тому, що це дозволяє адаптувати зміст, методи й темпи навчальної діяльності дитини згідно з її особливостями, слідкувати за кожною дією та операцією під час вирішення конкретних завдань (А. Границька, В. Шадріков);

- ігрові технології навчання передбачають залучення дитини в навчальну гру. Окрім засвоєння навчального матеріалу, формування умінь і навичок, мета ігрових технологій полягає у створенні можливостей самовизначитися, розвивати творчі здібності, сприяти емоційному засвоєнню змісту навчання (Й. Гензерг);

- інтерактивне навчання («інтерактив» від англ. – взаємний та діяти) є спеціальною формою організації пізнавальної активності шляхом створення комфортних умов для навчання, задля яких кожна дитина переживає свою успішність та інтелектуальну спроможність. Його суть полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії між усіма дітьми і педагогом. Це сприяє формуванню навичок й умінь, виробленню життєвих цінностей, створенню атмосфери взаємодії, розвитку комунікативних якостей (О. Пометун);

- мультимедійні технології створення мультимедіа-продуктів: електронних книг, енциклопедій, комп'ютерних фільмів, баз даних. У них об'єднуються текстова, графічна, аудіо- та відеоінформація, анімація. Мультимедіа-технології перетворили комп'ютер на повноцінного співрозмовника, дозволили дітям брати участь у різних формах роботи з комп'ютером (розвивальні ігри, навчальні ігри, ігри-квести, ігри-забави, ігри-діагностики).

Отже, інноваційну діяльність будемо розглядати як специфічну і досить складну, що вимагає особливих знань, умінь, навичок і здібностей. Її впровадження неможливе без педагога-дослідника, який володіє системним мисленням, розвиненою здатністю до творчості, сформованою й усвідомленою готовністю до інновацій. Педагогів-новаторів такого типу називають педагогами інноваційного спрямування з властивою для них чіткою мотивацією інноваційної діяльності та викристалізованою інноваційною позицією, здатністю не лише включатися в інноваційні процеси, а й бути їхнім ініціатором.

1.2. Місце інноваційних технологій

**у підготовці майбутніх педагогів дошкільного профілю у вищих
навчальних закладах України**

1.2.1. Професійна підготовка майбутніх педагогів до інноваційної діяльності в контексті сучасної психолого-педагогічної діяльності

Входження України в єдиний європейський освітній простір впливає на стратегію розвитку національної дошкільної освіти, переорієнтовуючи його на гуманізацію її цілей та принципів і модернізацію змісту, на особистісний розвиток кожної дитини.

Враховуючи найбільшу сприятливість дошкільного віку для розвитку творчого потенціалу та пізнавальної активності, нові засоби спрямовують на забезпечення якості дошкільної освіти. Її потрібно розглядати як основну для досягнення якісної безперервної освіти загалом.

Таким чином, актуалізується запит на фахівця нового типу – професійно й соціально мобільного, не лише із глибокими знаннями, а й сформованою готовністю до фахових методик дошкільної освіти, до їх творчого впровадження в різних формах організації діяльності дітей. Об'єктивно змінюються й функції педагога, а також вимоги до його рівня кваліфікації і педагогічної майстерності [116].

На підставі зазначеного, можемо стверджувати, що вища педагогічна освіта потребує реформування змісту і структури, тобто оновлення стану. Якщо її мету сконцентрувати на всебічному розвитку особистості майбутнього фахівця й окреслити актуальні пошуки досягнення очікуваних результатів (у руслі загальнолюдських і національних цінностей, моральних якостей, формування громадянськості, розумових та фізичних здібностей, розвитку її талантів й обдарувань, творчого потенціалу та ін.), вони об'єктивно віддзеркалюють професіограму педагога сучасного дошкільного навчального закладу [154].

До визначення її сутності відомі різні підходи з позицій сучасної вітчизняної психолого-педагогічної науки. Підготовку розглядають як процес формування фахівця для певної галузі діяльності та оволодіння певною професією (А. Алексюк, В. Боднар, С. Гончаренко, О. Мороз, О. Пехота, О. Савченко); оптимізації методів і прийомів формування професійної готовності до чітко означеного виду діяльності (М. Євтух, І. Зязюн, Н. Лисенко, І. Підласий, М. Поташник, Т. Яценко); орієнтації студентів ВНЗ на творчість (І. Гуткіна, В. Кан-Калик, С. Сисоєва, П. Щербань, Р. Шакуров); формування творчої особистості та розвитку потенційних можливостей студентів на етапі їх фахової підготовки (І. Дичківська, О. Кульчицька, В. Моляко, С. Сисоєва, Т. Сущенко та ін.). У працях зарубіжних дослідників (Дж. Гімер, А. Краллі, Ф. Лезер, Х.-Г. Мелорн, Я. Хлавс та ін.) порушено актуальні проблеми психології, професійної й самостійної творчої особистості, особливостей прояву обдарованості та ін.

На підставі проаналізованих психолого-педагогічних досліджень можемо стверджувати, що особистісні якості майбутнього педагога є актуальними для сучасних досліджень, оскільки значною мірою впливають на реалізацію інноваційних освітніх технологій у навчально-виховному процесі з дітьми дошкільного віку.

Дослідники феномену фахової готовності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до означеного виду діяльності розглядають її з позиції щодо наявності загальних властивостей готовності особистості до праці, враховуючи притаманні їй певні особливості, які зумовлені предметом реальної діяльності, виділяючи по цьому основні її складові: фізичну, психофізичну, психологічну, професійну (науково-практичну й практичну) [184].

У педагогічному енциклопедичному словнику професійну освіту визначено як соціально та педагогічно організований процес трудової соціалізації особи, який забезпечує її орієнтацію і адаптацію у світі професій, опанування певної спеціальності та рівня кваліфікації, неперервне зростання компетентності, майстерності й розвиток здібностей у різних сферах діяльності.

Актуальними для започаткованого дослідження розглядаємо ухвалене визначення змісту поняття «підготовка», яке наведено у психолого-педагогічному словнику: формування та збагачення настанов, знань та умінь, які необхідні індивіду для адекватного виконання специфічних завдань; в енциклопедії професійної освіти – це загальна дефініція, яка є дотичною до прикладних завдань освіти та передбачає засвоєння певного соціального досвіду з метою його подальшого застосування та виконання специфічних практичних, пізнавальних чи навчальних завдань, які найчастіше пов'язані з певним видом систематичної діяльності; зміст поняття «підготовка» розкрито у двох його значеннях: як навчання (спеціально організований процес формування готовності до виконання майбутніх завдань) та як готовність (наявність компетенції, знань, умінь та навичок, необхідних для успішного

виконання певної сукупності завдань). Актуальним, на нашу думку, є таке визначення поняття «підготовка»: «...запас знань, отриманих будь-ким». Оскільки це поняття походить від слова «підготувати», його сутнісними значеннями є «результат навчання як процес надання необхідних знань для чогось» та «сукупність попередніх дій, які полегшують реалізацію якихось подальших дій чи процесів» [163].

У тлумачному словнику поняття «підготовка» (за кінцевим результатом процесу) трактується як «запас знань, навичок, досвіду, набутого у процесі навчання, практичної діяльності» та «готовність (дія) усього необхідного до чого-небудь» [111].

Отже, кінцевим результатом підготовки (як певного процесу) розглядаємо підготовленість чи готовність до чогось. Щодо освітніх процесів, використовуються терміни освіченість (більш загальний) та навченість (більш конкретний, предметний). Відтак, готовність є станом, коли все зроблено, все готово, що є необхідним для реалізації чогось: дії, функції, процесу тощо [162].

Узагальнюючи, зазначимо, що зазвичай підготовку до певного виду діяльності розглядають як сукупність уже опанованих спеціальних знань, сформованих умінь та навичок, особистісних якостей, індивідуального досвіду роботи та усвідомлених норм поведінки, що забезпечують можливість успішної професійної діяльності; як процес повідомлення тим, хто навчається відповідних знань та формування їхніх умінь і навичок.

У Законі України «Про вищу освіту» підготовку до педагогічної діяльності (професійна підготовка) визначено як здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю [80].

Теоретико-методологічні засади професійно-педагогічної підготовки в контексті розкриття фундаментальних основ оновлення вищої школи України окреслено в працях В. Андрущенка, В. Бондаря, Н. Гузій, А. Капської, Н. Кузьміної, Т. Поніманської та ін., які розглядаємо вагомими для подальшого дослідження порушеної проблеми.

Професійну підготовку в науково-методичній літературі також представлено в різних тлумаченнях. Окремі загальні теоретико-методологічні положення, до яких покликаємося в дослідженні, знаходимо у працях О. Бондаря, І. Гавриш, І. Зязюна, Ю. Косенко, Н. Лисенко, Н. Ничкало, Т. Поніманської, Р. Пріми, С. Сисоєвої та ін., оскільки вчені окреслюють професіоналізацію сучасної вищої школи України в контексті підготовки випускників дошкільної освіти з її двома основними аспектами: базова підготовка та неперервне навчання.

Учені доводять актуальність потреби щодо мінливості професійної підготовки педагогічних кадрів ВНЗ у руслі організаційних трансформацій освітніх систем загалом (С. Артюр, С. Гончаренко, О. Глузман, В. Кремень, В. Олійник, О. Пехота, О. Савченко, С. Сисоєва, В. Семиченко, Н. Хміль та ін.).

До визначення професійної освіти окреслено такі сучасні підходи: цілеспрямований педагогічний процес професійного навчання й виховання; цілеспрямований, здійснюваний державою та суспільством процес відтворення кваліфікованої робочої сили, підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації спеціалістів; систему професійної освіти, яка є мережею професійних навчальних закладів – від простих курсових форм до вищої післядипломної освіти; професійну підготовку та наявний рівень комплексного володіння тією чи іншою програмою професійної освіти [170].

Розглянемо трактування змісту поняття «підготовка» в дослідженнях психологів, які вивчали закономірності та принципи професійного становлення особистості (Б. Ананьєв, В. Моляко, В. Мясіщев, В. Семиченко, І. Якіманська та ін.), підготовку як засіб зростання індивідуального потенціалу особистості, розвитку її резервних сил, пізнавальної і творчої активності на основі оволодіння загальнонауковими та професійно значущими знаннями, уміннями й навичками (І. Якіманська).

Формування психологічної підготовки до праці, що спрямоване на професійний рівень діяльності як на певний орієнтир, еталон майбутньої

роботи, тобто і сам процес допрофесійної підготовки, тим більше професійної, варто зумовлювати виконанням не лише навчальних завдань, а й максимально наближених до реальних виробничих умов (В. Моляко) [148]; професійне становлення майбутніх спеціалістів; мету й результат діяльності ВТНЗ; сенс включення студентів у навчально-виховну діяльність (В. Семиченко) [199]; діяльнісний підхід, який опановує студент у процесі навчання, зміст та функції майбутньої професії (В. Семиченко) [199]; професійну підготовку як цілеспрямований організований процес, спрямований на володіння певною професією (Е. Нероба) [158]; ступеневість педагогічної освіти, яку зумовлено її відносно дискретними етапами; послідовністю якісних перебудов у професійній свідомості і діяльності, в образі професійного «Я», у рефлексії, функціях і технології їх використання (Н. Боритко) [31] та ін.

Таким чином, психологи розглядають підготовку в її різносторонніх значеннях як процес (навчання) і результат (готовність), що визначаються сукупністю вимог до певного фахівця. Вагоме значення має така якість підготовки, яку в сучасній освіті оцінюють на основі компетентнісного підходу.

Новий рівень розвитку педагогічної освіти спрямовано на забезпечення умов для найефективнішої самореалізації особистості, розвитку її творчого потенціалу, формування основних життєвих компетенцій, а також умінь ефективно взаємодіяти з іншими в процесі діяльності. Головною умовою реалізації означеної мети розглядаємо парадигму особистісно орієнтованого навчання: неповторність особистості, її суб'єктний досвід не лише сприймають і поважають педагоги, а й визначають його фактором розвитку педагогічного процесу, враховуючи по-цьому суб'єктний досвід тих, хто навчається.

Нового підходу до діяльності педагогів вимагає сьогодні впровадження новітніх Базових програм («Українське дошкілля» [185], «Я у Світі (нова редакція)» [9, 186], «Стежина» [109], «Дитина» [184], «Соняшник» [108],

«Впевнений старт» [187] та ін., новітніх технологій навчання, виховання і розвитку дітей. Перед дошкільними навчальними закладами постають завдання щодо пошуку внутрішніх резервів для саморозвитку, шляхом переходу до раціонального використання навчальних ресурсів з метою підвищення якості освіти.

Завдання і зміст дошкільної освіти ускладнюються посиленням уваги до розвитку інтелектуальних і творчих здібностей дітей, корекції їхньої емоційно-вольової та рухової сфер. Відповідно, на зміну традиційним приходять інтерактивні методи навчання й виховання, які активізують пізнавальний розвиток дитини загалом. За такого підходу майбутній педагог дітей старшого дошкільного віку повинен орієнтуватися в розмаїтті освітніх інновацій, вміти правильно їх використовувати і за певних умов – адаптовувати.

Зміна методології парадигми фахової підготовки майбутніх педагогів для дошкільних навчальних закладів до впровадження інноваційних технологій у діяльність з дітьми старшого дошкільного віку є актуальною на шляху модернізації вищих педагогічних навчальних закладів України. Цей процес передбачає створення варіативних навчальних планів і програм, впровадження нових систем контролю, адаптованої структури змісту й термінів фахової підготовки в руслі вищезазначеного.

Суттєвою ознакою сучасного етапу вищої педагогічної освіти в Україні розглядаємо мінливість змісту і методів, створення для цього належних умов залучити студентську молодь до науково-педагогічної діяльності як окремого функціонального напрямку їхнього навчання у виші.

Результати аналізу робочих програм різних спеціальностей свідчать про те, що цикли гуманітарних і фахових дисциплін із впровадженням інноваційних технологій становлять від 10% до 25 % від загального обсягу годин. У жодній із робочих програм не передбачено теоретичні (практичні) цикли дисциплін, які були б спрямовані на підготовку до безпосередньої педагогічної діяльності з використанням у її змісті інноваційних технологій.

Таким чином, вирішення означеної проблеми в теоретико-практичному вимірі потребує вироблення відповідного науково-методологічного підходу. Головним орієнтиром у його пошуках повинна стати модель навчально-виховного процесу, а його реалізація спрямовуватись на забезпечення належної підготовки майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до впровадження інноваційних технологій у процесі навчання дітей старшого дошкільного віку в означеному виді діяльності.

Вищі педагогічні заклади України здійснюють підготовку фахівців згідно з державними стандартами, які є стратегічними орієнтирами та основою оцінювання якості вищої педагогічної освіти та професійної підготовки. В освітніх державних стандартах відображено тенденції розвитку суспільства, його орієнтації на сучасний ринок праці й інтеграційні процеси в освітньому просторі. Загалом запити глобалізації професійної сфери і ставлять посилення вимог до компетенції фахівців.

Вважаємо, що науково-теоретичним орієнтиром підготовки майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до впровадження інноваційних технологій у навчання дітей старшого дошкільного віку іноземної мови повинна стати методологія системного підходу. Відповідно навчальний процес треба розглядати як цілісну педагогічну систему із традиційних структурних компонентів: мета і завдання, що її конкретизують; методи, прийоми, засоби і форми навчання; зміст навчально-виховної діяльності.

Отож, кожен студент на етапі навчання у виші повинен, насамперед, оволодіти ґрунтовними фаховими знаннями, чіткими уявленнями про моделі педагогічної діяльності в сучасних дошкільних навчальних закладах різного типу, кінцевим продуктом професійної підготовки – уміннями належним чином формувати і оцінювати знання дітей, їх освітні досягнення, використовуючи новітні технології, які спираються на педагогічну майстерність.

Значущість професійної підготовки до майбутньої діяльності вбачаємо, передусім, у вмінні педагога формулювати чіткі цілі, окреслювати завдання

задля їх досягнення, стимулювати активність, ініціювати позитивні зміни в активному розвитку кожного вихованця.

Педагог дошкільного навчального закладу повинен володіти уміннями проектувати свою професійну діяльність, оперативно реагувати і вносити до неї зміни, прогнозувати очікувані результати.

Відтак, у підготовці майбутніх педагогів на етапі їхнього навчання у вищій найскладнішим розглядаємо розробку змісту педагогічної діяльності, а її вирішення пов'язано з педагогічним цілепокладанням: визначенням мети та її конкретизації через навчально-виховні завдання. Його перебудова сьогодні відбувається у вищих педагогічних закладах освіти на користь таких організаційних форм навчання, які формують знання, уміння й навички, а також тих, що створюють умови для розвитку здатності майбутніх фахівців до самостійної ухвали рішень, задля розв'язання нестандартних і нетипових завдань в умовах високої професійної мобільності тощо.

Соціальне замовлення суспільства на підготовку фахівця відповідно до зазначеного відображено в загальній меті, яка є системоутворювальним фактором навчально-виховного процесу вищої педагогічної школи України [167].

Особливості професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів зумовлюють функції, специфіку її організації, принципи добору й застосування необхідних форм і методів здійснення.

Визначальною функцією означеного напрямку підготовки розглядаємо формування науково-методичних знань про навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів та вироблення умінь їх застосовувати у практичній діяльності з дітьми.

Серед пріоритетних напрямів реформування вищої педагогічної школи важливе місце посідають питання щодо оновлення змісту освіти, запровадження ефективних педагогічних інноваційних технологій, створення нової системи методичного та інформаційного забезпечення навчального

процесу. Оволодіваючи інноваційними технологіями студенти усвідомлюють перспективні тенденції, орієнтуються в нових концепціях, теоріях, ідеях, опановують методи педагогічного дослідження. Такі інновації забезпечують добір ефективних методів, прийомів і форм організації педагогічного процесу сучасних дошкільних навчальних закладів України.

Таким чином, до основного у змісті діяльності належить формування інноваційного освітньо-виховного середовища, що передбачає зміни в організації і змісті освіти в умовах інтегрування вищих навчальних закладів України у світовий освітній простір; оптимізація кадрового забезпечення; спрямування майбутніх педагогів на професійну майстерність шляхом опанування різних видів інноваційної діяльності. Отже, зміст освіти є науково обґрунтованою системою дидактичного та методичного забезпечення процесу формування знань, умінь і навичок, досвіду творчої діяльності особистості відповідно до різних освітніх та кваліфікаційних рівнів.

1.2.2. Фахова спрямованість змісту підготовки майбутніх педагогів на впровадження інноваційних технологій в освіту дітей старшого дошкільного віку

Зміст освіти визначається освітньо-професійною програмою підготовки, освітньо-кваліфікаційною характеристикою, її структурно-логічною схемою, навчальними програмами дисциплін, іншими нормативними документами і відображається у відповідних підручниках, дидактичних засобах при організації навчального процесу. Зв'язок мети та змісту зумовлений принципом відповідності. Його сутність убачаємо в адекватності змісту освіти, поставленій педагогічній меті та завданням, в якій їх конкретизовано.

Сукупність загальнонаукових і професійних знань, умінь та навичок, які визначають професійну підготовленість фахівців, укладається в освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-професійні програми конкретної

підготовки. Інформаційною основою для розробки такого змісту підготовки розглядаємо педагогіку і психологію вищої школи, основи педагогічної майстерності, інноваційні технології й інші дисципліни фундаментального циклу. У них представлено такі розділи: розвиток і формування особистості, дидактика, теорія навчання, теорія виховання, розвиток психічних процесів, педагогічна діяльність, педагогічна майстерність та ін.

Предмет дослідження – готовність майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до впровадження інноваційних технологій у навчання дітей старшого дошкільного віку іноземної мови, і аналізувати його будемо в тій частині, яка стосується навчально-виховного процесу вищої педагогічної школи України. Організація навчального процесу в сучасному вищому педагогічному навчальному закладі ґрунтується на принципі достатності, який забезпечує наукове, пізнавальне, інформаційне та методичне забезпечення, що формує основи для самостійного опанування й творчого осмислення знань, готовність прояву творчої і дослідницької ініціативності. Методичне забезпечення такої підготовки сконцентровано в обґрунтуванні факторів активізації навчальної діяльності майбутніх педагогів, як процесу організації навчання, яка сприяє самостійно-творчим діям учасників освітнього процесу в засвоєнні знань, умінь і навичок. Активність у навчанні передбачає створення умов для розвитку пізнавальних потреб, інтересів, визначається стимулюванням пізнавальної самостійності під час сприймання, відтворення, розуміння і творчого застосування [170].

У професійній підготовці потрібно приділяти якомога більше уваги розвитку особистісного потенціалу шляхом створення сприятливих умов для його реалізації: випускники стають не лише професіоналами, а й високодуховними особистостями зі сталими пріоритетами й цінностями [203].

На першому етапі формування змісту педагогічної освіти випускника-фахівця треба підготувати до виконання на належному рівні комплексу

взаємозумовлених функцій, які є показниками якості їхньої готовності загалом. А саме:

- прогностична – визначення шляхів досягнення мети професійно-педагогічної освіти;
- методично-проектувальна – моделювання змісту освіти дошкільних навчальних закладів на всіх рівнях; вибір навчального матеріалу та засобів навчання дітей старшого дошкільного віку; розробка інноваційних технологій (методики навчання, дидактичне забезпечення, організація практичної діяльності);
- навчально-виховна – проведення різних форм роботи з дітьми старшого дошкільного віку; вивчення особистостей кожної дитини; проведення роз'яснювальної роботи з батьками;
- контрольнo-діагностична – впровадження різних контрольнo-діагностичних методик із дітьми задля з'ясування рівня їхніх знань та фізичного навантаження;
- організаційно-методична – організація методичної та управлінської роботи в дошкільних навчальних закладах;
- науково-практична – наукові дослідження в галузі освіти [113].

Зважаючи на одне із призначень майбутнього випускника-фахівця в галузі дошкільної освіти – освітянську діяльність, великого значення набувають світоглядні та громадянські якості, окрім професійних. Це:

- оцінювати та прогнозувати соціально-економічні, політичні та культурні явища;
- досконало володіти державною мовою та вміти спілкуватись щонайменше однією з іноземних мов;
- вміти захищати свої права згідно з чинним законодавством та низкою демократичних принципів;
- вміти ухвалювати рішення, прогнозувати стратегію діяльності з урахуванням загальнолюдських цінностей, державних та особистісних інтересів;

- бути готовим до активної участі в дозвіллі дітей, забезпечувати їхнє здоров'я, гарантувати безпеку життєдіяльності на підставі стратегії розвитку людства;

- знати та застосовувати сучасні інноваційні технології [142].

Складність і відповідність поставленого завдання, від якого залежить підготовка національних кадрів нової генерації, вимагає суто наукового підходу до його виконання і, насамперед, теоретичного обґрунтування загальної концепції та основних принципів викладання та вивчення курсів («Новітні інформаційні технології», «Педагогічна психологія», «Педагогіка загальна», «Педагогіка дошкільна», «Психологія дитячої творчості»), їх науково-методичного забезпечення.

В останні роки розроблено чимало спроб переосмислення структури, змісту та організації процесу підготовки майбутнього педагога дошкільного навчального закладу. Вважаємо, що цю структуру потрібно будувати так, щоб основи знань про закономірності оволодіння інноваційною педагогічною діяльністю засвоювались під час спеціально організованих занять. Їх треба спрямовувати на розв'язання педагогічних завдань із використанням інноваційних педагогічних технологій. За такої умови в майбутніх фахівців формуватиметься евристичний стиль мислення, розвиватимуться творчі здібності, необхідні для самостійного дослідження педагогічних явищ.

У підготовці студентів до впровадження інноваційних технологій розглядаємо два способи розроблення змісту: перший – ґрунтується на інтеграції понять як елементів змісту навчальних предметів; другий – вибір елементів змісту різних галузей педагогічної освіти згідно з попередньо визначеними завданнями.

У першому випадку простежуємо перехід від наявних можливостей змісту інформації до визначення педагогічних завдань; у другому – від заданих навчально-виховних завдань до визначення елементу змісту освіти та змісту загалом. На наш погляд, прийнятним є другий підхід до розробки

змісту, тобто такий, що реалізується переходом від мети і завдань, що її конкретизують, до змісту освіти.

Таким чином, зміст навчання майбутніх педагогів має відповідати певним вимогам і забезпечувати: а) високий рівень оволодіння знаннями, уміннями і навичками з обраної спеціальності; б) комплексну підготовку майбутнього фахівця у вищій педагогічній школі до впровадження інноваційних технологій у навчання старших дошкільників; в) індивідуальний високий рівень професійної готовності до дій у різних педагогічних ситуаціях; г) єдність навчання, виховання, розвитку, самовдосконалення, психологічної підготовки й формування необхідних індивідуально-психічних, особистісних і професійних якостей; д) розвиток наукового світогляду; е) формування активної життєвої позиції.

У дисертаційних роботах із проблем підготовки майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій заслуговує на увагу дослідження І. Богданової (тенденції та закономірності розвитку нового міждисциплінарного напрямку досліджень – педагогічної інноватики та його специфічного аспекту – техноматики; теоретичне і практичне обґрунтування механізмів оновлення професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів за допомогою інноваційних технологій; реалізації інформаційно-модульної технології (модульний підхід до навчання під час використання комп'ютерних засобів управління (у сукупності із традиційними) [25]; І. Гавриш (актуалізує низку завдань, вирішення яких дозволить сформувати систему цілеспрямованої, спеціально-організованої підготовки студентів педагогічних ВНЗ до створення, впровадження і поширення освітніх інновацій; інноваційне навчання студентів має функціонувати як цілісна система, яку оптимально зараховано до навчально-виховного процесу педагогічного ВНЗ унаслідок розробки та реалізації відповідної технології; спрямування вчителів на їх становлення як суб'єктів освітніх інновацій у руслі основних положень особистісно-орієнтованого підходу та інноваційної педагогічної освіти) [44]; О. Гончарової (формування готовності майбутніх

учителів іноземної мови до інноваційної діяльності, важливість створення інноваційної мережі, де обов'язковою ланкою є студент – майбутній вчитель іноземної мови, тобто суб'єкт інноваційних перетворень у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу) [49]; Л. Машкіної (використання інноваційних технологій у підготовці студентів педагогічних училищ та коледжів до роботи в дошкільних навчальних закладах; обґрунтування необхідності цілеспрямованої підготовки майбутніх педагогів до використання нововведень як складової цілісного процесу їх підготовки до професійної діяльності, визначено нові напрями педагогічної інноватики та їхні складові: педагогічної неології, аксіології, праксіології) [145]; К. Балаєвої (характеристика особливостей підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів до впровадження інноваційних технологій на прикладі вишів України та зарубіжних країн; подає основні підходи до класифікації інновацій дошкільної освіти та особливості їхнього утвердження в дошкільлі України, обґрунтовує специфічні особливості інноваційного навчання: відкритість, здатність до прогнозування, налаштованість на конструктивність та ін.) [11].

Інноваційні педагогічні технології в педагогіці зумовлені загальними процесами реформування суспільства в руслі глобальних перемін і, відповідно, інтегруванням знань і форм їхньої реалізації в різних сферах суспільного буття.

Інноваційні педагогічні технології відрізняються гуманістичною спрямованістю, яка зумовлює співіснуванням і складні механізми взаємодії наукової педагогіки із педагогічною практикою. Сучасні перетворення свідчать про якісно нову взаємодію між науковою та педагогічною творчістю.

Широкий спектр, багатоваріантність педагогічних технологій зумовлюють необхідність їх класифікації. Найдосконалішою серед багатьох вважають класифікацію, за якою педагогічні технології згруповано за різноманітними системними та інструментально значущими ознаками.

1. За рівнем застосування:
 - загальнопедагогічні (загальні засади освітніх процесів);
 - предметні (призначені для вдосконалення викладання окремих предметів);
 - локальні та модульні (передбачають часткові зміни педагогічних явищ).
2. За провідним чинником психічного розвитку:
 - біогенні (провідна роль належить біологічним чинникам);
 - соціогенні (переважають соціальні чинники);
 - психогенні (провідна роль належить психічним чинникам).
3. За філософською основою: матеріалістичні та ідеалістичні; діалектичні й метафізичні; наукові й релігійні; гуманістичні й антигуманні; антропософські; вільного виховання та примусу тощо.
4. За науковою концепцією засвоєння досвіду: асоціативно-рефлекторні (в основі теорія формування понять); біхевіористські (в основі теорія наuczіння); розвивальні (в основі теорія розвитку здібностей); сугестивні (в основі навіювання); нейролінгвістичні (в основі нейролінгвістичне програмування); гештальттехнології (в основі психотерапевтичний вплив).
5. За ставленням до дитини: авторитарні (в основі надмірна регламентація); дидактоцентристські (в основі навчання); особистісно-орієнтовані (технології гуманно-особистісні, співробітництва, вільного виховання).
6. За орієнтацією на особистісні структури: інформаційні (формування знань, умінь, навичок), операційні (формування способів розумових дій), емоційно-художні й емоційно-моральні (формування сфери естетичних і моральних відносин), технології саморозвитку (формування регуляційних особистісних механізмів), евристичні (розвиток творчих здібностей), прикладні (формування дієво-практичної сфери).
7. Технології організації та управління пізнавальною діяльністю:

- структурно-логічні (поетапне формулювання дидактичних завдань, вибору способу їх розв'язання, діагностики та оцінювання одержаних результатів);
- інтеграційні (дидактичні системи забезпечення інтеграції різнопредметних знань і умінь, різних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, навчальних проблем та інших форм організації навчання);
- ігрові (ігрова форма взаємодії педагога з дітьми задля формування умінь розв'язувати завдання на основі компетентнісного вибору альтернативних варіантів шляхом реалізації певного сюжету);
- комп'ютерні (реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі взаємодії «вчитель – комп'ютер – учень» за допомогою інформаційних, тренінгових, розвивальних програм, програм контролю тощо);
- діалогові (зумовлені створенням комунікативного середовища, розширенням простору співробітництва на суб'єкт-суб'єктному рівні: «учень – учитель», «учитель – автор», «учень – автор» та ін.);
- тренінгові (діяльності з відпрацювання певних алгоритмів навчально-пізнавальних дій і способів розв'язування типових навчальних завдань – тести, психологічні тренінги інтелектуального розвитку, управлінські завдання).

В авторських технологіях педагогів-практиків розроблено механізми поєднання різних варіантів елементів апробованих технологій. Зазвичай їх зорієнтовано на реалізацію змісту і досягнення мети в умовах різнорівневого і різнопрофільного навчання на основі таких концепцій засвоєння соціального досвіду:

- 1) асоціативно-рефлекторного навчання, згідно з яким розроблено теорію формування понять;

2) поетапного формування розумових дій, які зумовлюють поетапність розумового розвитку від «матеріальної» (зовнішньої) діяльності у внутрішній розумовий план;

3) сугестопедична, у якій обґрунтовано комплексне використання вербальних і невербальних, зовнішніх і внутрішніх засобів сугестії (навіювання), що стимулює надзапам'ятовування;

4) нейролінгвістичного програмування (НЛП), згідно з цією концепцією навчання є рухом інформації нервовою системою людини;

5) змістового узагальнення, основою є гіпотеза про домінантний вплив теоретичного знання на формування інтелекту дитини.

Узагальнюючи, можемо стверджувати, що на основі однієї теорії можуть вибудовуватися різні технології навчання. Наприклад, асоціативно-рефлекторна психологічна теорія зумовила варіантні технології навчання. У них по-різному поєднані слово і наочність; теорія проблемного навчання є основою технологій розвитку творчих здібностей, пізнавальної активності, інтересу, самостійності особистості. Водночас концепції кількох технологій навчання на одній теорії не свідчать про їхню ідентичність і різняться за кількісними і якісними параметрами. Відповідно важливо оволодіти цілісною системою засобів опису (аналізу) педагогічних технологій, враховуючи, що кожна з них містить концептуальний, змістовий та процесуальний аспекти.

Для сучасних педагогів наука запропонувала чималий вибір освітніх технологій, однак варто враховувати, що не кожна з них може бути використана в роботі з дітьми дошкільного віку (див. Додаток Б).

Свободу і доцільність вибору педагогом засобів і методів роботи з дітьми зумовлюють їхні особливості на етапі старшого дошкільного віку – майбутніх першокласників. Від якості педагогічної діяльності залежатиме їхнє ставлення до школи, уміння адаптуватись до нових умов, проявляти ініціативність, обстоювати свою позицію, бути активним учасником навчально-виховного процесу, нестандартно підходити до вирішення поставлених завдань, виявляти оригінальність і творчість. На формування

зазначених особистісних рис дитини особливо впливає педагог, адже у просторі сучасного дошкільного навчального закладу він не лише забезпечує вплив на всебічний розвиток, а й використовує з цією метою найоптимальніші навчальні технології.

Інноваційні тенденції дошкільної освіти вирізняються низкою суперечностей, а саме: між використанням традиційних методів навчання, виховання і розвитку та новими умовами життя дітей; необхідністю удосконалення професійних знань, умінь і навичок педагогів, усталеністю змісту і методичних підходів до реалізації педагогічної діяльності.

Відтак, у досліджуваному аспекті зміст поняття «інноваційні технології» трактуватимемо як цілеспрямований, систематизований комплекс радикально нових чи удосконалених прийомів і засобів організації навчально-виховної діяльності з дітьми старшого дошкільного віку.

На підставі результатів здійсненого аналізу найпридатнішою згідно з предметом нашого дослідження є проектна технологія, яку об'єктивно зараховано до технологій XXI століття, оскільки вони опираються на вмінні адаптуватися до нестабільних умов.

Відтак, у дослідженні порушеної проблеми проектування постає як діяльність, регламентована початком і завершенням відведеного для неї часу, що спрямована на досягнення прогнозованих і очікуваних результатів – створений продукт чи послуга за допомогою обраних ресурсів, встановлених термінів і передбачених дій. Загалом уможливорює самостійне опанування знаннями, набуття практичних навичок під час виконання завдань чи розв'язування навчальних проблем.

Розглядаючи проект обмеженою часовими параметрами справою, яку здійснюють задля досягнення певних чітко визначених цілей унаслідок виконання певних задач, діти у старшому дошкільному віці вже можуть, по-перше, самостійно обирати засоби досягнення мети, по-друге, регулювати час для діяльності, по-третє, облаштовувати місце, по-четверте, моделювати алгоритм реалізації задуму з практичним застосуванням набутих знань і

навичок. У старшому дошкільному віці діти готові творчо осмислювати реалізацію конкретних завдань і емоційно виявляти з цього приводу своє ставлення до дорослих і однолітків в умовах спільної діяльності.

Актуалізовано шість етапів технології проектування з різним дидактико-розвивальним навантаженням: мотиваційний – «дерево цілей», створювали спільно з дітьми, визначали завдання, над якими потрібно працювати і діагностували рівень знань; інформаційний – відповідно до результатів кожного етапу накопичували, розширювали, поглиблювали знання дітей та збагачували їх новою інформацією; репродуктивний – рекомендували максимально проявити дітям свою обізнаність і відтворювати знання під час практичних занять, які зазвичай обирали за типом інтегрованих і комплексних; узагальнення знань – психолог або методист здійснював контроль знань на заняттях за тематичним принципом; творчий – спрямовували на реалізацію задуму дітей (з цією метою організовували свято і завершували роботу над виготовленням проекту); рефлексивно-оцінювальний – планували як «подорож у часі» у зворотному напрямі, з метою формування уміння самооцінки особистих якостей і виконаної діяльності у формі бесіди.

Отже, в експериментально-дослідницький етап дослідження нами обрано такі проекти:

1) дослідницько-творчі (дітей залучали до експериментування, одержані результати оформляли у вигляді ігор, драматизації, дитячого дизайну);

2) ігрово-рольові (проектували елементи творчих ігор, у яких дітей опосередковано вводили в образи персонажів казок і таким чином вирішували поставлені завдання);

3) інформаційні практико-орієнтовані (діти були збирачами інформації та подавали її в елементах оформлення і дизайну групи, у вітражах тощо);

4) творчі – спрямовували на оформлення результатів на дитячих святах, в елементах дитячого одягу, інших атрибутів, скажімо, «Театральний тиждень», «Абетка здоров'я» та ін.

Для дослідження обрали й інші види проектів:

- комплексні – «Світ театру», «Відлуння століть»;
- міжгрупові – «Математичні колажі», «Світ тварин і птахів», «Пори року»;
- творчі – «Мої друзі», «Любимо казки», «Світ природи», «Без верби та калини нема України»;
- групові – «Казки про любов», «Пізнай себе», «Підводний світ», «Весела астрономія»;
- індивідуальні – «Я і моя сім'я», «Генеалогічне древо», «Секрети бабусиної скрині», «Казковий птах»;
- дослідницькі – «У світі води», «Подих і здоров'я», «Харчування і здоров'я».

За часом планували їх короткотривалими (від одного до декількох занять), середньої тривалості і довготривалі.

Основну мету у використанні проектної технології в навчанні дітей старшого дошкільного віку вбачали в розвитку творчості дитини, яка не обмежувалась завданнями дослідницької чи інших видів їхньої діяльності.

До завдань дослідницької діяльності дітей належать такі:

- 1) формування інтелектуальної ініціативності та передумов пошукової діяльності;
- 2) розвиток умінь визначати можливі способи вирішення проблеми не лише за участі дорослих, а й самостійно;
- 3) формування вмінь застосовувати методи, які забезпечують вирішення поставленого завдання (завдань) різними способами;
- 4) стимулювання бажання послуговуватися термінами, дотичними до діяльності, вести конструктивну бесіду під час спільної дослідницької діяльності.

Під час моделювання структури певного проекту зосереджували увагу студентів на таких його компонентах: назві, актуальності та її науковому обґрунтуванні, визначенні мети проекту (формулювання припущення щодо можливого результату, якого можна досягти за умови виконання проекту), постановці завдань, увиразненні етапів терміну реалізації, науково-методичному і матеріально-технічному обґрунтуванні критеріїв оцінки очікуваних результатів, організації і контролю за виконанням заходів.

Організацію й етапи опанування дітьми старшого дошкільного віку проектних дій представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

**Діяльність педагога з дітьми під час
виконання проекту**

№ п/п	Етапи діяльності	Учасники	Керівник	Способи організації взаємодії
1	Підготовка. Визначення теми, її мети.	Обговорення припущення щодо пошуку шляхів інформації.	Розповіді про задум; мотивування дітей, надання їм допомоги з визначення завдань.	Навчальний діалог.
2	Планування.	Формулювання завдання, обговорення їхньої актуальності й досяжності.	Коригування ідей, пропозиції щодо їхньої доцільності.	Навчальний діалог.
3	Ухвала рішення.	Доведення оптимальності обраного варіанту (варіантів).	Спостереження, опосередковане керівництво діяльністю.	Ситуації вільного вибору з елементами дискусії.
4	Добір інформації.	Добирають актуальну інформацію.	Спостерігає, опосередковано керує діяльністю, планує і проводить заняття, ігри та інші види діяльності дітей.	Ситуації вільного вибору.
5	Аналіз інформації, формулювання висновків.	Аналізують інформацію, готують вироби, елементи дизайну, газети та ін.	Спостерігає, коригує, спонукає.	Ситуації вільного вибору, навчальний діалог.
6	Захист проектів, їх колективний аналіз.	Презентація проектів і спільне обговорення за участю педагога, оцінювання зусиль, використаних можливостей, внесення елементів творчості.	Обговорює спільно з усіма учасниками .	Навчальний діалог.

Для досягнення очікуваних результатів унаслідок використання проектних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку педагогу потрібно дотримуватися певних вимог. Подаємо їхній перелік у формі методичних порад. А саме:

- після вибору тематики проекту, підготувати для нього відповідне предметно-розвивальне середовище;
- створювати ігрову мотивацію з урахуванням зацікавлень дітей на основі їхніх відгуків;
- враховувати досвід дітей для розуміння проблемної ситуації;
- зацікавити кожного учасника запропонованою тематикою, стимулювати допитливість і стійкість зацікавлення проблемою, ініціативність;
- брати до уваги запропоновані варіанти вирішення проблеми: кожна дитина може помилятися, отже, повинна висловлюватися без побоювання;
- діяти в руслі принципу послідовності та систематичності;
- створювати атмосферу співтворчості на основі індивідуального підходу до розвитку творчої уяви та фантазії кожного вихованця, орієнтувати на використання накопичених знань і вражень під час спостережень;
- залучати батьків до співучасті у проекті, підготовці і проведенні його презентації для всіх учасників.

Розроблену систему методичних настанов спрямовано на розвиток інтелектуальних, індивідуально-особистісних задатків кожної дитини. Впровадження альтернативних шляхів пошуку відповідей зосереджено на навчанні дітей розв'язувати проблеми різного рівня складності з використанням винахідницьких завдань, виявляти невирішенні аспекти певної проблеми і з'ясовувати шляхи їхнього розв'язку, практикуючи участь у колективних іграх, іграх-заняттях, спостереженнях за навколишнім, пошуку доказовості суперечливих властивостей предметів і явищ та ін. Діти самостійно обирали предмети, матеріали, види діяльності, способи організації взаємодії з однолітками і педагогом.

Окремі засоби розвитку нестандартного мислення дітей доцільно використовувати під час прогулянок, екскурсій, виховних заходів тощо. Актуальними методами творчого мислення, на нашу думку, є такі:

- розв'язування проблемного завдання шляхом добору методів спроб і помилок у різноманітних варіантах рішень;
- контрольні запитання, які активізують творче мислення дітей за допомогою навідних запитань і стимулюють до виконання поставленого завдання;
- фокальні об'єкти (каталог) або метою нівелювання психологічної інерції й активного пошуку оригінальних вирішень;
- синектики («синектика» – поєднання несумісних елементів у 4-х прийомах з аналогією: пряма, особистісна (емпатія), символічна, фантастична);
- функціонально-вартісний аналіз (зменшення навантаження на дітей у формі запитання «Що й навіщо? Що можна робити ним? Чим може слугувати?»);
- моделювання маленьких чоловічків (ММЧ) – ігри з їхнім використанням допомагають пояснити й змоделювати внутрішню будову предметів і речовин, сутність явища і процесу, що відбуваються в живій та неживій природі (скажімо, як із води утворюється пара).

Сутність методу полягає в тому, що дитина уявляє: всі речовини, предмети, об'єкти, явища складаються із безлічі маленьких чоловічків, причому живих, які мислять. Вони можуть пересуватися або виконувати певні дії; наприклад, які утворюють тверду речовину або предмет, міцно тримаються за руки.

Цей метод допомагає доступно пояснити дітям процеси перетворення різних речовин і навіть утворення електричного струму.

Отож, на основі однієї теорії навчання можуть вибудовуватися різні технології.

На підставі зазначеного вище принципово важливою в педагогічних інноваційних технологіях є позиція кожної дитини в освітньому процесі та ставлення дорослих до неї. Відтак, інноваційні пошуки треба спрямовувати на утвердження визначальної ціннісної орієнтації – на особистість, її індивідуальний потенціал. Із позицій системного підходу до сучасного рівня інноваційної освіти робимо висновок, що вона є процесом і результатом такої діяльності, яка проектує, стимулює нові види діяльності та відносини кожної окремої дитини в соціумі загалом.

Отже, одне із головних завдань дошкільного навчального закладу вбачаємо в такій організації навчально-виховного процесу, за якої не лише зберігатиметься високий рівень розумової працездатності вихованців, а й зміцнюватиметься їхнє здоров'я. Обсяг пізнавальної інформації для них постійно зростає, відповідно зростають і розумові навантаження, що призводять до перевтоми і негативного стану їхнього здоров'я.

Маємо підстави передбачати, що із завершенням переходу дошкільних навчальних закладів на оновлений зміст освіти, педагоги професійною діяльністю утверджуватимуть модель особистісно-орієнтованого напрямку, яким передбачено таке:

- систематичне та інтегроване вивчення особливостей індивідуального та особистісного розвитку дітей, соціальної ситуації, у якій це відбувається, та її відтворення у психологічному портреті кожної дитини;
- створення специфічної, індивідуально зорієнтованої системи навчання та виховання, програм індивідуального розвитку для кожної дитини;
- прогнозування стратегій майбутнього розвитку кожної дитини;
- активну участь батьків у навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу;
- переорієнтування стилю взаємодії педагога з дітьми від суб'єкт-об'єктної до суб'єкт-суб'єктної;

- добір навчально-ігрового обладнання з урахуванням індивідуальних потреб і можливостей дітей та педагогічно доцільне його розміщення.

До основних принципів належать:

- гуманістичне спрямування: безумовне прийняття особистості дитини, постійна батьківська підтримка, відмова від будь-якого насильства, надання можливості вибору без жорстокого регламентування, категоричних оцінок діяльності та поведінки;

- оптимальне співвідношення між активними діями дорослих (що забезпечують процеси саморозвитку); збалансованого використання різних форм організації занять, їхніх видів і типів, методів і прийомів роботи з метою ознайомлення дітей із надбанням різних національних культур;

- цілісності, інтегрованості дитячої індивідуальності, що передбачає необхідність сприйняття педагогом дитини як цілісного, унікального утворення; відмову від аналізу розподілу індивідуального потенціалу особистості з окремих складових за умови врахування віку дітей і типу ВНД, особистісних потреб, намірів, ціннісних орієнтацій;

- поєднання індивідуального із соціальним. Організація індивідуально зорієнтованої дошкільної освіти з операнням на індивідуальні, соціальні і суспільно-значущі засади;

- відповідності предметно-ігрового середовища особливостям індивідуального розвитку кожної дитини (піклування педагогів і батьків про наявність у дошкільному закладі розвивального, доступного і варіативного обладнання задля його доцільного використання).

Особистісно-орієнтований підхід до навчання та виховання дітей опирається на гуманістичну психолого-педагогічну концепцію ампліфікації О. Запорожця. Згідно з її положеннями оптимальність реалізації потенційних можливостей дитини створює не пришвидшене навчання, а збагачення змісту ігор, форм спілкування, видів образотворчої та предметної діяльності. На таких засадах відбувається реальне становлення індивідуальних можливостей дитини, стимулюється розвиток її якостей, які згодом стануть особистісним

підґрунтям на інших вікових етапах. Порівняльний аналіз фронтального та особистісного компонентів особистісно-орієнтованого напрямку дошкільної освіти подаємо в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

**Компоненти особистісно-орієнтованого напрямку
дошкільної освіти**

Фронтальний	Особистісний
Мета освіти	
Повідомити дітям доступний обсяг знань, сформувані необхідні уміння та навички для навчання в школі; розширити уявлення про довкілля; забезпечити виховання згідно з усталеними стандартами.	Забезпечити умови для розвитку та саморозвитку, самовизначення, мотивації внутрішнього індивідуального зростання кожного вихованця.
Стиль спілкування педагогів із дітьми	
Монологічний, авторитарний, зорієнтований на виконання вимог, реалізацію навчально-виховних завдань, суб'єкт-об'єктний (S – O).	Діалогічний, демократичний, зорієнтований на зміцнення фізичного та психічного здоров'я й емоційного комфорту, на сприяння особистісного розвитку, суб'єкт-суб'єктний (S – S).
Провідні методи виховання та навчання	
Наказ, покарання, заохочення, моралізування, роз'яснення, зразок («роби, як я»), згідно з принципом активного впливу на дитину.	Самостійна практична діяльність дітей у співпраці з дорослими, відверті й щирі діалогічні бесіди, читання художньої літератури, спостереження, дослідно-пошукова діяльність, згідно з принципом свободи вибору.
Діяльність дітей	
Активно і безпосередньо керована педагогом, зовнішньо вмотивована; переважає навчальна (особливо в старших групах).	Самостійна, вибіркова, практична, опосередковано (непрямо) керована педагогом із урахуванням віку, фізичного стану, потреб та інтересів кожної дитини; домінуючими є вільна та розвивальна ігри, праця, навчання.
Предметне середовище	
Однорідне для всіх за кількістю та змістом, статичне, неваріативне.	Різноманітне за змістом і кількістю, мобільне, варіативне, розвивальне, трансформоване, співрозмірне.

Продовження таблиці 1.2

Оцінювання	
Зовнішнє, пряме, критично вмотивоване, порівняльне, категоричне, недиференційоване, практикується покарання групи за помилку окремої дитини.	Доброзичливо мотивоване, орієнтоване на успіхи дитини, на безумовне прийняття її особистісних проявів (навіть за наявності фізичних або психічних вад), стимулюється внутрішнє самооцінювання шляхом самопорівняння.
Роль і позиції вихователя	
Вихователь – педагог, інформатор, центральна і провідна фігура: позиція – вверху і в центрі; діти – внизу, навколо або навпроти.	Вихователь – психолог, партнер, помічник, співучасник: позиція – поміж дітей, поряд із ними, на рівні їхніх очей.
Роль помічника вихователя	
Няня, прибиральниця, технічний працівник.	Педагог, який бере участь в освітній роботі.
Роль батьків	
Виконавці завдань дошкільного навчального закладу.	Замовники, активні учасники освітнього процесу.
Програма та методика виховання і навчання	
Типова для всіх.	Варіативні, найкращі варіанти – укомплектованих або спеціально створених для кожної дитини, зорієнтовані на зони найближчого фізичного та психічного розвитку кожного вихованця.
Спрямованість дорослих	
На підготовку до школи, формування знань, на розумовий розвиток, формування умінь та навичок.	На формування навичок здорового способу життя, забезпечення фізичного, особистісного, соціального і творчого розвитку, усвідомлення самоцінності дошкільного дитинства, на підготовку до нової соціальної ситуації в умовах шкільного навчання.
Темп діяльності	
Визначає педагог.	Визначає дитина згідно з особливостями діяльності, власних можливостей, зацікавлень тих, хто її оточує.

Продовження таблиці 1.2

Демонстраційний матеріал	
Великогабаритний, безальтернативний, домінує над роздавальним.	Відсутній або незначний, варіативний, поступається перед роздавальним.
Розпорядок дня	
Жорсткий.	Гнучкий.
Комплектація груп	
За віковою ознакою.	За законами психологічної сумісності з урахуванням індивідуальних та особистісних якостей.
Наповнюваність груп	
20 - 25 дітей.	12 - 15 дітей.
Роздавальні матеріали	
Однаковий для всіх.	Своєрідний для кожної дитини за змістом, обсягом, оформленням, кількістю.
Загальна характеристика занять	
Основна форма навчання; проводяться за сценарієм або згідно з розгорнутим планом; фронтальні.	Другорядна форма навчання; переважають імпровізація, орієнтація на інтереси та потреби дітей; здебільшого індивідуальні, парні, підгрупові.
Наступність	
У методах навчання.	В однозначності поглядів педагогів дошкільних закладів і вчителів початкової школи на розвиток дітей, позитивне ставлення до них, розуміння індивідуальності кожного зокрема.
Актуалізовані риси характеру	
Слухняність, пасивність, непевність, тривожність або агресивність, жорстокість та ін. Дитина розвивається всупереч організованій освіті в межах дошкільного закладу.	Активність, самостійність, допитливість, упевненість у своїх можливостях, у тих, хто оточує; творчість, своєрідність, відповідальність, почуття власної гідності. Дитина розвивається індивідуально в умовах організованої освіти.

Отже, підготовка сучасного педагога згідно з особистісно-орієнтованим напрямом дошкільної освіти, здатного вирішувати її актуальні навчально-виховні завдання, вимагає цілеспрямованої організації і творчого підходу до діяльності. Розвитку творчого самовираження майбутніх педагогів сприяють такі умови: відсутність внутрішнього хвилювання і перешкод; розвиток внутрішньої техніки педагога; утримування від оцінювання дітей; використання метафор, асоціативних зв'язків; розвиток уяви, фантазування; тісний взаємозв'язок із кожною дитиною. До найважливіших стратегічних завдань сучасного етапу модернізації вищої освіти України належить забезпечення такої якості підготовки фахівців, яка була б відповідною до рівня міжнародних стандартів. Його розв'язання вбачаємо у зміні методики викладання нормативних дисциплін, також в активному впровадженні інноваційних технологій навчання відповідно до психологічних, фізіологічних та фізичних можливостей.

Висновки до першого розділу

1. У першому розділі проаналізовано інновації в контексті розвитку сучасної освіти загалом і дошкільної зокрема, а також доведено актуальність інноваційних технологій у змісті підготовки майбутніх педагогів сучасних дошкільних навчальних закладів відповідно до державних стандартів освіти та її законодавчо-нормативного забезпечення в Україні. Професійні якості майбутнього педагога розглянуто як сформовану професійну компетентність, зорієнтовану на гуманізацію – основний принцип педагогічної діяльності, в якій творчість педагога обґрунтовано як запоруку здобуття очікуваних навчальних досягнень дітей. Доведено, що належного рівня такої підготовки можна досягти в умовах організації педагогічного процесу у ВНЗ на засадах фундаментальності, варіативності й альтернативності, гуманітаризації змісту його теоретичної та практичної складових. Актуалізовано компетентнісний підхід як стрижневу основу професійної підготовки майбутнього педагога і обґрунтовано її пріоритетний напрям – формування готовності до

впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів.

2. Виокремлено низку актуальних напрямів підготовки майбутнього педагога: застосування інноваційних технологій у сучасних дошкільних навчальних закладах (К. Балаєва); особливості застосування інноваційних технологій (І. Богданова); психологічні засади готовності учасників освітньої діяльності до управління інноваційними процесами (В. Бочелюк); формування готовності до педагогічної творчості в умовах коледжу (О. Волошенко); теоретико-методологічні основи формування готовності до інноваційної професійної діяльності (І. Гавриш); інноваційні педагогічні технології підготовки молодших спеціалістів у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації (О. Кіяшко); особливості психолого-педагогічної підготовки до інноваційної діяльності (Н. Клокар); підготовка студентів педагогічних училищ та коледжів до використання інноваційних технологій у дошкільних закладах (Л. Машкіна) та ін.). Сформульовано таке визначення педагогічної інновації – це результат оновлення педагогічної теорії і практики, продукт інноваційної діяльності, як процес створення нового, що спрямований на досягнення окресленої мети.

3. Встановлено, що оскільки в інноваційній освітній діяльності педагоги послуговуються поняттями «технологія», «педагогічна технологія», «інноваційна педагогічна технологія», кожне з них у дослідженні розглянуто як актуальне. Охоплюючи різні аспекти навчального процесу, вони передбачають використання педагогічних технологій, а таку діяльність представлено в координатах конкретизації функцій дошкільної освіти; методик проектування системи педагогічного впливу і засобів їхньої реалізації; педагогічної діяльності, у якій реалізується певний науково-обґрунтований проект із вищим рівнем забезпечення його ефективності, надійності, одержання гарантованого результату (порівняно з традиційними методиками) навчання й виховання дітей. Відтак, сформульовано таке розуміння інноваційної освітньої діяльності: це систематичне,

цілеспрямоване й послідовне впровадження оригінальних, новаторських способів, прийомів і педагогічних дій та засобів, які цілісно охоплюють педагогічний процес дошкільного навчального закладу.

Основні поняття поршого розділу дисертації висвітлено в публікаціях автора в наукових фахових виданнях [127; 245] та у збірниках матеріалів конференцій [126; 128; 129].

РОЗДІЛ 2. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Стан готовності майбутніх педагогів до інноваційної діяльності в сучасних дошкільних навчальних закладах України

Значення професійної підготовки педагога на етапі навчання у ВНЗ актуалізують нові завдання навчання і, передусім, виховання дітей дошкільного віку, шляхом використання новітніх (інноваційних) технологій задля їх успішного вирішення.

Педагогічні інститути (факультети) класичних університетів, педагогічні інститути, коледжі повсякчас модифікують навчальні плани, програми, підсилюючи їх інноваційними технологіями, відповідно до підвищення вимог щодо якості підготовки майбутніх фахівців.

Організація педагогічного процесу у ВНЗ здійснюється з метою забезпечення проєктивного, кредитно-модульного, розвивального, особистісно-орієнтованого навчання й виховання шляхом впровадження рейтингового контролю, що сприятиме цілеспрямованому формуванню готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у навчання дітей старшого дошкільного віку загалом і в означений нами вид діяльності зокрема.

Таким чином, прикінцевим результатом підготовки майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій потрібно розглядати їхню готовність, яка забезпечуватиме високий рівень професійної педагогічної діяльності (професійно-педагогічні погляди, переконання, оволодіння професійними знаннями, сформовані уміння спрямовувати дітей на особистісні досягнення, налаштованість на самовдосконалення та ін.).

Метою започаткованого дослідження передбачено розкриття сутності та змісту готовності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до

впровадження інноваційних технологій у навчання старших дошкільників іноземної мови. Відповідно, проаналізуємо та обґрунтуємо низку понять («готовність», «готовність до професійно-педагогічної діяльності», «компетентність», «готовність до інноваційної діяльності»), які для експериментального етапу є домінантними.

Термін «готовність» учені (О. Кюльпе, К. Макбе, Д. Узнадзе та ін.) трактують як настанову, стан суб'єкта, що зумовлює поведінку чи діяльність певного змісту й спрямованості; якісний показник саморегуляції поведінки.

У сучасній науці готовність досліджено у таких вимірах: психологічний (В. Дорохін, В. Моляко, А. Проскура, С. Равіков); професійний (В. Бондар, А. Капська, Д. Мазоха, І. Пастир, О. Ярошенко); професійно-педагогічний (С. Корищенко); мотиваційний (Е. Томас); морально-психологічний (Л. Кондрашова, С. Ніколаєнко, Г. Штельма); моральний (Є. Шевчук та ін.). Готовність розглядають як стан (М. Дяченко, Є. Ільїн, М. Левітов, Д. Мехіладзе та ін.), особистісну якість (Є. Павлютенков, К. Платонов, В. Серіков, Є. Федорчук, В. Шадріков), комплекс здібностей (Б. Анан'єв, С. Рубинштейн), синтез певних особистісних якостей (С. Дибін, В. Крутецька, В. Шаринський), системне особистісне утворення (С. Васильєва, А. Ведєнов, М. Дяченко, Л. Кандибович).

Відтак, готовність до будь-якого виду охоплює бажання, знання і уміння, тобто готовий – синтез хочу, знаю, умію, так наголошує С. С. Акимов [4].

Поділяючи погляди дослідників на феномен «готовність» та його трактування в науковій енциклопедичній літературі, сформулюємо його визначення, дотичне до порушеного аспекта проблеми дисертаційної роботи.

С. Ожегов зазначає, що готовність – це стан, в процесі якого все зроблено, усе готово для будь-чого: дії, функції, процесу тощо [161].

Готовність – це фундаментальна умова успішного виконання діяльності, особлива характеристика педагога, яка прогнозує його активність

у діяльності і формується на основі засвоєних загальних і професійних знань, умінь та навичок і синтезу професійно важливих особистісних якостей.

Готовність до певного виду діяльності є триединою цілісністю її компонентів (змістовий, процесуальний та мотиваційно-цільовий), які О. Дмитреєва, В. Серіков та ін. проектують на дієвість та інтенсивність діяльності [66].

Щодо інших підходів до структури готовності вчені виокремлюють такі компоненти: організаційний (О. Сафонов), ціннісно-мотиваційний (Т. Таскаєва), поведінковий (М. Рябова), міжособистісний (Л. Мілованова), когнітивний (І. Шеханіна), методологічний (А. Капаєва) та ін.

Таким чином, готовність до діяльності є складним соціально-психологічним утворенням, формою єдності між професійною спрямованістю та особистісними рисами педагога – його світоглядом, життєвими настановами, духовними цінностями, що передбачає активну самоосвіту і самовиховання; це цілеспрямований вияв особистості, який охоплює її переконання, погляди, ставлення, мотиви, почуття, волю та інтелектуальні якості, знання, навички, уміння і є результатом моральної, психологічної, професійної та фізичної підготовки її всебічного особистісного розвитку з урахуванням вимог, зумовлених особливостями професійної діяльності; комплекс здібностей (Б. Ананьєв, С. Рубінштейн), якість особистості (К. Платонов), складне особистісне утворення (Ю. Гільбух, Л. Кондрашова), синтез властивостей особистості (В. Крутецький), готовність як підготовленість (М. Левченко, С. Максименко, О. Мороз, С. Терещук та ін.).

Ми розглядатимемо готовність до діяльності як цілісний вияв особистості та її особливий стан і спрямованість на виконання комплексу дій задля досягнення очікуваного результату.

Готовність до діяльності є цілісним утворенням, яке визначає придатність (непридатність) до виконання певної діяльності, наявність (нестачу) здібностей, які є необхідними для неї [135, с. 221].

Значущими для започаткованого дослідження є думки К. Платонова щодо готовності та її різних значень, а саме: широкое, більш конкретне, найбільш конкретне. У широкому значенні (бажання працювати, розуміння необхідності брати участь у трудовій діяльності) розглядатимемо готовність до впровадження інноваційних освітніх технологій у навчально-виховний процес сучасних дошкільних закладів з точки зору її формування на освітньому рівні бакалавра дошкільної освіти з кваліфікацією «Вихователь дітей дошкільного віку». Щодо конкретного значення його розглядаємо з позиції самостійної педагогічної діяльності випускника-бакалавра, який готовий до співробітництва з дитиною на засадах гуманізації, розвитку її особистості, емоційної і моральної підтримки дитини, самонавчання і самовиховання для вдосконалення своєї педагогічної майстерності, врахування у вихованні інтересів дітей та їхнього права на повагу. Найважливіше прикладне значення має третя складова готовності за К. Платоновим, найбільш конкретному, як результату підготовки та мобілізації особистості на досягненні результатів професійної діяльності [176, с. 28].

Готовність постає як активний діяльнісний стан особистості, мобілізація її сил на виконання завдання, його ефективне здійснення в трудовій діяльності. Як зазначають дослідники, під готовністю до того чи іншого виду діяльності треба розуміти цілеспрямований вияв особистості, що містить її переконання, погляди, ставлення, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, навички, уміння та настанови.

На основі цього тлумачення ми проаналізували психолого-педагогічну літературу і визначили основні напрями досліджень готовності сучасного педагога до професійної діяльності в дошкільних навчальних закладах загалом і до означеного її аспекта зокрема.

З приводу цього беремо до уваги трактування готовності до професійної діяльності в її актуальних підходах. А саме:

- функціональний (психічний стан, що визначає потенційну активізацію психічних функцій під час майбутньої професійної діяльності);
- особистісний (цілісне особистісне утворення, що інтегрує внутрішні суб'єктивні чинники окремої діяльності та досліджується в контексті професійної підготовки до неї);
- особистісно-діяльний (прояв усіх граней особистості, які забезпечують її можливість ефективно виконувати професійні функції);
- результативно-діяльнісний (результат процесу підготовки).

Таким чином, готовність майбутнього педагога до професійної діяльності визначаємо, опираючись на формулювання учених: інтегративне особистісне утворення, умова та регулятор успішної професійної діяльності (І. Гавриш); важливий показник становлення випускника ВНЗ (Л. Кондрашова); високий рівень педагогічної діяльності, що охоплює професійно-педагогічні погляди й переконання, професійну спрямованість психічних процесів, професійні знання й уміння долати труднощі, оцінювати наслідки своєї праці, професійно самовдосконалюватися (Г. Троцко); сукупність професійно обумовлених вимог до педагога, що поєднують психологічну, психофізіологічну й фізичну готовність та науково-теоретичну й практичну компетентність як основу його професіоналізму (В. Сластьонін); передумова будь-якої діяльності та її результат (Г. Балл, Г. Костюк, Є. Мілерян, В. Моляко, П. Перепелиця, М. Смульсон та ін.) [12; 148].

Готовність студентів до педагогічної діяльності, яку визначено за результатами досліджень К. Дурай-Новакової, є складним структурним утворенням, стрижнем якого є позитивні установки, мотиви та усвідомлення цінності педагогічної праці. У структуру готовності дослідниця зараховує комплекс професійно-педагогічних знань, навичок й умінь, досвід застосування у практиці. Відтак, готовність – це завжди єдність між якостями та психічним станом особистості: психічний стан у діяльності може переходити в її якість. До показників готовності, за дослідженнями науковця належать потреби та мотивацію педагогічної діяльності, рівень знань про

сутність професії; ступінь усвідомлення відповідальності за результати педагогічної діяльності; рівень мобілізації та активізації знань, умінь, навичок і професійно-значущих якостей особистості; соціальні установки на педагогічну діяльність, рівень стабільності професійних інтересів і визначає такі компоненти професійної готовності: мотиваційний, пізнавально-оцінний, емоційно-вольовий, операційно-дієвий, мобілізаційний [67].

На нашу думку, актуальними є тлумачення Л. Рибалко щодо готовності до педагогічної (професійної) діяльності: особистісні інтегровані новоутворення в мисленні, свідомості, самосвідомості, якостях особистості майбутнього вчителя (інтелектуальних, психічних, фізичних та ін.) [189, с. 16] та інших учених, згідно з якими готовність до педагогічної діяльності розглядається як діалектична єдність усіх її структурних компонентів, властивостей, зв'язків і відносин [167, с. 225]; єдність особистісного та процесуального компонентів, за якої готовність є особистісною (емоційно-інтелектуальна, вольова, мотиваційна, що включає інтерес, ставлення до діяльності, почуття відповідальності, упевненість в успіху, потребу виконання порушених завдань на високому професійному рівні, керування своїми почуттями, мобілізації сил, подолання непевності) та операційно-технічною (містить інструментарій педагога: професійні знання, уміння, навички і засоби педагогічного впливу) [230, с. 116].

Готовність до педагогічної діяльності визначено як усвідомлений та активно-діяльнісний стан майбутнього педагога дошкільного навчального закладу, який забезпечує йому особистісну й професійну самореалізацію та самоактуалізацію під час професійної діяльності на основі сформованої у ВНЗ психолого-педагогічної компетентності, набутого практичного досвіду, навичок його творчого використання, ураховуючи індивідуальні особливості та інтелектуальний потенціал вихованців.

Узагальнюючи теоретичні положення, які запропонували різні дослідники (С. Абдувахідов, М. Бережинська, О. Коберник, Л. Кондрашова, А. Линенко, В. Сластьонін та ін.) готовність як складну динамічну структуру

розглядатимемо із таких компонентів: мотиваційний (мотиви, потреби, професійні настанови, інтереси, цінності, ідеали тощо); орієнтаційний (знання про особливості педагогічної діяльності та її вимоги до особистості викладача); операційний (володіння способами і прийомами, культурою професійної діяльності); вольовий (самоконтроль, самомобілізація на певний вид діяльності та на подолання труднощів); оцінковий (самооцінювання готовності) [2; 17; 104; 110; 137; 205].

Вони є неподільними в єдиній структурі готовності, яку формують під час навчання у вищих навчальних закладах, у руслі його професійної діяльності в сучасних дошкільних навчальних закладах.

Рівень готовності зумовлений реалізацією усіх її складових, до яких належить, насамперед, сформована професійна компетентність. Розглянемо її трактування у руслі проблеми дослідження.

Розглядатимемо професійну компетентність покликаючись на результати сучасних досліджень (А. Горкуненко, Г. Курдюмов), які трактують «компетентність» як достатній рівень професійних знань, умінь і навичок та сукупність особистісних можливостей і досвіду фахівця; якість людини, яка володіє всебічними знаннями і вміннями зі свого фаху, готова до їх творчого застосування з дотриманням загальнолюдських і християнських цінностей, а також спрямована на постійну самоосвіту і самовдосконалення, [50, 123]. Наприклад, Н. Бордовська, В. Раєвський, А. Реан, А. Хуторський та ін. визначають «компетентність» як сукупність умінь (педагога) суб'єкта педагогічного впливу особливим чином структурувати наукове і практичне знання з метою кращого вирішення педагогічних завдань; В. Федіна – як процес, що триває впродовж усього професійного становлення і виокремлює його такі етапи: формування професійних намірів і спрямованості, професійна підготовка, професіоналізація; В. Петрук – як готовність особистості мобілізувати власні ресурси (організовані в систему знань, умінь, здатності й особистісних якостей), необхідні для ефективного вирішення

професійних завдань у типових і нестандартних ситуаціях, на основі ціннісних ставлень особистості до них.

Важливим у готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності треба розглядати психологічний компонент – суттєву передумову цілеспрямованої діяльності, її регуляції, стійкості та ефективності.

Згідно з твердженнями Н. Леонтьєва, реальна основа особистості полягає не в її генетичних програмах, природних задатках чи в набутих знаннях, вміннях і навичках, зокрема професійних, а в тій системі діяльності, яку вона реалізує засобами набутих знань, умінь і навичок [221].

Відповідно, під час навчання студентів педагогічних спеціальностей потрібно спрямовувати подальшу професійну підготовку і передбачити формування таких напрямів діяльності: самовизначення – уміння виробляти свої позиції в житті; власного світогляду, уміння виконувати поставлені перед собою завдання; самореалізації – особистісне самоутвердження; розвиток творчих здібностей (наукових, художніх, організаційно-комунікативних); самоорганізації – навичок елементарної психічної саморегуляції, організації режиму життя, досягнення поставленої мети.

На підставі наведеного вище робимо висновок, що «професійно-комунікативна компетентність», яка є актуальною відповідно до проблеми наукового дослідження, – це комплекс комунікативних знань і мовленнєвих умінь, навичок як базового компонента, оволодіння якими дозволяє майбутньому педагогу адекватно користуватися всіма засобами вербальної і невербальної комунікації у професійній діяльності.

У структурі професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів як багатофакторному утворенні з низки компетентностей, розглянемо інноваційно-діяльнісну (ІД), яка набуває актуальності як інтегральна характеристика особи, що передбачає мотивацію до засвоєння відповідних знань, здібність до розв'язування завдань у навчальній і професійній діяльності за допомогою інноваційних педагогічних технологій.

До ІД-компетентності належить використання інноваційних технологій в особистій професійній діяльності. Для її підвищення сучасний педагог повинен: критично аналізувати набуті знання, застосовувати їх для розв'язування нових завдань; уміти керуватися й оперувати науковою інформацією в роботі та практиці; адаптуватися до нових перетворень; постійно вдосконалювати кваліфікацію шляхом використання інноваційних технологій та ін.

Важливе місце в системі кадрового відтворення педагогів дошкільних навчальних закладів належить педагогічним дисциплінам як основи формування їх особистісної та професійної характеристики.

Однак, для методик фахової підготовки притаманні суттєві недоліки. Це: усереднений загальний темп вивчення матеріалу; єдиний усереднений обсяг знань, який засвоюють студенти; питома вага знань студентів, якими вони опановують у готовому вигляді без опори на самостійну роботу; недостатня діагностика рівня засвоєння навчального матеріалу; домінування словесних методів викладання матеріалу, що об'єктивно розсіює увагу; складність самостійної роботи студентів із підручником; домінування навантаження на пам'ять студентів; відсутність підготовленості студентів до роботи, яка моделює професійну практику (уміння знаходити необхідну інформацію для певного рішення, уміння творчо вирішувати складні ситуації).

Дистанція між традиційним навчанням і вимогами реальної професійної діяльності загострює суперечності між «можу» і «хочу». Оскільки саме в дошкільному навчальному закладі значною мірою формується особистісний потенціал дитини, сучасний педагог повинен усвідомлювати причинно-наслідкові зв'язки між станом дошкільної освіти і тенденціями її розвитку в школі на основі впровадження інноваційних технологій, які впливають на формування мети і шляхів її досягнення.

Традиційні підходи до вивчення професійних дисциплін у вищих навчальних закладах сьогодні недостатньо узгоджені із доктриною розвитку

освіти України в ХХІ столітті, зокрема в частині використання нових інноваційних технологій як засобу для підвищення ефективності навчання, розвитку творчого мислення майбутніх педагогів, формування їхніх умінь працювати в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища. Дошкільна освіта в системі неперервної освіти є базовим освітнім етапом, від якого узалежнена освітня основа нації і збереження її культури. Унікальність дошкільної освіти спирається на її значення для розвитку дитини в сенситивному періоді її формування, визначення пріоритетів в інтелектуальному, моральному, фізичному та інших чинниках особистісного зростання.

Протиріччя у вищих навчальних закладах між стрімким зростанням технічного забезпечення навчально-виховного процесу і традиційними методичними системами вивчення професійних дисциплін стають проблемою у формуванні готовності майбутнього педагога до впровадження інновацій в освітній процес дошкільних навчальних закладів загалом, і в означеному виді діяльності зокрема. Зміни в можливостях застосування інноваційних педагогічних технологій задля реалізації нової освітньої парадигми все ще не досліджені, а отже, є актуальним обґрунтування педагогічних умов оптимізації їх використання розглядаємо актуальним. Вища педагогічна освіта України перебуває в пошуках шляхів удосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців дошкільного профілю відповідно до вимог суспільства, адже між традиційною та інноваційною педагогічними системами розбіжності стають щораз очевиднішими. До прикладу, подаємо їх у таблиці 2.1

Таблиця 2.1

**Традиційна та інноваційна педагогічні системи
підготовки майбутніх фахівців дошкільних навчальних закладів**

Назва компонента	Методичні системи	
	Традиційна	Інноваційна
Мета навчання	Опанування та засвоєння навчального матеріалу. Оволодіння системою знань, умінь і навичок.	Створення сучасного інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища. Цілеспрямований розвиток творчої та самодостатньої особистості. Формування професійних компетентностей, умінь працювати в групі.
Зміст навчання	Класичне навчання.	Інтегрований, орієнтований на фундаментальний і прикладний аспекти діяльності майбутнього фахівця.
Методи навчання	Репродуктивні, пояснювально-ілюстративні. Репродуктивна діяльність, засвоєння та відтворення фіксованих знань і способів діяльності відповідно до традиційних дидактичних цілей навчання.	Проблемно-пошукові, дослідницькі. Продуктивна, пошукова діяльність, спрямована на створення нового продукту (інтелектуальний, пізнавальний). Веб-системи навчання (on- і off-line), мультимедійні методи презентації навчальної інформації.
Засоби навчання	Наочні засоби. Слово викладача – для передачі знань, підручники, кінофільми, магнітофон, навчальні пристрої, картини, карти, таблиці, прилади, препарати, моделі, колекції, історичні й географічні карти, графіки, діаграми тощо.	Технічні засоби. Інформаційно-комунікаційні технології (мультимедійне інтерактивне обладнання, електронні тренажери, електронні підручники, мультимедійні бібліотеки, віртуальні музеї та лабораторії, системи моделювання явищ і

Продовження таблиці 2.1

	Технічні засоби. Відеозаписи, радіо- і телевізійні передачі, діафільми, діапозитиви, кінопроектори, телевізори.	процесів). Коментоване викладання мультимедійних навчальних матеріалів. Ефективний доступ до баз даних навчального призначення. Мережеві засоби проведення відеоконференцій і відеолекцій. Ефективна система моніторингу навчальної діяльності. Дистанційні засоби організації самостійної роботи. Комп'ютерне тестування в режимах on- і off-line.
Форми навчання	Лекційні, семінарські та практичні заняття.	Диспут, семінар, конференція, «круглий стіл», симпозіум, дебати, колоквиум, дистанційне навчання, дидактичні, ділові ігри, рольові ігри.
Принципи навчання	Науковості (закономірний зв'язок між змістом науки і навчального предмету). Систематичності та послідовності (знання, уміння й навички формуються системно, згідно з певним порядком, коли кожен новий елемент навчального матеріалу логічно зумовлюється з іншими, наступне опирається на попереднє, готує до засвоєння нового). Наочності (ефективність навчання залежить від ступеня концентрації сприйняття всіма органами відчуттів). Спрямування навчання на вирішення взаємозв'язку між завданнями освіти, виховання і розвитку (на	Активності навчального середовища (середовище - третій рівноправний активний суб'єкт навчального процесу). Забезпечення єдності між мінливими вимогами ринку праці та консервативними можливостями змісту освіти (передбачає механізми швидкого реагування системи освіти на мінливість потреб ринку праці, максимальну співпрацю між суспільством як замовником підготовки певних фахівців та освітніми установами як виконавцями). Необхідності неперервної самоосвіти (зміщення акцентів із формування фіксованого набору знань, умінь, навичок майбутнього фахівця на формування його мотивації і навичок

Продовження таблиці 2.1

	основі завдань навчання забезпечується опосередкований вплив на всі його компоненти, у тому числі аналіз результатів).	постійного самовдосконалення).
Форми контролю	Переважає зовнішній поопераційний контроль у межах визначених правил. Домінує оцінка одержаного результату (поточний, підсумковий контроль). Відсутність балансу між контролем і самоконтролем. Відсутність ефективної системи контролю за індивідуальною траєкторією навчання кожного майбутнього фахівця.	Система поточного контролю індивідуальної траєкторії навчання кожного майбутнього фахівця засобами системи тестування в on- і off-лайнних режимах. Усю інформацію у зручному форматі викладач отримує як зовнішній контроль. Створення ефективного середовища (ідеї Ж. Піаже) для організації зручного самоконтролю, що активно формує мотивацію майбутнього фахівця до навчальної діяльності.

Застосування інноваційних технологій (ІТ) у процесі навчання надає можливість зосередити увагу на обговоренні важливих питань лекції, перетворювати її у дискусію, активізуючи мисленнєву діяльність майбутніх педагогів; дозволяє долучатися до комп'ютерної писемності, готує їх до використання техніки і розширює можливості для самореалізації в сучасному інформаційному соціумі.

Педагогічну професію потрібно опановувати на індивідуально-творчому рівні. Відповідно, створення інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища у ВНЗ дозволяє реалізувати інтегроване навчання, розширити та поглибити традиційні форми роботи (лекційні, семінарські, практичні заняття) шляхом їхнього інтегрування з інноваційними (диспут, семінар, конференція, «круглий стіл», симпозіум, дебати, колоквиум, дистанційне навчання, дидактичні, ділові та рольові ігри), використовувати

web-мультимедійну енциклопедію. Вона об'єднує текст підручника, хрестоматію, інформацію з персоналій, бібліографію (література, джерела, адреси в інтернеті), творчі завдання і дозволяє не лише повідомити аудіальну й візуальну інформацію, а й мультимедійну (відеофрагменти).

Формування вищезазначених уявлень і навичок у майбутнього педагога можливе лише в межах цілісного комплексу дисциплін: «Педагогіка дошкільна», «Психологія дитяча», «Основи медичних знань», «Вступ до спеціальності», «Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі», а також методик дошкільної освіти.

Оскільки інтегрування ІТ в освіту визнано пріоритетним напрямом програмної діяльності ЮНЕСКО на 2012-2017, вважаємо, що в структурі готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій в означені види діяльності з дітьми старшого дошкільного віку треба представити усвідомлення і розуміння ними змісту професійної діяльності, способи самореалізації у професійній ролі, усвідомлення мотивів діяльності, можливостей реалізації здібностей і бажання ефективно працювати, спрямованість на самовдосконалення. Опираючись на такі міркування, структура готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у навчання дітей старшого дошкільного віку загалом і вивчення англійської мови зокрема є, на нашу думку, комплексом **мотиваційного, комунікативно-інформаційного, креативно-пошукового компонентів.**

Розглядаємо її складним інтегрованим професійно значущим новоутворенням, в якому сутнісною є взаємодія між такими компонентами: мотиваційний (потреба, прагнення здійснювати педагогічну діяльність, професійні інтереси, настанови, потреба самовдосконалення), комунікативно-інформаційний (міжособистісне спілкування, що зумовлює для педагога високий професійно-педагогічний рівень викладання дисциплін і створює творчий самовияв індивідуальності майбутнього педагога), креативно-пошуковий (професійна етика, професійно-педагогічні ідеали, погляди, принципи, переконання, готовність діяти відповідно до них,

професійне самоусвідомлення, володіння правильною концепцією самопізнання і самооцінювання), що забезпечують оптимальну діяльність майбутнього педагога в освітньому процесі дошкільних навчальних закладів. Стійка єдність і високий рівень реалізації окреслених компонентів, на нашу думку, є внутрішньою ознакою сформованості професійної готовності до впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів. Вважаємо, що в такому підході відображено специфіку педагогічної діяльності в дошкільних навчальних закладах. Її вирізняють складність, динамічність та багатофакторність як процес, що спрямований на успішне вирішення багатогранних навчальних завдань згідно з чинними програмами.

Мотиваційний компонент готовності до педагогічної діяльності – це професійна мотивація особистості як ієрархічна система смислоутворювальних мотивів педагогічної діяльності. Їхній зміст зумовлено специфікою конкретної професійної діяльності. Спрямованість педагога є мотиваційною зумовленістю його дій, вчинків, усієї поведінки конкретними цілями, а їхнім джерелом є потреби та суспільні вимоги.

До ознак вияву мотиваційної готовності належать: усвідомлення значущості організації навчання на I-IV курсах для професійного саморозвитку, відповідальності за педагогічні рішення, визначення соціальної значущості розвитку особистісних можливостей; прагнення до самоаналізу, самооцінки, самовдосконалення, інтерес до опрацювання психолого-педагогічної літератури; участь у науково-дослідницькій діяльності; активність, наполегливість, цілеспрямованість; здатність до подолання труднощів у досягненні результатів, бажання створювати, аналізувати, накопичувати продукти професійної діяльності.

Таким чином, критеріями оцінки рівня сформованості мотиваційного компоненту готовності є: наявність стійкої мотивації до професійного зростання; визначення необхідності оновлювати професійні знання й удосконалювати педагогічні уміння; наявність бажання реалізовувати набуті

знання в нових умовах педагогічної діяльності; прагнення творчо вирішувати педагогічні завдання; уміння адекватно оцінювати результати своєї професійної діяльності.

Комунікативно-інформаційний компонент є ваговою складовою структури педагогічної діяльності майбутнього педагога. Він виявляється в діях, що передбачають організацію міжособистісного спілкування, використання комп'ютерних технологій, у яких комп'ютер є інструментом пізнання та ефективним засобом навчання, що дозволяє покращити навчальний процес, підняти його на якісно новий рівень. Саме наявність комунікативно-інформаційного зв'язку лектора й аудиторії зумовлює високий професійно-просвітницький рівень фахівця. Інформаційний зв'язок формує в майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів перспективну орієнтацію в умовах інформатизації суспільства, надає йому широкий арсенал сучасних методологічних підходів і технологій оволодіння знаннями в процесі побудови цілісної картини світу, серед яких системний підхід, методологія комп'ютерного моделювання та комп'ютерних експериментів, навчальних та наукових досліджень тощо.

У сучасному інформаційно-розвиненому суспільстві вирішальне значення має інтелектуальний потенціал особистості, її фахова компетентність, здатність до ініціативи, відчуття нового, адаптації у швидко змінюваних умовах діяльності.

В освітній діяльності, готуючи майбутніх педагогів, звертаємо увагу на те, що в інформаційному суспільстві кожний професіонал своєї справи повинен мати відповідний рівень культури поводження з інформацією (інформаційну культуру). Під час навчання майбутні педагоги повинні усвідомити, що їхня майбутня професійна діяльність буде пов'язана з використанням комп'ютерних технологій, адже їх інтенсивно запроваджують як у традиційних галузях виробництва, так і у викладацькій діяльності. Їх інформаційна культура проявляється в такому:

- конкретних навичках з використанням технічних засобів (від телефону до персонального комп'ютера та комп'ютерної мережі);
- вмінні працювати з різноманітною інформацією;
- знанні особливостей інформаційних потоків в галузі своєї діяльності;
- здатності використовувати у своїй діяльності комп'ютерну інформаційну технологію, основою якої є багатогранні програмні продукти;
- умінні добувати інформацію з різних джерел: як періодичної преси, так і електронних комунікацій, подавати її у зручному вигляді, вміти її ефективно використовувати;
- оволодінні основами аналітичної обробки інформації.

Отже, варто пам'ятати, що інформатизація системи освіти зорієнтована сьогодні на формування нової генерації людей, що за своїм інтелектуально-професійним рівнем розвитку має відповідати умовам сучасного інформаційного суспільства. Набуття професіоналізму, підвищення кваліфікації в галузі комп'ютерних технологій допоможе молоді, що навчається, отримати в майбутньому престижну і високооплачувану роботу, мати власний культурний погляд, бути підготовленим до життя і роботи в інформаційному світі XXI сторіччя.

Відповідно, комунікативні здібності майбутнього фахівця вищого педагогічного навчального закладу також мають свою специфіку і переваги. Основу їх формування становить міжособистісне спілкування. Тісна взаємодія в навчально-виховному процесі ВПНЗ – це обмін інформацією між його суб'єктами, способами діяльності та спілкування, ціннісними орієнтаціями, соціальними установками тощо.

Таким чином, спілкування є явищем поліфункціональним, яке забезпечує обмін інформацією і ставлення співрозмовників один до одного характеризує комунікативний аспект спілкування, пізнання особистості та самоствердження – перцептивний, а організація взаємодії – інтерактивний.

Головними ознаками спілкування на суб'єкт-суб'єктному рівні є: особистісна орієнтація співрозмовників (здатність бачити і розуміти співрозмовника), рівність психологічних позицій співрозмовників (недопустиме домінування викладача у спілкуванні, він повинен визнавати право слухача на власну думку, позицію), проникнення у світ почуттів і переживань, готовність прийняти точку зору співрозмовника, нестандартні прийоми спілкування.

Складовою спілкування є поняття комунікативних умінь і комунікативної компетентності. Комунікативні вміння – це взаємопов'язані групи перцептивних умінь, власне вмінь спілкування та вмінь і навичок педагогічної техніки.

Отже, спілкування майбутніх педагогів та дітей дошкільного віку – це система соціально-психологічної взаємодії, спрямована на створення оптимальних соціально-психологічних умов для взаємної діяльності. Для цього педагогові потрібно уміти: оперативно і правильно орієнтуватися в постійно змінюваних умовах спілкування, знаходити відповідні комунікативні засоби, які відповідали б його індивідуальності, обставинам спілкування і підтримували зворотний зв'язок у спілкуванні.

Комунікативно-інформаційному компоненту надавали важливе місце в налагодженні органічної соціально-психологічної взаємодії педагога з вихованцями. Її змістом передбачено обмін інформацією, створення виховного впливу, організацію взаємовідносин за допомогою комунікативних засобів; педагог був активним ініціатором процесу спілкування, організовував і керував ним.

Наступний компонент готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку – креативно-пошуковий (творчий, діяльнісний). Готовність педагога до творчості дослідники називають «креативністю» і трактують її як «різнобічне явище інтегрального характеру, що визначає не тільки розвиток, а й

забезпечує функціонування продуктивно-творчого процесу особистості, її самореалізацію» [38].

Креативно-пошуковий компонент готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку визначається пристосуванням своїх професійних можливостей до студентського контингенту, урахуванням індивідуальних запитів, особистим досвідом спілкування з ними, характерними рисами вдачі (темперамент, інтуїція, акторські та організаторські здібності), що підсилюють дієвий вияв професійних умінь.

Формування творчої особистості майбутніх педагогів – це складний процес, який зумовлений мотивацією самого педагога. Творча майстерність будь-якого фахівця має свої особливості, а тому вона певною мірою індивідуалізована. Фахівці педагогічної галузі зосереджують увагу на творчому підході до розв’язання проблем активізації пізнавальної діяльності майбутніх педагогів у вивченні як фундаментальних дисциплін, так і психолого-педагогічних, гуманітарних шляхом організації групових форм роботи, самостійної діяльності, застосування активних форм і методів навчання, використання проблемно-евристичних завдань як базової складової міжпредметних зв’язків у розвивально-модульній системі.

Формування в майбутніх педагогів наукового світогляду, розвиток творчих здібностей і навичок самостійності в пізнанні ставлять вимогу пошуку конструктивних шляхів активізації їх пізнавальної діяльності. Один із напрямків реалізації цієї проблеми в педагогічній діяльності майбутніх педагогів – впровадження активних форм і методів навчання, які сприяють підвищенню інтересу майбутніх педагогів до знань і досягненню високих результатів. Великого значення для організації навчально-виховного процесу набуває інтеграція наук, а саме загальна дошкільна педагогіка досліджує проблеми системи навчання дошкільників, дитяча психологія вивчає розвиток психічних процесів малюків, ТЗН (технічні засоби навчання)

розглядають питання передачі знань, ОКДВ – питання оптимального управління навчальним процесом дошкільних навчальних закладів тощо.

У сучасній системі вищої педагогічної освіти однією з особливостей професійної інноваційної діяльності є творчий характер. У кожного майбутнього фахівця вона є одночасно нормованою та неповторною. Вважаємо, що його ефективність щодо формування готовності до впровадження інноваційних технологій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку забезпечує низка таких умов: наявність у майбутніх педагогів позитивного ставлення та стійкої потреби у творчій діяльності; чітке розуміння особливостей змісту, засобів, форм і методів професійної інноваційної діяльності; залучення до професійно спрямованої педагогічної діяльності; стійка потреба майбутніх педагогів у систематичній роботі над собою щодо подальшого вдосконалення творчих здібностей; високий професіоналізм. Якщо дотримуватись означених умов, то можна забезпечити високу результативність у процесі формування готовності педагогів до впровадження інноваційних технологій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку.

Вважаємо також доцільним пошуки нової методики викладання, яка була б спрямована на виховання творчої особистості майбутнього педагога. Однією з найважливіших умов навчання в сучасному виші України, на нашу думку, є стимулювання педагогічної творчості, створення умов для самовтілення творчого потенціалу майбутнього фахівця розглядаємо за. При цьому творчість трактуємо як уміння самостійно, неординарно розв'язувати завдання педагогічного процесу. У творчості особистість досягає доступного рівня свободи, що виступає умовою подальшого самовдосконалення, в якому змінюються всі зумовлені зовнішніми впливами суперечності між потребами особистості та процесом її професійного розвитку.

Відповідно, досягаючи певного рівня свободи, професіонал визначає мету, напрями, свободи досягнення вершин творчої діяльності та професійної культури, ставить перед собою завдання та добирає можливості їхнього

вирішення на основі рефлексії професійних знань, умінь, навичок, життєвого та професійного досвіду.

Для творчого педагога притаманні риси, які полягають у високому рівні сформованої ідейно-моральної свідомості, постійному пошуку оптимальних педагогічних рішень, здатності бачити проблеми, виявляти суперечності, а також у творчій фантазії, альтернативності та критичності мислення, високому рівні загальної культури. Отож, готовність майбутнього педагога до професійного й особистісного саморозвитку є метою його професійної підготовки.

Основними шляхами формування творчої особистості майбутнього фахівця є ознайомлення з сучасними досягненнями методики викладання предметів фундаментального та гуманітарного циклів, проведення семінарів-тренінгів, створення ситуативних творчих груп із розв'язання актуальних проблем методичного забезпечення викладання модульних курсів. Унаслідок вищезазначеного випускник-педагог вищого навчального закладу повинен вміти самостійно оцінювати та творчо застосовувати будь-які традиційні чи нові підходи до роботи в дошкільному навчальному закладі.

Таким чином, для творчого педагога притаманні риси, які полягають у високому рівні сформованої ідейно-моральної свідомості, постійному пошуку оптимальних педагогічних рішень, здатності бачити проблеми, виявляти суперечності, а також у творчій фантазії, альтернативності та критичності мислення, високому рівні загальної культури. Адже відомо, що творчість – це вміння самостійно, неординарно розв'язувати завдання педагогічного процесу. У творчості особистість досягає доступного рівня свободи, що є умовою подальшого самовдосконалення, в якому змінюються всі викликані зовнішніми впливами суперечності між потребами особистості та процесом її професійного розвитку. Тобто, досягаючи певного рівня свободи, людина визначає мету, напроми досягнення вершин творчої діяльності та професійної культури, ставить перед собою завдання і шукає

можливості їх вирішення на основі рефлексії професійних знань, умінь, навичок, життєвого та професійного досвіду.

В умовах сьогодення система професійно-педагогічної освіти повинна надати можливість майбутньому фахівцю одержати не тільки теоретичну підготовку, а й ґрунтовну практичну. Головне завдання вищих навчальних закладів щодо підготовки майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку – сприяти професійно-педагогічній самореалізації.

Застосування новітніх технологій на заняттях з майбутніми педагогами вищої педагогічної школи сприяє важливому підвищенню рівня їхньої пізнавальної самостійності, високому ступеню наочності в самоконтролі, засвоєння знань та умінь, формуванню необхідних компетенцій. Отож модернізація навчального процесу у виші повинна бути скерована на досягнення результатів у межах традиційних форм навчання і збільшенні занять дослідницького характеру, організації пошукової, навчально-пізнавальної діяльності тощо. Під час проходження практики в дошкільних навчальних закладах майбутні педагоги вирішують такі завдання: вивчення специфіки навчально-виховного процесу дошкільного навчального закладу; вивчення й аналіз програм; вивчення системи, методів і засобів роботи; виконання педагогічних та виховних завдань; набуття досвіду в педагогічній діяльності; участь в житті дітей та їхніх родин.

З вищезазначеного робимо висновок, що практична готовність майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку – це належний рівень сформованості комплексу умінь та якостей, які забезпечують професійний рівень педагогічної діяльності. Отже, зовнішнє функціонування професійно-педагогічної готовності майбутнього фахівця до педагогічної діяльності як системи залежить від рівня сформованості в нього практичної готовності. У свою чергу, навіть високий рівень цієї готовності повністю не забезпечує подальший розвиток професійно-педагогічної готовності як цілісної системи.

Означену функцію виконує готовність майбутнього педагога до самовдосконалення. Це також складна мікросистема, яка об'єднує психологічний і практично-технологічний компоненти. Вона передбачає роботу фахівця над собою на стадії самостійного професійного самовизначення і самовдосконалення. Готовність до самовдосконалення – вищий рівень розвитку готовності до самовиховання. Поняття готовності до самовдосконалення потрібно розглядати в широкому розумінні означеного поняття, виділяючи у ньому соціально-культурний, професійно-духовний і особистісно розвивальний аспекти.

Таким чином, професійно-педагогічні здібності майбутнього педагога мають свою специфіку та залежать від професійних завдань, які вони розв'язують у процесі навчання. Високий рівень професіоналізму майбутнього фахівця пов'язаний з оволодінням педагогічною технікою, майстерністю, досвідом тощо. Педагогові важливо не тільки дати певну суму знань, а й спонукати студента до самонавчання, самовдосконалення, навчитися самостійно прислухатися до вимог часу, які поставлені навчально-виховним процесом дошкільних навчальних закладів.

Виходячи зі змісту та структури готовності до інноваційної діяльності, ми визначили критерії та показники сформованості означеної діяльності. Критерій є сукупністю основних ознак або властивостей, які розкривають рівень розвитку відповідної характеристики, ми співвіднесли їх із структурними компонентами готовності. Показник завжди є мірилом, кількісною характеристикою конкретного прояву тієї чи іншої ознаки або властивості та розкриває її сутність (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Готовність майбутніх педагогів
до впровадження інноваційних технологій**

Критерії готовності	Показники та їх прояви
Когнітивно-мотиваційний	1) розуміння змісту понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія»; 2) знання специфіки розвитку дітей старшого дошкільного віку та їх навчальної діяльності; 3) знання структури, ознак і видів інноваційних технологій навчання старших дошкільників; 4) мотивація до впровадження інновацій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку.
Репродуктивно-комунікативний	1) уміння добирати конкретну технологію навчання дітей старшого дошкільного віку відповідно до їхніх вікових і психологічних особливостей; 2) продовження здобутків передового педагогічного досвіду; 3) володіння педагогічними технологіями з урахуванням особистісно-орієнтованого підходу до навчання старших дошкільників; 4) професійна спостережливість і рефлексія (за Н. Дівінською).
Креативно-інноваційний	1) уміння розвивати творчу уяву дітей засобами інноваційних технологій; 2) уміння самостійно складати плани-конспекти занять та визначати зміст інших форм роботи навчання дітей з використанням інноваційних технологій; 3) уміння добирати необхідні матеріали для використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку; 4) уміння оцінювати і планувати свою діяльність.

Розглянемо кожен з них:

- **когнітивно-мотиваційний** – враховували, що будь-яка когнітивна дія повинна містити набуття, застосування і перетворення когнітивного досвіду. Здібності до набуття знань ототожнювали із научуваністю; продуктивність застосування досвіду розглядали спільно з креативністю. Означений критерій характеризував усвідомленість творчого підходу до педагогічної діяльності, його впливу на здатність розв'язання завдань навчально-виховного процесу, що визначалися творчою спрямованістю, сформованістю структури ціннісних орієнтацій, адекватним рівнем розвитку мотиваційної сфери: узгодження рівнів домагань, високим рівнем мотивації досягнень та рефлексивної діяльності;

- **репродуктивно-комунікативний** – сформованість професійних та загальних компетенцій, розуміння потреби, змісту і сутності інноваційної діяльності й знання організаційно-педагогічних умов її здійснення; вироблений індивідуальний стиль діяльності та вольові якості задля його реалізації; уміння налагоджувати контакти; формується наявність рефлексивно-емпатійних умінь, які забезпечують швидке орієнтування в ситуаціях суб'єкт-суб'єктної взаємодії, адекватним, неупередженим і точним сприйняттям особистісних властивостей і дій вихованців, розумінням їхніх мотивів та емоційних станів, індивідуальних особливостей;

- **креативно-інноваційний** – прогнозування розвитку дітей, удосконалення їхніх умінь при використанні інноваційних технологій, прогнозування планів наступних дій, моделювання навчальних ситуацій, обрання шляхів вирішення конкретних завдань із використанням нових педагогічних технологій; оцінка педагога своїх можливостей та можливостей вихованців, уміння адекватної самооцінки результатів інноваційної діяльності, самоаналіз наслідків упровадження інноваційних педагогічних технологій.

Покомпонентна структура готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у навчання дітей старшого

дошкільного віку свідчить, що вони зумовлені, неподільні у своїй діяльності та є визначальними для формування означеної готовності.

Отже, першочерговими завданнями в експериментальній частині дослідження є самостійне професійне мислення, аналіз програм і методичних матеріалів, добір та вибудовування концепції суспільної діяльності з дітьми з урахуванням сучасних вимог для якості дошкільної освіти.

2.2. Організаційно-педагогічні основи підготовки майбутніх педагогів до використання інноваційних технологій у навчальній діяльності з дітьми старшого дошкільного віку

Формування готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій, які постійно удосконалюються, потребує особливої уваги. На етапі їхнього навчання у ВНЗ, враховуючи зазначене вище, ми провели опитування викладачів і студентів вищих навчальних закладів щодо їхнього розуміння важливості використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі ДНЗ.

У дослідженні взяло участь 279 студентів 4-5 курсів спеціальності «Дошкільна освіта» (122 студенти Педагогічного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 73 – факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, 84 – факультету дошкільної освіти Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії) і 35 викладачів згаданих вище закладів. Нижче наведено результати опитування викладачів та студентів (див. табл. 2.3). Питання складено на основі досліджень Н. Дівінської [64].

Таблиця 2.3

**Стан використання інноваційних технологій
(результат анкетування викладачів)**

Запитання	Відповіді респондентів					
	«Так»		«Ні»		«Не знаю»	
1. Чи вважаєте Ви важливим використання інноваційних технологій у педагогічному процесі ДНЗ? Чи варто впроваджувати їх у навчання дітей іноземної мови?	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
	35	100	-	-	-	-
2. Чи використовуєте Ви інноваційні технології в педагогічній діяльності?	«Так»		«Рідко»		«Не використовую»	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
	7	20	22	63	6	17
3. Чи інноваційні технології підвищують ефективність засвоєння навчального матеріалу?	«Так»		«Мабуть»		«Не знаю»	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
	20	57	13	37	2	6

Як свідчать дані таблиці, усі респонденти (35 осіб) вважають, що інноваційні технології в педагогічному процесі є важливими, проте не всі їх використовують: 7 (20%) викладачів часто впроваджують інноваційні технології в роботу зі студентами, 22 (63%) особи зрідка і 6 (17%) опитаних не вдаються до їхнього застосування. Щодо впровадження інноваційних технологій у навчання дітей іноземної мови всі опитані викладачі відповіли ствердно. Надалі спробуємо з'ясувати їхнє ставлення до впровадження інноваційних технологій. Визначаючи їхній вплив на ефективність засвоєння студентами навчального матеріалу, ствердну відповідь дали 20 (57%) осіб, «мабуть» – 13 (37%), «не знаю» – 2 (6%) опитаних.

Результати аналогічного опитування студентів подано в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Стан використання інноваційних технологій
(результат анкетування студентів)**

Запитання	Відповіді респондентів					
	«Так»		«Ні»		«Не знаю»	
1. Чи вважаєте Ви важливим використання інноваційних технологій у педагогічному процесі ДНЗ? Чи варто впроваджувати їх у навчання дітей іноземної мови?	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
	254	91	13	5	12	4
2. Чи використовували Ви інноваційні технології в педагогічній діяльності (можливо, під час педагогічної практики)?	«Так»		«Рідко»		«Не використовувала»	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
	74	27	173	62	32	11
3. Чи інноваційні технології підвищують ефективність засвоєння навчального матеріалу?	«Так»		«Мабуть»		«Не знаю»	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
	87	31	157	56	35	13

Як бачимо, здебільшого студенти (254 (91%)) усвідомили важливість використання інноваційних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку: 13 (5%) осіб пояснили, що це не важливо, 12 (4%) опитаних не визначилися; проте не всі використовували їх на практиці і лише 74 (27%) особи не усвідомили їхній вплив на ефективність засвоєння дітьми змісту матеріалів програм; ствердно відповіли 87 (31%) осіб. У відповідях 157 (56%) осіб висловлені сумніви, 35 (13%) осіб все ще не знають про їхню ефективність. Щодо впровадження інноваційних технологій у навчання дітей іноземної мови всі опитані студенти дали ствердну відповідь.

На підставі інтерв'ювання майбутніх педагогів констатуємо, що вони, володіючи знаннями про певну технологію, не знають правильності застосування у практиці; майбутні педагоги під час педагогічної практики не знаходили способів вирішення конфліктних ситуацій, коли дітям ставало нецікаво, іноді бракувало обізнаності з технологіями, які вже застосовували педагоги попередньо у взаємодії з дітьми.

Після інтерв'ювання педагогів ДНЗ м. Івано-Франківська (ДНЗ № 1 «Калинонька», ДНЗ № 3 «Бджілка», ДНЗ № 4 «Калинова сопілка», ДНЗ № 11 «Пізнайко», ДНЗ № 15 «Гуцулочка», ДНЗ № 16 «Сонечко», ДНЗ № 20 «Росинка», ДНЗ № 23 «Дударик», ДНЗ № 29 «Кобзарик», ДНЗ № 27 «Карпатська казка») з'ясовано, що вони обережно ставляться до використання інноваційних технологій через побоювання невдач у їхньому використанні, низькому рівні методичної підготовки до відповідної діяльності, незадовільним матеріальним забезпеченням дошкільних навчальних закладів, а також небажанням змінювати традиційний підхід до діяльності з дітьми.

Отже, було актуалізовано необхідність розробки і впровадження системи удосконалення знань майбутніх педагогів і формування їхніх умінь з використанням інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку, оскільки більшість опитаних усвідомлюють їхню значущість, проте не використовують у навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів.

Експериментальну роботу було проведено у три етапи: констатувальний, формувальний, контрольний і визначено дві групи – експериментальну (ЕГ) та контрольну (КГ). У поділі студентів враховували приблизно однаковий рівень їхніх знань, умінь і навичок: ЕГ – 122 студенти спеціальності 6.010101 «Дошкільна освіта» Педагогічного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»; КГ – 157 студентів (73 – Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича і 84 – Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії). Перший

етап дослідження тривав упродовж V-VI семестрів III курсу навчання. Його мета – визначення рівнів готовності майбутніх педагогів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку.

Передбачено реалізацію таких завдань:

- 1) конкретизувати критерії та показники готовності майбутніх педагогів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій;
- 2) визначити рівні сформованості та охарактеризувати стан готовності студентів до використання інноваційних технологій навчання старших дошкільників.

Передусім було визначено критерії та показники діагностування готовності студентів до використання інноваційних технологій. Такими стали: когнітивно-мотиваційний, репродуктивно-комунікативний і креативно-інноваційний, які було обґрунтовано в першому розділі дисертації.

1. Когнітивно-мотиваційний, який передбачав теоретичну готовність і мотивацію майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій, аналізували за такими показниками:

- 1) розуміння змісту понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія»;
- 2) знання специфіки розвитку дітей старшого дошкільного віку та їхньої навчальної діяльності;
- 3) знання структури, ознак і видів інноваційних технологій навчання старших дошкільників;
- 4) мотивація до впровадження інновацій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку.

2. Репродуктивно-комунікативний – комплекс знань, умінь та навичок практичного застосування інноваційних технологій у навчанні старших дошкільників визначали за показниками сформованості таких умінь:

- добирати певну технологію навчання дітей відповідно до їхніх вікових можливостей і психологічних особливостей;

- використовувати здобутки передового педагогічного досвіду в діяльності з дітьми;
- володіти педагогічною технологією навчання старших дошкільників відповідно до розділів чинної державної програми та варіативної програми вивчення англійської мови;
- професійної спостережливості і рефлексії (за Н. Дівінською).

3. Креативно-інноваційний – творчу діяльність педагога ДНЗ у поєднанні з інноваційною в навчанні старших дошкільників визначали згідно з уміннями розвивати творчу уяву дітей старшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій; самостійно складати плани-конспекти занять та визначати зміст інших форм роботи навчання дітей з використанням інноваційних технологій; добирати необхідні матеріали для використання інноваційних технологій і оцінювати та планувати свою діяльність.

На основі визначених критеріїв і показників встановлено рівні сформованості готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку за такою градацією: початковий (елементарний), середній (репродуктивний), високий (креативний).

1. До початкового (елементарного) рівня належать майбутні педагоги, які не вміли впроваджувати інноваційні технології в навчання або мали значні труднощі. Вони вирізнялися частковим розумінням змісту поняття «інноваційна технологія»; відсутністю або низьким рівнем знань про особливості впровадження інноваційних технологій, їхні ознаки і види, специфіку навчання дітей старшого дошкільного віку відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей; аморфним ставленням до оволодіння уміннями використовувати інновації в роботі з дошкільниками; частковою чи повною відсутністю знань про використання інноваційних технологій у навчанні дітей іноземної мови в дошкільних навчальних закладах; низьким рівнем мотивації; добору конкретної технології; епізодичною реалізацією особистісно орієнтованого підходу до навчання

старших дошкільників; розумінням значення інноваційних технологій для навчання дітей, однак відсутніми уміннями самостійно їх впроваджувати без допомоги викладача чи більш компетентних колег.

2. До середнього (репродуктивного) рівня належать майбутні педагоги з посередніми показниками сформованості означених критеріїв: наявні певні знання про впровадження інноваційних технологій в навчальний процес дошкільних навчальних закладів, проте переважають труднощі і несформовані уміння їх практично застосовувати. Студенти цього рівня:

1) ознайомлені з інноваційними технологіями, їх структурою і видами, особливостями розвитку дітей старшого дошкільного віку, проте їхні знання безсистемні; студенти зрідка цікавляться станом використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів;

2) володіють інформацією про використання інноваційних технологій в дошкільних навчальних закладах, однак не завжди можуть правильно їх підібрати і застосувати самостійно в професійній діяльності; недостатньо орієнтуються в інноваційних технологіях навчання дітей англійської мови; ситуативно реалізують особистісно орієнтований підхід, спостережливість і рефлексію;

3) вибирають зразок, а не творчий підхід до вирішення поставлених завдань; долають труднощі під час складання планів-конспектів занять з використанням інноваційних технологій шляхом добору допоміжних матеріалів; не завжди вміють раціонально розподілити час і спланувати діяльність; потребують чітких інструкцій для забезпечення ефективної діяльності.

3. До високого (креативного) рівня належать майбутні педагоги, готові до впровадження інноваційних технологій у навчання дітей старшого дошкільного віку; здатні творчо реалізувати поставлені цілі; активні учасники навчально-виховного процесу ДНЗ. Для них притаманні розуміння змісту поняття «інноваційна технологія», знання її ознак, структури, видів і впливу на розвиток дітей; високий рівень мотивації до креативного

застосування інновацій; уміння добирати інноваційні технології з урахуванням особливостей розвитку дітей старшого дошкільного віку, їхньої зацікавленості іноземною мовою, знання відповідних рекомендацій та передового педагогічного досвіду; характеризуються елементи педагогічної майстерності, спостережливості й рефлексії; прояви самостійності у складанні планів-конспектів занять, творчому підході до впровадження інноваційних технологій у навчання старших дошкільників з урахуванням їхніх потреб і психоемоційного стану; навички добору необхідної наочності, допоміжних матеріалів, планування й оцінка своїх дій.

З метою визначення рівнів готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку використовували їхню самооцінку та діагностику їхніх знань, умінь і навичок.

На конкретних етапах діагностування мотиваційного компонента, окрім спеціальних завдань, використано студентську самооцінку діяльності; бесіди й тестування щодо комунікативно-інформаційного – бесіди, інтерв'ю, спостереження, аналіз планів конспектів занять, свят та інших видів роботи; інноваційно-пошукового – інтерв'ю, моделювання й аналіз різних форм роботи з використанням інноваційних технологій у ДНЗ.

Самооцінка рівнів розвитку своїх досягнень стала для майбутніх педагогів важливим аспектом усвідомлення значущості обраної професії, визнання прогалин у навчанні та прогнозування перспектив саморозвитку. Відтак, їм було запропоновано оцінити рівень знань й умінь та окреслити перспективи подальшої професійної діяльності. Використано задля цього адаптовану методику [33]. На запитання «Чи вважаєте себе готовим впроваджувати інноваційні технології в навчанні дітей старшого дошкільного віку в ДНЗ?», одержано відповіді, які представлено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

**Готовність до впровадження інноваційних технологій
навчання дітей старшого дошкільного віку
(констатувальний етап самооцінки студентів)**

№ п/п	Варіанти відповідей	Результати дослідження			
		ЕГ (122 ос.)		КГ (157 ос.)	
		%	кількість	%	кількість
1.	Вважаю, що готовий (а)	11	13	9	15
2.	Є сумніви щодо готовності	58	71	61	96
3.	Думаю, що не готовий (а)	29	36	29	45
4.	Важко сказати	2	2	1	1

Умовно зразок відповіді «Вважаю, що готовий (а)» передбачав високий (креативний) рівень готовності до впровадження інноваційних технологій (за самооцінкою), «Є сумніви щодо готовності» – середній (репродуктивний), «Думаю, що не готовий (а)» – початковий (елементарний). Як бачимо, здебільшого студенти висловлюють сумніви щодо готовності до використання інноваційних технологій у ДНЗ 71 (58%) особа ЕГ і 96 (61%) - у КГ. Показник відповідає середньому (репродуктивному) рівню. Лише 13 осіб (11%) ЕГ і 15 (9%) осіб КГ вважають себе готовими до реалізації означеної діяльності (високий - креативний рівень). Із опитаних 36 (29%) студентів ЕГ і 45 (29%) – КГ визнали, що не готові до впровадження інноваційних технологій. Ситуація зумовлена, вважаємо, тим, що використанню зазначених технологій у навчально-виховному процесі ДНЗ все ще приділено недостатньо уваги під час підготовки майбутніх педагогів у ВНЗ, відсутня системність у формуванні практичних умінь під час викладання конкретних методик, незадовільний стан матеріального забезпечення вищих навчальних закладів.

З метою з'ясування прогалів у знаннях студентів і визначення подальших напрямів дослідження, запропоновано заповнити кожному діагностичну карту і оцінити свої знання та уміння за допомогою 3-бальної системи: 3 бали – високий (креативний) рівень; 2 бали – середній (репродуктивний), 1 бал – початковий (елементарний) [172].

На основі узагальнення даних студентів ЕГ і КГ ми визначили середнє арифметичне кожного показника за формулою 2.1 [33, с.61]:

$$X = Z_x : N, \quad (2.1)$$

де X – середнє арифметичне;

Z_x – сума балів;

N – кількість оцінок.

Таким чином, у межах кожного компонента було визначено середній показник (табл. 2.6), який співвіднесено з рівнями сформованості готовності до впровадження інноваційних технологій у ДНЗ: початковий (елементарний) рівень визначено в межах даних від 0 до 1,0; середній (репродуктивний) – від 1,1 до 2,0; високий (креативний) – від 2,1 до 3.

Таблиця 2.6

**Знання і уміння майбутніх педагогів ДНЗ про інноваційні технології навчання дітей старшого дошкільного віку
(за самооцінкою)**

Критерії готовності	Рівні	Показники	Самооцінка студентів (1, 2, 3 бали)	
			Середній бал (X)	
			ЕГ	КГ
Когнітивно- мотиваційний	Початковий (елементарний)	1) розуміння змісту понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія»;	1,6	1,8
		2) знання специфіки навчальної діяльності й розвитку дітей старшого дошкільного віку;	2,3	2,2

Продовження таблиці 2.6

		3) знання структури, ознак та видів інноваційних технологій навчання старших дошкільників;	1,7	2,0
		4) мотивація до впровадження інновацій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку;	1,0	1,3
Репродуктивно-комунікативний	Середній (репродуктивний)	1) уміння добирати конкретну технологію навчання дітей старшого дошкільного віку відповідно до їхніх вікових і психологічних особливостей;	1,2	1,1
		2) уміння використовувати передовий педагогічний досвід у процесі роботи;	1,3	1,5
		3) володіння уміннями організовувати навчання дітей відповідно до змісту державної програми та варіативної програми вивчення іноземної мови;	2,0	1,9
		4) професійна спостережливість і рефлексія;	0,9	0,8
Креативно-інноваційний	Високий (креативний)	1) уміння розвивати творчу уяву дітей старшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій;	1,3	1,4
		2) уміння самостійно складати плани-конспекти занять та визначати зміст інших форм роботи для навчання дітей старшого дошкільного віку з використанням інноваційних технологій;	0,9	1,1
		3) уміння добирати необхідні матеріали для використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку;	1,1	1,4
		4) уміння оцінювати і планувати свою діяльність.	0,7	0,8
Середній бал			1,3	1,4
Рівень сформованості готовності до впровадження інноваційних технологій			сер. (репр.)	сер. (репр.)

Згідно з даними найвищий рівень сформованості засвідчили вміння добирати інноваційну технологію навчання дітей старшого дошкільного віку відповідно до їхніх вікових і психологічних особливостей; самостійно складати плани-конспекти занять та використовувати різноманітні форми роботи з використанням інноваційних технологій; здатність оцінювати і планувати діяльність, професійна спостережливість і рефлексія. Низькою виявилася мотивація до впровадження інновацій у ДНЗ; найбільш сформованими виявилися знання специфіки розвитку дітей старшого дошкільного віку та їх навчальної діяльності, володіння педагогічною технікою з урахуванням особистісно-орієнтованого підходу до навчання дітей. Як бачимо, саме ці питання вивчалися у фахових дисциплінах «Педагогіка дошкільна», «Психологія дитяча», а також конкретних методиках дошкільної освіти.

З'ясовано, що рівень розвитку знань й умінь майбутніх педагогів ДНЗ обох груп згідно із самооцінкою – середній (репродуктивний); в ЕГ – становить 1,3; у КГ – 1,4. Для діагностування рівня готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей було розроблено анкету, що дозволило вивчити і проаналізувати досліджувані показники; використано бесіди, спостереження та інтерв'ювання студентів. Одержані дані стали основою для оцінки когнітивно-мотиваційного критерію. Передбачено такі запитання і завдання (див. Додаток В).

1. Що Ви вкладаєте у зміст понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія»? У чому полягає різниця між цими поняттями? Наведіть приклади (показник розуміння змісту понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія»).

2. Обґрунтуйте вікові та індивідуальні особливості дітей старшого дошкільного віку, розвиток їхніх психічних функцій. В чому полягає специфіка навчання старших дошкільників у ДНЗ? (показник «знання специфіки розвитку і навчальної діяльності дітей старшого дошкільного віку»).

3. Назвіть ознаки інноваційних технологій. Конкретизуйте їх структурні компоненти, основні види (показник «знання структури, ознак та видів інноваційних технологій, які використовують у навчанні старших дошкільників»).

На підставі відповідей на перше питання, зробили висновок, що студенти не чітко визначають зміст поняття «інновація» і розуміють його так: «щось нове в педагогічному процесі»; «досягнення чогось нового»; «якесь нововведення, інформаційні технології, які можуть бути використані в освітній галузі»; «введення в роботу чогось нового, що раніше не використовувалось»; «упровадження чогось нового»; «новітні технології, програми, методи в освіті та інших галузях»; «щось нове, нововведення»; «впровадження новітніх технологій, методик і форм роботи»; «креативний, свіжий підхід до вже існуючого»; «введення нових видів роботи в навчально-виховний процес»; «впровадження технології для кращого, ефективнішого, зручнішого навчання чи роботи з чимось або кимось». Різницю між зазначеними поняттями студенти не конкретизували, у відповідях простежуємо неточності, повторення, відсутність розуміння відмінностей у їхньому змісті.

В обґрунтуванні особливостей дітей старшого дошкільного віку здебільшого студенти виділили розвиток мовлення, мислення, пам'яті, уваги дітей, труднощі виникли у виокремленні індивідуальних особливостей та аналізі особливостей навчання 5-6-річних дітей.

Ознаками інноваційних технологій студенти назвали: «ефективність і зрозумілість», «сприймання соціумом», «креативність», «бажання робити якісний продукт без думок про вигоду», «чіткість», «відповідність суспільним потребам та віковим особливостям», «технічний прогрес», «пошук нових методів, форм роботи», «логічність», «доступність», «актуальність», «яка від неї користь» тощо. Неточності простежуються у диференціації ознак, критеріїв і умов ефективного використання інновацій; конкретизації структури педагогічних інновацій, визначенні їхніх видів.

Студенти визначали комп'ютерні, мультимедійні, зрідка предметні, звукові, механічні, технічні засоби навчання, у знаннях відсутня системність, вони не могли назвати вид чи навести приклад інноваційної технології [145, с.75-88]. Майбутнім педагогам було запропоновано таблицю з короткою характеристикою основних інноваційних технологій і систему балів для визначення рівня своєї обізнаності з ними за 3-бальною шкалою, яку описано вище: 1 бал – «Необізнаний (а) з цією технологією», 2 бали – «Маю загальні уявлення про цю технологію», 3 бали – «Володію знаннями про цю технологію і можу її впровадити в навчання дітей старшого дошкільного віку». Середній бал вираховували за допомогою формули (2.1), описаної вище. Узагальнені дані представлено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

**Обізнаність майбутніх педагогів ДНЗ з інноваційними
технологіями навчання дітей старшого дошкільного віку
(за самооцінкою)**

№ п/п	Назва технології	Автор (дослід- ник)	Мета використання	Середній бал (X) (1, 2, 3 бали)	
				ЕГ	КГ
1.	Гуманно-особистісна технологія	Ш. Амонашвілі	Виховання шляхом розкриття особистісних якостей і розвитку пізнавальних здібностей дитини.	1,3	1,6
2.	Технологія навчання «Будинок вільної дитини»	М. Монтессорі	Створення предметно-просторового середовища для розкриття внутрішнього потенціалу дитини, індивідуального темпу в її самостійній діяльності.	2,2	2,4
3.	Вальдорфська педагогіка	Р. Штайнер, Е. Грюнеліус	Духовний розвиток особистості дитини старшого дошкільного віку.	1,6	0,9

Продовження таблиці 2.7

4.	Технологія «Створення ситуації успіху»	А. Белкін	Психологічна підтримка розвитку особистості, створення відповідних умов для надання можливості кожному відчувати радість досягнення цілей, усвідомлення своїх здібностей, власної сили.	0,7	0,8
5.	Технологія навчання ранньому читанню і лічбі	М. Зайцев	Навчання читанню і лічбі на основі оригінальних кубиків.	0,6	1,1
6.	Технологія навчання ранньому читанню	О. Декролі	Самовдосконалення дитини шляхом розвитку її здібностей.	0,6	0,4
7.	Технологія навчання ранньому читанню	Л. Шелестова	Формування інтересу до читання за допомогою розвивальних завдань, вправ, ігрових ситуацій; навчання читати склади та слова; розширення уявлень про навколишній світ.	0,5	0,2
8.	«Школа ейдетики»	Е. Менш, І. Матюгін	Залучення до роботи резервних можливостей мислення дитини, шляхом розвитку її природної здатності мислити образами.	1,2	0,6
9.	Дослідницька технологія	А. Савенков	Розвиток дослідницьких умінь і навичок дітей старшого дошкільного віку.	1,1	1,2
10.	Використання схем-моделей для навчання дітей	Т. Ткаченко, О. Дяченко, К. Крутій	Навчання старших дошкільників складати описові, творчі розповіді, розвиток словесно-логічного мислення, вироблення умінь користуватися основними логічними прийомами й операціями.	1,3	0,6

Продовження таблиці 2.7

11.	Ігрова технологія	Г. Селевко та інші	Навчання засобами гри, розвиток творчих здібностей дітей.	2,0	2,2
12.	Технології психолого-педагогічного проектування	О. Ліннік, Л. Новіцька	Розвиток вільної творчої особистості дитини, який визначається завданнями дослідницької діяльності.	1,6	1,1
13.	Технологія розвитку творчої особистості	Г. Альтшуллер	Навчання дітей розв'язувати проблеми різної складності з використанням винахідницьких завдань і творчої діяльності.	1,6	1,4
14.	Технологія «елементарного музикування»	К. Орф	Навчання дітей любити музику, розвиток музичних, мовленнєвих і танцювальних здібностей, формування умінь супроводжувати спів грою на дитячих музичних інструментах, відтворювати різними звуками ритм музики, імпровізувати.	0,9	0,5
15.	Технологія «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей»	М. Єфименко	Становлення рухових навичок дитини, виховання людини на майбутнє через рух і гру.	0,8	0,4
Середній бал				1, 2	1,0

Згідно з даними таблиці 2.7 студенти ЕГ і КГ найбільш обізнані з технологією навчання «Будинок вільної дитини» М. Монтесорі та ігровою технологією; простежуємо низький рівень знань і вмінь в ЕГ з використанням технологій «Створення ситуації успіху» А. Белкіна, «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» М. Єфименка, навчання ранньому

читанню і лічбі. У КГ низьким рівнем знань вирізняються технології навчання ранньому читанню (автори О. Декролі, Л. Шелестова), «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» М. Єфименка, «Елементарне музикування» К. Орфа, «Створення ситуації успіху» А. Белкіна.

Шляхи впровадження в роботу зі старшими дошкільниками згаданих вище інноваційних технологій запропоновано в спецкурсі «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів» (див. параграф 3.1.1).

На наступному етапі дослідження когнітивно-мотиваційного критерію готовності визначали мотивацію, оскільки від її рівня залежить рівень готовності педагога до конкретного виду діяльності, а в нашому випадку – інноваційної. Проаналізовано відповіді на такі запитання:

1. Чи цікаво Вам використовувати інновації в роботі з дітьми старшого дошкільного віку? Чому?
2. В яких випадках зазвичай Ви використовуєте інноваційні технології в професійній діяльності?
3. Які чинники, на Вашу думку, перешкоджають впровадженню інноваційних технологій?
4. Що, на Вашу думку, є основою для досягнення успіху з використанням інноваційних технологій у ДНЗ?

Опитували студентів 4-5 курсу після практики. Усі вони зізналися, що їм цікаво використовувати інноваційні технології у ДНЗ – 107 (88%) осіб задля «... зацікавлення дітей навчанням», «... збагачення знань і всебічного розвитку дітей», «...полегшення роботи педагога», «... для розвитку вихователя як професіонала», «...економії часу», «... урізноманітнення форм роботи з дітьми»; труднощі виникали з реалізацією поставлених завдань, правильністю організації, часом використання певної технології, доцільністю її проведення, методичними рішеннями. Решта опитаних обережно використовували інновації і назвали такі перешкоди: недостатній рівень знань, умінь, досвіду і мотивації; слабка матеріальна база ДНЗ; нерозуміння

їхньої доцільності; збайдужіле ставлення педагогів до використання чогось нового. Основою для досягнення успіхів визнано уміння співпрацювати з дітьми і правильно добирати технологію з урахуванням умов незацікавленості педагога.

За результатами анкетування і завдань, які виконували студенти, а також оцінки експертів, визначено критеріальну оцінку ефективності (К) і рівні готовності майбутніх педагогів відповідно до показників когнітивно-мотиваційного критерію.

З цією метою використано систему оцінювання, відповідну до рівнів сформованості готовності до впровадження інноваційних технологій:

3 бали («відмінно») – високий (креативний);

2 бали («добре») – середній (репродуктивний);

1 бал («задовільно») і 0 балів («незадовільно») – початковий (елементарний) рівень.

Кожен показник когнітивно-мотиваційного критерію оцінено за 3-бальною шкалою і використано чітку систему критеріїв відповідно до конкретного рівня. Охарактеризуємо її.

Оцінка «відмінно» (3 бали) відповідала високому (креативному) рівню сформованості готовності за такими критеріями: володіння системними і глибокими знаннями про інноваційні технології, уміння використовувати їх на практиці; уміння аргументувати і формулювати висновки; відсутність похибок, неточностей; здатність професійно оцінювати факти, протиріччя, обстоювати власну позицію; творчий підхід до розв'язання завдань.

Оцінку «добре» (2 бали) було співвіднесено з середнім (репродуктивним) рівнем сформованості готовності за такими критеріями: високий рівень знань про інноваційні технології; недостатній рівень чи відсутність умінь використати знання в нестандартних ситуаціях; наявність системних знань й умінь, труднощі з розкриттям теми, досягненням поставленої перед студентом мети; виконання завдань із незначними неточностями чи помилками, потреба в допомозі викладача; відсутність

уміння точно, чітко і логічно викласти власну думку, володіючи для цього необхідною інформацією; невміння вирішувати поставлене завдання з елементами творчого підходу.

Оцінка «задовільно» (1 бал) і «незадовільно» (0 балів), відповідала початковому (елементарному) рівню за такими критеріями: низький рівень (відсутність) знань про інноваційні технології у ДНЗ; недостатнє усвідомлення мети використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку, необхідність (повна або часткова) допомоги викладача, використання додаткових матеріалів; наявність значних помилок і неточностей, слабка орієнтація у змісті понять, визначень, термінів; нездатність висловити власну думку, поверховий аналіз досліджуваних явищ; невміння самостійно і творчо підійти до розв'язання проблеми.

Оцінювали комплекс завдань за кожним компонентом із критеріальною оцінкою ефективності (К), яку використовували для з'ясування ефективності сформованості кожного компонента, а також транспозиційних властивостей та рівня готовності загалом. Залежно від реальних проявів компонентів їм надавали числове значення від 1 до 3. Відповідно, 3 – високий (креативний); 2 – середній (репродуктивний); 1 – початковий (елементарний) рівень. Конкретизацію середніх показників рівнів сформованості готовності до впровадження інновацій у навчання дітей старшого дошкільного віку співвіднесено із межами, визначеними вище. Числове значення коефіцієнта готовності: К – високий (креативний) ($2,1 \leq K \leq 3$), середній (репродуктивний) ($1,1 \leq K < 2,0$), початковий (елементарний) ($0 \leq K < 1,0$).

Коефіцієнт досліджуваного компонента вираховували за формулою 2.2:

(2.2)

$$k_j = \frac{n1(1) + n2(2) + n3(3)}{N},$$

де k_j – досліджуваний компонент;

n_1, n_2, n_3 – кількість чинників (ознак, проявів) залежно від ситуації в реальному педагогічному процесі;

N – загальна кількість ознак (чинників).

У дослідженні підготовку в умовах експериментального навчання вважали ефективною, якщо $K \geq 2,1$. Числовими показниками ефективності кожного критерію стало середнє значення оцінок відповідно до кожного показника, що визначали за формулою 2.3:

(2.3)

$$K_{i\text{сер}} = \frac{k_1 + k_2 + k_3 + k_4}{4},$$

де k_1, k_2, k_3, k_4 – показники критерію;

$K_{i\text{сер}}$ – критерій сформованості готовності [143].

Загальний показник сформованості готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій вираховували за формулою 2.4:

(2.4)

$$K = \frac{K_{1\text{сер}} + K_{2\text{сер}} + K_{3\text{сер}}}{3},$$

де $K_{1\text{сер}}, K_{2\text{сер}}, K_{3\text{сер}}$ – компоненти готовності;

K – показник готовності майбутніх педагогів.

Одержані дані опрацьовували за адекватною методикою, а описана вище формула уможливила характеристику якості рівнів сформованості кожного компонента.

Рівні сформованості готовності майбутніх педагогів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій відповідно до показників когнітивно-мотиваційного критерію представлено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

**Готовність майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку
(мотиваційний компонент, когнітивно-мотиваційний критерій)**

Рівні сформованості комунікативно- інформаційного компонента готовності				Високий (креативний)	Середній (репродук- тивний)	Початковий (елементар- ний)	Коефіцієнт готовності k2	K _{2сер}
ЕГ (157)	Показники	1	к-сть	14	68	40	1.79	1.74
			%	11	56	33		
		2	к-сть	18	61	43	1.80	
			%	15	50	35		
		3	к-сть	10	60	52	1.66	
			%	8	49	43		
		4	к-сть	11	65	46	1.71	
			%	9	53	38		
КГ (122)	Показники	1	к-сть	23	88	46	1.85	1.73
			%	15	56	29		
		2	к-сть	25	74	58	1.79	
			%	16	47	37		
		3	к-сть	11	76	70	1.62	
			%	7	48	45		
		4	к-сть	12	80	65	1.66	
			%	8	51	41		

Як свідчать дані таблиці 2.8, результати дослідження першого показника розуміння змісту понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія» переважає середній рівень в ЕГ і КГ – 68 (56%) і 88 (56%) осіб. Високого рівня досягли 14 (11%) осіб ЕГ і 23 (15%) особи КГ; початкового – 40 (33%) осіб ЕГ і 46 (29%) опитаних КГ.

На найнижчому рівні виявилися знання про структуру, ознаки і види інноваційних технологій (у ЕГ на початковому рівні 52 (43%) особи, а у КГ – 70 (45%) студентів, а на найвищому – знання про особливості розвитку і навчальну діяльність дітей старшого дошкільного віку: в ЕГ високого рівня досягло 18 (15%) опитаних, у КГ – 25 (16%) осіб.

Після дослідження мотивації студентів одержали такі результати: у ЕГ – високий рівень – 11 (9%) осіб, середній – 65 (53%) осіб, початковий – 46 (38%) опитаних; у КГ: високий рівень – 12 (8%) осіб, середній – 80 (51%) осіб, початковий – 65 (41%) осіб.

Узагальнений показник коефіцієнта сформованості готовності у ЕГ – 1,74, у КГ – 1,73, тобто переважав середній рівень. Очевидно, що такий стан зумовлено вивченням циклу психолого-педагогічних дисциплін, у яких розкрито порушену проблему. Переваги початкового і середнього рівнів пояснюємо недостатньою увагою до використання інноваційних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку під час підготовки майбутніх педагогів.

Надалі з'ясували стан комунікативно-інформаційного компонента підготовки майбутніх педагогів: репродуктивно-комунікативний критерій. Передбачили бесіди, інтерв'ю, спостереження, аналіз планів конспектів занять і свят та інших видів діяльності. Студентам було запропоновано такі завдання:

1. Які чинники варто врахувати для правильного добору інноваційної технології навчання дітей старшого дошкільного віку? (показник «уміння добирати конкретну технологію відповідно до їхніх вікових і психологічних особливостей»).

2. Як, на Вашу думку, можна було б використати передовий педагогічний досвід для того, щоб покращити використання інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку? (показник «уміння використовувати передовий педагогічний досвід у процесі роботи»).

Для правильного добору інноваційної технології студенти визнали уміння пристосовуватись до певних умов, впроваджувати елементи педагогічної майстерності, спеціальної підготовки педагога і дітей, розуміння її необхідності, постановка мети та її покрокова реалізація, підтримка завідувача ДНЗ і вихователя-методиста. Передовий педагогічний досвід, на думку майбутніх педагогів, є важливим, однак не всі знали, як його можна використати, обмежуючись методичними розробками. Здебільшого опитані

(78%) планували використовувати наявні розробки; інша частина (15%) – їх адаптовувати; решта (7%) – творчо підходити до цієї діяльності.

3. Як будете впроваджувати інноваційні технології в навчання іноземної мови дітей старшого дошкільного віку (використання розробок, їх адаптація, реалізація власних ідей тощо) (показник «володіння уміннями організовувати навчання старших дошкільників відповідно до змісту державної програми та варіативної програми вивчення іноземної (англійської) мови»).

З'ясуванню зазначеного показника передувала робота, спрямована на виявлення кількості студентів, які вивчали англійську мову, якості їх знань з іноземної (англійської) мови згідно з проведенням іспитом і тих, хто зацікавлений навчати іноземної мови дошкільників, використовуючи інноваційні технології. Так, згідно з аналізом екзаменаційних відомостей студентів ЕГ (122 особи) 68% (83 особи) із них вивчали іноземну (англійську) мову. Проаналізувавши якість знань майбутніх педагогів після складання іспиту з іноземної (англійської) мови, з'ясували, що 54 особи (65%) одержали оцінки «відмінно» і «добре». Їм було запропоновано вивчення спецкурсу «Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку» у 5-6 семестрах, основною метою вивчення якого було ознайомлення студентів із завданнями і змістом навчання іноземної мови в дошкільному віці, формування умінь творчо використовувати знання, уміння і навички, а також методи і прийоми у практичній діяльності. Було сформовано 2 групи студентів із 28 і 26 осіб.

Під час виробничої практики на 3 курсі майбутні педагоги провели анкетування серед батьків дошкільників щодо того, чи вони зацікавлені, щоб їхні діти вивчали іноземну мову. Було встановлено, що 183 опитані особи (98%) зацікавлені, щоб їхні діти вивчали іноземну мову. Це підтверджує актуальність досліджуваної проблеми. Після проведення виробничої практики на 3 курсі було проанкетовано студентів, які вивчали спецкурс щодо зацікавлення опанувати інноваційні технології в навчанні іноземної

мови дітей старшого дошкільного віку. Усі опитані виявили бажання вивчити детальніше технології і оволодіти методикою їх використання.

4. Професійну спостережливість і рефлексію досліджували в бесідах, інтерв'юванні, спостереженнях, а відтак – в аналізі діяльності під час практики та моделюванні педагогічних ситуацій на практичних заняттях.

Одержані результати після проведеного дослідження представлено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

**Готовність майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку
(комунікативно-інформаційний компонент,
репродуктивно-комунікативний критерій)**

Рівні сформованості комунікативно-інформаційного компонента готовності				Високий (креативний)	Середній (репродуктивний)	Початковий (елементарний)	Коефіцієнт готовності k2	K _{2сер}
ЕГ (157)	Показники	1	к-сть	11	67	44	1.73	1.68
			%	9	55	36		
		2	к-сть	14	61	47	1.73	
			%	11	50	39		
		3	к-сть	6	63	53	1.61	
			%	5	52	43		
		4	к-сть	9	63	50	1.66	
			%	7	52	41		
КГ (122)	Показники	1	к-сть	14	79	64	1.68	1.66
			%	9	50	41		
		2	к-сть	16	83	58	1.73	
			%	10	53	37		
		3	к-сть	9	77	71	1.61	
			%	6	49	45		
		4	к-сть	9	79	69	1.62	
			%	6	50	44		

Дані таблиці свідчать, що уміння добирати інноваційну технологію відповідно до вікових і психологічних особливостей дітей недостатньо сформовані – лише 11 (9%) опитаних у ЕГ і 14 (9%) осіб у КГ досягли високого рівня, середнього – 67 (55%) осіб у ЕГ і 79 (50%) осіб у КГ, а на початковому – перебувало 44 (36%) ЕГ і 64 (41%) опитаних КГ до початку експерименту.

Сформованими виявилися уміння використовувати передовий педагогічний досвід у роботі з дітьми – 14 (11%) в ЕГ і 16 (10%) у КГ перебували на високому рівні. Відповідно 61 (50%) ЕГ і 83 (53%) осіб КГ перебували на середньому рівні, початкового досягли 39 (47%) ЕГ і 58 (37%) опитаних КГ.

Володіння педагогічною технікою і врахування особистісно-орієнтованого підходу в навчанні старших дошкільників досліджували під час педагогічної практики і моделювання педагогічних ситуацій. У ЕГ: 6 (5%) осіб перебували на високому, 63 (52%) особи – на середньому, 53 (43%) студенти – на початковому рівнях. У КГ: високий рівень – 9 (6%) осіб, середній – 77 (49%) респондентів, початковий – 71 (45%) студент.

Після дослідження професійної спостережливості і рефлексії в ЕГ одержано такі результати: 9 (7%) осіб – високий, 63 (52%) студенти – середній і 50 (41%) опитаних – початковий рівень; у КГ – 9 (6%) осіб – високий, 79 (50%) студентів – середній і 69 (44%) осіб – початковий рівень. Коефіцієнт сформованості готовності комунікативно-інформаційного компонента – 1,68 у ЕГ і 1,66 – у КГ (переважав середній рівень).

З метою діагностики інноваційно-пошукового компонента підготовки (креативно-інноваційний критерій) передбачено інтерв'ювання, моделювання форм роботи з використанням інноваційних технологій в ДНЗ, а також спостереження за діяльністю студентів під час практики. Використовували розробки Н. Сулаєвої [210] (модифікований варіант автора дисертаційної роботи).

Уміння розвивати творчу уяву дошкільників засобами інноваційних технологій та добирати необхідні матеріали досліджували у спостереженнях під час моделювання педагогічних ситуацій експериментального навчання (детальніше див. параграф 3.1.1) та практики в ДНЗ (показники «уміння розвивати творчу уяву дітей старшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій» і «уміння добирати необхідні матеріали для використання інноваційних технологій»).

Для з'ясування даних інших показників інноваційно-пошукового критерію додатково було передбачено такі завдання:

1. Складаючи план-конспект заняття, свята чи розваги з використанням інноваційних технологій, Ви використаєте готовий, адаптуєте вже розроблений чи створите власний (показник «уміння самостійно складати плани-конспекти занять та визначати зміст інших форм роботи для навчання дітей старшого дошкільного віку з використанням інноваційних технологій»).

2. Чи доцільно планувати заздалегідь заняття чи іншу форму роботи з використанням інновацій? Чи варто враховувати результати досягнень дітей і здійснювати самоаналіз педагогічної діяльності? Обґрунтуйте свою відповідь (показник «уміння оцінювати і планувати свою діяльність»).

Після аналізу результатів діяльності майбутніх фахівців, бесід і спостережень одержали дані креативно-пошукового компонента, які відображено в табл. 2.10. Дані таблиці свідчать про найвищу сформованість умінь самостійно складати плани-конспекти занять та визначати зміст інших форм роботи з використанням інноваційних технологій, оскільки у ЕГ 11 (9%), а у КГ 14 (9%) осіб досягли високого рівня, 67 (55%) в ЕГ і 80 (51%) студентів в КГ перебували на середньому рівні, на початковому рівні було 44 (36%) ЕГ і 63 (40%) КГ.

Після діагностики уміння розвивати творчу уяву дітей старшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій одержали такі результати у ЕГ: високий рівень – 5 (4%) осіб, середній – 66 (54%) осіб,

початковий – 51 (42%) особа. У КГ: високий рівень – 9 (6%) осіб, середній – 80 (51%) осіб, початковий – 68 (43%) осіб.

Таблиця 2.10

Готовність майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку (інноваційно-пошуковий компонент, креативно-інноваційний критерій)

Рівні сформованості комунікативно-інформаційного компонента готовності				Високий (креативний)	Середній (репродуктивний)	Початковий (елементарний)	Коефіцієнт готовності k2	K2сер
ЕГ (157)	Показники	1	к-сть	5	66	51	1.62	1.65
			%	4	54	42		
		2	к-сть	11	67	44	1.73	
			%	9	55	36		
		3	к-сть	6	62	54	1.61	
			%	5	51	44		
		4	к-сть	7	64	51	1.64	
			%	6	52	42		
КГ (122)	Показники	1	к-сть	9	80	68	1.62	1.64
			%	6	51	43		
		2	к-сть	14	80	63	1.69	
			%	9	51	40		
		3	к-сть	6	77	74	1.57	
			%	4	49	47		
		4	к-сть	11	85	61	1.68	
			%	7	54	39		

Уміння добирати матеріали недостатньо сформовані для навчання дітей старшого дошкільного віку теж були сформованими до початку експерименту в обох групах: ЕГ: високий рівень – 6 (5%) осіб, середній – 62 (51%) особи, 54 (44%) особи; КГ: високий рівень – 6 (4%) осіб, середній – 77 (49%), 74 (47%) осіб.

У дослідженні умінь оцінювати і планувати свою діяльність одержано такі результати: у ЕГ високого рівня досягли 7 (6%) осіб у КГ – 11 (7%); середнього – 64 (52%) у ЕГ і 85 (54%) у КГ; початкового у ЕГ – 51 (42%) у КГ – 61 (39%) особа. Коефіцієнт їхньої готовності становив 1,65 у ЕГ і 1,64 у КГ (переважав середній рівень).

Таким чином, після діагностування нами визначено рівень сформованості готовності майбутніх педагогів до впровадження інновацій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку відповідно до визначених критеріїв та їх показників. Зведені дані представлено в табл. 2.11. Середні кількісні дані кожного компонента сформованості готовності визначено за допомогою формули 2.1.

Таблиця 2.11

**Готовність до впровадження інноваційних технологій
навчання дітей старшого дошкільного віку
(констатувальний етап експерименту)**

Компоненти	Критерії готовності	Показники та їх прояви	Рівні готовності (%)					
			Високий (креативний)		Середній (репродук- тивний)		Початковий (елемен- тарний)	
			ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Мотиваційний	Когнітивно- мотиваційний	1) Розуміння змісту понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія».	11	15	56	56	33	29
		2) знання специфіки навчальної діяльності й розвитку дітей старшого дошкільного віку.	15	16	50	47	35	37

Продовження таблиці 2.11

		3) знання структури, ознак та видів інноваційних технологій навчання старших дошкільників.	8	7	49	48	43	45
		4) мотивація до впровадження інновацій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.	9	8	53	51	38	41
Комунікативно-інформаційний	Репродуктивно-комунікативний	1) уміння добирати конкретну технологію навчання дітей старшого дошкільного віку відповідно до їхніх вікових і психологічних особливостей.	9	9	55	50	36	41
		2) уміння використовувати передовий педагогічний досвід у процесі роботи.	11	10	50	53	39	37
		3) володіння уміннями організовувати навчання дітей відповідно до змісту державної програми та варіативної програми вивчення іноземної мови.	5	6	52	49	43	45
		4) професійна спостережливість і рефлексія.	7	6	52	50	41	44
Інноваційно-пошуковий	Креативно-інноваційний	1) уміння розвивати творчу уяву дітей старшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій.	4	6	54	51	42	43
		2) уміння самостійно складати плани-конспекти занять та визначати зміст інших форм роботи для навчання дітей старшого дошкільного віку з використанням інноваційних технологій.	9	9	55	51	36	40

Продовження таблиці 2.11

	3) уміння добирати необхідні матеріали для використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку.	5	4	51	49	44	47
	4) уміння оцінювати і планувати свою діяльність.	6	7	52	54	42	39
Середній показник		8	8	53	51	39	41

Дані таблиці свідчать, що загалом високого (креативного) рівня готовності до використання інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку досягли лише 10 (8%) студентів ЕГ і 13 (8%) КГ. На середньому (репродуктивному) рівні перебувало 64 (53%) ЕГ і 80 (51%) КГ, на початковому (елементарному) – 48 (39%) ЕГ і 64 (41%) особи КГ.

Середню критеріальну оцінку сформованості готовності студентів ЕГ і КГ до впровадження інновацій в ДНЗ визначено за формулою 2.1, а одержані дані відображено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

**Готовність майбутніх педагогів до впровадження
інноваційних технологій
(констатувальний етап експерименту)**

Група	К_{1сер}	К_{2сер}	К_{3сер}	К
ЕГ	1,74	1,68	1,65	1,69
КГ	1,73	1,66	1,64	1,68

Таким чином, одержані дані засвідчують, що ЕГ і КГ вирізняються недостатнім рівнем готовності до впровадження інновацій в ДНЗ до початку експерименту.

Порівнянням самооцінки сформованості готовності майбутніх педагогів із одержаними результатами дослідження з'ясовано, що студенти переоцінювали рівень своїх знань, умінь і навичок на 3-10%. Водночас аналіз

навчального і робочого планів відповідно до предмета дослідження засвідчив недостатню увагу до проблеми використання інновацій у ДНЗ. Розглядаємо це як один із вагомих аспектів недостатньо високого рівня готовності до взаємодії з дітьми старшого дошкільного віку і завищеної самооцінки студентів.

Означена проблема стала актуальною порівняно недавно, отож не у всіх дошкільних навчальних закладах інновації впроваджують у навчально-виховний процес, в тому числі під час практики студентів.

Проаналізувавши одержані результати, які доводять досить низький рівень сформованості готовності майбутніх педагогів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій, з'ясовано, що в навчальних програмах підготовки студентів все ще недостатню увагу приділено цій проблемі. Вище доведено, що вона є вкрай актуальною. На наше переконання, підготовка студентів до означеної діяльності буде ефективнішою за дотримання певних умов. Нами виокремлено такі, які, вважаємо, сприятимуть формуванню належних теоретичних знань студентів про інноваційні технології в ДНЗ, умінь їх практично і творчо використовувати в роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

До таких **педагогічних умов** належать:

- 1) формування теоретичних знань про інноваційні технології та особливості навчання дітей старшого дошкільного віку (доповнення змісту психолого-педагогічних дисциплін);
- 2) організація цілеспрямованого процесу формування знань, умінь і навичок майбутніх педагогів ДНЗ шляхом вивчення спецкурсу «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів»;
- 3) дидактико-методичне забезпечення підготовки майбутніх педагогів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій.

На цьому етапі дослідження було передбачено, що дотримання зазначених вище умов сприятиме підвищенню рівня сформованості готовності майбутніх педагогів до означеної діяльності. По-перше,

покликаючись на М. В. Артюшину, «...інноваційно-зорієнтована психолого-педагогічна підготовка характеризується спрямуванням на розвиток і вдосконалення інноваційних властивостей особистості, формування готовності майбутнього фахівця до реалізації інноваційної діяльності» [7, с. 71], доповнили окремі теми дисциплін цього циклу, що сприятиме поступовому збагаченню знань студентів. По-друге, зміст, мету і завдання спецкурсу спрямовували на допомогу формування організаторських і комунікативних якостей, умінь і навичок майбутніх педагогів, що є необхідним для впровадження інноваційних технологій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку. По-третє, під час експериментального навчання студентам забезпечували змогу зосередитись на досліджуваній проблемі й під керівництвом викладача проаналізувати, відібрати і укласти необхідні дидактичні та методичні матеріали, які згодом можна було б використовувати у професійній діяльності.

Зазначені умови було враховано і втілено впродовж усього дослідження і конкретизовано в наступних параграфах.

У підсумку результатів констатувального етапу дослідження зазначимо:

1) відповідно до самооцінки готовності студентів до впровадження інноваційних технологій в ДНЗ з'ясовано, що вони перебувають на середньому рівні;

2) після діагностики готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у процесі навчання дітей старшого дошкільного віку встановлено, що високого (креативного) рівня досягло 10 (8%) студентів ЕГ і 13 (8%) КГ, середнього (репродуктивного) – 64 (53%) ЕГ і 80 (51%) КГ, 48 (39%) студентів ЕГ і 64 (41%) опитаних КГ перебували на початковому (елементарному) рівні. Таким чином, загалом недостатній рівень сформованості готовності майбутніх педагогів до використання інноваційних технологій в ДНЗ потребував удосконалення їхньої підготовки;

3) до шляхів забезпечення ефективної підготовки майбутніх педагогів до означеної діяльності належить спецкурс, зміни якого спрямовані на формування системи необхідних знань, практичних умінь і навичок.

Результати констатувального етапу експерименту стали основою спецкурсу, який було розроблено з метою розширення знань і формування умінь майбутніх педагогів впроваджувати інноваційні технології в навчання дітей старшого дошкільного віку. Його запровадили впродовж 2014/2015 навчального року на формувальному етапі дослідження. Мета цього курсу – формування готовності майбутніх педагогів ДНЗ до використання інновації в навчальній діяльності дітей загалом і у вивченні англійської мови зокрема.

Завдання спецкурсу:

1. Сприяти засвоєнню студентами знань про історію виникнення і використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі ДНЗ та їх значення для розвитку дітей старшого дошкільного віку.

2. Допомогти майбутнім педагогам оволодіти знаннями про підходи до класифікації інноваційних технологій.

3. Розкрити особливості найбільш ефективних інноваційних технологій і методику їх впровадження в практику роботи з дітьми старшого дошкільного віку.

4. Сформувати у майбутніх педагогів організаторські та комунікативні якості, уміння і навички, необхідні для впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес ДНЗ.

5. Формувати вміння вибирати і застосовувати інноваційні технології із урахуванням мети і завдань навчання дітей старшого дошкільного віку.

4) На основі одержаних результатів ми розробили модель формування готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку загалом і англійської мови зокрема (див. рис. 2.1). На основі аналізу результатів констатувального етапу дослідження зробили висновок, що модель повинна охоплювати в неподільній єдності такі компоненти, реалізація яких сприятиме формуванню

готовності майбутніх педагогів до означеного виду діяльності. Відтак, у моделі їх представлено як: мету (формування готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку (із вивченням англійської мови)); завдання (формування системи знань про інноваційні технології навчання дітей старшого дошкільного віку, розвиток умінь їх добирати і застосовувати згідно з метою і завданнями, розвиток творчих здібностей майбутніх педагогів у процесі вивчення спецкурсу); принципи (гуманістичного спрямування, оптимального співвідношення, цілісності, інтегрованості дитячої індивідуальності, поєднання індивідуального та соціального, відповідності предметно-ігрового середовища особливостям індивідуального розвитку кожної дитини); компоненти (мотиваційний, комунікативно-інформаційний, інноваційно-пошуковий); критерії (когнітивно-мотиваційний, репродуктивно-комунікативний, креативно-інноваційний); етапи дослідження (констатувальний, формувальний, контрольний); педагогічні умови (формування теоретичних знань про інноваційні технології та особливості навчання дітей старшого дошкільного віку (доповнення змісту психолого-педагогічних дисциплін)); організація цілеспрямованого процесу формування знань, умінь і навичок майбутніх педагогів ДНЗ шляхом вивчення спецкурсу «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів»; дидактико-методичне забезпечення підготовки майбутніх педагогів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій); рівні сформованості готовності впроваджувати технології (високий (креативний), середній (репродуктивний), початковий (елементарний)); результат.

На основі моделі розроблено програму формування знань, умінь і навичок впровадження інноваційних технологій у навчальну діяльність з дітьми старшого дошкільного віку в студентів ЕГ. Цей процес поетапний.

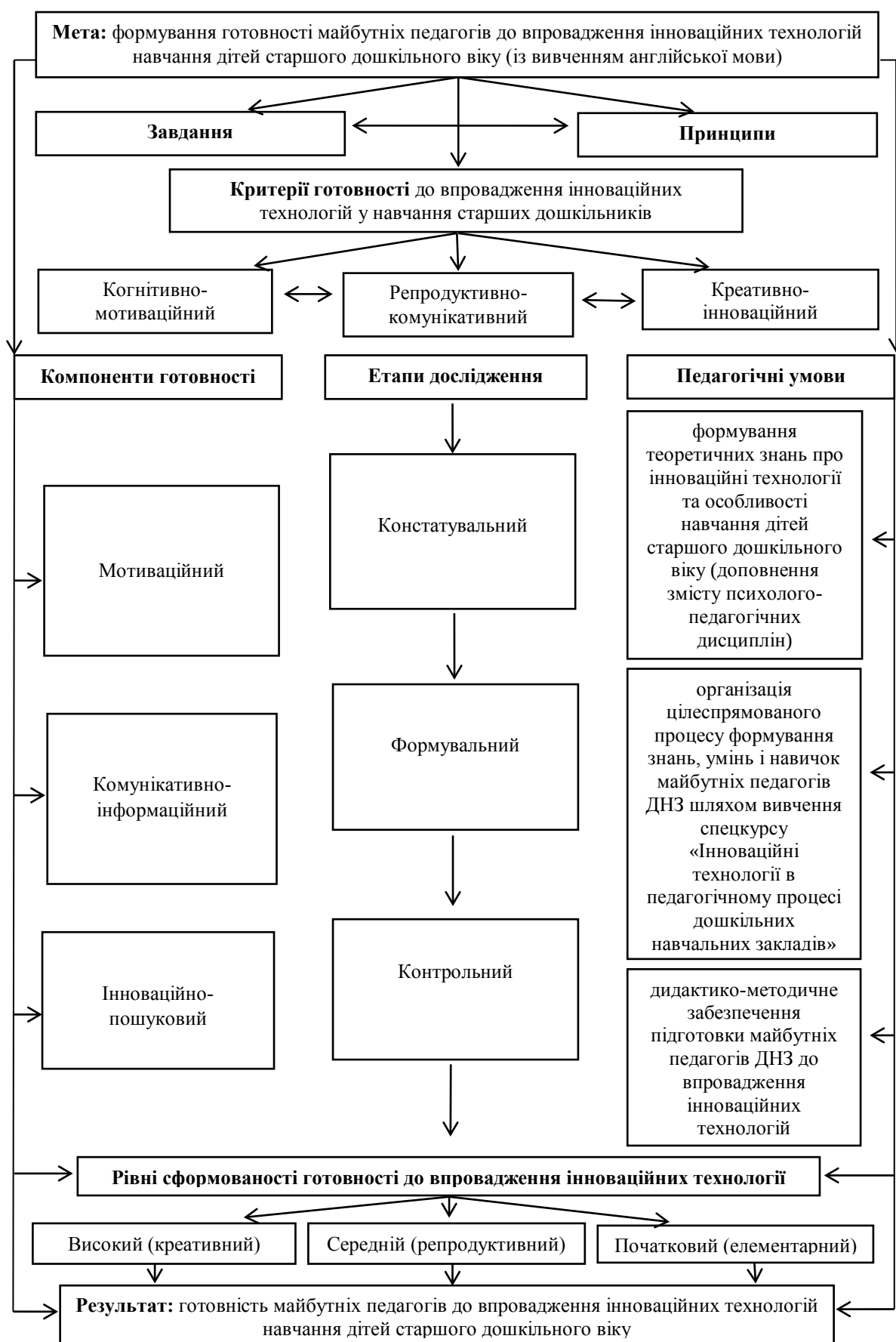

Рис. 2.1. Модель формування готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку

Висновки до другого розділу

1. У другому розділі конкретизовано компоненти готовності (мотиваційний, комунікативно-інформаційний, інноваційно-пошуковий), критерії готовності (когнітивно-мотиваційний, репродуктивно-комунікативний, креативно-інноваційний) і відповідні знання (розуміння понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія»; знання про специфіку розвитку і навчальної діяльності дітей старшого дошкільного віку, про структуру, ознаки та види інноваційних технологій, які використовують у процесі навчання старших дошкільників) та уміння (добирати конкретну технологію у процесі навчання дітей старшого дошкільного віку відповідно до їхніх вікових можливостей і психологічних особливостей; використовувати передовий педагогічний досвід у процесі роботи; володіння педагогічною технікою і врахування особистісно-орієнтованого підходу; професійна спостережливість і рефлексія; розвивати творчу уяву дітей старшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій; самостійно складати плани-конспекти занять та визначати зміст інших форм роботи; добирати необхідні матеріали; оцінювати і планувати свою діяльність) майбутніх педагогів ДНЗ, важливі для ефективного впровадження інноваційних технологій у навчання дітей старшого дошкільного віку. Також враховано рівень мотивації до впровадження інновацій.

2. На основі означених критеріїв і показників визначено рівні сформованості готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку: високий (креативний), середній (репродуктивний), початковий (елементарний). На констатувальному етапі дослідження було з'ясовано, що більшість майбутніх педагогів досягла середнього (репродуктивного) або початкового (елементарного) рівня сформованості готовності до означеної діяльності.

3. Розроблено модель формування готовності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку, компонентами якої є: мета, яка полягала у формуванні готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у навчання старших дошкільників; завдання (сформувати систему знань про інноваційні технології в навчально-виховному процесі ДНЗ та їх значення для розвитку дітей старшого дошкільного віку, розвивати вміння вибирати і застосовувати інноваційні технології з урахуванням мети й завдань навчання дітей старшого дошкільного віку, сприяти розвитку творчих здібностей студентів у процесі вивчення спецкурсу), принципи (цілісність, гуманістичне спрямування змісту, співвіднесення індивідуального та соціального у формуванні особистості дитини та ін.), критерії готовності до впровадження інноваційних технологій (когнітивно-мотиваційний, репродуктивно-комунікативний, креативно-інноваційний), компоненти готовності (мотиваційний, комунікативно-інформаційний, інноваційно-пошуковий), етапи експерименту (констатувальний, формувальний, контрольний), умови, рівні сформованості готовності впроваджувати технології (високий (креативний), середній (репродуктивний), початковий (елементарний)), результат.

Основні засади другого розділу дисертації висвітлено в наукових фахових виданнях [124; 130; 132; 133] та у збірнику матеріалів конференції [131].

РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДНЗ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

3.1 Готовність майбутніх педагогів до використання інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку

3.1.1 Організаційно-методичне забезпечення формування готовності до впровадження інноваційних технологій у навчальну діяльність дітей старшого дошкільного віку

На початковому етапі експериментального навчання забезпечували підготовку майбутніх педагогів до інноваційно зорієнтованої взаємодії і збагачували їх дотичними до цього теоретичними знаннями, а саме: конкретизували теми різних дисциплін задля удосконалення рівня обізнаності майбутніх педагогів з інноваціями. Особливу увагу звернули на мотивацію майбутніх педагогів до вибору інноваційної діяльності, розробили критерії визначення і характеристики.

На цьому ж етапі в руслі реалізації педагогічної умови: формування теоретичних знань майбутніх педагогів про інноваційні технології і особливості навчальної роботи з дітьми старшого дошкільного віку доповнено цикл психолого-педагогічних дисциплін у навчальних планах спеціальності «Дошкільна освіта». Попередньо було з'ясовано, що в змісті нових дисциплін почасти передбачено формування загальних уявлень майбутніх педагогів про інноваційні технології, а також про особливості їхнього використання в навчальній діяльності дітей старшого дошкільного віку. Відтак, до початку формувального етапу експерименту визначені теми було доповнено і ухвалено на засіданні кафедри кожного вищого навчального закладу, який обрано базовим для дослідження.

Майбутніх педагогів спрямували на засвоєння таких знань:

- сутності понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія»;

- змісту і класифікацій інноваційних технологій;
- наукових досліджень із проблем використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі ДНЗ;
- впливу інноваційних технологій на особистісний розвиток дітей у старшому дошкільному віці;
- особливостей використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку;
- особливостей організації вивчення англійської мови із п'ятирічними дітьми в умовах їх навчальної діяльності.

Наприклад, у процесі вивчення курсу «Педагогіка загальна» особливу увагу звернули на те, як середовище і діяльність впливає на розвиток і формування особистості. Студентам було запропоновано обговорити такі теми: «Використання інновацій у процесі формування особистості», «Інноваційне середовище сучасних освітніх закладів», «Інноваційна діяльність педагога та її вплив на формування особистості», «Інновація чи традиція: реалії сучасності».

Вивчаючи «Педагогіку дошкільну» ми зосередили увагу на особливості розвитку і навчання дітей 5-6-го року життя. Скажімо, тему «Вікова періодизація та розвиток особистості дошкільника» доповнено питанням «Специфіка організації навчально-виховної роботи з дітьми старшого дошкільного віку».

У процесі вивчення теми «Соціалізація шестирічок як соціально-педагогічне явище» особливу увагу звернули на кризу 6-7 років, її прояви й методи усунення негативних наслідків. Також студенти обговорювали рекомендації щодо її попередження і шляхів подолання.

Досліджуючи тему «Гра – провідна діяльність дошкільника», додатково обговорили технології ігрового навчання (дидактичні, розвивальні, виховні та соціалізуючі), які можна використовувати в роботі з дітьми старшого дошкільного віку. Також конкретизували їхній вплив на формування самостійності дитини, її підготовки до навчання в школі.

Окрему увагу приділили комп'ютерним іграм, на конкретних прикладах з'ясували їхню цінність для розвитку дітей, а також визначили можливі негативні наслідки. Було сформульовано висновок про необхідність формування комп'ютерної грамотності педагога дошкільної освіти для ефективного впровадження інноваційних технологій у навчальну діяльність.

У розділі «Чинники всебічного виховання особистості дошкільника» тему «Виховання в дітей дошкільного віку розумової активності» доповнено питанням про розвиток пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій.

У процесі вивчення розділу «Основи дидактики дошкільної освіти» чітко структуровано і охарактеризовано особливості навчальної діяльності дітей шестирічного віку та її значення і вплив на формування шкільної готовності.

Під час вивчення дисципліни «Психологія дитяча» звернули увагу на особливості психічних процесів дітей старшого дошкільного віку (сприймання, пам'ять, увага, уява, мислення); форми прояву їхньої активності; характеристики різних видів діяльності; формування характеру і міжособистісних стосунків у групі. Зміст курсу доповнено питаннями про вплив інноваційних технологій на психічний розвиток дітей 5-6-го року життя. Під час написання психологічної характеристики дітей 6-го року життя студенти самостійно добирали і аналізували приклади інновацій, які позитивно впливають на розвиток здібностей старших дошкільників, стимулювання їхньої пам'яті, творчої уяви, мислення різних форм.

Однією із важливих тем дисципліни «Дошкільна лінгводидактика» розглядали «Теорію і технологію розвитку зв'язного мовлення дошкільників». Її було доповнено питаннями про специфіку мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку, обговоренням інноваційних технологій, які спрямовано на розвиток мовлення п'ятирічних дітей, а саме: діагностична методика Т. Піроженко «Мовленнєве зростання дошкільника» (комунікативний підхід до діагностики розвитку мовлення, міжособистісна

взаємодія), схеми-моделі для навчання дітей описових розповідей (автор Т. Ткаченко), навчання творчому розповіданню (автор О. Дяченко), для лексично-граматичної роботи (автор К. Крутій).

Курс «Новітні інформаційні технології» аналогічно було доповнено матеріалами про актуальність використання інформаційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку.

У процесі вивчення курсу «Вступ до спеціальності» тему «Сутність педагогічної майстерності педагога дітей дошкільного віку» було доповнено питанням «Інноваційна діяльність педагога дітей дошкільного віку», тему «Особистісно-професійні вимоги до фахівця дошкільної освіти» – питанням «Інноваційна компетентність педагога ДНЗ».

Під час вивчення «Педагогічної психології» з майбутніми педагогами було обговорено характерні особливості інноваційної педагогічної діяльності, її показники, структуру і рівні сформованості готовності майбутніх педагогів на етапі навчання у ВНЗ до інноваційної діяльності.

У процесі вивчення теми «Особливості творчої діяльності особистості на різних етапах онтогенезу» у курсі «Психологія дитячої творчості» зосередили увагу на характеристиці особливостей творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку, доведенні важливості ігрової діяльності на цьому віковому етапі розвитку. У цьому ж контексті проаналізовано технологію розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера. Її основу творять ігри, в яких діти вчаться спостерігати за явищами і процесами навколишньої дійсності, відслідковувати їхні зміни й особливості, шукати відповіді на питання.

У навчальній дисципліні «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень» тему «Особливості формування елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку» було доповнено переліком таких питань: «Використання мультимедійних презентацій на заняттях», «Комп'ютерні технології у процесі вивчення математики дітьми 5-6-го року життя», які є актуальними для навчання дошкільників кількісної й порядкової лічби, їх підготовки до обчислювальної

діяльності, розв'язування арифметичних задач і прикладів, вивчення геометричних фігур тощо.

Студентам було запропоновано добирати завдання і обговорювати можливість виникнення труднощів щодо використання розвивальних ігор з кубиками Нікітіних (автори Б. Нікітін, О. Нікітіна).

У вивченні дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання та валеологічної освіти» у темі «Вікові особливості фізичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку» особливу увагу звернули на аналіз закономірностей фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку у процесі виконання фізичних вправ. Вивчаючи заняття й організацію активного відпочинку дітей у старшому дошкільному віці, зі студентами проаналізували технологію «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» М. Єфименка, як оригінальну систему фізичного виховання.

Під час опанування «Методики керівництва ігровою діяльністю дітей» студенти детальніше розглянули різні аспекти керівництва ігровими ситуаціями в навчанні п'ятирічних дітей, конкретизували найдоцільніші види ігрових технологій, які варто використовувати для самовираження, самоутвердження, самовизначення, саморегуляції, самореалізації старших дошкільників. З цією метою студенти й систематизували їх за тематичним принципом.

Таким чином, було реалізовано першу умову – формування теоретичних знань про інноваційні технології та особливості навчання дітей старшого дошкільного віку (доповнення змісту психолого-педагогічних дисциплін);

Основою підготовки майбутніх педагогів ДНЗ в експериментальних групах до означеної діяльності став розроблений нами спецкурс «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів». Мета впровадження – доведення його доцільності та перевірка ефективності. Завдання спецкурсу – сприяти тому, щоб студенти засвоїли знання про історію виникнення і використання інноваційних технологій у навчально-

виховному процесі ДНЗ та їх значення для розвитку дітей старшого дошкільного віку; допомогти майбутнім вихователям оволодіти знаннями про підходи до класифікації інноваційних технологій; розкрити особливості найбільш ефективних інноваційних технологій і методику впровадження їх у практику роботи з дітьми старшого дошкільного віку; сформувати в майбутніх педагогів організаторські та комунікативні якості, уміння й навички, необхідні для впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес ДНЗ; формувати вміння вибирати і застосовувати інноваційні технології з урахуванням мети і завдань навчання дітей старшого дошкільного віку.

Зміст запропонованого спецкурсу розраховано на 36 годин, із них 12 – лекційних, 10 – практичних, 14 – самостійної роботи. Окрім цього, розроблено спеціальні завдання на педагогічну практику в дошкільному навчальному закладі. Для виявлення готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку використовували професійно орієнтовані тести, педагогічні ситуації, метод анкетування, самооцінок, моніторинг, моделювання навчальних ситуацій.

У першій лекції – «Інноваційні технології як педагогічна проблема» було описано передісторію та специфіку інновацій в освіті та передумови їх створення. Уточнено зміст понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія», оскільки згідно з результатами дослідження ці терміни студентам важко розуміти, тлумачити й розрізняти. Робочим варіантом терміна «інноваційні педагогічні технології» розглядали обґрунтування у праці І. Дичківської: цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику нових способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес – від визначення його мети – до очікуваних результатів [63, с.70].

Акцентували увагу студентів на ознайомленні зі структурою інноваційних технологій (концептуальна основа, змістовна (мета і зміст

навчального матеріалу), процесуальна частини (організація навчального процесу, методи і форми навчальної діяльності педагога і дітей, діагностика, заключна оцінка результатів)). Було конкретизовано, що класифікація інновацій залежить від того, який фактор взято за основу (сфера застосування, масштаб перетворень, інноваційний потенціал, галузь педагогічного знання та інші (за І. Дичківською)). Окрему увагу було приділено обговоренню інновацій, які використовують у сучасній дошкільній освіті.

На лекції «Психолого-педагогічні особливості вивчення іноземної мови у старшому дошкільному віці» зосереджували увагу майбутніх педагогів ДНЗ на вікових та індивідуальних особливостях дітей 5-6 року життя, розвитку їх психічних функцій. Особливо акцентували на специфіці вивчення іноземної мови в цьому віці, оскільки, як засвідчили результати констатувального етапу дослідження, ця проблема є актуальною для педагогів, студентів, батьків. Зокрема, коротко було проаналізовано форми і методи навчання іноземної мови старших дошкільників, особливості засвоєння звукового аспекту мовлення, оволодіння граматичними та лексичними навичками, показано наступність у вивченні іноземної мови в ДНЗ і в початковій школі, чому сприяло також і вивчення спецкурсу, який ми запропонували. Зміст лекції базувався на матеріалах, які було вивчено в дисциплінах «Педагогіка дошкільна», «Психологія дитяча», а також у конкретних методиках дошкільної освіти, зокрема під час вивчення спецкурсу «Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку». Наприкінці лекції конкретизовано умови для вивчення іноземної мови дітей старшого дошкільного віку. Акцентували, що діяльність педагога і дитини саме в цьому віці доцільно спрямовувати на формування готовності до навчання в школі, і передусім засобами інноваційних технологій.

Наступний крок полягав у тому, щоб студенти оволоділи практичними вміннями й навичками використання інноваційних технологій. Було

передбачено моделювання педагогічних ситуацій, оволодіння методикою інноваційної діяльності, творчий підхід до взаємодії з вихованцями тощо.

На першому семінарсько-практичному занятті згідно з темою «Інноваційні технології як педагогічна проблема» допомагали майбутнім педагогам актуалізувати історичні аспекти створення інноваційних технологій, конкретизації змісту їхніх понять. Було розкрито внесок відомих педагогів у розвиток інновацій на різних етапах розвитку суспільства (М. Басов, В. Бехтерев, Я.-А. Коменський, О. Ухтомський, Й.-Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, С. Шацький, Р. Штейнер).

Відтак, студентам було запропоновано скласти схему-модель структурних компонентів інноваційної педагогічної технології з подальшим обговорення її якостей.

Для конкретизації підходів до класифікації інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку студентів було поділено на підгрупи. У кожній підгрупі студенти аналізували види інноваційних технологій за певним критерієм. Попередньо одержавши завдання для самостійної роботи, майбутні педагоги укладали бібліографічний покажчик статей із фахових видань («Дошкільне виховання», «Палітра педагога»), у яких охарактеризовано різні інноваційні технології з їхньою короткою анотацією. Такі завдання були цікавими для обговорення і навіть суперечливими в окремих моментах, оскільки кожен автор брав за основу їхніх класифікацій різні критерії.

Після цього майбутнім педагогам було запропоновано конкретизувати переваги та недоліки впровадження інноваційних технологій у навчання дітей старшого дошкільного віку. Для цього використовували вправу «Займи позицію». Ті, хто вважав, що інноваційні технології є необхідними, вибирали картку синього кольору, прибічники традиційного навчання – червоного. На синіх аркушах студентам було запропоновано записати переваги впровадження інновацій у ДНЗ, на аркушах червоного кольору – недоліки і

проблеми їхнього використання. Аркуші було прикріплено на дошку і кожен учасник групи представив їх.

Так, проаналізувавши одержані дані, з'ясували, що основними перевагами впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес ДНЗ є: підвищення мотивації та інтересу до навчання старших дошкільників, розвиток їх психічних процесів (мислення, уява, увага, пам'ять, мовлення), інтелекту, творчих здібностей, можливість залучити всіх дітей до конструктивної і продуктивної міжособистісної взаємодії, а також із педагогом, виховання колективізму, створення умов для самореалізації, самостійності, широкого спектру для формування соціальних і духовних цінностей.

Зазначимо, що ці аспекти стали важливими для формування готовності дитини до шкільного навчання та їх подальшої адаптації до умов школи. Недоліками майбутніх педагогів за підсумками є: недостатній рівень готовності сучасних педагогів до впровадження інноваційних технологій; необхідність попередньої підготовки до їх використання, за умов наявності комп'ютерних засобів; важливість забезпечення дозованого впливу на дитину відповідно до вимог зі збереження її здоров'я; недостатність матеріально-технічного забезпечення ДНЗ для використання інноваційних технологій, а також відсутність умінь педагогів здійснювати самоаналіз діяльності.

У підсумку все ж було з'ясовано, що позитивне ставлення до впровадження інновацій переважає. Окрім цього, студенти для підтвердження своєї позиції зачитували уривки есе на тему «Інновації і сучасний ДНЗ» та вислови відомих педагогів про інноваційні технології (за тиждень до проведення семінарсько-практичного заняття їм було запропоновано виконати відповідні завдання). Відтак, було представлено презентації на теми «Інноваційна технологія навчання. Плюси і мінуси», «Педагогічна інноватика в структурі наукового знання». Здебільшого студенти зізнавалися, що їхня думка про інновації змінилася і вони дізналися

чимало цікавого. Заняття супроводжували реферативними доповідями, їхню тематику запропоновано в Додатку Г.

Важливе місце в системі підготовки майбутніх педагогів ДНЗ в ЕГ займала самостійна робота. Вона сприяла самостійному науковому, професійному і творчому пошуку, а також розвитку організованості, самоаналізу, які розглядали вкрай важливими для педагога-інноватора. Окрім цього, студенти мали можливість здобувати додаткові знання шляхом опрацювання першоджерел, навчально-методичної і періодичної літератури, аналізу Інтернет-ресурсів. Відтак, вони виступали з доповідями, рефератами, писали есе і творчі роботи, складали плани-конспекти занять, розваг чи свят із використанням інноваційних технологій для дітей старшого дошкільного віку. Для підготовки до першого заняття майбутнім фахівцям було запропоновано такі завдання:

1. Укладіть схему «Позитивні й негативні результати після впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес ДНЗ».
2. Напишіть есе на тему «Інновації і сучасний ДНЗ».
3. Укладіть бібліографічний покажчик статей із фахових видань («Дошкільне виховання», «Палітра педагога»), у яких охарактеризовано різні інноваційні технології (вказіть автора, назву статті, рік видання, номер та підготуйте коротку анотацію).
4. Випишіть висловлювання відомих педагогів, учених та ін. про інноваційні технології, обґрунтуйте їхній зміст.
5. Підготуйте презентацію відповідно до тем (на вибір) для диспуту: «Інноваційна технологія навчання. Плюси та мінуси», «Педагогічна інноватика в структурі наукового знання».

З метою поглиблення знань студентів під час педагогічної практики було передбачено такі завдання:

1. Складіть тлумачний словник понять і визначень щодо використання інноваційних технологій у ДНЗ.
2. Визначте ознаки інноваційних технологій.

Під час обговорення теми «Особистісно орієнтовані технології навчання дітей старшого дошкільного віку» на наступному лекційному занятті було розкрито напрями формування гуманістичної традиції у дошкільній педагогіці та історію зародження особистісного підходу до навчання, які ставлять перед педагогом завдання забезпечити саморозвиток особистості, сформувати цілісну картину світу. Специфікою педагогічного керівництва з урахуванням такого підходу є допомога, підтримка, соціально-педагогічний захист, розвиток дитини.

Учені запропонували різні класифікації особистісно орієнтованих технологій (на основі гуманізації і демократизації стосунків, активізації та інтенсифікації діяльності дітей, ефективності організації навчального процесу, методичного удосконалення, принципу природовідповідності, альтернативні, комплексні й технології виховного процесу). До основних у дошкільній освіті, на нашу думку, належать такі: технологія навчання М. Монтесорі «Будинок вільної дитини»; гуманно-особистісна технологія Ш. Амонашвілі; вальдорфська педагогіка; технологія «Створення ситуації успіху» А. Белкіна. Відповідно конкретизовано їхню мету, завдання та вимоги до використання.

Особливу увагу приділено особистісно орієнтованим технологіям у вивченні іноземної мови дітьми старшого дошкільного віку, використанню інтегрованого підходу до опанування нерідною мовою з використанням наочності та ігор. Проаналізовано технологію Едварда де Боно «6 капелюхів мислення» і специфіку її використання на заняттях з іноземної мови, її переваги і недоліки.

Аналіз особистісно орієнтованих технологій навчання дітей старшого дошкільного віку на практичному занятті розпочато з обговорення специфіки особистісно зорієнтованого напрямку педагогіки. Для цього було використано метод «мозкового штурму».

Студентам було запропоновано виготовити плакат і розмістити в центрі особистісно орієнтовані технології; визначити їхні види; конкретизувати

особливості та переваги, що уможливило узагальнення всіх варіантів можливості використання технологій у практичній діяльності з дітьми.

Майбутні педагоги активно укладали схему і вкінці зазначили, що відкрили для себе чимало нових можливостей щодо використання означених технологій у практиці, зокрема й у навчанні іноземної мови. Відтак, усно було обговорено вимоги до використання особистісно орієнтованих технологій у навчальній діяльності з дітьми старшого дошкільного віку (Див. Додаток Д).

На цьому ж занятті було презентовано повідомлення та наочні посібники для проведення презентації «Використання Монтессорі-матеріалів». Творчий підхід студентів був особливо переконливим у виконанні цього завдання й увиразненні актуальності ідей Монтессорі в роботі з дітьми старшого дошкільного віку на сьогоднішньому етапі організації розвитку їхньої освіти та підготовки до школи.

Було охарактеризовано концептуальні положення гуманно-особистісної технології Ш. Амонашвілі, виокремлено її ідеї: гуманізм, індивідуальний підхід, майстерність спілкування, оперта на сімейну педагогіку й навчальну діяльність.

У другій половині заняття аналізували педагогічні ситуації та навчально-педагогічні ігри; працювали, керуючись рекомендаціями, описаними в навчальному посібнику П. Щербаня «Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах» [235].

Попередньо студентам було запропоновано підготувати тему з використання проблемних ситуацій (пов'язані з особистісно орієнтованою технологією) і використати для цього необхідні матеріали. Майбутні педагоги ДНЗ самостійно розподілили ролі до початку заняття: спочатку працювали над використанням Монтессорі-матеріалів у навчанні дітей старшого дошкільного віку. У педагогічних ситуаціях частина студентів виконувала свої ролі (педагога, дітей), інша – спостерігала, а згодом відбулося обговорення.

Педагогічна ситуація 1.

Навчаючи письма під час підготовки дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі, «педагог» використовувала Монтессорі-матеріали – дерев'яні дощечки. На них було прикріплено літери (прописом), вирізані з шорсткого паперу: голосні – на синьому фоні, приголосні – на червоному. «Педагог» поставила перед «дітьми» завдання: пов'язати форму букви з її звучанням.

«Педагог» обрала три букви, середнім і вказівним пальцями зімітувала написання кожної з них, вимовляючи її. Потім запропонувала «дітям» повторити. Відтак назвала слово, яке починалося на цей звук. «Дітям» запропонувала придумати інші слова, які починалися на той же звук. Кожен раз треба було обводити букву і називати звук [214].

Миколка (роль Миколки виконувала майбутній педагог) імітував написання і промовляв звук [ш], проте не зміг назвати слово, яке б розпочиналося з цього звуку. Дехто з «дітей» почав критикувати його. Миколка заплакав. Як правильно вчинити педагогу?

Педагогічна ситуація 2.

Педагог після навчання письма (за системою М. Монтессорі) може переходити до навчання читання. Навчаючи «дітей старшого дошкільного віку» читанню з використанням предметів з оточуючого середовища, «педагог» запропонувала «вихованцям» читати по черзі назву предмета і класти поряд із ним картку. Марічка зробила помилку, Данило й Олексій почали насміхатися з неї (ролі дітей виконували студенти). Як ви відреагуєте?

Також за допомогою навчально-педагогічної гри було проведено заняття на тему «Число і цифра 0. Лічба предметів» (Див. Додаток Е).

Після обговорення було проаналізовано різні види Монтессорі-матеріалів, які можна використовувати в роботі з дітьми старшого дошкільного віку (букви і цифри з шорсткого паперу, кольорові таблички, коробочки з запахами), а також конкретизовано найбільш продуктивні шляхи

вирішення проблемних моментів під час використання Монтессорі-матеріалів.

Після цього студентів було поділено на групи і запропоновано завершити речення:

1. «Використання Монтессорі-матеріалів допомагає...».
2. «Використання ідей вальдорфської педагогіки в роботі з дітьми старшого дошкільного віку...».
3. «Гуманно-особистісна технологія Ш. Амонашвілі орієнтує педагога на...».
4. «Створення ситуації успіху» сприяє

Також майбутні педагоги одержали завдання для самостійної роботи:

1. Визначте і проаналізуйте основні вимоги до використання особистісно орієнтованих технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.
2. Укладіть схему «Особистісно орієнтовані технології навчання в ДНЗ». Дайте коротку характеристику кожної з них.
3. Охарактеризуйте особистість педагога вальдорфського навчального закладу.
4. Охарактеризуйте концептуальні положення гуманно-особистісної технології Ш. Амонашвілі.

На педпрактику студентам було запропоновано такі завдання:

1. Дайте характеристику Монтессорі-матеріалів для вправ, які використовують у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.
2. Складіть план роботи творчої групи педагогів на тему: «Особистісно зорієнтований підхід до навчання старших дошкільників».
3. Складіть план-конспект заняття з використанням особистісно орієнтованих технологій навчання (на вибір).
4. Складіть план-конспект інтегрованого заняття для вивчення іноземної мови для старшої дошкільної групи з використанням особистісно орієнтованих технологій навчання (на вибір).

Під час наступної лекції «Дидактичні технології в ДНЗ» було розглянуто такі питання: технології інтерактивного навчання (диспут, «мозковий штурм», вікторина, «синтез думок», «мікрофон», «ланцюжок», «снігова куля», «коло ідей» та ін.); технології розвивального навчання; інформаційні технології (комп'ютер, домашній кінотеатр, музичний центр) і специфіка використання їх на заняттях з іноземної мови; технологія раннього навчання читанню дітей старшого дошкільного віку (автор М. Зайцев) полягає у навчанні читанню і лічби на основі оригінальних кубиків, технології розвитку мовленнєвої діяльності (використання схем-моделей для навчання дітей описових розповідей (автор Т. Ткаченко); творчому розповіданню (автор О. Дяченко), лексично-граматичній роботі (автор К. Крутій) та ігрового навчання дітей старшого дошкільного віку.

Наступною темою для обговорення згідно з планом спецкурсу була тема «Дидактичні технології в ДНЗ». Коротко охарактеризувавши основні технології (інформаційні, дослідницькі, ігрового навчання, технології раннього навчання читанню дітей старшого дошкільного віку (автори М. Зайцев, О. Декролі, Л. Шелестова), «Школа ейдетики» (автор І. Матюгін), використання схем-моделей для навчання дітей описовим розповідям (автор Т. Ткаченко), творчому розповіданню (автор О. Дяченко), лексично-граматичній роботі (автор К. Крутій) тощо), ми проаналізували схеми «Дидактичні технології в ДНЗ», які студенти укладали самостійно напередодні. Це допомогло узагальнити їх знання.

Відтак, перейшли до обґрунтування вимог до особистості педагога, готового до організації інтерактивного навчання старших дошкільників. Для цього використали метод «мозковий штурм», який допоміг за короткий час визначити ті якості педагога, які будуть необхідні для роботи, а також майбутні педагоги змогли продіагностувати себе. Це частково підготувало студентів до самооцінки власної готовності до означеної діяльності.

Після цього майбутніх педагогів ЕГ було поділено на підгрупи, кожній з яких було запропоновано скласти план-конспект заняття для дітей старшого

дошкільного віку з використанням дидактичної технології (на вибір). Кожна з груп мала змогу змодельовати уривок плану-конспекту (на основі плану-конспекту заняття). Матеріал студенти підготували до початку заняття, оскільки це було їхнім самостійним завданням.

Велике зацікавлення у студентів викликала авторська програма навчання комп'ютерної грамоти дітей старшого дошкільного віку, яку розробила С. Унгул [219]. Найбільш яскравою була навчально-педагогічна гра, побудована на основі заняття з цієї програми «Ознайомлення з робочим столом, програмами та значками». Студенти розподілили ролі (педагог, діти старшого дошкільного віку) і провели заняття. За допомогою комп'ютера, проектора і проекційного екрана було продемонстровано, як ознайомити дітей з робочим столом, програмами і значками. Пропонуємо фрагмент плану-конспекту заняття [219, с.29–31].

Фрагмент плану-конспекту заняття

Закріплення та застосування знань, умінь і навичок

Виконання практичного завдання

– У текстовому редакторі MSWord зображено два кошики (рожевий і блакитний) та картинки «значків» і «ярликів».

Завдання:

1. Відокремити ярлики від значків, перетягуючи ярлики в рожевий кошик, а значки – в блакитний.
2. Підрахувати кількість ярликів у рожевому і блакитному кошиках та за допомогою клавіатури в рожевій і блакитній хмаринках поставити відповідні цифри (див. рис. 3.1).

Таким чином, студентам було продемонстровано, як можна розвивати комп'ютерну грамотність дітей старшого дошкільного віку. Упродовж навчально-педагогічної гри «діти» повторили правила роботи за комп'ютером, визначили значення умінь користуватися комп'ютером, «педагог» провела гімнастику для очей після роботи за комп'ютером.

Після заняття майбутні педагоги обговорили проблемні моменти, які могли б виникнути на такому занятті.

Рис. 3.1. Схематичне позначення ярликів, значків, кошиків і хмаринок

Особливе зацікавлення у студентів викликали комп'ютерні технології для навчання іноземної мови. Було проаналізовано і за допомогою мультимедійних засобів продемонстровано деякі з них, зокрема комп'ютерні навчальні ігри («Counting fish» («Рахуючи рибок»), «Make a pizza» («Зроби піццу»), фонетичні, лексичні та граматичні ігри), ігри-розваги, навчальні мультфільми («Dora the Explorer», «Go, Diego, Go!», «The Mickey Mouse Club» та інші). Використання комп'ютерних технологій сприяє створенню іншомовного середовища, а в поєднанні з традиційними методами – швидшому опануванню нерідної мови.

Для самостійної роботи з метою детальнішого вивчення теми студентам ЕГ спеціальності «Дошкільна освіта» запропонували завдання:

1. Обґрунтуйте вимоги до особистості педагога, готового до організації інтерактивного навчання старших дошкільників.

2. Обґрунтуйте особливості інноваційної діяльності педагога (за технологією М. Зайцева). У чому полягає розвивальне, освітнє й виховне значення технології?

3. Укладіть схему «Дидактичні технології в ДНЗ». Коротко опишіть її компоненти.

4. Розробіть презентацію на тему «Комп'ютерні технології в навчанні іноземної мови дошкільників».

5. Розробіть план-конспект заняття для дітей старшого дошкільного віку з використанням дидактичної технології (на вибір). Підготуйте матеріали для навчально-педагогічної гри.

6. Розробіть план-конспект заняття іноземної мови для дітей старшого дошкільного віку з використанням комп'ютерної технології (на вибір).

7. Визначте переваги інтерактивного навчання порівняно з традиційним.

8. Визначте переваги використання інформаційних технологій в ДНЗ.

9. Конкретизуйте труднощі, з якими стикається педагог ДНЗ у процесі використання дидактичних технологій.

Завданнями на педагогічну практику були такі:

1. Укладіть систему знань й умінь, якими повинен володіти педагог ДНЗ для використання дидактичних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

2. Розробіть тематику занять з використанням дидактичних технологій, згідно з чинними програми ДНЗ для старшого дошкільного віку (програма на вибір).

Наступна лекція «Технології психолого-педагогічного проектування навчальної діяльності дітей старшого дошкільного віку (із навчанням іноземної мови)» ознайомила студентів з історією використання проектних технологій у навчальному процесі. Структурними компонентами

навчального проекту є назва, наукове обґрунтування, мета, завдання, етапи, науково-методичне, матеріально-технічне забезпечення проекту, перелік основних заходів, очікувані результати. Основними видами педагогічного проектування є комплексні, міжгрупові, творчі, групові, індивідуальні, дослідницькі та інші. Також було проаналізовано особливості використання проектних технологій на заняттях з іноземної мови, етапи опанування дітьми старшого дошкільного віку проектних дій і рекомендації для педагогів щодо використання проектних технологій у ДНЗ.

На практичному занятті «Технології психолого-педагогічного проектування навчальної діяльності дітей старшого дошкільного віку (із навчанням іноземної мови)» було обговорено особливості використання проектних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку. Для засвоєння структури проекту і методики роботи з ним було проведено майстер-клас на основі методичної продукції «Інтерактивні форми роботи з педагогами: переваги без недоліків» Н. В. Велентеєнко, вихователя-методиста комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 265» Харківської міської ради [37]. Метою такої форми роботи було підвищити мотивацію майбутніх педагогів до використання проектних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Після постановки цілей і завдань роботи перейшли до обґрунтування важливості проектної діяльності як творчого процесу в роботі з дітьми. Було організовано роботу в малих групах за методикою «Діалог», завдання полягало в обґрунтуванні і конкретизації етапів проектування. У кожній групі було вибрано спікера, який визначав завдання групи; секретаря, який вів записи; посередника, який стежив за часом і стимулював роботу групи; доповідача, який представляв ідеї групи. Інші члени групи також були активними учасниками процесу, ведучи діалог щодо порушеної проблеми.

Згодом відбулося обговорення результатів. Було визначено, що важливо підготуватися до проведення проекту, визначити його назву і актуальність, мету, основні завдання. Після збору та аналізу інформації

важливо визначити етапи роботи і термін реалізації забезпечення проекту. Після переліку основних заходів відбувається реалізація проекту, контроль за ходом виконання, його презентація і рефлексія.

Було конкретизовано, що проект може бути представленим за допомогою сайту, презентації, відеокліпу, виставки, газети, гри, колекції, моделі, свята в ДНЗ тощо. У процесі реалізації проекту з дітьми старшого дошкільного віку доцільно використовувати такі види діяльності: ігрову, індивідуальну, колективну, художню, трудову, з батьками, екскурсії, спостереження.

Відтак відбулася робота в малих групах із застосуванням методу «мозкового штурму». Майбутні педагоги готували проект освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку відповідно до запропонованої тематики («Моя країна – Україна», «Що вміють людські руки», «Народні промисли», «Хліб – усьому голова», «Професії», «Моє здоров'я»). Метою такого виду роботи було обґрунтувати поетапну реалізацію проекту. На основі вибраної теми студенти презентували командно розроблений проект. Така форма роботи допомогла актуалізувати одержані знання і втілити ідеї в конкретному продукті роботи. Наприкінці відбулося обговорення роботи і пропозицій.

Окреме місце на практичному занятті було відведено проектним технологіям для навчання іноземної мови старших дошкільників. Після того, як студенти коротко презентували різні види проектів (інформаційні – «My Pet», «My Friend», творчі – «New Year Postcard», ігрово-рольові – «At the Toy Shop», «At the Food Shop», театральні – «Merry Christmas», дослідницько-творчі, під час яких дітей можна залучати до експериментування і одержані результати оформляти у вигляді ігор, драматизації, дитячого дизайну (за О. Коломіною) [107], було конкретизовано, що ці технології можуть бути індивідуальними і груповими, короткотривалими (від одного до кількох занять), середньої тривалості і довготривалими.

Група студентів, які вивчали англійську мову і спецкурс «Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку», представила груповий ігрово-рольовий проект «At the Toy Shop» («У магазині іграшок»), презентувавши за допомогою плакату й інсценівки приклад оформлення і презентації навчально-ігрової роботи. Окрім того, студенти виконували ролі іграшок і продемонстрували приклади міжособистісного іншомовного спілкування, яке вже доступне дітям старшого дошкільного віку. Після презентації відбулося обговорення особливостей використання проектних технологій у навчанні іноземної мови і труднощів, які можуть виникнути у професійній діяльності.

Також майбутнім педагогам дітей дошкільного віку було запропоновано завдання для самостійної роботи:

- 1) Дайте характеристику основних концептуальних положень технології психолого-педагогічного проектування (із навчанням іноземної мови).
- 2) Укладіть схему «Структура навчального проекту».
- 3) Охарактеризуйте вимоги до реалізації проектних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.
- 4) Запропонуйте поради педагогові для більш ефективного використання проектних технологій у навчанні іноземної мови дітей старшого дошкільного віку.

Студенти одержали завдання на педпрактику:

- 1) Запропонуйте тематику проектів для роботи з дітьми старшого дошкільного віку згідно з розділами чинної програми (за вибором) на II півріччя навчального року.
- 2) На основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури, практичної діяльності педагогів ДНЗ розробіть рекомендації щодо використання проектних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

3) Розробіть орієнтовний план роботи педагога щодо використання проектних технологій у професійній діяльності.

Після цього згідно з робочою програмою студентам було запропоновано обговорити «Технології творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку». До них належать: система-технологія музикування К. Орфа (базується на розумінні нерозривності музики, руху, слова, малюнка та особливій організації педагогічного процесу, яка дає змогу дітям виражати себе через гру на музичних інструментах, створювати власні танцювальні композиції, співати і самотійно акомпанувати); технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера (передбачає навчання дітей розв'язувати проблеми різного рівня складності з використанням винахідницьких завдань); карти Проппа (складання казок за допомогою спеціальних карт); «театр фізичного розвитку і оздоровлення дітей» М. Єфименка (заняття-вистави, які впливають на емоційний стан і є корисними для фізичного, інтелектуального розвитку дошкільників, сприяють формуванню міжособистісних стосунків).

Після короткого обговорення основних концептуальних ідей кожної з зазначених технологій на практичному занятті студентам було запропоновано укласти схему «Технології творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку» з конкретизацією особливостей кожної з них і прикладами використання на практиці.

Після цього майбутніх педагогів було поділено на підгрупи і запропоновано скласти план-конспект комплексного заняття для дітей старшого дошкільного віку з використанням зазначених вище технологій (на вибір). Відтак на основі конспектів проведено навчально-педагогічну гру (матеріали підготовлено напередодні).

Особливо цікавою була фітнес-казка за методикою М. Єфименка на тему «Казка про Крапу». Основою навчально-педагогічної гри став план-конспект заняття [147], детальніше див. Додаток Ж. Враховували методичні рекомендації П. Щербаня [235].

Мета такої форми роботи – оволодіння знаннями і уміннями організовувати заняття в старшій дошкільній групі, використовуючи технологію фізичного розвитку дітей М. Єфименка, аналізувати ефективність різних видів взаємодії з ними. Студенти перед заняттям виготовили краплинки дощу з картону, також принесли гімнастичні мати.

Відтак було проінструктовано студентів щодо їхньої подальшої участі в грі. «Педагог дітей старшого дошкільного віку» організовував фізичну активність, стежив за тим чи правильно і чітко виконують «діти» вказівки.

«Діти старшого дошкільного віку» брали активну участь у занятті.

«Експерти» оцінювали дії педагога, його професіоналізм, а також дії «дошкільників», їх активність.

Гра розпочалася з організації «дітей» до заняття під музику «Краплі дощу» із циклу «Звуки природи». Вони вибрали краплини з картону, лягли на мати спиною. «Педагог» розповів казку про Крапу, якій подобалося подорожувати в небі. На основі розповіді було проведено комплекс вправ ігрового стретчингу («М'яка хмарка», «Допитлива краплинка», «Вільний політ», «Жвавий вітерець», «Любознайка», «Злякана хмаринка», «Чорне і пухнасте», «Залізний півник»).

В основній частині заняття, коли Крапа впала на дах, «дітям» було запропоновано комплекси вправ «Високий дах», «Ластівка», «Темний лабіринт». Після цього було проведено рухливу гру «Струмочок». «Педагог-інструктор» став попереду, за ним у колону – «діти», тримаючи один одного за плечі, усі почали швидко рухатися навколо розкиданих крапель у швидкому темпі. Гра тривала доти, поки колону не було розірвано.

У заключній частині заняття-гри «педагог» провів вправу на вентиляцію легень «Великі сині хмари» і гру-медитацію «Я – хмарка». Далі відбувся підсумок заняття.

Після проведення навчально-педагогічної гри було обговорено заняття. «Педагог» розповів, з якими труднощами стикнувся в процесі підготовки й організації вправ (нетрадиційний підхід до проведення фізичного виховання

дітей, важливість запам'ятовування ходу заняття і послідовності виконання дій, матеріально-технічне забезпечення роботи), а також здійснив самоаналіз заняття. «Діти старшого дошкільного віку» висловили захоплення цікавою пригодою і можливістю в ігровій формі працювати над своїм фізичним розвитком. Загалом відгуки були позитивними. «Експерти» звернули увагу на цікаву і дієву форму взаємодії з дітьми, захопленість навчально-виховним процесом і позитивний результат. Кожен із учасників навчально-педагогічної гри мав можливість висловити свою позицію щодо ефективності технології М. Єфименка, не всі констатували готовність до її використання, проте більшість зійшлася на думці, що така робота є важливою і цікавою для дітей.

За подібною схемою було організовано інші навчально-педагогічні ігри з використанням технологій творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку (технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера, технологія «елементарного музикування» К. Орфа, карти Проппа).

З метою самостійного пошуку в межах означеної теми студентам було запропоновано такі завдання:

1) Обґрунтуйте навчальне, розвивальне й виховне значення ТРВЗ для роботи зі старшими дошкільниками.

2) Визначте специфічні особливості технології «елементарного музикування» К. Орфа і її відмінність від традиційного музичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

3) Визначте можливості для розвитку особистості дитини 5-6-го року життя засобами технології фізичного виховання М. Єфименка.

4) На які групи можна розділити карти Проппа? Обґрунтуйте.

5) Обґрунтуйте позитивні і негативні сторони використання технологій творчого розвитку в роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

На педагогічну практику студенти одержали такі завдання:

1) Складіть казку (або розповідь) за методом «фокального об'єкта», розробленого технологією ТРВЗ.

2) Розробіть тематику занять для роботи з дітьми старшого дошкільного віку з використанням технологій творчого розвитку.

3) Запропонуйте рекомендації педагогам ДНЗ щодо використання технологій творчого розвитку в роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Лекцію «Інноваційна діяльність педагога ДНЗ» провели в нетрадиційному форматі. Спочатку було конкретизовано специфіку форм і компонентів інноваційної діяльності педагога ДНЗ, готовність до інноваційної діяльності як важливу професійну якість та її структуру, причини, що заважають розвитку творчої діяльності. Друга частина лекції відбувалася у формі тренінгу, на якому було закріплено знання педагогів про інноваційні технології, уміння впроваджувати їх у роботу з дітьми старшого дошкільного віку, продіагностовано труднощі, які виникають у процесі використання інноваційних технологій у роботі зі старшими дошкільниками, підвищено професійну компетентність майбутніх педагогів. Задля цього використано методичні матеріали Н. Велентеєнко [37], М. Обчанської [160], Н. Павлової, Г. Сафоновой [197]. Структуру й хід тренінгу представлено нижче.

1. *Презентація назви і девізу групи.* Майбутніх педагогів було поділено на групи відповідно до груп інноваційних технологій. Кожен мав змогу вибрати ту, у використанні якої досягнуто найбільше успіхів (технології психолого-педагогічного проектування, творчого розвитку, особистісно орієнтовані, дидактичні). Кожна група представила свою назву і девіз.

2. *Презентація інновацій.* На цьому етапі кожна група презентувала різні види інновацій, їх переваги й недоліки.

3. *Вправа «Реклама педагога-інноватора»* [197].

Кожна група одержала завдання прорекламувати професію педагога дітей старшого дошкільного віку як інноватора. Аркуші з нотатками стали основою загального портрета педагога-інноватора. Таким чином, студенти спроектували ідеальну модель педагога, як взірця для наслідування у професійній діяльності в ДНЗ.

4. *Вправа «ДНЗ майбутнього».* Студенти в групах розробляли модель інноваційного дошкільного навчального закладу майбутнього. Після цього відбулися презентації проекту і вироблення загальної моделі ДНЗ майбутнього з конкретизацією заходів, необхідних для її реалізації.

5. *Вправа «Тріумфальна мить».* На цьому етапі обговорено найважливіші результати роботи, учасників було нагороджено грамотами за участь і досягнення.

Виробнича практика в ДНЗ (VIII семестр (378 год.) займала важливе місце в підготовці майбутніх педагогів спеціальності «Дошкільна освіта», під час якої вони, виконуючи запропоновані завдання, досліджували і впроваджували інноваційні технології в роботу з дітьми старшого дошкільного віку. Проводили тематичні, комплексні, комбіновані, інтегровані заняття відповідно до програми. Як студенти, так і вихователі-методисти, керівники-методисти практики зазначили, що на заняттях із використанням інноваційних технологій діти більш активні, розкуті, сміливо проявляють свої емоції, їм легше виконувати завдання і робити висновки, ніж на традиційних заняттях. Отже, робимо висновок про важливість використання інновацій в ДНЗ.

Питання для самоконтролю, для роздумів, перелік завдань на педпрактику, тематику рефератів запропоновано в плані спецкурсу (див. Додаток 3).

Отже, реалізовано другу педагогічну умову – формування знань, умінь і навичок через упровадження в навчально-виховний процес навчання майбутніх педагогів ДНЗ спецкурсу «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів».

Третьою умовою ефективності експериментального навчання визначено дидактико-методичне забезпечення підготовки майбутніх педагогів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій. У процесі дослідження студенти, окрім того, що опанували уміння і навички впроваджувати інноваційні технології, формували папку з методичними

розробками і спеціальними матеріалами, які вони використовували під час практичних занять для організації інноваційної діяльності. Таким чином, кожен із майбутніх педагогів формував «банк інноваційних технологій». На основі розробок Н. Дівінської [64] і з метою узагальнення знань було проведено навчально-педагогічну гру «Банк інноваційних технологій».

«Банк інноваційних технологій»

Мета гри: узагальнення вивченого під час експериментального навчання, формування папки «Банк інноваційних технологій», закріплення знань, умінь і навичок.

Хід гри. Майбутнім педагогам було запропоновано виокремити найбільш ефективні інноваційні технології, які вони використовували під час практики або упродовж експериментального навчання. Студенти вносили дані в спеціальну таблицю (3.1), обґрунтовували свій вибір і переваги тієї чи іншої технології, що дозволило порівняти їх особливості і швидко знайти необхідне. Окрім назви, було запропоновано зазначити дані про автора-розробника технології, мету впровадження в роботу з дітьми старшого дошкільного віку, а також список джерел та примітки.

Таблиця 3.1

Банк інноваційних технологій для навчання дітей старшого дошкільного віку

№ п/п	Назва інновацій- ної технології	Автор- розробник інноваційної технології	Мета впроваджен- ня в роботу з дітьми старшого дошкіль- ного віку	Список джерел з досвіду впроваджен- ня даної інновацій- ної технології	Примітки

Така гра допомогла узагальнити знання студентів про інноваційні технології для роботи з дітьми старшого дошкільного віку, а також

сформувати папку «Банк інноваційних технологій», що в перспективі стане важливим інструментом роботи і допоможе швидко знайти вирішення поставленого перед педагогом завдання.

Після завершення експериментального навчання було організовано «круглий стіл» на тему «Інновації в ДНЗ і сьогодення» з використанням презентацій портфоліо студентів. Майбутніх фахівців ЕГ було поділено на 6 підгруп, в яких кожен мав можливість представити «Портфоліо сучасного педагога» з мультимедійним супроводом, опираючись на одержаний досвід і набуті вміння. На нашу думку, така форма роботи була доречною, оскільки виконувала діагностичну (дала змогу побачити зміни думок, ідей, пропозицій студентів), змістову (продемонстровано зміст інноваційних технологій, які заплановано або використано на практиці), розвивальну (сприяла розвитку студента як професіонала), мотиваційну (спонукала до здійснення конкретних дій), рейтингову (дала змогу побачити рівень досягнень студента в порівнянні з його колегами) функції.

Мета презентацій – активізація самостійної і творчої діяльності майбутніх педагогів, удосконалення їх педагогічної майстерності у використанні інноваційних технологій задля ефективного навчання дітей старшого дошкільного віку. Портфоліо допомогло продемонструвати досягнення і рівень знань конкретного студента, зафіксувати результати його діяльності, побачити кількісні і якісні здобутки. У процесі роботи було проаналізовано, узагальнено і систематизовано здобутки науковців, методистів і педагогів-практиків щодо використання інновацій в дошкільній освіті, створено творчу атмосферу для взаємодії учасників дослідження.

Укладаючи портфоліо, студенти орієнтувалися на загальну структуру, враховуючи специфіку досліджуваного явища. Кожен із них вибрав кредо або фрази відомих людей про інноваційні технології, які стали основними для професійної орієнтації й мотивації майбутніх педагогів і були обґрунтовані у вступі. Наведемо приклади деяких із них: «Ключ до успіху – в інноваціях, які, в свою чергу, народжуються креативністю» (Дж. Гуднайт),

«Хто не застосовує нових засобів, повинен чекати нових бід» (Ф. Бекон), «Успішне новаторство – досягнення не інтелекту, а волі» (Й. Шумпетер), «Інновація відрізняє лідера від того, хто наздоганяє» (С. Джобс), «Інновації – це здатність бачити в змінах можливості, а не загрозу» (С. Джобс), «Інновації приходять і йдуть, а традиції залишаються» (А. Теплухін), «Інновація зовсім не означає винаходити кожного разу колесо; інновація може означати абсолютно новий погляд на давно всім відоме» (Е. Лаудер), «Пошук практично будь-якої інновації зводиться до знаходження помилок в традиційних знаннях і переконаннях». (Л. Еллісон), «Творчість – це вигадкування нових речей. Інновації – це створення нових речей» (Т. Льюїт), «Проблема зазвичай не в тому, як впустити нові ідеї в твій мозок, а в тому, як вигнати звідти старі» (Д. Хок), «При створенні інновацій одна з найскладніших речей – це зробити так, щоб люди усвідомили, що їх теперішній спосіб роботи, можливо, не найкращий» (Т. Фоггерті), «Щось нове – це не інновація, якщо воно не створює цінності» (Дж. Прескотт).

У першому розділі презентації було визначено мотивацію вибору тієї чи іншої інноваційної технології, основні завдання щодо її використання та коротка автобіографія майбутнього педагога ДНЗ.

У другому розділі було подано дані про участь студента в масових (педради, педагогічні читання, семінари, семінари-практикуми, консультації, круглі столи, конференції), групових (методичні об'єднання, школи передового педагогічного досвіду, наставництво) та індивідуальних (самоосвіта, курсові роботи) формах роботи, які стосувалися використання інновацій.

Третій розділ презентував плани-конспекти відкритих занять, сценарії свят, чи розваг, у яких було використано інновації з дидактичним і роздатковим матеріалом, відео, фото, презентацій. Програмовий зміст плану-конспекту заняття відповідав його меті, у структурі було показано застосування інноваційної технології в роботі з дітьми старшого дошкільного віку відповідно до вимог організації їх навчально-виховного процесу. Також

зміст заняття відповідав віковим особливостям дітей вказаного віку з орієнтацією на досягнення конкретних результатів у процесі використання тієї чи іншої технології.

У висновках майбутні педагоги здійснили аналіз своєї діяльності, окреслили перспективи використання інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Портфоліо було представлено як в електронному, так і в паперовому варіантах. Вимоги до оформлення презентацій запропоновано в Додатку К. Компетентне журі здійснило оцінку кожної презентації відповідно до технологічної карти (див. табл. 3.2). Оцінювали за 5-бальною шкалою, яку описано вище.

Таблиця 3.2

Технологічна карта портфоліо

№ п/п	Розділи	Зміст розділу	Вимоги до матеріалів	Час (хв.)	Бали
1.	Вступ	Назва портфоліо, прізвище, ім'я, по батькові студента, його професійне кредо про інноваційні технології.	1. Обґрунтування вибору професійного кредо. 2. Оригінальність і загальнокультурна професійна компетентність.	1	
2.	Перший розділ	Мотивація щодо вибору інновацій у практиці; основні завдання щодо їх використання; коротка автобіографія.	1. Обґрунтування причин вибору мотивації. 2. Конкретизація завдань використання інновацій.	1	

Продовження таблиці 3.2

3.	Другий розділ	Дані про участь у масових (педради, педагогічні читання, семінари, семінари-практикуми, консультації, круглі столи, конференції), групових (методичні об'єднання, школи передового педагогічного досвіду, наставництво) та індивідуальних (самоосвіта, курсові роботи) формах роботи, які стосувалися використання інновацій.	1. Оригінальність педагогічних ідей. 2. Індивідуальний підхід до організації навчального процесу з використанням інновацій. 3. Наявність власних напрацювань з результатами роботи.	3	
4.	Третій розділ	Плани-конспекти відкритих занять, сценарії свят чи розваг, використовуючи інновації з дидактичним і роздатковим матеріалом, відео, фото, презентаціями.	1. Відповідність програмового змісту плану-конспекту заняття (свята) його меті. 2. Відповідність заняття чи свята вимогам сучасного ДНЗ. 3. Відповідність змісту заняття (свята) віковим особливостям дітей. 4. Оригінальність форм роботи. 5. Орієнтація на досягнення конкретних результатів у процесі використання тієї чи іншої технології.	5-7	

Продовження таблиці 3.2

5.	Висновки	Аналіз діяльності, перспективи використання інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку	1. Оригінальність мислення. 2. Культура мовлення і належний рівень комунікативних здібностей. 3. Розуміння перспектив використання інноваційних технологій у майбутній професійній діяльності.	2-3	
----	----------	---	--	-----	--

Для представлення власного портфоліо студентам було відведено 12-15 хвилин, кількість слайдів – до 20. Презентацію оцінювали експерти зі складу компетентних представників випускової кафедри, педагогів-методистів ДНЗ. Кожен із них оцінював презентацію і матеріали портфоліо згідно з запропонованою картою. Із суми зведених оцінок виведено середні дані, які враховано на прикінцевому етапі експерименту.

Після завершення презентаційної роботи майбутні педагоги демонстрували і обговорювали дидактико-методичне забезпечення технологій. Кожен студент уже мав достатню кількість матеріалів і досвіду роботи з ними, тому у підгрупах було розглянуто і проаналізовано особливості матеріального забезпечення інноваційної технології, помилки його використання в роботі зі старшими дошкільниками. Це дало змогу узагальнити знання і систематизувати їх.

Відтак у підгрупах було обговорено труднощі, помилки, невдачі впровадження інноваційних технологій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку та експериментального навчання. Майбутні педагоги зазначили, що, на жаль, педагоги ДНЗ з обережністю використовували тільки окремі інноваційні технології, пояснюючи це відсутністю матеріальної бази.

Окремі педагоги надавали перевагу традиційним формам роботи і скептично ставилися до інноватики, обґрунтовуючи це високою щільністю запланованих видів роботи, відсутністю необхідності у впровадженні інноваційних технологій, відсутністю контролю, браком часу. Дехто зізнався в недостатньому рівні знань, умінь і навичок, невмінні мотивувати дітей чи використовувати комп'ютер для ефективної організації навчання з інноваційними технологіями. Також майбутнім педагогам було важко втримати увагу старших дошкільників упродовж тривалого часу і організувати роботу всієї групи дітей.

Серед позитивних моментів упровадження інноваційних технологій студенти виокремили активізацію дітей, їх зацікавлення в новому і нетрадиційному, нестандартний підхід до розв'язання завдань багатьох дітей, розвиток їх творчості, радість, захоплення, позитивні емоції. Разом з тим, багато майбутніх педагогів зазначили, що вони також відкривали в собі нові якості й таланти в нетрадиційних ситуаціях, стаючи більш креативними.

Після цього ми запропонували майбутнім педагогам ЕГ розробити методичні рекомендації щодо ефективного використання інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку. Це було обговорено в підгрупах, а згодом – під час засідання загального круглого столу. Оскільки впродовж експериментального навчання було розглянуто різні види інноваційних технологій для роботи з дітьми старшого дошкільного віку, то і рекомендації було укладено відповідно до конкретного виду, що дозволило структурувати інформацію.

Отже, реалізовано третю умову ефективності експериментального навчання – дидактико-методичне забезпечення підготовки майбутніх педагогів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій.

Наприкінці дослідження з метою визначення рівня теоретичних знань майбутніх педагогів ЕГ було проведено залікову контрольну роботу (програмові вимоги конкретизовано в програмі спецкурсу «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів»). Рівень

практичних умінь і навичок студентів визначено за допомогою «Банку інноваційних технологій»: майбутні педагоги вибирали одну з них і за допомогою заздалегідь підготовлених матеріалів організовували фрагмент заняття, гри чи іншої форми роботи на заліковому занятті, ролі дітей виконували студенти. Рівень професійної компетентності оцінювали експерти.

Отже, після організації всіх етапів експериментального навчання в ЕГ виявлено, що формування готовності майбутніх педагогів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку проходить низку стадій. А саме:

- мотивація майбутніх педагогів ДНЗ до використання інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку;
- збагачення теоретичних знань про інноваційні технології й особливості розвитку дітей старшого дошкільного віку;
- використання засвоєних знань у різних формах роботи (лекції, семінарсько-практичні заняття, семінари-дискусії, тренінги, педагогічні ситуації, навчально-педагогічні ігри тощо) і під час практики;
- формування умінь використовувати інноваційні технології в роботі з дітьми дошкільного віку;
- творчий підхід до організації навчання старших дошкільників за допомогою інноваційних технологій;
- самоаналіз і рефлексія.

У контрольній групі навчання відбувалося згідно з навчальним і робочим планами спеціальності. Студенти отримали систему знань про інноваційні технології під час вивчення нормативних дисциплін «Дошкільна лінгводидактика», «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень», «Теорія і методика фізичного виховання та валеологічної освіти», про особливості розвитку дітей старшого дошкільного віку – «Педагогіка дошкільна», «Психологія дитяча» тощо.

Проте в КГ студенти не вивчали спецкурс «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів» і не змогли отримати такого обсягу знань і застосувати їх у процесі практичної роботи, як студенти ЕГ.

У підсумку зауважимо, що поступово було виконано всі завдання формувального етапу експерименту:

1) розроблено модель формування готовності майбутніх педагогів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій навчання старших дошкільників, у тому числі англійської мови;

2) реалізовано педагогічні умови формування готовності студентів до використання інноваційних технологій у роботі з дітьми п'ятирічного віку;

3) розроблено і впроваджено в навчально-виховний процес підготовки студентів ЕГ згаданого вище закладу спецкурс «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів».

3.1.2. Організація підготовки майбутніх педагогів ДНЗ до навчання дітей англійської мови

У розробленому спецкурсі в зміст основних компонентів готовності інтегровано завдання щодо підготовки до навчання дітей іноземної мови, що дозволяло розглядати її як інтегровану складову професійної компетентності майбутнього педагога.

Циклу занять у спецкурсі передувало анкетування студентів до початку педагогічної практики у IX семестрі з метою з'ясування іноземної мови та якості базових знань, якими вони оволоділи; їхньої спрямованості на опанування інноваційних технологій навчання іноземної мови дітей, як додаткового виду діяльності; виявлення зацікавлень батьків, щоб їхні діти вивчали іноземну мову в дошкільному навчальному закладі.

На підставі отриманих результатів встановлено, що 83 особи (68%) вивчали англійську мову, 54 із них (65%) засвідчили її відмінні і добрі знання за підсумковим іспитом; 54 (65%) студенти підтвердили свій намір

забезпечувати вивчення англійської мови як додаткове навчання дітей старшого дошкільного віку; 183 (98%) батьків підтримали навчання дітей англійської мови в дошкільному закладі.

Метою дисертаційної роботи зумовлено певні завдання щодо вивчення у спецкурсі таких тем: «Психолого-педагогічні особливості вивчення іноземної мови у старшому дошкільному віці», «Технології психолого-педагогічного проектування навчальної діяльності дітей старшого дошкільного віку». Їх спрямовували на ознайомлення з особливостями оволодіння дітьми старшого дошкільного віку іноземною мовою та опанування специфікою впровадження проектних технологій у навчання дітей на заняттях з англійської мови. Завдання, вправи, педагогічні ігри, додаткову інформацію для студентів підбирали за принципом відповідності трьом складовим готовності. У моделюванні кожного проекту студентів орієнтували на досягнення реальних цілей у вивченні дітьми англійської мови на основі особистісно-орієнтованого підходу, формуванні умінь та навичок дітей усного мовлення, розуміння іноземної мови на основі слухового сприймання, ведення нескладних бесід у межах певної тематики задля пропедевтики її успішного оволодіння у початковій школі. Увагу студентів зосереджували на таких компонентах проекту: назва, актуальність та його наукове обґрунтування, визначення мети (формулювання припущення щодо можливого результату внаслідок виконання проекту), постановка завдань, увиразнення терміну реалізації, етапів, науково-методичне і матеріально-технічне обґрунтування критеріїв оцінки очікуваних результатів, організації і контролю за виконанням заходів.

У руслі забезпечення принципу наступності навчання дітей студентів вчили моделювати на основі концепції раннього навчання іноземних мов, увиразнюючи її завдання, стимулюючи інтерес до англійської мови і розвиток мовних здібностей, а також навичок міжособистісного спілкування та умінь самотійно вирішувати елементарні комунікативні завдання іноземною мовою.

За умови особистісно-орієнтованого підходу зміни торкнулися не лише організації занять, а й, передусім, цілісного комплексу інноваційного забезпечення їхньої ефективності: синтез практичного досвіду з науковим теоретичним обґрунтуванням новітніх методик спрямовували на системне впровадження в навчання дітей різних дидактичних матеріалів.

Вивчення англійської мови студенти здійснювали поза контекстом інваріантної складової єдиної освітньої програми з урахуванням рівня розвитку рідного мовлення кожної дитини. Основними завданнями, які вирішували студенти у навчанні дітей англійської мови, розглядали мотивацію мовної активності кожної дитини, формування її позитивного ставлення до послуговування іншомовною лексикою, позитивне реагування на те, щоб подолати труднощі з її вивчення, посилення інтересу до змісту мовного матеріалу і засобів його повідомлення в оригінальних формах шляхом активізації різних проявів активності, у тому числі в жестах, міміці та ін.

Навчання дітей англійської мови зі студентами розглядали на основі інтуїтивно-практичного підходу і опиралися на науково-теоретичні положення, а саме: обґрунтування п'ятирічного віку як оптимального для раннього навчання в умовах систематичної навчальної діяльності у формі спеціальних занять у дошкільному закладі поза мовним середовищем; принципи наочності, систематичності й послідовності, доступності та активності, як дидактичні основи; обґрунтування цілей, завдань і прийомів у руслі вимог до оволодіння рідною мовою; доведення ефективності виховного впливу раннього навчання іноземної мови на особистість у сенситивному періоді її розвитку.

У навчанні англійської мови діяльність студента-педагога спрямовували на формування умінь та навичок усного мовлення: розуміння іноземної мови на основі слухового сприймання, ведення нескладних бесід у межах певної тематики, що повинно було забезпечувати успішне оволодіння мовою в умовах початкової школи. Методику вивчення англійської мови

об'єктивно орієнтували на досягнення реальних цілей у її вивченні на основі особистісно-зорієнтованого підходу.

У руслі забезпечення принципу наступності в навчанні дітей їх діяльність моделювали на основі концепції раннього навчання іноземних мов, увиразнюючи її завдання, стимулюючи інтерес до англійської мови і розвиток мовних здібностей, а також навичок міжособистісного спілкування та умінь самостійно вирішувати елементарні комунікативні завдання англійською мовою.

Формуючи зацікавлення дітей до англійської мови з одночасним оволодінням навичками розмовного мовлення, розглядали як своєрідну пропедевтику навчання в початковій школі. Студенти, майбутні педагоги, не враховували зацікавлення і потреби вихованців, формували їхні бажання вчитися, у т.ч. позитивно ставитись до вивчення англійської мови, не лише як цікавого, а й складного завдання.

За такого підходу педагог, передусім, стимулював пізнавальну діяльність дітей, їхню увагу, підтримував її у різних формах організації навчання, використовуючи увесь ресурс інноваційних технологій, які ґрунтуються на ігровій діяльності. Наприклад, у різних видах гри педагог з'ясовував реальний стан розвитку рідного мовлення кожної дитини як обов'язкового підґрунтя для успішного оволодіння англійською мовою; збагачував мовленнєву активність тематикою ігор на основі творів дитячої літератури та усної народної творчості, опираючись на методи і прийоми, які успішно переносив із гри у навчання, посилюючи у такий спосіб мисленнєву діяльність і позитивну мотивацію.

В умовах особистісно-орієнтованого підходу до навчальної діяльності дошкільників змінювали не лише організацію занять із урахуванням інтересів дітей і бажань їхніх батьків, а й, передусім, добирали освітні технології у цілісному комплексі інноваційного забезпечення ефективності навчального процесу. Синтез практичного досвіду з науковим теоретичним обґрунтуванням новітніх методик студенти-педагоги системно

впроваджували в навчання англійської мови відповідно до особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів.

Навчання англійської мови розглядали в руслі комунікативно-інформаційного компонента професійної готовності майбутнього педагога, який використовував увесь його потенціал задля реалізації практичних цілей у вивченні англійської мови – навчання дітей спілкуванню.

Її вивчення здійснювали в контексті варіативної складової освітньої програми з урахуванням рівня розвитку рідного мовлення кожної дитини. Оскільки навчання англійської мови передбачало належний рівень сформованості й інших складових професійної готовності педагогів до впровадження інноваційних технологій, актуалізували не лише креативність, а й інші особистісні якості майбутніх педагогів на етапі їхнього навчання у ВНЗ.

До основних завдань у навчанні англійської мови належать: формування позитивної мотивації мовленнєвої активності кожної дитини та її позитивне ставлення до послуговування іншомовною лексикою; формування позитивного ставлення до подолання труднощів у її вивченні; актуалізацію виховного впливу змісту текстів англійською мовою і стимулювання позитивного ставлення до вивчення мови; посилення інтересу кожної дитини до носіїв мови шляхом їх ознайомлення зі змістом мовного матеріалу і засобами його повідомлення в оригінальних формах.

Після проведеного дослідження було узагальнено основні труднощі навчання англійської мови під час практики студентів у процесі підготовки. На думку майбутніх фахівців, до найважливіших належить: авторитарний стиль взаємодії педагога з дітьми; перевага пояснювально-ілюстративного способу навчання у фронтальних формах його організації; ігнорування особистісно-орієнтованого та індивідуального підходу до вихованців. Було встановлено, що майбутнім педагогам на етапі навчання все ще складно швидко орієнтуватися на вибір інноваційної технології в навчанні дітей. Виникають сумніви щодо доцільності використання інноваційного підходу

чи надання переваги традиційній методиці вирішення поставлених завдань; нестачі досвіду використання технологій, чим зумовлено значно більші витрати часу, проти запланованого; складності у враховуванні потреб дітей і запитів батьків; нестачі психолого-педагогічних знань і педагогічних технік; труднощів у забезпеченні дітей необхідними матеріалами; відсутності об'єктивної у студентів самооцінки діяльності та її планування.

3.2. Аналіз результатів дослідження

Третій, контрольний, етап дослідження передбачав два зрізи показників рівня готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку. Перший проведено після вивчення спецкурсу, а другий – після вивчення окремих тем спецкурсу, зазначених вище.

На останньому (контрольному) етапі дослідження проаналізовано рівні сформованості готовності майбутніх педагогів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку, здійснено їх порівняльну оцінку з результатами констатувального етапу.

Таким чином, передбачено реалізацію таких завдань:

1) з'ясувати самооцінку майбутніми педагогами ДНЗ готовності до впровадження інноваційних технологій у навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку;

2) провести зріз з метою визначення рівнів сформованості готовності студентів до означеної діяльності (після експериментального навчання);

3) виявити динаміку зростання рівнів сформованості готовності майбутніх педагогів ДНЗ до використання інноваційних технологій після експериментальної роботи.

Самооцінку готовності до впровадження інноваційних технологій було визначено за допомогою карт, описаних на с. 102. Одержані дані на контрольному етапі експерименту представлено в табл. 3.3.

На підставі наведених показників простежуємо значні зміни в якості самооцінки студентів рівня готовності до впровадження інновацій в навчання дітей старшого дошкільного віку: 46 (38%) осіб ЕГ вважають себе повністю готовими до здійснення означеної діяльності (на початку дослідження було 13 (11%) осіб; висловлюють сумніви щодо готовності 65 (53%) опитаних (було 71 (58%) особа); значно зменшилась кількість не готових після експериментального навчання – лише 11 (9%) респондентів (було 36 (29%) осіб).

Таблиця 3.3

**Готовність до впровадження інноваційних технологій
навчання дітей старшого дошкільного віку
(контрольний етап самооцінки)**

№ п/п	Варіанти відповідей	Результати дослідження							
		ЕГ (122 ос.)				КГ (157 ос.)			
		До експерименту		Після експерименту		До експерименту		Після експерименту	
		к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
1.	Вважаю, що готовий (а)	13	11	46	38	15	9	21	13
2.	Є сумніви щодо готовності	71	58	65	53	96	61	99	63
3.	Вважаю, що не готовий (а)	36	29	11	9	45	29	36	23
4.	Важко сказати	2	2	-	-	1	1	1	1

Отже, можемо стверджувати про ефективність впровадження спецкурсу, що доведено експериментально.

Водночас ми зауважили, що відбулися суттєві зміни: 21 (13%) студент, оцінив себе готовим до впровадження інновацій (було 15 (9%) осіб); 99 (63%) висловили сумніви щодо своєї готовності (було 96 (61%) осіб), а 36 (23%) і надалі вважають себе не готовими (було 45 (29%) осіб), лише 1 % ще не визначилися зі самооцінкою. У діаграмах 3.2 і 3.3 ми уявили зміни, які

відбулися в самооцінці студентів щодо впровадження інноваційних технологій у навчання старших дошкільників англійської мови.

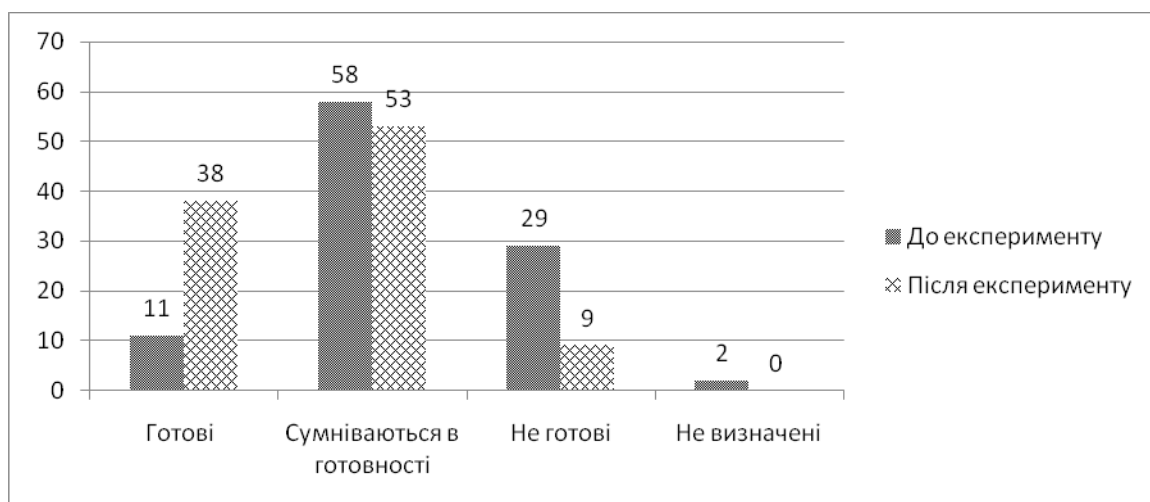

Рис. 3.2. Готовність (самооцінка, у %) майбутніх педагогів ЕГ до впровадження інноваційних технологій після експериментального навчання

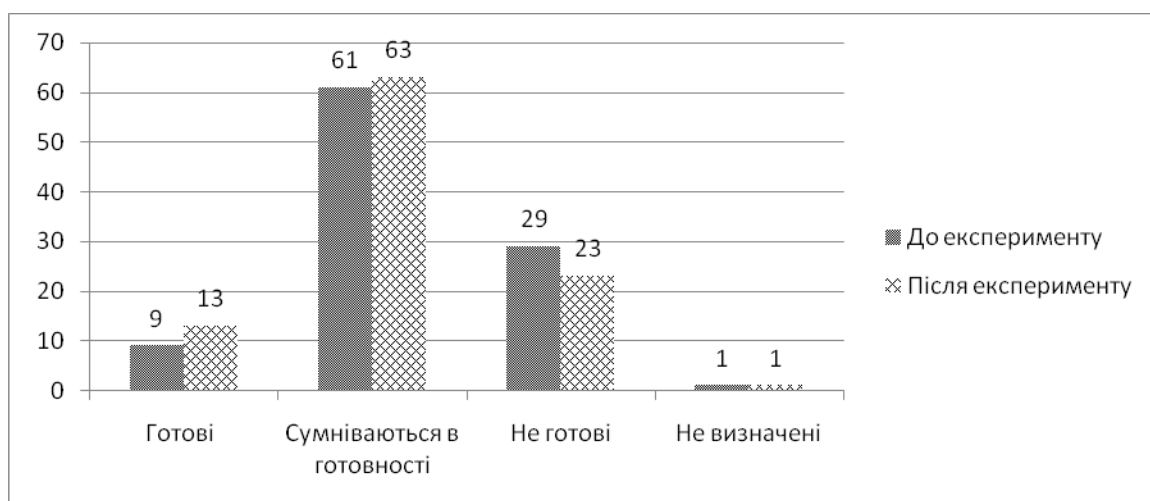

Рис. 3.3. Готовність (самооцінка, у %) майбутніх педагогів КГ до впровадження інноваційних технологій після експериментального навчання

Відтак, студентам ЕГ і КГ було запропоновано оцінити рівень опанованих знань, сформованих умінь і навичок за 3-бальною системою оцінювання відповідно до методики, яку було використано на констатувальному етапі експерименту. Згідно з одержаними результатами

визначено середні числові дані за допомогою формули 2.1, що представлено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

**Знання й уміння майбутніх педагогів ДНЗ
щодо інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного
віку (контрольний етап самооцінки)**

Критерії готовності	Рівні	Показники	Самооцінка студентів (1, 2, 3 бали)			
			Середній бал (X)			
			ЕГ		КГ	
			До експери- менту	Після експери- менту	До експери- менту	Після експери- менту
Когнітивно-мотиваційний	Початковий (елементарний)	1) розуміння змісту понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія»;	1,6	2,8	1,8	2,0
		2) знання специфіки навчальної діяльності й розвитку дітей старшого дошкільного віку;	2,3	2,9	2,2	2,3
		3) знання структури, ознак та видів інноваційних технологій навчання старших дошкільників;	1,7	2,5	2,0	2,1
		4) мотивація до впровадження інновацій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку;	1,0	2,8	1,3	1,5

Продовження таблиці 3.4

Репродуктивно-комунікативний	Середній (репродуктивний)	1) уміння добирати конкретну технологію навчання дітей старшого дошкільного віку відповідно до їхніх вікових і психологічних особливостей;	1,2	2,2	1,1	1,2
		2) уміння використовувати передовий педагогічний досвід у процесі роботи;	1,3	2,5	1,5	1,8
		3) володіння уміннями організовувати навчання дітей відповідно до змісту державної програми та варіативної програми вивчення іноземної мови;	2,0	2,6	1,9	2,1
		4) професійна спостережливість і рефлексія;	0,9	2,5	0,8	1,1
Креативно-інноваційний	Високий (креативний)	1) уміння розвивати творчу уяву дітей старшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій;	1,3	2,4	1,4	1,5
		2) уміння самостійно складати плани-конспекти занять та визначати зміст інших форм роботи для навчання дітей старшого дошкільного віку з використанням інноваційних технологій;	0,9	2,7	1,1	1,1

Продовження таблиці 3.4

	3) уміння добирати необхідні матеріали для використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку;	1,1	2,5	1,4	1,6
	4) уміння оцінювати і планувати свою діяльність.	0,7	2,7	0,8	0,9
Середній бал		1,3	2,6	1,4	1,6
Рівні сформованості готовності до впровадження інноваційних технологій		сер. (репр.)	вис. (креат.)	сер. (репр.)	сер. (репр.)

Як свідчать дані таблиці 3.4, середній показник ЕГ значно зріс – із показника 1,3 (середній рівень до експерименту) - до 2,6 (високий рівень після експерименту), його зростання становить 1,3. Очевидно, після експериментальної програми студенти почуваються більш впевнено, реалізують у практиці опановані знання, сформовані уміння й навички. Відповідно, це відобразилося на їхній самооцінці, що розглядаємо позитивним явищем. Натомість, дані КГ несуттєво змінилися: узагальнений середній показник до експерименту становив 1,4 (середній рівень), після експерименту – 1,6 (середній рівень), зростання – 0,2.

Наступним кроком контрольного етапу дослідження став контрольний зріз оцінки рівня готовності студентів експериментальної і контрольної груп. Аналогічно, роботу проведено за методиками, які були використані на констатувальному етапі (параграф 2.2). Визначення рівнів сформованості готовності майбутніх педагогів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку здійснювали за попередньо описаними критеріями і показниками. Однак студенти ЕГ (порівняно із КГ) вже опанували знання, уміння й навички, які було передбачено і які мали допомагати в їхній професійній діяльності, суттєво впливаючи на результати дослідження.

Насамперед, продіагностовано мотиваційний компонент. Отримані результати демонструють позитивні зміни (див. табл. 3.5). На цьому етапі було використано спеціально розроблені завдання, бесіди і тестування (параграф 2.1).

Таблиця 3.5

Готовність мотиваційного компонента підготовки майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку (когнітивно-мотиваційний критерій, контрольний етап)

Рівні сформованості комунікативно- інформаційного компонента готовності				Високий (креативний)	Середній (репродук- тивний)	Початковий (елементар- ний)	Коефіцієнт готовності k2	K _{2сер}
ЕГ (157)	Показники	1	к-сть	40	70	12	2.23	2.19
			%	33	57	10		
		2	к-сть	43	63	16	2.22	
			%	35	52	13		
		3	к-сть	38	63	21	2.14	
			%	31	52	17		
		4	к-сть	38	66	18	2.14	
			%	31	54	15		
КГ (122)	Показники	1	к-сть	29	91	37	1.95	1.82
			%	18	58	24		
		2	к-сть	27	80	50	1.85	
			%	17	51	32		
		3	к-сть	19	74	64	1.71	
			%	12	47	41		
		4	к-сть	20	79	58	1.76	
			%	13	50	37		

Дані таблиці 3.5 свідчать про значні позитивні зміни в ЕГ. Найвищого рівня сформованості за когнітивно-мотиваційним критерієм досягли такі показники: розуміння змісту понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія» і знання специфіки розвитку й

навчальної діяльності дітей старшого дошкільного віку – 40 (33%) і 43 (35%) особи відповідно перебували на високому рівні, на дещо нижчому рівні перебували знання структури, ознак та видів інноваційних технологій, які використовують у навчанні старших дошкільників і мотивація до впровадження інновацій у роботу з ними – по 38 (31%) осіб високого рівня. Значно зменшились показники низького рівня в ЕГ порівняно з констатувальним етапом експерименту.

Натомість у КГ відбулися незначні зміни – в межах 1-5%, це пояснюємо відсутністю системної підготовки майбутніх педагогів ДНЗ в аспекті досліджуваної проблеми.

Узагальнені середні коефіцієнти $K_{1\text{сер}}$ – 2.19 (високий рівень) у ЕГ і 1.82 (середній рівень) у КГ доводять зростання означених показників когнітивно-мотиваційного критерію.

Відтак, діагностували репродуктивно-комунікативний критерій. Для цього було використано бесіди, спостереження, аналіз планів-конспектів занять, свят, портфоліо та інших видів роботи студентів. Результати дослідження представлено в таблиці 3.6.

Аналіз одержаних даних свідчить про підвищення рівня сформованості готовності студентів до впровадження інновацій у ДНЗ. Високого рівня сформованості уміння добирати технологію навчання дітей старшого дошкільного віку відповідно до їх вікових психологічних особливостей у ЕГ становив 38 (31%) студентів на відміну від 20 (13%) у КГ; середній – у ЕГ 71 (58%), а в КГ – 84 (53%) особи; початковий – у ЕГ 13 (11%), у КГ – 53 (34%).

Аналогічні результати одержано після діагностування умінь з використання здобутків передового педагогічного досвіду в ЕГ: високий рівень 37 (30%) осіб; середній – 72 (59%); початковий – 13 (11%); у КГ: високий рівень 19 (12%) опитаних; середній – у 87 (55%); початковий – 51 (33%) особа.

Значно нижчі показники сформованості виявились у володінні педагогічною технікою з урахуванням особистісно-орієнтованого підходу до

навчання старших дошкільників: високого рівня в ЕГ досягло 36 (29%), у КГ – 16 (10%), середнього у ЕГ – 68 (56%), у КГ – 80 (51%); на початковому в ЕГ перебували 18 (15%), а у КГ – 61 (39%) особа.

Таблиця 3.6

**Готовність комунікативно-інформаційного компонента підготовки
майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання
дітей старшого дошкільного віку**

(репродуктивно-комунікативний критерій, контрольний етап)

Рівні сформованості комунікативно- інформаційного компонента готовності				Високий (креативний)	Середній (репродук- тивний)	Початковий (елементар- ний)	Коефіцієнт готовності k2	K ₂ сер
ЕГ (157)	Показники	1	к-сть	38	71	13	2.20	2.18
			%	31	58	11		
		2	к-сть	37	72	13	2.20	
			%	30	59	11		
		3	к-сть	36	68	18	2.15	
			%	29	56	15		
		4	к-сть	37	66	19	2.15	
			%	30	54	16		
КГ (122)	Показники	1	к-сть	20	84	53	1.79	1.75
			%	13	53	34		
		2	к-сть	19	87	51	1.80	
			%	12	55	33		
		3	к-сть	16	80	61	1.71	
			%	10	51	39		
		4	к-сть	16	77	64	1.69	
			%	10	49	41		

Дослідження професійної спостережливості й рефлексії в ЕГ аналогічно засвідчило зростання високого (37 (30%) осіб) і середнього (66 (54%) опитаних) рівнів та зниження початкового (19 (16%) опитаних). Однак у КГ зазначено лише незначні зміни – високий рівень 16 (10%) студентів; середній – 77 (49%) осіб; початковий – 64 (41%) майбутніх педагоги.

Суттєві розбіжності простежуємо в середньому коефіцієнті сформованості готовності – у ЕГ 2.18 (високий рівень), у КГ – 1.75 (середній рівень).

Надалі продіагностовано інноваційно-пошуковий компонент підготовки. Використано інтерв'ю, моделювання й аналіз різних форм роботи із використанням інноваційних технологій в ДНЗ. Результати подано в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

**Готовність інноваційно-пошукового компонента підготовки
майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій
навчання дітей старшого дошкільного віку
(креативно-інноваційний критерій, контрольний етап)**

Рівні сформованості комунікативно-інформаційного компонента готовності				Високий (креативний)	Середній (репродуктивний)	Початковий (елементарний)	Коефіцієнт готовності k2	K2сер
ЕГ (157)	Показники	1	к-сть	31	68	23	2.07	2.07
			%	25	56	19		
		2	к-сть	26	72	24	2.02	
			%	21	59	20		
		3	к-сть	32	63	27	2.04	
			%	26	52	22		
		4	к-сть	35	72	15	2.16	
			%	29	59	12		
КГ (122)	Показники	1	к-сть	12	81	64	1.67	1.71
			%	8	51	41		
		2	к-сть	16	84	57	1.74	
			%	10	54	36		
		3	к-сть	14	75	68	1.66	
			%	9	48	43		
		4	к-сть	17	88	52	1.78	
			%	11	56	33		

Дані таблиці свідчать про найвищий рівень сформованості умінь оцінювати і планувати діяльність: ЕГ – 35 (29%) проти 17 (11%) студентів у КГ; середнього – 72 (59%) ЕГ проти 88 (56%) студентів КГ, а початкового – 15 (12%) проти 52 (33%) в КГ. Розглядаємо одержані результати в ЕГ як наслідок систематичної роботи засобами спецкурсу і змістом завдань та їхню реалізацією, що потребувало умінь студентів оцінювати себе та інших, а також планувати свої дії.

Приблизно на однаковому рівні сформованості залишились уміння забезпечувати розвиток творчої уяви дітей, добирати необхідні матеріали для використання інноваційних технологій їхнього навчання (коефіцієнт сформованості готовності відповідно 2.07 і 2.04 в ЕГ та 1.67 і 1.66 в КГ). Як засвідчують дані, показники високого і середнього рівнів в ЕГ значно вищі, аніж у КГ.

Діагностика умінь самостійно планувати конспекти занять, визначати зміст інших форм навчання старших дошкільників з використанням інноваційних технологій засвідчила перевагу показників середнього рівня для обох груп: в ЕГ 72 (59%) проти 84 (54%); в ЕГ значна частина студентів все ще перебували на високому рівні (26 (21%) осіб проти 16 (10%) КГ); у КГ 57 (36%) – на початковому рівні проти 24 (20%) осіб ЕГ.

Середній показник коефіцієнта сформованості готовності в ЕГ 2.07 (високий рівень) проти 1.71 (середній рівень) у КГ.

Загалом показники сформованості креативно-інноваційного критерію є нижчими за інші. Розглядаємо педагогічний професіоналізм і майстерність студентів ще недостатньо розвиненими, оскільки їм бракувало досвіду і творчого підходу до реалізації завдань, які передбачено програмою цього блоку.

Узагальнені дані критеріїв і показників рівнів сформованості готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у навчання старших дошкільників на контрольному етапі експерименту представлено в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

**Готовність до впровадження інноваційних технологій навчання дітей
старшого дошкільного віку (контрольний етап експерименту)**

Компоненти	Критерії готовності	Показники та їх прояви	Рівні готовності (%)					
			Високий (креативний)		Середній (репродук- тивний)		Початковий (елемен- тарний)	
			ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Мотиваційний	Когнітивно-мотиваційний	1) Розуміння змісту понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія»;	33	18	57	58	10	24
		2) знання специфіки розвитку й навчальної діяльності дітей старшого дошкільного віку;	35	17	52	51	13	32
		3) знання структури, ознак та видів інноваційних технологій навчання старших дошкільників;	31	12	52	47	17	41
		4) мотивація до впровадження інновацій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку;	31	13	54	50	15	37
Комунікативно-інформаційний	Репродуктивно-комунікативний	1) уміння добирати конкретну технологію навчання дітей старшого дошкільного віку відповідно до їхніх вікових і психологічних особливостей;	31	13	58	53	11	34
		2) уміння використовувати передовий педагогічний досвід у процесі роботи;	30	12	59	55	11	33

Продовження таблиці 3.8

		3) володіння уміннями організовувати навчання дітей відповідно до змісту державної програми та варіативної програми вивчення іноземної мови;	29	10	56	51	15	39
		4) професійна спостережливість і рефлексія;	30	10	54	49	16	41
Інноваційно-пошуковий	Креативно-інноваційний	1) уміння розвивати творчу уяву дітей старшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій;	25	8	56	51	19	41
		2) уміння самостійно складати плани-конспекти занять та визначати зміст інших форм роботи для навчання дітей старшого дошкільного віку з використанням інноваційних технологій;	21	10	59	54	20	36
		3) уміння добирати необхідні матеріали для використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку;	26	9	52	48	22	43
		4) уміння оцінювати і планувати свою діяльність.	29	11	59	56	12	33
		Середній показник	29	12	56	52	15	36

На підставі даних таблиці можемо констатувати значні зміни в ЕГ. Наприклад, високого (креативного) рівня сформованості готовності до впровадження інноваційних технологій на контрольному етапі дослідження досягли 36 (29%) студентів (на констатувальному етапі їх було 10 (8%),

якісне зростання становить 26 (21%) студентів); середнього (репродуктивного) – 68 (56%) – (було 64 (53%) студенти, зростання – 4 (3%) студенти); показник початкового (елементарного) рівня значно зменшився – із 48 (39%) до 18 (15%) осіб майбутніх педагогів.

У КГ простежуємо несуттєві зміни (у межах 1-5%): після завершення дослідження на високому (креативному) рівні сформованості готовності до означеної діяльності перебувало 19 (12%) (на констатувальному етапі було 13 (8%) студентів, зростання – 6 (4%)); на середньому (репродуктивному) – 82 (52%) (було – 80 (51%) студентів, зростання – 2 (1%) студенти); на початковому (елементарному) перебувало 56 (36%) (було 64 (41%) студенти, різниця становить 8 (5%) осіб).

Результати аналізу рівня сформованості готовності майбутніх педагогів до впровадження інновацій у роботу з дітьми представлено в табл. 3.9.

Таблиця 3.9

**Готовність до впровадження інновацій
(контрольний етап експерименту у %)**

№	Рівні сформованості готовності	Групи					
		ЕГ			КГ		
		До експерименту	Після експерименту	Зростання	До експерименту	Після експерименту	Зростання
1.	Високий (креативний)	8	29	21	8	12	4
2.	Середній (репродуктивний)	53	56	3	51	52	1
3.	Початковий (елементарний)	39	15	-24	41	36	-5

Порівнянням середніх критеріальних оцінок рівня сформованості готовності студентів ЕГ і КГ до впровадження інноваційних технологій

засвідчено значну перевагу показників у ЕГ (для визначення К використано формулу 2.4, див. табл. 3.10).

Таблиця 3.10

**Готовність майбутніх педагогів
до впровадження інноваційних технологій
(за критеріальною оцінкою)**

Група	К_{1сер}		К_{2сер}		К_{3сер}		К	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
ЕГ	1.74	2.19	1.68	2.18	1.65	2.07	1.69	2.15
КГ	1.73	1.82	1.66	1.75	1.64	1.71	1.68	1.76

Дані таблиці 3.10 свідчать, що після завершення експериментального дослідження в ЕГ коефіцієнт сформованості готовності (К) значно зріс (з 1.69 до 2.15 – із середнього (репродуктивного) до високого (креативного) рівня. Натомість, у КГ суттєві зміни не простежуються: з 1.68 до 1.76 – середній (репродуктивний) рівень. Порівнюючи результати самооцінки з кінцевими даними, зазначимо певну переоцінку своїх знань, умінь і навичок студентами ЕГ: самооцінка – 2.6; результати експерименту – 2.15.

Пояснюємо те, що студенти оволоділи достатнім обсягом інформації в руслі досліджуваного явища, можливістю застосовувати цю інформацію на практиці, обговорювати труднощі з однодумцями, у тому числі з викладачем, відтак вони діяли впевнено під час діагностики. У студентів КГ самооцінка є адекватною: 1.6 проти 1.76.

Підсумовуючи результати дослідження, констатуємо, що спеціально розроблена програма експерименту, реалізована з урахуванням конкретних умов, підтвердила свою результативність та ефективність, оскільки рівень сформованості готовності студентів ЕГ значно зріс після експериментального навчання.

Наочне представлення порівняльної оцінки кількісних показників щодо рівнів сформованості готовності в ЕГ і КГ до впровадження інновацій в

ДНЗ до і після завершення експериментального навчання проілюстровано на діаграмах 3.4 і 3.5.

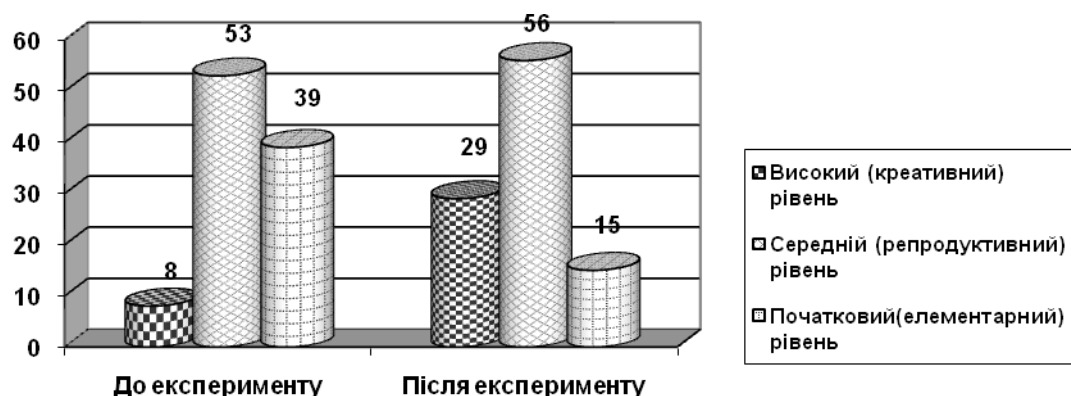

Рис. 3.4. Готовність майбутніх педагогів в ЕГ (у%)

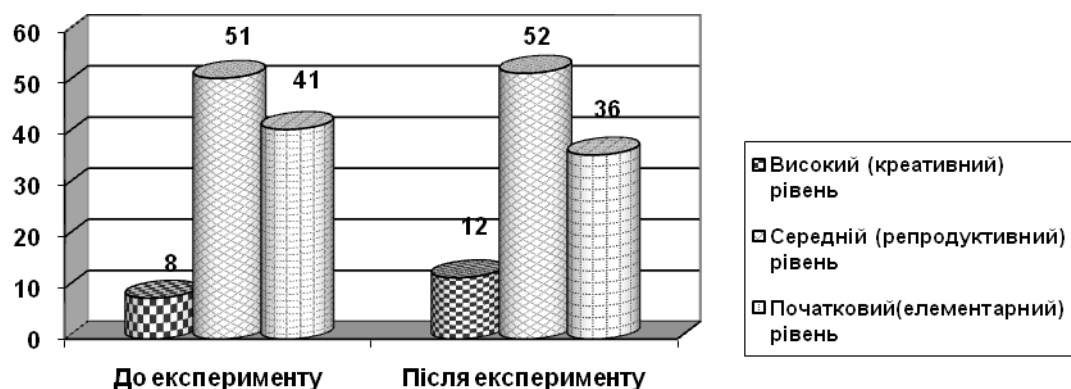

Рис. 3.5. Готовність майбутніх педагогів у КГ (у%)

Згідно з показниками діаграм 3.4 і 3.5 до експерименту в ЕГ і КГ не було, суттєві відмінності були відсутніми (до 2%); після його завершення простежуємо значне зростання показників у ЕГ.

Зіставимо рівні сформованості готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку після завершення експерименту в ЕГ і КГ (див. рис. 3.6).

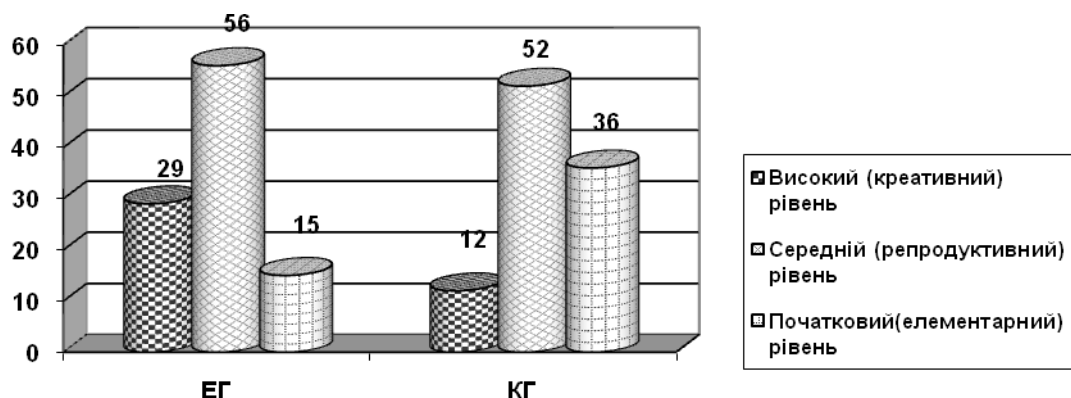

Рис. 3.6. Готовність майбутніх педагогів у ЕГ і КГ (у%) після експерименту

На рисунку 3.6 простежуємо чітку перевагу високого (креативного) і середнього (репродуктивного) рівнів у ЕГ; показник початкового (елементарного) рівня в ЕГ значно нижчий, ніж КГ.

Після завершення підсумкового етапу експерименту (під час педагогічної практики у ІХ семестрі) ми провели контрольний зріз стану готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у навчання дітей старшого дошкільного віку англійської мови, мета якого – визначити рівень сформованості готовності майбутніх педагогів до інноваційної діяльності.

Вважаємо, що результати такої транспозиції і будуть реальним показником ефективності запропонованої моделі формування готовності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку англійської мови.

Важливими є думки студентів ЕГ про актуальність і доцільність вивчення спецкурсу «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів». Було запропоновано висловити свої міркування, відтак, одержано такі відповіді: «... інновації дозволяють подивитися на світ по-новому», «... важливо, що нас чують і враховують наші думки в навчанні», «... на парах часто ми просто відтворюємо те, що почули, а на спецкурсі ми вчимося творити», «... складно оцінювати себе і своїх друзів», «... хочеться багато знати, щоб навчити малюків», «... мені бракує умінь...», «... бути вихователем зовсім не так просто, як здається на перший погляд», «... мені ще треба дуже багато всього вивчити», «... дізналась багато нового як про технології, так і про розвиток дітей старшого дошкільного віку», «... дізналась про інноваційні технології в навчанні дітей англійської мови», «... була здивована, що існує велика кількість видів інноваційних технологій», «... іноді інновації призводять до неочікуваних результатів», «... інноваційні технології допомагають дітям радіти навчанню» та інші. Особливо цінною була думка студентки Ярини Л.: «Бути інноватором – це велика відповідальність!».

У процесі експериментального навчання студенти ставали сміливішими, впевненішими у своїх знаннях, намаганнях творчо вирішувати порушені завдання, вести педагогічні пошуки. Студенти розуміли, що уміння використовувати інноваційні технології допомагає оптимізувати, активізувати й удосконалити педагогічний процес; розвивати комунікативні, мисленнєві здібності вихованців, психічні процеси, самостійність; уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; створювати позитивний емоційний настрій; формувати основи наукового світогляду; підготувати дітей до навчання в школі. Після опитування майбутніх педагогів ЕГ і КГ про доцільність і важливість розробленого спецкурсу «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів» одержані результати представлено на рис. 3.7.

Результати рис. 3.7 переконливо доводять, що здебільшого респонденти (94% ЕГ, 68% КГ і 81% всіх студентів) підтверджують важливість вивчення зазначеного спецкурсу, а з урахуванням запропонованих у ньому педагогічних умов є ефективним, оскільки ґрунтується на знаннях використовувати їх відповідно до вікових можливостей вихованців, конкретної навчальної ситуації, наявності необхідних матеріалів. Результати дослідження можуть бути цінними для підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» з навчанням дітей іншої, окрім англійської, іноземної мови.

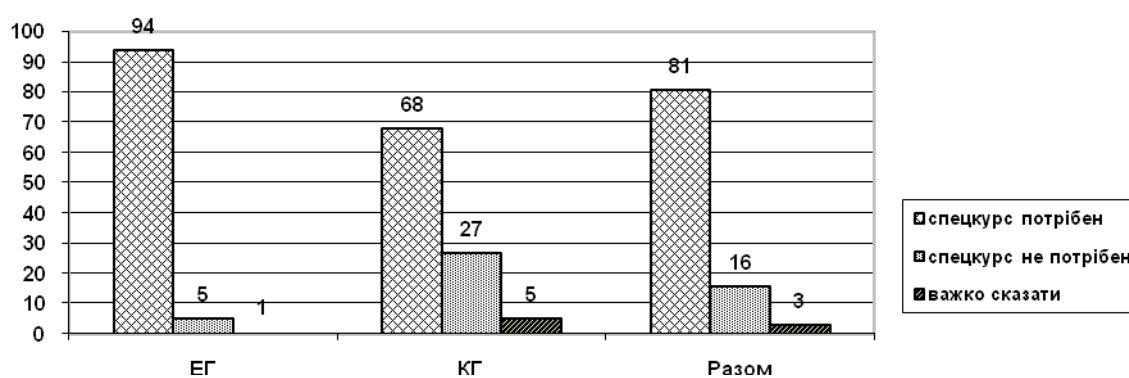

Рис. 3.7. Доцільність вивчення спецкурсу «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів» (дані ЕГ та КГ (у %))

Таким чином, передбачені завдання, які ми передбачили, розв'язано:

1) досліджено самооцінку студентами рівня готовності до впровадження інноваційних технологій у навчання дітей старшого дошкільного віку;

2) визначено рівні сформованості готовності студентів до означеної діяльності (після експериментального навчання);

3) виявлено динаміку зростання рівнів сформованості готовності майбутніх педагогів ДНЗ до використання інноваційних технологій після експериментальної роботи.

Оскільки відбулися позитивні зміни в ЕГ після експериментального навчання, констатуємо ефективність запропонованої програми.

Висновки до третього розділу

1. У третьому розділі доведено, що ефективність формування готовності майбутніх педагогів спеціальності «Дошкільна освіта» узалежнено від дотримання таких умов: формування теоретичних знань майбутніх педагогів про інноваційні технології й особливості навчальної роботи з дітьми старшого дошкільного віку через доповнення циклу психолого-педагогічних дисциплін; організація цілеспрямованого процесу формування знань, умінь і навичок через упровадження в навчально-виховний процес навчання майбутніх педагогів ДНЗ спецкурсу «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів»; дидактико-методичне забезпечення підготовки майбутніх педагогів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій.

2. Після реалізації експериментального навчання і дотримання педагогічних умов у підготовці майбутніх педагогів до означеної діяльності констатовано зміни в рівнях сформованості їх готовності у експериментальній і контрольній групах. Так, на контрольному етапі дослідження встановлено, що високого (креативного) рівня сформованості готовності до впровадження інноваційних технологій у навчання дітей старшого дошкільного віку досягло 36 (29%) майбутніх педагогів порівняно з 10 (8%) особами на початковому етапі; незначні зміни вкінці дослідження простежено у середньому (репродуктивному) рівні – 68 (56%) студентів проти 64 (53%) осіб перед експериментом, що пояснюємо переходом студентів цього рівня на високий і початкового на середній; на початковому (елементарному) рівні перебувало лише 18 (15%) майбутніх педагогів (було 48 (39%) осіб на констатувальному етапі). У контрольній групі збільшення показників відбулося в межах 1-5%.

3. Класифікацію інноваційних педагогічних технологій, до використання яких фахово готували майбутніх педагогів у ВНЗ, наведено за системними та інструментально значущими ознаками: за рівнем застосування; провідним чинником психічного розвитку; філософською

основою; науковою концепцією засвоєння досвіду; ставленням до дитини; орієнтуванням на особистісні структури; технологією організації та управління пізнавальною діяльністю дітей.

ВИСНОВКИ

Підготовка майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку відбувається в руслі реформування та модернізації освіти України загалом.

1. Встановлено, що вітчизняні та зарубіжні вчені актуалізують фахову підготовку майбутніх педагогів для дошкільних навчальних закладів і формують єдині підходи до тлумачення понять «підготовка», «готовність», «професійна компетентність». Готовність до впровадження інноваційних технологій у навчальну діяльність дітей розглядають як цілісний вияв особистості та її спрямованість на виконання комплексу дій задля досягнення очікуваного результату.

У структурі готовності виокремлено й обґрунтовано три компоненти, критерії сформованості та показники діагностування їхньої якості, що в межах професійної компетентності функціонують цілісно як взаємозалежні і взаємозумовлені сутністю освітньої діяльності педагога в сучасних дошкільних навчальних закладах. Доведено, що однією з найголовніших характеристик поступу фахової підготовки майбутніх педагогів є послідовна модернізація освітнього простору вищих навчальних закладів у руслі євроінтеграційних процесів – його перехід на інноваційні технології та підготовку фахівців до їхнього впровадження на всіх рівнях: від дошкільної – до вищої професійної педагогічної освіти. Ухвала низки законодавчих і нормативних актів Міністерства освіти і науки України, зокрема «Про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти України» (2000), «Про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (2002), «Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності галузевого рівня у сфері освіти» (2003), «План дій щодо поліпшення якості вивчення іноземних мов у дошкільних навчальних закладах та у початковій школі загальноосвітніх навчальних закладів на 2009-2012 роки» (2009) та їхнє

пролонгування в програмно-методичне забезпечення дошкільної освіти в її інваріантній і варіативній складових актуалізують у змісті фахової підготовки майбутніх педагогів такий її компонент, як навчання дітей іноземної мови в контексті освітньої діяльності.

Доведено, що майбутній педагог повинен бути не лише носієм іноземної мови, а й готовим до конструктивного моделювання процесу вивчення мови шляхом творчого удосконалення засобами інноваційних технологій. Охарактеризовано інноваційні освітні технології згідно з їхньою класифікацією за системними й інструментально значущими ознаками (за рівнем застосування і провідним чинником психічного розвитку; філософською основою; науковою концепцією засвоєння досвіду; ставленням до дитини; орієнтуванням на особистісні структури; технологією організації та управління пізнавальною діяльністю). На цій основі сформульовано таке визначення інноваційної освітньої діяльності: це систематичне, цілеспрямоване й послідовне впровадження оригінальних, новаторських способів, прийомів і педагогічних дій та засобів, які цілісно охоплюють педагогічний процес дошкільного навчального закладу.

Розглянуто підготовку майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до навчання дітей старшого дошкільного віку іноземної мови і виявлено такі її особливості: недостатня спрямованість іноземної мови як фахової дисципліни на її вивчення в дошкільних навчальних закладах; відсутність диференціації у програмно-методичному супроводі навчання старших дошкільників англійської мови на заняттях і під час гурткової роботи поза мовним середовищем та ін.

2. Теоретично обґрунтовано й експериментально підтверджено ефективність розробленої моделі формування готовності майбутніх педагогів до використання інноваційних технологій у навчальній діяльності дітей старшого дошкільного віку відповідно до стратегій програмної діяльності ЮНЕСКО на 2012-2017 рік щодо інтегрування інноваційних технологій в освіту. Структуру готовності представлено як комплекс мотиваційного,

комунікативно-інформаційного і креативно-пошукового компонентів. Її розглянуто складним інтегрованим професійно значущим новоутворенням, у якому сутнісною є взаємодія між мотиваційним (потреба, прагнення здійснювати педагогічну діяльність, професійні інтереси, настанови, потреба самовдосконалення), комунікативно-інформаційним (міжособистісне спілкування, що зумовлює високий професійно-педагогічний рівень викладання дисциплін і стимулює творче самовиявлення індивідуального потенціалу майбутнього педагога) і креативно-пошуковим (професійна етика, ідеали, погляди, принципи, переконання, самоусвідомлення, володіння концепцією самопізнання та самооцінювання) компонентами забезпечення оптимальної діяльності майбутнього педагога в освітньому процесі дошкільних навчальних закладів.

Доведено взаємозв'язок між готовністю майбутнього педагога до впровадження інноваційних технологій у навчальну діяльність старших дошкільників загалом і у вивчення іноземної мови зокрема та розглянуто комунікативно-інформаційний компонент його готовності як ключовий для означеного виду діяльності. Проаналізовано стан готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей у різних вимірах її покомпонентної структури і доведено, що в межах критеріїв оцінювання рівнів вони досягли високих показників.

3. Обґрунтовано принципово новий підхід до формування готовності в межах освітнього процесу вищого навчального закладу за умови зміни парадигми фахової підготовки, накопичення знань із різних освітніх систем, у яких педагогічні інновації апробовано й успішно впроваджено у взаємодію педагога з дитиною. Охарактеризовано специфіку формування готовності до означеного виду діяльності в руслі особистісно-орієнтованого, діяльнісного та компетентісного підходів до навчання дітей. Визначено критерії готовності майбутніх педагогів і доведено, що процедуру оцінки досягнутого рівня на їхній основі варто розглядати в контексті професійної готовності майбутнього педагога загалом. Розроблено модель формування готовності

майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку. Її мета, завдання, принципи, компоненти, критерії, етапи дослідження і педагогічні умови виявилися підґрунтям для визначення рівнів сформованості готовності до впровадження інноваційних технологій, а саме: високий (креативний), середній (репродуктивний), початковий (елементарний) і довели прикінцевий результат як показник сформованої готовності, що прямо пропорційно узалежнений від рівня сформованості загальної готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у навчальну діяльність дітей. Найголовнішою з цього приводу треба визнати комунікативно-інформаційну складову готовності.

4. Розглянуто навчання англійської мови на заняттях – організованій формі діяльності, процесі творчої взаємодії між педагогом і дітьми з її максимальною спрямованістю на очікувані результати навчальних досягнень дошкільників. Науково-теоретичні основи вивчення англійської мови представлено в обґрунтуванні старшого дошкільного віку як оптимального періоду для навчання за умови систематичної діяльності з дітьми поза мовним середовищем; доведенні принципів наочності, систематичності та послідовності, доступності й активності, як дидактичної матриці оволодіння англійською мовою; увиразненні цілей, завдань, засобів, методів і прийомів у руслі найновіших вимог з оволодіння рідною мовою; доведенні ефективності виховного впливу раннього навчання іноземної мови на особистість у сенситивному періоді її формування.

5. Встановлено, що в організацію і зміст фахової підготовки майбутніх педагогів у ВНЗ треба внести суттєві зміни відповідно до сучасних євроінтеграційних умов, спрямовуючи їх формування дотично до вимог інноваційного освітнього простору; до професійної майстерності шляхом опанування різних видів інноваційної діяльності; успішної реалізації завдань інваріантної та варіативної складових змісту сучасної дошкільної освіти. Обґрунтовано ефективність розробки змісту такої підготовки майбутніх

фахівців, яка передбачає два способи: перший – інтегрування понять (елементи змісту навчальних предметів); другий – добір змісту предметів із різних галузей педагогічної освіти (на основі проекції завдань фахової діяльності) і доведено, що він забезпечує високий рівень оволодіння знаннями, уміннями і навичками; комплексну підготовку до впровадження інноваційних технологій у навчання старших дошкільників відповідно до рекомендацій інваріантної та варіативної складових його змісту; високий рівень професійної готовності до діяльності в різних педагогічних ситуаціях; утвердження в необхідності самовдосконалення; формування наукового світогляду, активної життєвої позиції. У методології розробленої моделі готовності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку загалом і вивчення іноземної мови зокрема, передбачено створення варіативних навчальних планів і програм, адаптованої структури змісту та її термінів у руслі зазначеного вище, а також впровадження нових систем контролю (моніторинг діяльності під час педагогічної практики у IX навчальному семестрі).

Зміст і результати роботи не претендують на вичерпне розв'язання всіх аспектів порушеної проблеми. Перспективи подальшого дослідження розглядаємо в розробці та впровадженні комплексних програм із вивчення майбутніми педагогами іноземної мови з фаховою спрямованістю її змісту; підготовці спеціалістів напряму «Дошкільна освіта» зі спеціалізацією «Організатор дошкільної освіти. Керівник гуртка з іноземної мови дошкільного навчального закладу» згідно з Переліком напрямів (спеціальностей) Міністерства освіти і науки України, що поєднуються з додатковими спеціальностями, за якими здійснюється підготовка педагогічних працівників освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра, спеціаліста, магістра (2014).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абасов З. А. Подготовка учителей к работе в инновационной среде / З. А. Абасов // Высшее образование в России. – 2002. – №6. – С. 151–155.
2. Абдувахидов С. Н. О формировании готовности студентов университетов к педагогической деятельности / С. Н. Абдувахидов // Теория и практика высшего педагогического образования : межвузовск. сб. науч. тр. М., 1987. – С. 131-134.
3. Авдеева А. П. Мотивационный и операциональный компоненты готовности к инженерной деятельности : дис....канд. психол. наук : 19.00.03 / Авдеева Анна Павловна. – М., 1995. – 199 с.
4. Акимов С. С. Готовность бакалавров технологического образования к научно-исследовательской деятельности / С. С. Акимов // Информационные технологии в образовании : VIII открытая научно-практическая конференция студентов и аспирантов. – М. : Изд-во СПбГУИТМО, 2005. – 85 с.
5. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник. / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 558 с.
6. Американские буржуазные теории управления (критич. анализ) / под ред. Б. З. Мильнера, Е. А. Чиждова. – М. : Мысль, 1978. – 366 с.
7. Артющина М. В. Інноваційний підхід у викладанні психолого-педагогічних дисциплін у вищих закладах освіти України / М. В. Артющина // Вісник НТУУ. Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2009. – №3. – С. 71.
8. Бабушкин Г. Д. Взаимосвязь профессионального интереса и склонности к педагогической деятельности / Г. Д. Бабушкин // Вопросы психологии. – 1987. – №2. – С. 62-69.
9. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Міністерство освіти і науки України, Академія педагогічних наук України; наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – К. : Світич, 2008. – 430 с.
10. Базовий компонент дошкільної освіти / [Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та ін.] – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.

11. Балаєва К. С. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / К. С. Балаєва. – Івано-Франківськ, 2015. – 24 с.
12. Балл Г. О. Про психологічні засади формування готовності до професійної праці / Г. О. Балл // Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти : наук. метод. зб. / І. А. Зязюн. – К., 1994. – С. 98-100.
13. Балл Г. О. Підготовка учнів до професійного навчання і праці (психолого-педагогічні основи) : навч. посібник / під ред. Г. О. Балла, П. С. Перепелиці, В. В. Рибалки. – К. : Наукова думка, 2000. – 188 с.
14. Баханов К. О. Чинники впливу на інноваційну діяльність учителів історії (на матеріалі анкетування вчителів України) / К. О. Баханов // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Бердянськ, 2004. – №3. – С. 45-55.
15. Бергсон А. Творческая эволюция / А. Бергсон ; [пер. В. Флеровой]. [Электронный ресурс] – М. : «Кучково поле», 1998. / А. Бергсон. – Режим доступу до ресурсу : <http://psylib.org.ua/books/bergs01/index.htm>.
16. Бердяев Н. А. Философия творчества, культуры и искусства: в 2 т. / Николай Александрович Бердяев. – М. : Искусство, 1994. – (Серия Русские философы XX века). Т. 1. – 1994. – 542 с.
17. Бережинська Т. В. Готовність вчителя до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів / Т. В. Бережинська // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2002. – №2. – С. 134-138.
18. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання : [монографія] / Ганна Володимирівна Беленька. – К. : Світоч, 2006. – 304 с.
19. Беленька Г. В. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в

умовах ступеневої підготовки: дис....доктора пед. наук : 13.00.08 / Беленька Ганна Володимирівна. – К., 2012. – 493 с.

20. Біла книга національної освіти України / Т. Ф. Алексеєнко, В. М. Аніщенко, Г. О. Балл (та ін.); за заг. ред. акад. В. Г. Кременя; НАПН України. – К. : Інформ. системи, 2010. – 340 с.

21. Блінова О. Є. Відкритість як мотиваційна готовність майбутнього вчителя до педагогічного спілкування / О. Є. Блінова // Педагогіка і психологія. – 2002. – №1-2. – С. 97-104.

22. Бобрицька В. І. Теоретичні і методичні основи формування здорового способу життя у майбутніх учителів в процесі вивчення природничих наук : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. І. Бобрицька. – К., 2006. – 40 с.

23. Бобрицька В. І. Технологія формування інноваційного освітнього середовища у вищому педагогічному навчальному закладі / В. І. Бобрицька // Вища освіта України. – Додаток 3, (т.7). – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору : моніторинг якості освіти». – К. : Гнозис, 2007. – С. 194-201.

24. Богат В. ТРВЗ – основні положення / В. Богат // Дошкільне виховання. – 2005. – №7. – С. 18-22.

25. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. М. Богданова. – К., 2003. – 39 с.

26. Божко О. И. Инновационное образование: проблема готовности учителя / О. И. Божко // Інноваційні технології в освіті : наук.-практ. конф. вчителів. – Х., 2001. – С. 16-17.

27. Божович Л. И. Проблемы формирования личности / под ред. Д. И. Фельдштейна, Вступительная статья Д. И. Фельдштейна. – 2-е изд. / Л. И. Божович. – Воронеж : НПО "МОДЭК", 1997. – 352 с.

28. Болонський процес у фактах і документах / упорядники М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин. – Київ-Тернопіль : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 56 с.
29. Болюбаш Я. Реформування педагогічної освіти: концептуальні засади / Я. Болюбаш // Рідна школа. – 1999. – № 1. – С. 3-4.
30. Бондар В. І., Ільченко А. М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтесорі : навч. посіб. – Полтава, 2009. – 252с.
31. Борытко Н. М. В пространстве воспитательной деятельности: [монография] / Николай Михайлович Борытко; науч. ред. Н. К. Сергеев. – Волгоград : Перемена, 2001. – 181 с.
32. Бочелюк В. Й. Психологічні засади готовності учасників освітньої діяльності до управління інноваційними процесами в школі : дис....доктора псих. наук : 19.00.05 / Бочелюк Віталій Йосипович. – К., 2004. – 433 с.
33. Будає С. В. Формування готовності студентів до іншомовної діяльності з дошкільниками : монографія зі спецпрактикумом у двох книгах / С. В. Будає. – К. : Слово, 2008. – 288 с.
34. Буркова Л. В. Класифікація педагогічних інновацій як елемент механізму управління інноваційним процесом в освіті / Л. В. Буркова // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. праць. – К., 2000. – С. 231-238.
35. Бурова А. Педагогічні інновації в дошкільній освіті / А. Бурова // Дошкільне виховання. – 1999. – № 7. – С. 5-7.
36. Ващенко Л. М. Пріоритетні напрями реалізації завдань інноваційної політики столичної освіти / Л. М. Ващенко // Початкова школа. – 2002. – №11. – С. 4-8.
37. Велентеєнко Н. В. Інтерактивні форми роботи з педагогами: переваги без недоліків [Електронний ресурс] / Н. В. Велентеєнко. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.kharkivosvita.net.ua/files/Velenteenko.pdf>.

38. Вишнякова Н. Ф. Креативная психопедагогика : монография / Наталия Федоровна Вишнякова. – Минск, 1995. – 240 с.
39. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: психологические очерки : Кн. для учителя. – 3-е изд. / Л. С. Выготский. – М. : Просвещение, 1991. – 93 с.
40. Віттенберг К., Білоущенко І. Повний курс англійської мови в ДНЗ (за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі"). 1-й рік навчання. / К. Віттенберг, І. Білоущенко. – Х. : Основа, 2010. – 384 с.
41. Волкова Н. П. Педагогіка / Н. П. Волкова. – К. : Академвидав, 2002. – 576 с.
42. Волошенко О. А. Формування готовності майбутнього вчителя до педагогічної творчості в умовах коледжу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. А. Волошенко. – К., 2000. – 180 с.
43. Гаврилюк О. Нові технології навчання – ефективний шлях забезпечення високої кваліфікації спеціалістів / О. Гаврилюк // Рідна школа. – 1998. – № 6. – С. 68-71.
44. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. В. Гавриш. – Луганськ, 2006. – 46 с.
45. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєво-творчої діяльності в дошкільному дитинстві : автореф. дис... доктора пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання» / Н. В. Гавриш. – К., 2002. – 32 с.
46. Галушкіна Н. Тема творчества в философии Н. Бердяева и И. Ильина (сравнительный анализ) [Электронный ресурс] / Н. Галушкіна. Режим доступу до ресурсу : <http://www.humanities.edu.ru/db/msg/78162>.
47. Геллерштейн С. Г. Проблема переноса упражнений / С. Г. Геллерштейн // Бюлл. ВИЭМ. – М., 1939. – №6. – С. 34.

48. Гільбук Ю. З., Дробноход М. І. Інноваційний експеримент у школі: На допомогу початкуючому дослідникові / Ю. З. Гільбук, М. І. Дробноход. – К., 1994. – 90 с.
49. Гончарова О. А. Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. А. Гончарова. – К., 2008. – 21 с.
50. Горкуненко П. Формування професійної компетентності викладача педагогічного вищого навчального закладу I–II рівнів акредитації в контексті загальноєвропейської інтеграції [Електронний ресурс] / П. Горкуненко // Нова педагогічна думка. – 2010. – №1. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2010_1/Gorkunen.pdf.
51. Грабовська Т. І., Талапканич М. І., Химинець В. В. Інноваційний розвиток освіти: особливості, тенденції, перспективи / Т. І. Грабовська, М. І. Талапканич, В. В. Химинець. – Ужгород, 2006. – 232 с.
52. Гунько С. Граючись учимось. Англійська мова. Програма та методичні рекомендації. Старший дошкільний вік. / С. Гунько. – К. : Шк. світ, 2013. – 128 с.
53. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4т. / В. Даль. – М. : Рус.яз., 1981 – Т.1: А-З. – 699 с.
54. Даниленко Л. І. Інноваційні педагогічні технології / Л. І. Даниленко // Імідж сучасного педагога. – 2005. – №1-2. – С. 21-23.
55. Даниленко Л. І. Теоретико-методичні засади управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : дис....доктора пед. наук : 13.00.01 / Даниленко Лідія Іванівна.–К.–2005.– 478с.
56. Даниленко Л. І. Умови забезпечення інноваційної діяльності в навчально-виховних закладах освіти / Л. І. Даниленко // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. 20-21 жовтня 1998. – Суми : Мрія-1, 1998. – С. 96-99.

57. Даниленко Л. І. Управління інклюзивною школою на засадах менеджменту освітніх інновацій / Л. І. Даниленко // Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навчально – методичний посібник / кол. авторів: Колупаєва А. А., Найда Ю. М., Софій Н. З. та ін. за заг. ред. Даниленко Л. І. – К., 2007. – 128 с.

58. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : монографія. / Лідія Іванівна Даниленко. – К. : Міленіум, 2004. – 358 с.

59. Державна національна програма "Освіта" ("Україна ХХІ століття") від 3 листопада 1993 р. зі змінами від 29.05.96 № 576.

60. Державний стандарт початкової загальної освіти (постанова КМУ від 20 квітня 2011 р. N 462). – [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-п>

61. Деркач А. А. Взаимосвязь структурных компонентов состояния психической готовности студентов к педагогической деятельности / А. А. Деркач // Психолого-педагогические проблемы взаимодействия учителя и учащихся : сб. науч. трудов. – М., 1980. – С. 141-149.

62. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.

63. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум: навч. посібник / І. М. Дичківська. – К. : Вид. Дім «Слово», 2013. – 448 с.

64. Дівінська Н. О. Формування у студентів філологічних факультетів професійних умінь проведення навчально-педагогічних ігор : дис....канд. пед. наук : 13.00.04 / Дівінська Наталя Олександрівна. – К., 2006. – 214 с.

65. Демиденко Т. М. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до інноваційної педагогічної діяльності : дис....канд. пед. наук : 13.00.04 / Демиденко Тетяна Михайлівна. – Чернівці, 2004. – 220 с.

66. Дмитриева М. С. Традиции и инновации [Электронный ресурс] / М. С. Дмитриева // Наукове пізнання: методологія та технологія. – 2008. –

Вип. 2 (22). – С. 5-10. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_Gum/Npmt/2008_2/st1.pdf.

67. Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / К. М. Дурай-Новакова. – М., 1983. – 18 с.

68. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск, 1978. – 175 с.

69. Елфимов Г. М. Возникновение нового : филос. очерк / Г. М. Елфимов. – М. : Мысль, 1983. – 188 с.

70. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

71. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / [автор-укладник Н. Наволокова]. – Х. : Основа, 2010. – 176 с.

72. Європейський Союз. Декларація : Міжнародний документ від 19.06.1999. Спільна декларація міністрів освіти Європи // Європейський простір у сфері вищої освіти [Електронний ресурс]. – Болонья, 1999. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

73. Євдокимов О. В. Ефективність нових технологій організації навчання студентів / О. В. Євдокимов // Педагогіка і психологія. – 1997. – №2. – С. 161-170.

74. Євдокимов О. В. Нові педагогічні технології навчання студентів : дис....канд. пед. наук : 13.00.01 / Євдокимов Олексій Вікторович. – Х., 1997. – 181 с.

75. Жалдак М. І. Професійна діяльність вчителя та інформаційні технології / М. І. Жалдак // Освіта. – 2004. – С. 5.

76. Завадський І. Інформаційні освітні технології / І. Завадський // Директор школи. – 2001. – № 4. – С. 4-5.

77. Загвязинский В. И. Теория обучения. Современная интерпретация : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. / В. И. Загвязинский. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 192 с.

78. Зайченко І. В. Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навч. закладів / І. В. Зайченко – К., – 2008. – 528 с.

79. Закон України "Про авторське право і суміжні права" // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №13. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

80. Закон України "Про вищу освіту" (нова редакція) // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – №20. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

81. Закон України « Про загальну середню освіту» // Відомості ВР України. – 1999. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/normativno-pravova-baza1.html>.

82. Закон України "Про інноваційну діяльність" // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №36. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

83. Закон України «Про науково-технічну експертизу» // Відомості ВР України. – 1995. – №9. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.

84. Закон України «Про науково-технічну інформацію» від 25.06.1993 № 3322-XII// Відомості Верховної Ради України. – 1993. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/anot/3322-12>.

85. Закон України "Про наукову та науково-технічну діяльність" // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №12. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>.

86. Закон України «Про освіту» від 04.06.91 // Відомості ВР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://mon.gov.ua/activity/education/doshkilna/norm-baza.html>.

87. Захарова Л. Н. Психологические основы подготовки к профессиональной деятельности : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 19.00.01 «Общая психология, психология личности, история психологии» / Людмила Николаевна Захарова. – Новосибирск, 1997. – 38 с.
88. Замфир К. Удовлетворенность трудом / К. Замфир. – М., 1983. – 142 с.
89. Зеер Э., Симанюк Э. Компетентносный подход к модернизации профессионального образования / Э. Зеер, Э. Симанюк // Высшее образование в России. – 2005. – №4. – С. 23-30.
90. Золотогоров В. Г. Экономика : энциклопедический словарь. - 2-е изд. / В. Г. Золотогоров. – Минск : Книжный дом, 2004. – 720 с.
91. Зязюн І. А. Концептуальні засади теорії освіти в Україні / І. А. Зязюн // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2000. – №1. – С. 11-24.
92. Зязюн І. А. Особливості професійної підготовки педагога / І. А. Зязюн // Філософія освіти ХХІ століття : проблеми і перспективи. – Випуск 3. – К. : Знання, 2000. – С. 36-42.
93. Изучение результативности курсовой подготовки педагогических кадров : метод. реком. – К. : ЦИУУ, 1990. – 45 с.
94. Іваницький О. І. Теоретичні і методичні основи підготовки майбутнього вчителя фізики до впровадження інноваційних технологій навчання : дис. ...доктора пед. наук : 13.00.02 / Іваницький Олександр Іванович. – Запоріжжя, 2004. – 492 с.
95. Інноваційна діяльність педагога : від теорії до успіху. Інформаційно-методичний збірник – Полтава : ПОППО, 2006. – 124 с.
96. Інноваційні технології [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Інноваційні_технології.
97. Іонова О. Зміст вальдорфської освіти – засіб реалізації особистості учня / О. Іонова // Рідна школа. – 1999. – № 7-8.

98. Казачінер О. С. Усі заняття з англійської мови в ДНЗ (за базовим компонентом дошкільної освіти) / О. С. Казачінер. – Х. : Основа, 2014. – 285 с.
99. Квитова Л. Ф. Обеспечение готовности студентов педагогических учебных заведений к формированию индивидуального стиля педагогической деятельности : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Л. Ф. Квитова. – Тюмень, 1999. – С. 14.
100. Кичук Н. В. Формування творчої особистості вчителя. / Н. В. Кичук. – К. : Либідь, 1991. – 96 с.
101. Кіяшко О. О. Інноваційні педагогічні технології підготовки молодших спеціалістів у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації : дис....канд. пед. наук : 13.00.04 / Кіяшко Олександр Олександрович. – Луганськ, 2001. – 262 с.
102. Клокар Н. І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності : дис....канд. пед. наук : 13.00.04 / Клокар Наталія Іванівна. – К., 1997. – 227 с.
103. Князева Е. Н. Возвращать социальные инновации – значит управлять креативно [Электронный ресурс] / Е. Н. Князева. – Режим доступа до ресурсу : <http://spkurdyumov.narod.ru/Knyaze-va36.htm>.
104. Коберник О. Формування у студентів готовності до впровадження інноваційних педагогічних технологій / О. Коберник // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. – №4. – С. 104-109.
105. Козик В. Інновації: сутність і трактування поняття, міжнародний досвід і Україна / В. Козик, В. Манзій, О. Тарасовська // Інвестиції: Практика та досвід. – 2008. – С. 7-11.
106. Козлова О. Г. Підготовка вчителя до інноваційної діяльності в системі підсладипломної освіти : дис....канд. пед. наук : 13.00.01 / Козлова Олена Григорівна. – К., 1999. – 235 с.

107. Коломінова О. О. Сучасні технології навчання англійської мови у початковій школі / О. О. Коломінова, С. В. Роман // Іноземні мови: науково-методичний журнал. – 2010. – № 2. – С. 40-47.
108. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку “Соняшник” / Л. В. Калуська. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 144 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/Програма_Калуська_Соняшник_дошкільний-вік.pdf
109. Комплексна альтернативна освітня програма для дошкільних навчальних закладів, що працюють за вальдорфською педагогікою «Стежина» : автори упоряд. А. М. Гончаренко, Н. М. Дятленко / К. : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2014. – 220 с.
110. Кондрашова Л. В. Методика підготовки майбутнього учителя к педагогічному взаємодію з учасниками : учеб. пособ. для студ. пединститутів. / Л. В. Кондрашова. – М., 1990. – С. 14-15.
111. Короткий тлумачний словник української мови / Д. Г. Гринчишин, Л. Л. Гумецька, В. Л. Карпова та інші; відп. ред. Л. Л. Гумецька. – К. : Рад. школа, 1978. – 296 с.
112. Кравченко Г. Ю. Освоєння вчителями початкової школи педагогічних інновацій в умовах внутрішкільної науково-методичної роботи : дис....канд. пед. наук : 13.00.04 / Кравченко Ганна Юріївна. – Кривий Ріг, 2003. – 195 с.
113. Кремень В. Г. Болонський процес: зближення, а не уніфікація. / В. Г. Кремень // Документи і матеріали МОМ України. – К., 2004.
114. Кремень В. Г. Вступне слово президента АПН України / В. Г. Кремень // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: [матеріали методологічного семінару]. – К. : Педагогічна думка, 2009. – С. 3-4.
115. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.

116. Кремень В. Г. Сучасний стан, проблемні питання діяльності та перспективи розвитку професійно-технічної освіти. / В. Г. Кремень / Проблеми інженерно-педагогічної освіти: збірник наукових праць. – Х. : УПА, 2003. – № 5. – С. 7-12.
117. Крупський Я. В. Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій : словник / Я. В. Крупський, В. М. Михалевич. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 72 с.
118. Крутецкий В. А. Основы педагогической психологии / В. А. Крутецкий. – М. : Просвещение, 1972. – 255 с.
119. Крутецкий В. А. Психология / В. А. Крутецкий. – М. : Просвещение, 1986. – 572 с.
120. Кузьмина Н. В. Акмеологическая теория повышения качества подготовки специалистов образования / Н. В. Кузьмина. – М., 2001. – 144 с.
121. Кузьмина Н. В. Методы исследования педагогической деятельности / Н. В. Кузьмина. – Л., 1970. – 144 с.
122. Кумушкулов А. М. Формирование готовности к профессионально-педагогической деятельности будущих педагогов-психологов : дис...канд. пед. наук : 13.00.08. / Кумушкулов Азамат Миннигалеевич. – Магнитогорск, 2006. – 204 с.
123. Курдюмов Г. М. О формировании личностных качеств будущих специалистов / Г. М. Курдюмов // Высшее образование в России. – 1994. – №2. – С. 103-105.
124. Лах М. Р. Аналіз проблем формування готовності майбутнього педагога до впровадження інноваційних технологій в освіту / М. Р. Лах // Вісник Прикарпатського ун-ту : серія Педагогіка. – Івано-Франківськ, 2010. – Вип. XXXIV. – С. 65-69.
125. Лах М. Р. Використання інноваційних технологій в навчанні англійської мови дітей 6-7 річного віку / М. Р. Лах // Питання сучасної науки і освіти : матер. сьомої Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Київ, 11-13 липня 2011. – К., 2011. – С. 41-45.

126. Лах М. Р. Историко-теоретические аспекты инновационных технологий / М. Р. Лах // Педагогическое мастерство и педагогические технологии : сб. статей II Межд. науч.-практ. конф., 27 июня 2014. – Чебоксары : ЦНС «Интерактив плюс», 2014. – С. 17-19.

127. Лах М. Р. Інноваційні тенденції в сучасній освіті / М. Р. Лах // Вісник Прикарпатського ун-ту : серія Педагогіка. – Івано-Франківськ, 2010. – Вип. XXXV. – С. 155-159.

128. Лах М. Р. Інноваційні технології як педагогічна проблема / М. Р. Лах // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців : тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф., Хмельницький, 21-22 квітня 2015. – Хмельницький, 2015. – С. 91-93.

129. Лах М. Р. Основні підходи до проблеми інновацій в контексті розвитку сучасної освіти / М. Р. Лах // Освітній простір України : наук. журн. – Івано-Франківськ, 2014. – С. 163-170.

130. Лах М. Р. Особливості підготовки майбутніх вихователів до використання інноваційних технологій / М. Р. Лах // Наук. журн. : Освітній простір України. – Івано-Франківськ. – 2015. – № 4. – С. 63-170.

131. Лах М. Р. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до використання інноваційних технологій / М. Р. Лах // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців : матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. Хмельницький, 24-25 квітня 2014. – Хмельницький, 2014. – С. 102-103.

132. Лах М. Р. Синтез традиційного та інноваційного підходів до підготовки вчителів сучасної початкової школи України : аналіз теоретичних засад / М. Р. Лах // Вісник Прикарпатського ун-ту : серія Педагогіка. – Івано-Франківськ, 2013. – Вип. XLV. – С. 42-46.

133. Лах М. Р. Сформованість готовності студентів до використання інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку / М. Р. Лах // Молодий вчений : наук. журнал. – 2015. – № 9. – С. 58-63.

134. Лах М. Р. My Alphabet Book / М. Р. Лах. – Львів : Аверс, 2014. – 64 с.
135. Левитов Н. Д. О психических состояниях человека / Н. Д. Левитов – М. : Просвещение, 1964. – 343 с.
136. Линенко А. Ф. Готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності / А. Ф. Линенко // Педагогіка і психологія. – 1995. – №1. – С. 125-132.
137. Линенко А. Ф. Теория и практика формирования готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности : дис... доктора пед. наук : 13.00.04. / Линенко Алла Францевна. – К., 1996. – 403 с.
138. Лисенко Н. В. Мій рідний край, моя земля : програма для дошкільних закладів / Н. В. Лисенко. – Одеса, 1994. – 197 с.
139. Максименко С. Д. Фахівця потрібно моделювати (Наукові основи готовності випускника педвузу до педагогічної діяльності) / С. Д. Максименко, О. М. Пелех // Рідна школа. – 1994. – №3-4. – С. 68-72.
140. Мариновська О. Упровадження педагогічних інновацій: система проектно-впроваджувальної діяльності / О. Мариновська // Імідж сучасного педагога. – 2007. – № 3. – С. 34-39.
141. Масленникова В. Ш. Формирование профессиональной готовности студентов среднего профессионального учебного заведения к деятельности социального педагога : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / В. Ш. Масленникова. – Казань, 1996. – 38 с.
142. Матеріали МОМ України щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу ВНЗ III – IV рівня акредитації. – К., 2003.
143. Мацук Л. О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до правового виховання молодших школярів : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 / Мацук Людмила Олександрівна. – Тернопіль, 2002. – 187 с.

144. Машкіна Л. А. Підготовка студентів педагогічних училищ та коледжів до використання інноваційних технологій в дошкільних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. А. Машкіна. – К., 2000. – 20 с.

145. Машкіна Л. А. Підготовка студентів педагогічних училищ та коледжів до використання інноваційних технологій в дошкільних закладах : дис....канд. пед. наук : 13.00.04 / Машкіна Людмила Андіївна. – Рівне, 2000. – 268 с.

146. Метод проектів у діяльності дошкільного закладу / [укл. Л. Швайка]. – Х. : Основа, 2010. – 203 с.

147. Методичні засади впровадження інноваційних технологій фізкультурно-оздоровчої діяльності в навчально-виховний процес у ДНЗ / В. І. Героєва, Ю. Ю. Соловійова-Зубкова, І. М. Колеснікова, Н. В. Гунько, О. О. Євтушенко, Т. М. Єфімова та ін. – Добропілля, 2014. – 42 с.

148. Моляко В. А. Психологическая готовность к труду на современном производстве / В. А. Моляко, М. Л. Смульсон. – К. : Знание, 1985. – 14 с.

149. Мороз А. Г. Формирование готовности к педагогической деятельности у будущих учителей / А. Г. Мороз // Психолого-педагогические основы совершенствования подготовки специалистов в университете : сборник научных трудов. – Днепропетровск : Изд. Днепропетровского ун-та, 1980. – С. 71-75.

150. Мудрик А. В. Социальная педагогика как наука и учебный предмет / А. В. Мудрик // «Педагогическое образование для XXI века» : материалы международной научно-практ. конф. – М., 1994. – С. 164-166.

151. Набока Л. Яким бути педагогу XXI століття? / Л. Набока // Управління освітою. – 2001. – №15. – С. 2.

152. Навчальна програма «Цікавинка» з англійської мови для дітей дошкільного віку та методичні рекомендації до неї. / Н. В. Жук, Т. В. Кравченко. – К. : Ранок, 2010. – 160 с.

153. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі : Навч. посібник. / В. М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
154. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Плану дій, щодо поліпшення якості вивчення іноземних мов у дошкільних навчальних закладах та у початковій школі загальноосвітніх навчальних закладів на 2009-2012 роки» (від 16.04.2009 р. № 336). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://consultant.parus.ua/?doc=05KBD46413&abz=8OOLX>
155. Національна доктрина розвитку освіти від 17 квітня 2002р. № 347/2002. – К., – 2002.
156. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. – К. : Шкільний світ, 2001. – 16 с.
157. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html>.
158. Нероба Е. Професійна підготовка інженерів-педагогів у вищих технічних навчальних закладах Польщі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Е. Нероба. – К., 2003. – 22 с.
159. Новиков Б. В. Творчество и философия / Б. В. Новиков. – К., 1989. – 168 с.
160. Обчанська М. С. Семінар-тренінг «Як зробити навчання продуктивним» [Електронний ресурс] / М. С. Обчанська – Режим доступу до ресурсу: <http://literacy.com.ua/praktychna-psychologija/334-z-dosvidu-roboty-psykholohichnoi-sluzhby-systemy-osvity-m-lvova-zbirnyky-materialiv/vipusk-tretij-2013/1209-motyivatsiia-profesiinoho-zrostannia-molodykh-vchyteliv.html>.
161. Ожегов С. И. Словарь русского языка. [Електронний ресурс] / С. И. Ожегов. – Режим доступу до ресурсу : <http://slovarozhegova.ru/letter.php?charkod=200>.

162. Освітні інновації та передовий педагогічний досвід в закладах освіти Івано-Франківської області : інформаційний довідник / З. Болюк, Р. Зуб'як, О. Мариновська [та ін.]; за заг. ред. З. Болюк, О. Мариновської, Р. Зуб'яка. – Івано-Франківськ, 2007. – 218 с.
163. Освітні технології : навчально-методичний посібник / О. Пехота, А. Кіктенко, О. Любарська [та ін.]; за ред. О. Пехоти. – К. : А.С.К., 2003. – 255 с.
164. Основи нових інформаційних технологій навчання : посібник для вчителів / [за ред. Ю. Машбіца]. – К. : ТЗМН, 1997. – 264 с.
165. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетенцій в системі освіти України : метод. рекомендації / за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук. – К. : Атіка, 2010. – 88 с.
166. Паламарчук В. Ф. Інноваційні процеси в педагогіці. / В. Ф. Паламарчук. – К., 1994. – С. 5-9.
167. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / за ред. З. Н. Курлянд. – [2-ге вид.]. – К. : Знання, 2005. – 399 с.
168. Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б. М. Бид-Бад; Редкол. : М. М. Безруких, В. А. Болотов и др. – М. : Большая Российская энциклопедия, 2003. – 528 с.
169. Педагогические технологии / под общей ред. В. С. Кукушкина. – Ростов н/Д., 2002. – 320 с.
170. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 563 с.
171. Петрук В. А. Теоретико-методичні засади формування базових професійних компетентностей у майбутніх фахівців технічних спеціальностей : дис....доктора пед. наук : 13.00.04 / Петрук Віра Андріївна. – К., 2008. – 274 с.
172. Пискарева И. Е. Формирование готовности студентов педагогического вуза к инновационной деятельности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Пискарева Инна Евгеньевна. – Кострома, 1999. – 150 с.

173. Підласий А. Педагогічні технології / А. Підласий, І. Підласий // Рідна школа. – 1998. – №12. – С. 3-17.
174. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І. П. Підласий. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 616 с.
175. Платонов І. В. Динаміка психологічної готовності майбутніх офіцерів внутрішніх військ до правоохоронної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 20.02.02 «Техносферная безопасность и природообустройство» / І. В. Платонов. – Хмельницький, 2001. – 18 с.
176. Платонов К. К. Краткий словарь системы психологических понятий : учеб. пособие для инж.-пед. работников профтехобразования. / К. К. Платонов. – М. : Высш. школа, 1984. – 175 с.
177. Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад (від 20.02.2002 №114) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0428-02>.
178. Положення про навчально-виховний комплекс "дошкільний навчальний заклад - загальноосвітній навчальний заклад", "загальноосвітній навчальний заклад - дошкільний навчальний заклад". (постанова КМУ від 12 березня 2003 р. № 306). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/306-2003-п>.
179. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності // Освіта України. – 2001 – №6 – С. 17-18.
180. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. Пометун. – К., 2007. – 142 с.
181. Попова О. В. Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ ст. : дис.... доктора пед. наук : 13.00.01 / Попова Олена Володимирівна. – Х., 2001. – 530 с.

182. Поташник М. М. Педагогическое творчество: проблемы, развитие и опыт : пособие для учителя / М. М. Поташник. – К., 1988. – С. 5-60.

183. Пріма Р. М. Варіативність професійної підготовки майбутнього педагога дошкільного навчального закладу: теоретичні аспекти / Р. М. Пріма // Вісник Черкаського університету. Серія: педагогічні науки. – Черкаси. – 2013. – С. 100 – 103.

184. Програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років «Дитина» О. В. Проскура, Л. П. Кочина, В. У. Кузьменко, Н. В. Кудикіна. – К., 2010. – 288 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://lib.pedpresa.ua/10786-pidruchnyk-dytyna-programa-vyhovannya-i-navchannya-ditej-vid-2-do-7-rokiv-nauk-ker-proskura-o-v-kochyna-l-p-kuzmenko-v-u-kudykina-n-v.html>.

185. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. – Тернопіль : Мандрівець, 2013. – 264с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://osvita.lviv.sch.in.ua/Files/downloads/Українське+дошкілля.pdf>.

186. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (нова редакція). у 2ч. – Ч.ІІ. Від трьох до шести (семи) років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова [та ін.] : наук. кер. О. Л. Кононко. – К. : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. – 452с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/Програма%20розвитку%20дитини%20дошкільного%20віку_Я%20у%20Світі_нова%20редакція_частина%202.pdf.

187. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку. Впевнений старт. / О. О. Андрієтти, О. П. Голубович, Т. В. Дяченко, Т. С. Ільченко та ін. – 99 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://lib.pedpresa.ua/10839-vpevnenyj-start-programa-rozvytku-ditej-starshogo-doshkilnogo-viku-andriyetti-o-o-golubovych-o-p-dyachenko-t-v-ilchenko-t-s-ta-in.html>.

188. Професійна освіта: словник : навч. посібник / уклад. С. У. Гончаренко та ін. / за рад. Н. Г. Никало. – К. : Вища школа, 2000. – 380с.
189. Рибалко Л. С. Акмеологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. С. Рибалко. – Х., 2008. – 42 с.
190. Рішення «Про затвердження середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня у сфері освіти та в науковій і науково-технологічній сфері» від 29.05.2003 № 6/4-13. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://ua-info.biz/legal/basere/ua-cmtazt.htm>.
191. Робоча програма з навчання англійської мови дітей 5-7 років «Говоримо по-англійськи» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://vihovateli.com.ua/planirovanie/2566-rabochaya-programma-govorim-po-anglijski.html>.
192. Романовська М. Метод проектів у начальному процесі / М. Романовська – Х. : Веста, Ранок, 2007. – 160 с.
193. Ротова Н. В. Проблеми вдосконалення комунікативних компетентностей при вивченні курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» [Електронний ресурс] / Н. В. Ротова. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Rotova.php>.
194. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. / С. Л. Рубинштейн. – Спб. : Питер Ком, 1999. – 720 с.
195. Савченко О. Я. Державні стандарти шкільної освіти і управління інноваційними процесами / О. Я. Савченко // Пед.газета. – 2001. – № 8. – С. 6.
196. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів пед. факультетів. / О. Я. Савченко. – К. : Абрис, 1997. – 416 с.
197. Сафонова Г. Мотивація професійного зростання молодих вчителів [Електронний ресурс] / Г. Сафонова, Н. Павлова. – 2013. – Режим доступу до ресурсу : <http://literacy.com.ua/praktychna-psyhologija/334-z->

dosvidu-roboty-psykholohichnoi-sluzhby-systemy-osvity-m-lvova-zbirnyky-materialiv/vipusk-tretij-2013/1209-motyvatyia-profesiinoho-zrostannia-molodykh-vchyteliv.html.

198. Селевко Г. Современные образовательные технологии / Г. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.

199. Семиченко В. А. Психологические основы процесса профессиональной подготовки студентов вуза : учебное пособие / В. А. Семиченко. – Полтава, 1989. – 86 с.

200. Сиротенко Г. О. Інноваційний потенціал освіти: досягнення на тлі проблем / Г. О. Сиротенко // Післядипломна освіта в Україні. – 2006. – №1. – С. 44-49.

201. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості вчителя : навчальний посібник / С. О. Сисоєва. – К.: КГПИ, 1989. – 113 с.

202. Сисоєва С. О. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія / А. М. Алексюк, П. М. Воловик, О. І. Кульчицька, Л. С. Сігаєва, Л. В. Цехмістер та ін. / за ред. Сисоєвої С. О. – К., 2001. – 502 с.

203. Сисоєва С. О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти / Світлана Олександрівна Сисоєва // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія / за ред. І. А. Зязюна. – К. : Віпол., 2000.

204. Сластенин В. А. Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Сластенин, Л. С. Подымова. – М. : Просвещение, 1997. – 224 с.

205. Сластенин В. А. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; под ред. В. А. Сластенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с.

206. Сластенин В. А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки / В. А. Сластенин. – М. : Просвещение, 1976. – 212 с.

207. Современный философский словарь / [под. ред. Кемерова В. Е.]. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Академический Проект, 2004. – 864 с.

208. Старовойтенко О. Б. Філософський смисл творчості й психологічні моделі самопізнання творчої особистості / О. Б. Старовойтенко // Філософська і соціологічна думка. – 1991. – № 10. – С. 168-173.

209. Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – Ростов-на-Дону, 1997. – 327 с.

210. Сулаєва Н. В. Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до використання дидактичної мистецької гри у навчально-виховному процесі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н. В. Сулаєва. – Полтава, 2000. – 309 с.

211. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. за ред. О. І. Пометун. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.

212. Сучасні педагогічні технології: навчально-методичний посібник / [авт.-укл. Федорчук Е.] – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2006. – 212 с.

213. Тарновская А. С. Формирование психологической готовности студентов университета к педагогической деятельности в школе : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / А. С. Тарновская. – К., 1991. – 20 с.

214. Творче впровадження педагогічних ідей М. Монтессорі в корекційно-педагогічній роботі з учнями в умовах сучасної спеціальної школи [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : http://www.npu.edu.ua!/e-book/book/html/D/ikpp_kkp_Psih-ped_osnovi_rozvitku_dite_Montessory/160.html.

215. Томпсон В. Теоретичні аспекти категорій «інновація» та «нововведення» / В. Томпсон // Прометей. – 2007. – № 2 (23). – С. 130.

216. Тоффлер Э. Третья волна [Електронний ресурс] / Э. Тоффлер // ООО "Фирма "Изд-во АСТ". – 1999. – Режим доступу до ресурсу : http://socioworld.nm.ru/misc/toffler_3w.rar.

217. Удод О. А. Інновації в освіті – основа модернізації галузі в сучасних умовах / [Електронний ресурс] / О. А. Удод. – Режим доступу до ресурсу : <http://innovosvita.com.ua/index.php/ru/results/catalogue/24>
218. Узнадзе Д. Н. Основные положения теории установки / Д. Н. Узнадзе // Экспериментальные основы психологии установки. – Тбилиси, 1961.
219. Унгул С. Авторська програма навчання комп'ютерній грамоті дітей старшого дошкільного віку / С. Унгул. – Олександрія, 2012. – 36 с.
220. Фарапонова З. А. Воспитание психологической готовности к труду / З. А. Фарапонова // Вопросы психологии. – 1985. – №6. – С. 59–68.
221. Федина В. С. Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців-сходознавців : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Федина Володимира Степанівна. – Львів, 2009. – 252 с.
222. Философия : энциклопедический словарь / [ред. А. А. Ивин]. – М. : Гардарики, 2004. – 1072 с.
223. Химинець В. В. Психолого-педагогічні аспекти інноваційних технологій / В. В. Химинець, Я. М. Сивохоп. – Ужгород, 2006. – 148 с.
224. Химинець В. В. Інноваційно-освітня діяльність / В. В. Химинець. – Ужгород, 2007. – 364 с.
225. Химинець В. В. Інновації в сучасній школі / В. В. Химинець. – Ужгород, 2004. – 168 с.
226. Хомерики О. Инновации в практике обучения / О. Хомерики // Педагогика. – 1993. – № 2. – С. 41-43.
227. Цапок В. А. Творчество: Философский аспект проблемы. / В. А. Цапок. – Кишнев, 1989. – 152 с.
228. Цветкова В. Д. Новые возможности исследования новации и инновации в философии [Электронный ресурс] / В. Д. Цветкова. Режим доступу до ресурсу : <http://www.lib.csu.ru/vch/115/015.pdf>.
229. Черничкина Е. К. Формирование готовности студента педвуза к овладению индивидуальным стилем педагогической деятельности : автореф.

дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Е. К. Чернишкина. – Волгоград, 1991. – 16 с.

230. Шахов В. І. Базова педагогічна освіта майбутнього вчителя : загальнопедагогічний аспект / В. І. Шахов. – Вінниця, 2007. – 383 с.

231. Шевченко Л. М. Формирование готовности музыканта-педагога к инновациям в профессиональной деятельности : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / Шевченко Лилия Михайловна. – Одеса, 2000. – 187 с.

232. Шкваріна Т. Англійська для дошкільнят / Т. Шкваріна. – К. : Шк.світ, 2007. – 128 с.

233. Шкваріна Т. Англійська мова для дітей дошкільного віку : програма, метод. реком / Т. Шкваріна. – К. : Шк.світ, 2008. – 112 с.

234. Шумпетер Й. Теория экономического развития: исследования предпринимательской прибыли, капитала, кредита и цикла конъюнктуры / Й. Шумпетер; пер. с англ. Л. И. Кравченко. – М. : Прогрес, 1982. – 455 с.

235. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: навч. посібник / П. М. Щербань. – К. : Вища школа, 2004. – 207 с.

236. Щербань П. М. Прикладна педагогіка : навч.-метод. посіб. / П. М. Щербань. – К. : Вища шк., 2002. – 216 с.

237. Юсуфбекова И. С. Тенденции и законы инновационных процессов в образовании / И. С. Юсуфбекова // Новые исследования в педагогических науках. – М. : Педагогика, 1991. – С. 6–9.

238. Якиманская И. С. Педагогическая психология и творчество / И. С. Якиманская // Творчество и педагогика. – М., 1988. – (Ч.4). – 120 с.

239. Adam R; Chen D. The Process of Educational Innovation. – Lnd, 1981. – 354 p.

240. Copland F., Garton S., Davis M. Crazy Animals And Other Activities for Teaching English to Young Learners. – London, 2012. – 116 p.

241. DeSeCo. Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). Strategy Paper on Key Competencies. An Overarching Frame of Reference for an Assessment and Research Program. –

OECD (Draft) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.deseco.admin.ch>.

242. Freeman D. New Ways in Teacher Education / Donald Freeman; with Steve Cornwell. – [Second Printing] / – Alexandria : TESOL., Inc., 2002. – 206 p.

243. Hancock M. English Pronunciation in Use / M. Hancock. – Cambridge : [s.n.], 2003. – 200 p.

244. Harmer J. How to Teach English : an introduction to the practice of English language teaching / J. Harmer. – Malasia : [s.n.], 2001. – 198 p.

245. Lakh M. The Essence of Pedagogical Innovation Studies / Lakh M. // Pytania. Odpowiedzi. Hipotezy: nauka XXI stulecie: Zbiór raportów naukowych. Gdańsk, 30-31.05.2014. – Warszawa: Sp. z o. o. "Diamondtradingtour". – 2014. – P. 51-54.

246. Ollington, Gerald F. Teachers & teaching : strategies, innovations and problem solving / Gerald F. Ollington. - New York: Nova Science Publishers, Inc., 2008. – 430 p.

247. Parrott M. Tasks for Language Teachers : a resource book for training and development / Martin Marrott. – Cambridge : Cambridge University Press, 1996. – 325 p.

248. Scott W. A. Teaching English to Children / Wendy A. Scott. – N. Y.: Longman, 2004. – 115 p.

249. Torrance E.P. Teaching Creative and Gifted Learnes // Handbook of research on teaching / Wittrock M.C. (ed). – N.Y., 1986. – P.11-36.

250. Vale D., Feunteun A. Teaching Children English : An Activity Based Training Course. / David Vale and Anne Feunteun. – Cambridge: Cambridge University Press, 2004. – 280 p.

251. Wolf D. Hartmann and Heinz-D Haustein. Leitung industrieller Forschung und Entwicklung: theoretische und praktische Probleme von Innovationen. – Berlin, 1979. – 192 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Основні напрямки, принципи та завдання інноваційних процесів в системі освіти

До основних **напрямків** інноваційних процесів в системі освіти на сучасному етапі її розвитку слід віднести:

1. Оновлення змісту навчання і виховання:
 - розробка державних стандартів освіти;
 - впровадження концепції виховання дітей та молоді на підставі національної системи освіти;
 - здійснення профілізації та індивідуалізація освітнього процесу;
 - створення авторських навчальних програм, підручників, посібників тощо.
2. Розробку та апробування нових педагогічних технологій: розвивального, модульно-розвивального, диференційованого навчання; алгоритмізація навчально-виховного процесу; використання методів проектування і моделювання; комп'ютерні технології навчання і управління.
3. Зміна форм і методів навчання та виховання:
 - впровадження діалогових форм спілкування суб'єктів навчально-виховної діяльності;
 - проведення лекційних, семінарських занять;
 - трансформування методів контролю знань та умінь учнів;
 - запровадження індикаторів, рейтингових систем оцінювання знань.
4. Виділення оновлених технології моделювання та проектування, які реалізуються через навчальні модулі.

До основних **принципів** інноваційних процесів в системі освіти слід віднести:

1. **Принципи управління інноваційними змінами стану системи освіти**, які орієнтують педагогів на необхідність свідомої діяльності при

Продовження додатку А

переході від одного стану системи освіти до іншого. Центральною проблемою інноваційного процесу виступає зміна стану системи, в якій відбуваються інноваційні процеси.

2. Принципи переходу від стихійних механізмів до свідомо керованих, тобто принципи реформування системи освіти. Їх реалізація передбачає визначення та апробацію ефективних механізмів свідомого управління зміною змісту чи організаційних форм освіти. Таким механізмом виступає, наприклад, створення та діяльність школи-лабораторії, експериментального педагогічного майданчика і т.п.

3. Принципи інформаційного, матеріально-технічного і кадрового забезпечення інноваційних процесів. Вони передбачають облік усіх наукових аспектів забезпечення інноваційних процесів, якщо створюється педагогічне нововведення.

4. Принципи прогнозування і незворотних структурних змін в інноваційному соціально-педагогічному середовищі. Ці принципи враховують закон незворотної дестабілізації в інноваційному середовищі, а також цілість інноваційного соціально-педагогічного середовища і його адаптивні можливості.

5. Принципи посилення стійкості інноваційних процесів, які характеризуються ефективністю організації і механізмом реалізації інноваційних процесів.

Важливою умовою й провідним фактором успішності процесу підготовки педагога-новатора є безперервна освіта, оскільки вона, по-перше, відповідає потребам і закономірностям розвитку інформаційного суспільства і є фактором формування, розвитку і постійного забезпечення сукупної культури педагога, а по-друге, адекватна специфіці педагогічної діяльності, ролі і місцю особистості вчителя-дослідника, новатора у педагогічному процесі, що передбачає безперервне збагачення професійно-значущих дослідницьких якостей.

Продовження додатку А

Основні **завдання** підготовки майбутніх педагогів до інноваційної діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти полягають в тому, щоб:

- допомогти кожному студенту в розвитку його ціннісних орієнтацій і гуманістичної спрямованості, які визначають загальний підхід до реалізації актуальних проблем сучасних ланок освіти;
- надати майбутньому фахівцю можливість усвідомити методологію вирішення професійно-педагогічних проблем, яка ґрунтується на гуманістичній парадигмі;
- розкрити перед студентом способи побудови конкретних концепцій роботи сучасних ДНЗ і самого педагога, враховуючи своєрідність умов їх діяльності;
- віднайти разом із майбутнім педагогом способи реалізації концептуальних схем у досвіді діяльності, особливо в організації дослідно-експериментальної роботи;
- орієнтувати майбутнього випускника ВПШ на осмислення ним результатів педагогічних нововведень, сприяти виробленню критеріїв їх оцінки і самооцінки.

Перелік інноваційних технологій та методик у галузі дошкільної освіти

Спадщина Софії Русової («Український дитячий садок»)

Автор – Русова С.

Суть технології. Вченою обґрунтовано умови гармонійного виховання у ДНЗ: виховання повинно бути індивідуальним, пристосованим до природи дитини, національним, відповідати соціально-культурним вимогам часу, вільним, незалежним від тих чи інших урядових вимог, вибудовуватись на ґрунті громадської організації. Принципами побудови українського ДНЗ повинні бути: гуманізм, демократизм, науковість, національний дух. Їх реалізація забезпечуватиме етнізацію особистості, входження дитини у духовний світ і традиційне життя українського народу, плекання національної та загальнолюдської культури.

Педагогіка М. Монтессорі («Будинок вільної дитини»)

Автор – Монтессорі М.

Суть технології. Створення предметно-просторового середовища, у якому дитина зможе найповніше реалізувати свої природні здібності та задатки. Діяльність дитини повинна бути вільною та самостійною. Педагог використовує у роботі самонавчальні засоби – матеріали, з якими вихованець працює, наслідуючи педагога, діючи за зразком, а потім самостійно приступає до їхнього виконання. Індивідуалізація розвитку дошкільників реалізується через взаємодію з матеріалами, з урахуванням права вибору дітей, природних потреб та вікових особливостей.

Вальдорфська педагогіка («Вальдорфський дитячий садок»)

Автор – Штайнер Р.

Суть технології. Стрижнем педагогіки є принципи індивідуального підходу, свободи у вихованні, питання режиму дня й ритму року.

Продовження додатку Б

Вальдорфська школа функціонує на засадах самоуправління, що характеризується відсутністю вертикальної структури влади, підпорядкування. Основним завданням ДНЗ є догляд за органами чуття дитини. Цьому сприяє обладнання й організація роботи дошкільного навчального закладу, який функціонує як велика сім'я. Ігри й заняття постійно чергуються, створюючи сприятливі для дитини ритми самостійних та організованих занять. Дитина вчиться відкривати існування власного внутрішнього світу, центром якого є сім'я – батьки й дитина.

Система освіти «Довкілля»

Автор – Ільченко В.

Суть технології. Система освіти «Довкілля» формує цілісну свідомість людини, яка здатна брати відповідальність за своє майбутнє та майбутнє рідної землі, народу, виховує ціннісне ставлення дитини до себе, до світу, що ґрунтується на почутті любові до навколишньої дійсності, «совісті» – намаганні почути звуки кожної живої істоти, зрозуміти її, щоб жити у злагоді із собою, природою. Програма «Довкілля» як дидактична система викладання предметів природничого циклу альтернативна до традиційного підходу.

Діагностична методика Т. О. Піроженко «Мовленнєве зростання дошкільника»

Автор – Піроженко Т. О.

Суть технології. Пропоновані параметри мовленнєвого становлення дошкільника представлені з позицій комунікативного підходу до розвитку засобів мовлення. Принциповою позицією цього підходу є твердження про те, що міжособистісна взаємодія – основа взаєморозуміння. Неможливо зрозуміти іншу людину поза особистісних контактів з нею. Мета і результат мовної взаємодії – розуміння – відбувається лише за умови, коли реалізуються міжособистісні відносини між людьми. Комунікативний підхід до діагностики розвитку мовлення розглядає дитину як активного й ініціативного учасника соціальної взаємодії, в якій дошкільник має не лише

Продовження додатку Б

засвоїти суспільний досвід (мову), але й щоразу самостійно застосовувати засвоєне, робити свій власний вибір адекватних до ситуації засобів спілкування, нарешті, створювати свої власні засоби для реалізації мети взаємодії. Через те, в комплексному підході такою важливою є саме діагностика (і своєчасне формування!) потреб, мотивів спілкування, інтересів, бажань, ціннісних орієнтацій, пов'язаних із людиною. Координати «людина» та «її ставлення до інших» є найважливішими для мовленнєвого становлення дошкільника. Отриманий під час діагностики матеріал дає змогу охарактеризувати форми взаємин між дитиною і дорослим, допомагає визначати комунікативну спрямованість і готовність дитини до комунікації.

Технологія фізичного виховання дітей М. Єфименка («Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей»)

Автор – Єфименко М.

Суть технології. Проведення фізкультурних занять у формі ігрових дійств. Форма фізичної активності дітей – горизонтальний пластичний балет («пластик-шоу»), що поєднує музичність, хореографічність, естетичність дійства. Його скорочені програми використовують як фізкультурні хвилинки, паузи, а також як розваги і свята. Ігрова взаємодія з дітьми реалізується в рамках ігрової теми як великої тематичної гри (макрогри), що триває протягом одного чи кількох занять. Спільна мета та сюжетна лінія містить кілька міні-ігор, ігор-вправ.

Технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера. Теорія розв'язання винахідницьких завдань

Автор – Альтшуллер Г.

Суть технології. Основне завдання – навчати дитину розв'язувати проблеми різного рівня складності з використанням винахідницьких завдань. Основна ідея технології полягає у тому, щоб переводити завдання з нижчого рівня складності на вищий. Для її успішної реалізації потрібно навчити

Продовження додатку Б

дитину виявляти проблеми, з'ясовувати, чому легкі завдання розв'язуються просто, а важкі – складно. У роботі з дітьми дошкільного віку використовують колективні ігри, ігри-заняття, під час яких діти вчаться спостерігати навколишню дійсність, виявляти суперечливі властивості предметів, явищ, шукати відповіді на поставлені питання. Педагог орієнтується на вільний та самостійний вибір дитини – предмета, матеріалу, виду діяльності.

Методика використання схем-моделей для навчання дітей описовим розповідям

Автор – Ткаченко Т.

Суть технології. За цією методикою для роботи використовується аркуш картону 45х30 см, поділений на шість квадратів (за кількістю характерних ознак предмета або об'єктів чи пір року, про які потрібно розповісти). Дітей навчають знаходити головні, суттєві ознаки предмета, відрізняти їх від другорядних. Навчаючи старших дошкільників складанню описових розповідей, використовують схеми-моделі. Діти вибудовують розповідь з дотриманням послідовності та параметрів, закладених у схемах: колір, форма, величина, матеріал, частини, дії. Використання схем при складанні описових розповідей допомагає дітям засвоїти порівняння предметів не в загальній формі – чим подібні, або чим відрізняються предмети, а диференціювати, порівнюючи предмети за формою, величиною, кольором тощо.

Методика використання схем-моделей у лексично-граматичній роботі

Автор – Крутій К.

Суть технології. Розвиток у дітей словесно-логічного мислення, формування у них уміння користуватися основними логічними прийомами і операціями є одним із важливих завдань у процесі навчання старших дошкільників. Пропонується наступна схема ознайомлення дітей із

Продовження додатку Б

предметами: 1) первинне ознайомлення з предметом і його назвою; 2) дослідження властивостей предметів: колір, відтінки, форма, розмір, звуки, шуми; співвідношення в просторі; вага; властивості поверхні; ритм; рух предмета; назва деталей предмета; 3) групування. Узагальнення і найпростіша класифікація предметів, формування родових і видових понять, наступна класифікація – диференціація родових понять; 4) розвиток елементів логічного мислення шляхом складання моделей, схем, коректурних таблиць разом із дітьми.

Нова модель дошкільного закладу

Автори – Заранська Н. Й., завідувач ДНЗ № 42, м. Львів; Савка М. М., директор Львівської міської дитячої громадської організації «Дитина».

Суть технології. Створення нової моделі ДНЗ, спрямованої на всебічний розвиток дитини, формування основ її духовності засобами художньо-естетичного виховання. Диференціація освітнього процесу відповідно до індивідуальних здібностей, нахилів, інтересів та потреб кожного вихованця, виявлення талантів, створення якнайстаріших умов для їхнього розвитку, самовираження, самоствердження й самореалізації кожного індивіда.

Методика розвитку творчих здібностей на заняттях з малювання

Автор – Шульга Л.

Суть технології. Діти зображають навколишнє тільки після емоційних зустрічей з ним у процесі спостереження, розгляду картин, слухання музики, читання, розповідання. Головне завдання організації зображувальної діяльності – виховання естетичних почуттів, а допоміжне – навчання технічним прийомам. Чим більше органів чуття беруть участь у сприйманні навколишнього, тим повнішими будуть уявлення, глибшим – пізнання.

Спадщина В. Сухомлинського

Автор – В. Сухомлинський.

Суть технології. Основоположною у науково-теоретичних працях і практичному досвіді В. Сухомлинського є його філософсько-педагогічна система ідей та поглядів на дитину як на найвищу цінність. Педагогіка В. Сухомлинського - це педагогіка серця, дитиноцентризму й толерантності, яка базується на ідеї наближення навчально-виховного процесу до природи конкретної дитини. Педагог створив таку психолого-педагогічну систему, в якій усе зосереджено навколо дитини-людини, це педагогіка, побудована на утвердженні тієї філософської істини, що освіта, виховання й розвиток людини мають передбачати, передусім, утвердження гармонії розуму й серця. Уроки мислення сприяють розумовому, мовленнєвому, духовному розвитку дошкільнят і вихованню в них ціннісного ставлення до природи. Діти вчаться розуміти й любити її, починають дивитися на неї іншими очима, стають активними її захисниками. Розроблені педагогом основні норми моральної вихованості для дітей ґрунтуються на творчому використанні багатого потенціалу загальнолюдських моральних цінностей і є складовою частиною його цілісної педагогічної системи.

Методика навчання дітей читанню М. Зайцева

Автор – М. Зайцев.

Суть технології. Російський психолог Микола Олександрович Зайцев розробив унікальну методику навчання читанню і лічби на основі оригінальних кубиків. Кубики різних розмірів заповнюються відповідним матеріалом, у залежності від складу (дзвінки - залізячками; глухі - деревинками; «золоті», голосні - мідними монетками). До того ж за визначеними буквами закріплені певні кольори, які допомагають на асоціативному рівні запам'ятати основні правила фонетичного розбору.

Навчання спирається на сприйняття (зір, слух, тактильні відчуття, інтуїцію), мислення активну практичну діяльність дитини, розвиває її

Продовження додатку Б

пізнавальні здібності. «Кубики Зайцева» дозволяють навчити дитину плавному складовому читанню, міняючи етап складового уривчастого читання, значно скорочують час оволодіння читанням цілими словами, закладають основи грамотного письма. Навчальний пакет містить у собі: кубики, таблиці, аудіокасету і керівництво для батьків.

Посібники Зайцева призначені для організації розвиваючого простору для дітей дошкільного і шкільного віку, що дозволяє бажаючим педагогам творчо підходити до готових програм, змісту освіти, способам подачі інформації (методам і прийомам); вносити в роботу елементи дослідницької діяльності; кардинально скорочувати час оволодіння навичками рахунку, читання, грамотного письма.

Система Зайцева дає прекрасну можливість для професійного росту вчителів, колективної творчості педагогів і дітей, формування цілісної неспотвореної системи поглядів. І діти, і дорослі при цьому зберігають фізичне і щиросердечне здоров'я (а часто і відновлюють його), тобто ставиться заслін багатьом проблемам і майбутнім хворобам, які ми звикли вважати природними в процесі навчання, таким, як проблеми зору, хребта, купі стресів і комплексів («дидактоневрозу») і, як результат, соматичні захворювання.

Методика навчання дітей раннього віку Глена Домана

Автор – Глен Доман.

Суть технології. Глен Доман — американський лікар-нейрохірург, який займався розробкою системи реабілітації дітей з важкими порушеннями в роботі мозку. У цій програмі особлива увага приділена карткам з комбінаціями яскравих точок, зображеннями різних предметів, зі словами. Коли безнадійно хворі і відсталі діти почали не тільки наздоганяти, а й випереджати однолітків в інтелектуальному розвитку, з'явилася ідея використовувати цей метод у навчанні нормальних дітей. Глен Доман удосконалив свою програму, і вже понад півстоліття вона є однією з

Продовження додатку Б

найпопулярніших в ранній педагогіці. Основний постулат методики: «Мозок росте тільки коли він працює». Тому з самого раннього віку дитячий мозок треба завантажити. Навчання за Доманом нагадує введення інформації в комп'ютер. З трьохмісячного віку дитині з певною частотою за кілька секунд демонструються картки з комбінацією картинка + слово або просто слово. З часом ці картки поділяються на тематичні серії. Такі заняття треба чергувати зі спеціальними фізичними вправами, адже розвиток мозку неможливий без належної рухової активності. Керуючись цими принципами, за твердженням автора, будь-яку дитину можна виховати генієм.

Розвиваючі ігри Нікітіних: кубики, гра «Танграм»

Автори - Борис Павлович і Олена Олексіївна Нікітіни, класики вітчизняної педагогіки та автори ряду розвиваючих ігор для дітей.

Суть технології. Методики раннього розвитку дітей, в першу чергу, базуються на відповідних дитячих іграх. За методикою Нікітіних вони повинні включати в себе спільну діяльність дитини і батьків. Вони мають великий потенціал, тому що їх можна підлаштувати під себе, під свій рівень розвитку, під свої інтереси. Кожна «Нікітінська» дитяча гра надає можливість подумати над тим, що до неї додати, як її поліпшити; така варіативність завдань заздалегідь продумана, адже вона спрямовує дитину до творчої роботи. В основному ці ігри мають форму головоломок, направлених на розпізнавання і добудови образів, інакше кажучи, на розвиток логічного і творчого мислення. Кожна гра по методиці Нікітіних є набором завдань, вирішення яких дитина шукає за допомогою кубиків (кубики Нікітіна), квадратів з картону, деталей з конструктора і т.д. Завдання, які ставляться перед дитиною, мають різну форму: у вигляді інструкції, креслення, моделі. Таким чином дитина знайомиться з різними способами передачі інформації. Завдання задаються за принципом від простого до складного і мають дуже широкий діапазон.

Педагогіка Амонашвілі

Автор – Ш. Амонашвілі.

Суть технології. Система виховання та навчання за Ш. Амонашвілі – це «педагогіка цілісного життя дітей та дорослих», яка будується на началах гуманності й віри в дитину, вихованні творчістю і співпрацею педагогів із дітьми, де в якості педагогів розуміються також батьки. Гуманна педагогіка є педагогікою дисципліни, любов до дитини не може шкодити їй. За Амонашвілі, дітям необхідно пропонувати такі справи, за які вони можуть братися не колись, а зараз же, і перші кроки мають приводити їх до перших успіхів, а не невдач. На думку педагога-новатора, головне у навчанні – це заохочувати дітей до власного пошуку, власного шляху пізнання світу, необхідно вчити їх самостійності, готувати до дорослого життя. В цьому і полягає роль і обов'язок вчителя та вихователя. Моральною основою дитячої кооперації в системі Ш. Амонашвілі є здатність радіти успіхам інших, готовність прийти на допомогу, причому не тільки в межах свого колективу: старші діти допомагають молодшим, беруть над ними шефство. Цікавими методичними новаціями у цій концепції є: – скасування оцінок за навчання у балах; – недопустимість порівняння дітей між собою («він у нас найрозумніший, беріть із нього приклад»); – навчання одразу на кількох доступних дітям рівнях, наприклад, читання можливе від знайомства з буквами для одних до біглого читання для інших; – співучасть дітей у побудові занять, у складанні завдань, утворенні власного підручника, в плануванні відповідей.

Технологія «елементарного музикування» Карла Орфа

Автор – К. Орф

Суть технології. Технологію «елементарного музикування» Карла Орфа називають креативною педагогікою. Вона базується на розумінні нерозривності музики, руху, слова, малюнка та особливій організації педагогічного процесу, яка дає змогу дітям виражати себе через гру на

Продовження додатку Б

музичних інструментах, створювати власні танцювальні композиції, співати і самотійно акомпанувати собі.

Основні ідеї технології полягають у тому, що процес навчання є творчим і відбувається за принципом «від простого до складного»; мають місце різні види спільних досліджень, що ведуть до імпровізації; відбувається поєднання музики, руху, слова, малюнка; пріоритетну роль відіграє виховання почуття ритму; простежується висока рухлива активність дітей; є змога грати на багатьох музичних інструментах без попереднього навчання; використовується музичний фольклор; музичне виховання сприяє розв'язанню низки комунікативних та соціальних завдань.

Основне завдання технології – **навчити дитину любити музику**. Задля цього у кожного дошкільника потрібно розвинути музичні здібності, які у певній мірі є абсолютно в усіх і, зазвичай, проявляються лише тоді, коли індивід виступає не як пасивний слухач, а як творець музики, її активний діяч. Педагоги спонукають дітей старшого дошкільного віку до розкриття своїх мовленнєвих, музичних та танцювальних здібностей. Система К. Орфа допомагає збагатити словник дітей, використовуючи мовленнєві вправи; стимулює творчу рухову та мовленнєву активність; формує вміння супроводжувати спів грою на дитячих музичних інструментах, відтворювати різними звуками ритм музики, імпровізувати; створює елементарний інструментальний супровід казок; розвиває відчуття краси авторських музичних творів, народної пісні.

Технологія «Створення ситуації успіху»

Автор – А. Белкін

Суть технології. Характерною ознакою технології є психологічна підтримка розвитку особистості дитини; основна метаполягає у створенні відповідних умов для цього, наданні можливості кожному вихованцю відчувати радість досягнення цілей, усвідомленні своїх здібностей, віри у власні сили.

Продовження додатку Б

Оскільки, як вважає А. Белкін, успіх – це переживання стану радості, задоволення від того, що результат, до якого прагнула особистість у своїй діяльності, або збігся з її очікуваннями, або перевершив їх. На основі цього стану формуються нові, сильніші мотиви діяльності, змінюється самооцінка, самоповага. Коли успіх стає постійним явищем, може розпочатися своєрідна реакція, яка звільняє величезні резерви особистості. Ситуація успіху – це цілеспрямоване, організоване поєднання умов, за яких створюється спроможність досягти значних результатів діяльності як індивіда, так і колективу. У педагогічному аспекті успіх може бути результатом продуманої тактики вихователя, сім'ї, оскільки вихователь, орієнтуючи дитину на реалізацію мети особистого удосконалення, зменшує кількість внутрішніх і зовнішніх конфліктів. Однією з основних умов становлення особистості є формування ставлення до самого себе з раннього віку, а це неможливо без серйозного ставлення до дитини з боку батьків і вихователя, які є авторитетними для неї.

Завдання педагога ДНЗ у процесі використання цієї технології полягає в тому, щоб допомогти особистості дошкільника зростати, досягаючи успіху, відчувати радість від подолання труднощів, допомогти зрозуміти, що варто прикласти зусилля для досягнення результатів. Технологія «Створення ситуації успіху» виробляє стійкість у боротьбі з проблемами.

Навчання ранньому читанню за технологією О. Декролі

Автор – О. Декролі

Суть технології. Технологія навчання ґрунтується на дидактичних іграх та вправах. Педагогічна концепція Декролі має два аспекти: психологічний і соціальний. Психологічний аспект навчання – це ставлення дитини до навколишнього світу (тварин, рослин, землі, води, повітря, сонця, місяця, зірок); соціальний аспект – дитина і сім'я, дитина і школа, дитина і суспільство.

Продовження додатку Б

Згідно з технологією, гра є органічним елементом навчального процесу, який слід максимально унаочнити. Процес навчання читанню тісно пов'язаний з усіма видами діяльності і поділяється на чотири періоди:

- 1 період – інтуїтивне читання слів;
- 2 період – аналіз знайомих слів та виділення букв;
- 3 період – продовження ознайомлення з буквами, конструювання невеликих слів та свідоме читання цих слів;
- 4 період – подальше конструювання коротеньких слів (іменників, прикметників, дієслів) зі знайомих букв, свідоме читання й аудіювання слів, конструювання та читання невеликих речень.

Навчання ранньому читанню за технологією Л. Шелестової

Автор – Л. Шелестова

Суть технології. Основна мета роботи згідно з цією технологією – викликати у дітей інтерес до читання, використовуючи розвивальні завдання, вправи, ігрові ситуації; ознайомити їх із буквами; навчити читати склади та слова; розширити уявлення про навколишній світ.

Ознайомлення дітей із літерами та складами супроводжується ілюстративним матеріалом, використання якого дозволяє паралельно задіювати обидві півкулі головного мозку, а отже, органічно поєднати логічне й асоціативно-образне мислення дошкільника у сприйманні нового.

Ейдотехніка

Автор – Е. Менш

Суть технології. Засновник цього вчення стверджував, що ейдетизм як різновид образної пам'яті, є закономірною стадією дитячого розвитку. Прихильний до ейдетики педагог може залучати до роботи необмежені резерви мислення дитини, розвиваючи її природну здатність мислити образами. Технологія ейдетики – пам'ять без меж на основі образного сприйняття дійсності і образного мислення.

Продовження додатку Б

Заняття з використанням елементів ейдетики дозволить кожній дитині комфортно, легко та з задоволенням здобувати нові знання. Це допоможе старшому дошкільнику запам'ятовувати новий матеріал швидко і якісно; збільшувати обсяг пам'яті; розвивати творчу уяву, фантазію, образне мислення; мислити послідовно, асоціативно; розвивати просторову орієнтацію та уявлення; тренувати уміння розслаблюватись, швидко знімати втому, знаходитись у доброму настрої.

Дослідницька технологія у навчанні старших дошкільників

Автор – А. Савенков

Суть технології. Технологія включає три елементи: 1) розвиток у дітей дослідницьких умінь і навичок; 2) дитячу дослідницьку практику; 3) моніторинг дослідницької діяльності дошкільнят.

На думку А. Савенкова, дитяча навчально-дослідницька практика з проведення спостережень і експериментів важлива, проте не здатна вирішити все коло завдань дослідницького навчання, оскільки вимагає спеціальних знань, умінь і навичок. Крім того, така діяльність для дитини є процесом самостійним і нерідко розгортається за межами безпосередньої уваги педагога. Тому необхідна система її моніторингу. Дошкільник має бути впевнений у тому, що нове, досліджене ним – цікаве для дорослих, не залишиться без уваги, результати його ретельно розглянуть, а її вислухають.

На всіх етапах роботи дитячого дослідження, основним очікуваним результатом є розвиток творчих здібностей, набуття дитиною нових знань, умінь і навиків дослідницької поведінки і обробки матеріалу.

Використання схем-моделей для навчання творчому розповіданню

Автор – О. Дяченко

Суть технології. Технологія полягає в тому, що для складання дітьми творчих розповідей використовують схеми-моделі різної складності.

Основними етапами навчання старших дошкільників творчому розповіданню є такі:

- 1) формування уявлення про предмети за видимою ознакою;
- 2) уявне конструювання цілісної ситуації та включення її у нескладний сюжет; складання розповіді за планом, відбитим у схемі-моделі;
- 3) формування умінь і навичок творчого розповідання через складання дітьми розповідей за власним задумом.

Анкета
для майбутніх педагогів ДНЗ
(щодо впровадження інноваційних технологій
у роботу з дітьми старшого дошкільного віку)

1. Що Ви вкладаєте у зміст понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія»? Яка різниця між цими поняттями? Наведіть приклади.

2. Обґрунтуйте вікові та індивідуальні особливості дітей старшого дошкільного віку, розвиток їх психічних функцій. В чому полягає специфіка процесу навчання старших дошкільників у ДНЗ?

3. Назвіть ознаки інноваційних технологій. Конкретизуйте їх структурні компоненти, основні види.

4. Чи цікаво Вам використовувати інновації в роботі з дітьми старшого дошкільного віку? Чому?

5. В яких випадках, зазвичай, Ви використовуєте інноваційні технології в професійній діяльності?

6. Які чинники, на Вашу думку, перешкоджають впровадженню інноваційних технологій в роботу з дітьми старшого дошкільного віку?

7. Що, на Вашу думку, є основою досягнення успіху у процесі використання інноваційних технологій в ДНЗ?

8. Які чинники варто врахувати, щоб правильно підібрати інноваційну технологію у процесі навчання дітей старшого дошкільного віку?

9. Як, на Вашу думку, можна було б використати передовий педагогічний досвід для покращення стану використання інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку?

10. У процесі роботи з дітьми старшого дошкільного віку яким чином будете впроваджувати інноваційні технології (використання існуючих

Продовження додатку В

розробок, їх адаптація чи реалізація власних ідей тощо)? Як реалізовуватимете особистісно-орієнтований підхід?

11. Складаючи план-конспект заняття, свята чи розваги з використанням інноваційних технологій, Ви використаєте готовий, адаптуєте вже розроблений чи створите власний.

12. Чи доцільно планувати наперед заняття чи іншу форму роботи з дітьми старшого дошкільного віку? Чи варто враховувати власні помилки і результати досягнень дітей? Обґрунтуйте свою відповідь.

Тематика рефератів

1. Теоретичні основи використання інноваційних технологій в ДНЗ.
2. Новизна як головний критерій педагогічних нововведень.
3. Шляхи використання інноваційних технологій в ДНЗ.
4. Реалізація педагогічних принципів у процесі використання інноваційних технологій.
5. Тенденції розвитку інноваційної освіти.
6. Особливості змісту технології саморозвитку М. Монтессорі.
7. Вальдорфська педагогіка, її відповідність сучасним вимогам.
8. Ідея гармонії природи дитини і навколишнього середовища в педагогіці Р. Штейнера.
9. Принцип антропоцентризму в педагогічній технології Ж.-О. Декролі.
10. Особливості використання технологій М. Зайцева і Г. Домана в роботі з дітьми старшого дошкільного віку.
11. Педагоги новатори – автори педагогіки співробітництва.
12. Завдання та класифікація дидактичних технологій.
13. Історія виникнення інтерактивних технологій.
14. Технологія проектування в системі навчання старших дошкільників.
15. Історія виникнення проектних технологій в освіті.
16. Сутність, зміст і організація технології проекту.
17. Розвиток пізнавальних і творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами ТРВЗ.
18. Театральна ігрова діяльність – основа технології фізичного виховання дітей М. Єфіменка.
19. Структура інноваційної діяльності педагога ДНЗ.
20. Рівні сформованості готовності до впровадження інноваційних технологій.

Особистісно орієнтовані технології навчання дітей старшого дошкільного віку

Питання для обговорення

1. Сутність особистісного підходу в психолого-педагогічній науці. Моделі особистісно зорієнтованої педагогіки (використання технології «мозковий штурм»).
2. Характеристика особистісно орієнтованих технологій навчання, їх класифікація.
3. Технологія навчання М. Монтесорі «Будинок вільної дитини».
4. Гуманно-особистісна технологія Ш. Амонашвілі.
5. Особливості використання ідей вальдорфської педагогіки у роботі з дітьми старшого дошкільного віку, історія її виникнення, мета та завдання.
6. Технологія «Створення ситуації успіху» (А. Белкін).

Завдання для самостійної роботи

1. Визначіть і проаналізуйте головні вимоги до використання особистісно орієнтованих технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.
2. Укладіть схему «Особистісно орієнтовані технології навчання в ДНЗ». Дайте коротку характеристику кожній з них. Підготуйте матеріали до навчально-педагогічної гри (за вибором студента).
3. Охарактеризуйте особистість педагога вальдорфського навчального закладу.
4. Підготуйте повідомлення та наочні посібники для проведення презентації «Використання Монтесорі-матеріалів у повсякденному житті».
5. Охарактеризуйте концептуальні положення гуманно-особистісної технології Ш. Амонашвілі.

**Заняття з розвитку елементарних математичних уявлень
для дітей старшого дошкільного віку [214]**

Тема: Число і цифра 0. Лічба предметів.

Мета: ознайомити з числом і цифрою 0; закріпити уміння дітей лічити по одному до десяти і в зворотному порядку, співвідносити числа з кількістю предметів, закріпити знання про вивчені геометричні фігури; розвивати мислення, пам'ять, сенсорні відчуття; виховувати інтерес до народної творчості, справедливості.

Обладнання і матеріали: картки з цифрами, предмети для лічби, геометричний матеріал, цифри з наждачного паперу, бублики з маком, повітряна кулька.

Хід заняття

1. Організаційний момент.

- Діти, підійдіть до мене, станьте у коло, візьміться за руки, привітаймося.

(Діти проходять на килимок і сідають у коло).

2. Повідомлення теми і мети заняття.

- Сьогодні на урок до нас завітають казкові герої, які познайомлять нас із числом і цифрою 0 і навчать правильно писати цифру 0.

3. Актуалізація опорних знань дітей.

- Діти, давайте порахуємо від 1 до 10, від 5 до 9, від 10 до 2.

Гра «Запам'ятай число».

Педагог роздає дітям картки з цифрами, перед ними знаходяться предмети для лічби. Дитина повинна запам'ятовує число, відкласти картку, а потім викласти перед собою таку кількість предметів, яка б відповідала цьому числу. Потім відбувається перевірка виконаного завдання: діти показують усім своє число, називають його, розповідають, скільки предметів вони взяли.

4. Сприймання і запам'ятовування нового матеріалу.

- Сьогодні до нас на заняття завітали казкові герої. Чи впізнали ви їх? *(в групову кімнату заходять Лиска Аліса і Кіт Базиліо).*

- Так, це Лиска Аліса і Кіт Базиліо. Вони, мабуть, почули, що ми з вами рахували, та й подумали: «Чи не багатенькі ми бува, як Буратіно, а рахувати не вміємо... Ось і є кого обдурити!» Так це чи ні?

- Ми будемо старанно вчитися, щоб уміти правильно вести підрахунки. Тоді з нами не трапиться такої біди, як із Базиліо. Послухайте.

Котик з Лискою ішли,	Узялась ділить Аліска,
Горщик на землі знайшли.	Жадібно очима блиска:
Продавець цей горщик взяв,	«Я собі моє сердечко,
Бублик з маком їм продав.	Візьму з бублика краєчка,
Котик каже: „Треба нам	А тобі, коток, до чаю
Поділити пополам!”	Дірку з бублика лишаю!»

- Ось так і поділили, але чи справедливо? Хто з вас скаже, скільки це – «дірка з бублика»? *(педагог роздає дітям бублички).*

- Покажіть, що одержав Котик. Так, нічого. У нашого народу є така приказка, коли замість «нічого» кажуть «дірка з бублика», або ще – «пшик». Здогадуєтеся, як виникло це слово? А чули ви, який звук утворюється, коли спускається повітряна кулька? (Пш-ш-ш). Була така гарна, кругла – і раптом нічого немає. *(Педагог демонструє, як спускається повітря з повітряної кульки).*

- У математиці, діти, це «нічого» має назву «нуль». І хоча «нуль» нічого не означає, без нього не можна обійтися. Отже, давайте ближче познайомимося з паном Нуликом *(в кімнату заходить переодягнений пан Нулик).*

-І якби Базиліо раніше знав його, то нізащо б не погодився на дірку з бублика. Але він почув все це і теж відплатив Лисичці. Ось послухайте:

Продовження додатку Е

Каже Лиска: «Слухай,	А додому повернувся,
Хочу юшки на обід.	На дивані простягнувся.
Побіжи мерщій на річку,	Ось і Лиска - кривуля
Може вловиш там плотвичку».	Думає: «Наїмся й я!».
Кіт послухався Лисичку,	Заглядає до каструлі,
Вудку взяв й побіг на річку.	А там риби нема - нуль!
Довго плавав і пірнав,	Будить Котика: «Агов!
Потім вудку закидав,	Де ж подів ти весь улов?»
Що впіймає, те і з'їсть,	«Я, - Коток замуркотів, -
Мабуть, вм'яв плотвичок шість.	Дірку з бублика заїв».

- Отже, що означає число «нуль»? А чи знаєте ви, як пишеться цифра «нуль»? На що він схожий за формою? Серед інших цифр знайдіть цифру «нуль». *(Педагог пропонує дітям картки, на яких написано різні цифри і дає завдання викреслити цифру «нуль»).*

206045803406
560473005304
632100456203
503040256046

- Давайте навчимося писати цю цифру за допомогою дотику пальчиками.

5. Робота з Монтессорі-матеріалом «Цифри з шорсткого паперу».

Педагог роздає дітям таблички, на яких прикріплено цифру 0 із шорсткого паперу і пропонує провести по цифрі вказівним і середнім пальцями декілька разів. Дітям, які хочуть написати цифру, педагог пропонує

спочатку зробити це пальцем в коробочці з піском чи манкою, мокрою губкою на підлозі, в повітрі, крейдою на дошці.

Наступні вправи:

1) педагог (або дитина) пише цифри рукою на плечах у дітей, які потім шукають відповідну табличку з цифрою;

2) дитині зав'язують очі і пропонують за допомогою дотику впізнати цифру на картці.

6. Фізкультхвилинка.

7. Закріплення нового матеріалу.

- Ми познайомилися з числом і цифрою 0. Тепер відпочинемо і пограємо у гру «Зроби так». (Педагог просить дітей виконувати його прохання, наприклад: підніміть вгору дві руки, плесніть у долоні 4 рази, тупніть ногою 0 разів та інші).

- Отже, ви зрозуміли, що означає число 0. Як ми з'ясували, цифра 0 має форму овалу. Хто добре малює овали, буде гарно її писати. Подумайте, діти, які ще предмети мають овальну форму? Назвіть їх.

- Проведемо гру «Домалюй фігуру». (Педагог роздає дітям картки із зображенням на них нулів і пропонує домалювати малюнок. Кращі роботи демонструє).

8. Підсумок заняття.

**Фітнес-казка з використанням ігрового стретчингу та елементів
спортивної гімнастики за методикою М. М. Єфименка.**

(старша група) [147]

Тема. Казка про Крапу.

Мета: закріпити уміння ходити по залу, тримаючи за плечі один одного, в колоні по одному, змінюючи темп і напрям руху; продовжувати вчити зістрибувати з гімнастичної лави у глибину, приземляючись на м'яку поверхню (мат), у напівприсідання; розвивати координацію рухів дітей, вправляючи у вмінні стояти на лівій та правій нозі; зміцнювати м'язи хребта, попереджувати порушення опорно-рухового апарату; розвивати інтерес до занять спортивною гімнастикою; виховувати спритність, цілеспрямованість.

Обладнання: зал прикрашений краплинками дощу (виготовлені з картону) по кількості дітей, гімнастичні лави, гімнастичні мати.

Хід заняття

Організація дітей.

I. Підготовча частина заняття (10-12 хв.).

Звучить музика «Краплі дощу» із циклу «Звуки природи». Діти підходять кожен до краплини, що найбільше сподобалась (краплини попередньо розставлені в три колони) і приймають положення лежачи на спині.

Вихователь. Жила собі в піднебессі самотня дощова краплина на ім'я Крапа. Домівкою її була велика хмара, що любила подорожувати небом довкола землі. А разом із нею подорожувала і крапля.

Комплекс вправ ігрового стретчингу.

Вправа №1 «М'яка хмарка».

Вихідне положення (в.п.) – лежачи на спині, ноги зігнуті до грудей, руками обійняти коліна (положення групування);

1-2 – повільний перекач назад, ноги випрямити, носками доторкнутися

Продовження додатку Ж

ззаду голови (утримання положення 3-4 с.);

3-4 – повільно перейти у в.п. (5-6 р.)

Вихователь. Крапі було дуже м'яко і зручно на хмаринці, тому вона була завжди жвава і весела. Краплинка була дуже допитливою, вона часто то висувала свій носик з-під перини-хмарини, то з цікавістю дивилася вниз: на, ніби іграшкові, поля і річки, мости і дороги, села і міста, які пропливали під нею.

Вправа №2 «Допитлива краплинка».

В.п. – лежачи на спині, коліна зігнуті до грудей (положення групування);

1-2 – повільний переكات вправо, з поступовим випрямленням ніг, (ноги перпендикулярно тулубу, під прямим кутом), нахилити тулуб до прямих ніг, носки на себе;

3-4 – теж саме вліво (5-6 р.).

Вихователь. Не встигла Крапля стомитися, як її підхопив на свої прозорі крила жвавий вітер і поніс над дахами будинків.

Вправа №3 «Вільний політ».

В.п. – лежачи на животі, руки вгору, ноги разом;

1-2 – нахил тулуба до ніг вправо;

3-4 – те ж вліво (виконувати повільно) з утриманням положення 5-6 сек.

Вихователь. В одному з вузьких провулків вітер загубився серед старих будинків, бешкетуючи в димарях. На одному з таких дахів, на мокрому і слизькому карнизі, опинилася захекана Крапа. Вона більше не хотіла падати вниз і тому, міцно вхопившись за водостічний жолоб, розгойдувалася разом із ним на вітрі.

Вправа №4 «Жвавий вітерець».

В.п. – лежачи на животі, руками ззаду утримувати гомілкостоп;

1-3 – повільно прогнутися, відірвати груди і стегна від підлоги (вигин хребта на повинен викликати дискомфорт);

4 – в.п. (4-5 р.)

Продовження додатку Ж

Вихователь. Будь-якої миті крапля могла упасти вниз, куди їй так не хотілось. Але, охоплена цікавістю, вона все-одно зазирає вниз, гойдаючись на водостічному жолобі.

Вправа №5 «Любознайка».

В.п. – упор, стоячи на передпліччях і колінах (положення на низьких чотирьох), розгойдування вперед-назад (темп повільний), з поступовим збільшенням амплітуди нахилу (6 р.).

Вихователь. З-за цегляного димаря на Крапу дивилося своїми жовтими очиськами щось пухнасте і чорне, і раптом воно страшно заняввало.

Вправа №6 «Чорне і пухнасте».

В.п. – упор стоячи на колінах, вигнути спину вгору, голова вперед;

1 – підняти праву ногу назад-вгору, голова назад (утримувати положення 4-5 с.);

2 – в.п.

3-4 – те ж з лівої ноги (6 р.)

Вихователь. Від несподіванки краплина злякалася і сховалася, але її цікавості не було меж і вона знову роздивлялася щось чорне і пухнасте.

Вправа №7 «Злякана хмаринка».

В.п. – упор сидячи згрупувавшись, голова на колінах;

1-2 – сидячи, ноги нарізно, нахил тулуба вперед, потягнутися за руками вперед;

3-4 – в.п. (6 р.)

Вихователь. Раптом щось заскрипіло і прямо перед розгубленою Краплею в усій своїй красі постав залізний півник – флюгер, який уже багато років показував напрямок вітру. Краплинці навіть здалося, що півник підморгнув їй одним оком.

Вправа №8 «Залізний півник».

В.п. – упор сидячи ззаду, ноги підняті під прямим кутом;

1-2 – повернути ноги вправо, опустити в положення перпендикулярно

тулубу (скручування);

3-4 – те ж вліво (виконувати повільно 4-5 р.)

II. Основна частина заняття (18-20 хв.).

Вихователь. Тільки тепер Крапля помітила, який високий був дах, на який вона впала.

Вправа №1 «Високий дах»(стійка на лопатках).

В.п. – з положення сидячи у групуванні – переكات назад на спину, ноги підняти вгору (з наступним доведенням вправи до стійки на лопатках), і повернутись у положення стійки на ногах (8-10 р.)

Вихователь. Крапі теж по-дружньому захотілося помахати півнику, але вона відразу втратила рівновагу, заточилася і покотилася на ринві.

Вправа № 2 «Рятуйте» («Ластівка» рівновага на одній нозі).

В.п. – упор присівши:

1 – стійка на правій нозі, ліва нога назад, тулуб нахилений вперед, руки в сторони (ластівка) (утримувати 3-4 сек.);

2 – присід, згрупувавшись у в.п.;

3-4 – те ж з лівої (8 р.).

Вихователь. Здавалося, що довгому темному лабіринту не буде кінця. Крапу кидало з боку на бік і вона раз у раз билася об бляшані стінки труби.

Вправа № 3 «Темний лабіринт».

Ходьба по залу, тримаючи за плечі один одного, в колоні по одному. Змінюючи темп і напрям руху, пересуватися по всьому периметру зали (ведучий).

Вихователь. Нарешті краплина на великій швидкості вилетіла з труби і з розгону лягнулася у велику дощову калюжу. Тисячі таких самих маленьких краплинок стукотіли по бруківці, підстрибуючи вгору.

Вправа №4 «Дощові бризки».

Стрибки у висоту з гімнастичної лави, на м'яку поверхню (мат) – тобто у

Продовження додатку Ж

велику «калюжу» (приземлятися у напівприсідання, демонструючи дощові бризки). Вправа повторюється 4-5р.

Вихователь. Опинившись у гостинній теплій калюжі, серед таких самих як краплинок, Крапля полегшено зітхнула і заспокоїлася. Вона потрапила у велику дружню родину дощових краплин, які стікають у численні струмки та разом біжать у яри.

Рухлива гра «Струмочок».

Правила гри. Діти стають у колону, тримаючи руками за плечі один одного, попереду інструктор, що швидко рухається навколо розкиданих краплинок, задаючи темп і напрям руху. Гра виконується у швидкому темпі і триває допоки хтось не розірве колону (3-4 р.).

III. Заключна частина заняття (3-5 хв.)

Вихователь. Велика синя хмара летіла все далі і далі. Але Крапля вже не сумувала, починалося нове цікаве життя, сповнене таємниць і пригод.

Вправа на вентиляцію легень «Великі сині хмари»: діти виконують вдихи і видихи, щоб умовно «розігнати хмари».

Гра-медитація «Я – хмарка». Діти приймають положення, лежачи на спині.

Вихователь. Діти, ляжте всі на спину. Уявіть, що ви хмаринка. Я – хмарка. Велика, пухнаста, легка. Мені приємно бути хмаркою. Мені вільно плисти у синьому небі. Мої руки легкі, вони допомагають мені летіти. Я підводжу вгору очі, вдихаю всім тілом свіже повітря, наповнююся вологою. Я можу щедро напоїти землю дощем. Я видихаю і потоком дрібних крапельок лечу на землю.

Підсумок заняття.

Програма
та методичні рекомендації до
спецкурсу «Інноваційні технології в педагогічному процесі
дошкільних навчальних закладів»

Змістовий модуль 1. Науково-теоретичний

Тема 1. Інноваційні технології як педагогічна проблема

Питання для самоконтролю

- 1) Розкрийте зміст понять «технологія», «інновація», «новація», «новизна», «інноваційна технологія».
- 2) У чому полягає відмінність інноваційної педагогічної технології від технічної технології?
- 3) Які технології навчання вважаються інноваційними?
- 4) Які інноваційні технології навчання, які використовуються в сучасних ДНЗ, вам відомі? Назвіть їх види.
- 5) Розкрийте структуру інноваційної технології.

Питання для роздумів

- 1) Конкретизуйте зміст понять «традиційне» та «інноваційне».
- 2) У чому полягає соціальне значення традицій та інновацій?

Завдання на підпрактику

- 1) Складіть тлумачний словник понять і визначень, пов'язаних із проблемою використання інноваційних технологій в ДНЗ.
- 2) Визначте ознаки інноваційних технологій.

Тематика рефератів

- 1) Теоретичні основи використання інноваційних технологій в ДНЗ.
- 2) Шляхи використання інноваційних технологій в ДНЗ.
- 3) Реалізація педагогічних принципів у процесі використання інноваційних технологій.
- 4) Тенденції розвитку інноваційної освіти.

Тема 2. Особистісно орієнтовані технології навчання дітей старшого дошкільного віку

Питання для самоконтролю

- 1) Охарактеризуйте сутність поняття «особистісно орієнтована технологія».
- 2) Назвіть види особистісно орієнтованих технологій навчання дітей старшого дошкільного віку.
- 3) Дайте порівняльну характеристику особистісно орієнтованих технологій навчання. Наведіть приклади їх використання на практиці.

Питання для роздумів

- 1) В чому полягають переваги і недоліки особистісно орієнтованого навчання?
- 2) Які психологічні особливості розвитку дітей старшого дошкільного віку слід враховувати у процесі використання особистісно орієнтованих технологій?
- 3) Яких типових помилок припускаються вихователі у процесі використання особистісно орієнтованих технологій?
- 4) Обґрунтуйте доцільність впровадження особистісно орієнтованих технологій у навчальний процес ДНЗ.

Завдання на підпрактику

- 1) Дайте характеристику Монтессорі-матеріалів для вправ, які використовують у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.
- 2) Складіть план роботи творчої групи вихователів на тему: «Особистісно зорієнтований підхід до навчання старших дошкільників».
- 3) Складіть план-конспект заняття з використанням особистісно орієнтованої технології навчання (на вибір).

Тематика рефератів

- 1) Особливості змісту технології саморозвитку М.Монтессорі.
- 2) Вальдорфська педагогіка, її відповідність сучасним вимогам.

- 3) Педагоги новатори – автори педагогіки співробітництва.

Тема 3. Дидактичні технології в ДНЗ

Питання для самоконтролю

- 1) Обґрунтуйте актуальність застосування інтерактивних та інформаційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку. В чому полягають їх завдання та зміст?
- 2) Розкрийте суть нових інформаційних технологій навчання.
- 3) Конкретизуйте специфіку технологій раннього навчання читанню дітей старшого дошкільного віку.
- 4) Зіставте поняття «мовленнєвотворча діяльність», «словесна творчість», «творча розповідь».
- 5) Як впливає використання дослідницьких технологій на розвиток дитини старшого дошкільного віку?
- 6) Обґрунтуйте значення використання дидактичних технологій у системі підготовки дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі.

Питання для роздумів

- 1) Чи потребує використання інтерактивної технології значно більшої підготовки і творчого потенціалу вихователя, аніж традиційне заняття? Обґрунтуйте свою думку.
- 2) Які переваги інтерактивного навчання порівняно з традиційним?
- 3) Визначте переваги використання інформаційних технологій в ДНЗ.
- 4) З якими труднощами зустрічається вихователь ДНЗ у процесі використання дидактичних технологій?

Завдання на педпрактику

- 1) Укладіть систему знань і умінь, якими повинен володіти вихователь ДНЗ для використання дидактичних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Продовження додатку 3

2) Розробіть тематику занять з використання дидактичних технологій згідно чинних програм ДНЗ для старшого дошкільного віку (програма на вибір).

Тематика рефератів

- 1) Завдання та класифікація дидактичних технологій.
- 2) Історія виникнення інтерактивних технологій.

Тема 4. Технології психолого-педагогічного проектування навчальної діяльності дітей старшого дошкільного віку**(із навчанням іноземної мови)****Питання для самоконтролю**

- 1) Розкрийте зміст понять «проект», «проектна технологія», «проектування», «проектна діяльність».
- 2) Укладіть схему «Структура навчального проекту».
- 3) Назвіть види педагогічного проектування. Дайте коротку характеристику кожного з них.
- 4) Охарактеризуйте вимоги до реалізації проектних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.
- 5) Які поради ви б надали педагогу для ефективнішого використання проектних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку?

Питання для роздумів

- 1) Чи варто використовувати проектні технології у роботі з дітьми старшого дошкільного віку? Обґрунтуйте свою думку.
- 2) В чому полягають переваги і недоліки проектних технологій?
- 3) Обґрунтуйте помилки, яких можна допуститися у процесі використання проектних технологій.

Тематика рефератів

- 1) Технологія проектування в системі навчання старших дошкільників.
- 2) Історія виникнення проектних технологій в освіті.

Продовження додатку 3

3) Сутність, зміст і організація технології проекту.

Завдання на педпрактику

1) Запропонуйте тематику проектів для роботи з дітьми старшого дошкільного віку згідно розділів чинної програми (за вибором) на II півріччя навчального року.

2) На основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури, практичної діяльності вихователів ДНЗ розробіть рекомендації щодо використання проектних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

3) Розробіть орієнтовний план роботи вихователя щодо використання проектних технологій у професійній діяльності.

Тема 5. Технології творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку**Питання для самоконтролю**

1) В чому полягає специфіка технологій творчого розвитку дітей дошкільного віку?

2) Обґрунтуйте навчальне, розвивальне й виховне значення ТРВЗ.

3) Визначте особливості технології «елементарного музикування» К. Орфа.

4) У чому полягає зміст технології фізичного розвитку дітей М. Єфименка?

Питання для роздумів

1) Які можливості для розвитку особистості дитини, на Вашу думку, має технологія фізичного виховання Єфименка?

2) Обґрунтуйте позитивні і негативні сторони використання технологій творчого розвитку в роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Продовження додатку 3

Завдання на підпрактику

- 1) Складіть казку (або розповідь) за методом «фокального об'єкта», розробленого технологією ТРВЗ.
- 2) Розробіть тематику занять для роботи з дітьми старшого дошкільного віку з використанням технологій творчого розвитку.
- 3) Запропонуйте рекомендації вихователям ДНЗ щодо використання технологій творчого розвитку в роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Тематика рефератів

- 1) Розвиток пізнавальних і творчих здібностей дітей засобами ТРВЗ.
- 2) Театральна ігрова діяльність – основа технології фізичного виховання дітей.

Вимоги до оформлення мультимедійних презентацій

1. Вимоги до змісту мультимедійної презентації:

- відповідність змісту презентації поставленій меті і завданням;
- дотримання прийнятих правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту;
- відсутність фактичних помилок, достовірність представленої інформації;
- лаконічність тексту на слайді;
- завершеність (зміст кожної частини текстової інформації логічно завершено);
- об'єднання семантично пов'язаних інформаційних елементів у групи;
- стислість і лаконічність викладу, максимальна інформативність тексту;
- розташування інформації на слайді (переважно горизонтальне розташування інформації, зверху вниз по головній діагоналі; найбільш важливу інформацію розташовують в центрі екрану; якщо на слайді картинка, напис повинен розташовуватися під нею; бажано форматувати текст по ширині; не допускати «рваних» країв тексту);
- наявність не більше одного логічного наголосу: почервоніння, яскравість, обведення, миготіння, рух;
- інформація подана привабливо, оригінально, привертає увагу.

2. Вимоги до візуального і звукового ряду:

- використання тільки оптимізованих зображень (наприклад, зменшення за допомогою Microsoft Office Picture Manager, стиснення за допомогою панелі налаштування зображення Microsoft Office);
- відповідність зображень змісту;

Продовження додатку К

- якість зображення (контраст зображення по відношенню до фону; відсутність «зайвих» деталей на фотографії або картинці, яскравість і контрастність зображення, однаковий формат файлів);
- якість музичного ряду (ненав'язливість музики, відсутність сторонніх шумів);
- обґрунтованість і раціональність використання графічних об'єктів.

3. Вимоги до тексту:

- читання тексту на тлі слайду презентації (текст виразно видно на тлі слайду, використання контрастних кольорів для фону і тексту);
- кегль шрифту повинен бути не менше 20 пунктів;
- використання шрифтів без зарубок (їх легше читати) і не більше 1-2-х варіантів шрифту;
- довжина рядка не більше 36 знаків;
- відстань між рядками усередині абзацу – 1,5, а між абзацами – 2 інтервали;
- підкреслення використовується лише в гіперпосиланнях.

4. Вимоги до дизайну:

- використання єдиного стилю оформлення;
- відповідність стилю оформлення презентації (графічного, звукового, анімаційного) змісту презентації;
- використання для фону слайду психологічно комфортних тонів;
- фон повинен бути елементом заднього (другого) плану: виділяти, відтіняти, підкреслювати інформацію, розміщену на слайді, але не затуляти її;
- використання не більше трьох кольорів на одному слайді (один для фону, другий для заголовків, третій для тексту);
- відповідність шаблону до представленої теми (в деяких випадках може бути нейтральним);
- доцільність використання анімаційних ефектів.

Продовження додатку К

Кількість сторінок у презентації – до 15. За допомогою гіперпосилань можна організувати перехід на означений допоміжний файл, що знаходиться в портфолію, на будь-який слайд цієї презентації, на новий документ та на електронну адресу.

Критерії оформлення освітніх презентацій***Основні слайди презентації повинні мати:***

1. Титульний аркуш.
2. Слайд з фотографією автора і контактною інформацією (пошта, телефон).
3. Зміст з кнопками навігації.
4. Основні пункти презентації.
5. Список джерел (до 5 основних).
6. Завершальний слайд. Зазвичай копія слайда №2 з контактною інформацією про автора.

Примітка: дозволяється об'єднувати слайд 1 і слайд 2. Список джерел повинен бути із зазначенням вихідних матеріалів (звідки взято ілюстрації, звуки, тексти, посилання). Крім адреси з Інтернету потрібно ще вказувати і друковані видання.

Освітні презентації розробляють відповідно до таких критеріїв:

1. Повнота розкриття теми.
2. Структуризація інформації.
3. Наявність і зручність навігації.
4. Відсутність граматичних, орфографічних і мовних помилок.
5. Відсутність фактичних помилок, достовірність поданої інформації.
6. Оригінальність оформлення презентації.
7. Обґрунтованість і раціональність використання засобів мультимедіа та анімаційних ефектів.
8. Придатність презентації для обраної цільової аудиторії.

Продовження додатку К

9. Грамотність використання кольорового оформлення.
10. Наявність, обґрунтованість і грамотність використання фонового звуку.
11. Розміщення і комплектування об'єктів; єдиний стиль слайдів.
12. Кількість тексту в презентаціях повинна займати близько 35%.

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, тел. (0342) 75-23-51, факс: (0342) 3-15-74
e-mail inst@pu.if.ua Код ЄДРПОУ 02125266

18.06.2015 № 01-15/03/965
На № _____ від _____

АКТ

про впровадження результатів дисертаційної роботи

Лах Мар'яни Романівни

на тему:

«Формування готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку»

на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

У низці нормативно-правових актів і законів передбачено стратегічні напрями реформування вищої педагогічної освіти України, оновлення її структури, змісту і освітніх технологій. Освіта сьогодення об'єктивно реагує на зміни у соціокультурному просторі країни і світу, які спрямовуються на оптимізацію навчально-виховного процесу у різних закладах, у тому числі й у дошкільних навчальних закладах. Загалом це дозволяє оновити форми, методи та засоби підготовки педагогів у вищих навчальних закладах. Відповідно, формування готовності студентів до впровадження інноваційних технологій, які постійно удосконалюються, потребує особливої уваги і теоретиків, і практиків.

Результати наукового дослідження Лах М.Р. мають вагому цінність власне як експериментальні, що сприятимуть підвищенню рівня готовності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до застосування інноваційних технологій у безпосередній професійній діяльності.

Вважаємо, що матеріали дослідження доцільно використовувати викладачам вищих навчальних закладів за напрямом «Дошкільна освіта» у змісті фахової підготовки майбутніх вихователів під час викладання психолого-педагогічних дисциплін, а також розробленого спецкурсу

«Використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку».

Апробація розроблених дисертанткою матеріалів доводить їхню наукову значущість і виправдовує доцільність уведення у зміст підготовки фахівців дошкільної освіти вищих навчальних закладів України.

Проректор з наукової роботи

А.В. Загороднюк

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Ужгородська, 26, м.Мукачево, 89600, телефон/факс (03131) 2-11-09
E-mail: www.msu.edu.ua, info@msu.edu.ua, код ЄДРПОУ 36246368

№ 1762

Від 04.09.2015

АКТ

про впровадження результатів дисертаційної роботи

Лях Мар'яни Романівни

на тему:

«Формування готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку»

на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Сучасний етап модернізації змісту дошкільної освіти вирізняється посиленням уваги до особистісного розвитку дітей, спрямовуючи зусилля педагогів на активізацію творчого потенціалу всіх учасників навчально-виховного процесу: педагог – діти – батьки. Реалізація актуальних векторів розвитку освіти спирається на використання інноваційних педагогічних технологій, а також на творчий пошук нових чи оновлених концепцій, принципів, підходів до освіти шляхом внесення суттєвих змін у зміст, форми і методи навчання і виховання, починаючи із дошкільних навчальних закладів. Пріоритетним напрямом реформування освіти дисертантка обрала підготовку майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до впровадження інновацій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку.

Значущою складовою змісту підготовки майбутніх вихователів до означеного виду діяльності розглядаємо розроблений дисертанткою спецкурс «Використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку», а також методичні рекомендації до нього, які загалом сприяють формуванню професійних та практичних умінь і навичок із інноваційної діяльності у старшій віковій групі дошкільного навчального закладу.

Апробація розроблених дисертанткою матеріалів довела їхню наукову значущість і доцільність уведення у зміст підготовки фахівців дошкільної освіти під час їхнього навчання у вищих навчальних закладах України.

Акт про впровадження обговорено та затверджено на засіданні кафедри англійської філології та методики викладання іноземних мов Мукачівського державного університету (протокол № 2 від 03.09.2015р.).

Перший проректор

Д.екон.н., доц. Гоблик В.В.

Зав.каф. англійської філології
та методики викладання
іноземних мов

Д.пед.н., доц. Теличко Н.В.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ

вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013,
тел./факс: (0382) 72-09-23, 65-65-52, тел.: 79-53-55, 79-59-45
E-mail: kgpa@ukr.net Код ЄДРПОУ 02138872

10.09. 2015 р. № 585/1

АКТ

про впровадження результатів дисертаційної роботи

Лях Мар'яни Романівни

на тему: «Формування готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Реформування вищої педагогічної освіти України, оновлення її структури, змісту і освітніх технологій передбачено низкою нормативно-правових актів і законів. Мету вища педагогічна освіта передбачає у всебічному особистісному розвитку кожного громадянина з дошкільного віку, як особистості та найвищої цінності суспільства. На розвиток талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, а також формування громадян, які були б здатними до свідомого суспільного вибору, спрямовано низку засобів зі збагачення не лише інтелектуального, а й творчого потенціалу кожного вихованця. Об'єктивне підвищення освітнього рівня кваліфікованих фахівців особливо у галузі освіти актуалізується і щодо підготовки педагогів системи дошкільної освіти України.

Впровадження теоретичних, науково-методичних і практичних результатів, які викладені в розроблених методичних посібниках дисертантки дозволяють дійти висновку про те, що вони вирізняються практичною цінністю і раціональною значущістю.

Викладання змісту спецкурсу «Використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку» відповідно до чинних методичних рекомендацій стимулюють формування професійних та практичних умінь і навичок студентів вищих педагогічних навчальних закладів до організації інноваційної діяльності у дошкільних навчальних закладах.

Апробація розроблених дисертанткою матеріалів доводить їхню наукову значущість і доцільність уведення в зміст підготовки фахівців дошкільної освіти України.

Проректор з наукової роботи,
доктор педагогічних наук, професор

О.М.Галус

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Педагогічний коледж
79005, м. Львів, вул. Туган-Барановського, 7. Тел. 275-65-40

« 19 » листопада 2015 р. № 162

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Лах Мар'яни Романівни
на тему: «Формування готовності майбутніх педагогів до впровадження
інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Зміни, що відбуваються в розвитку української держави, науки, освіти вимагають кваліфікованих фахівців, які здатні забезпечити якісний перехід від індустріального до інноваційно-інформаційного суспільства через новаторство в освіті, вихованні, науково-методичній роботі. Пріоритетним напрямом реформування освіти дисертантка вважає підготовку майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до впровадження інновацій у роботу старшого дошкільного віку.

Теоретичні, науково-методичні та практичні результати наукового дослідження Лах М.Р. мають вагомий цінність та сприятимуть підвищенню рівня готовності майбутніх вихователів до впровадження педагогічних інноваційних технологій в систему сучасних ДНЗ.

Значимою складовою змісту підготовки майбутніх вихователів вважаємо спецкурс «Використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку». Викладання його змісту відповідно до методичних рекомендацій, сприятиме формуванню професійних та практичних навичок з використання інноваційних технологій в роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Апробація розроблених дисертанткою матеріалів підтвердила їхню наукову значущість і доцільність введення у зміст підготовки фахівців дошкільної освіти.

В.о.директора
Педагогічного коледжу,
кандидат історичних наук, доцент

Сурмач

О.Сурмач

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
Вінницький обласний комунальний
гуманітарно-педагогічний коледж

вул. Нагірна, 13, м. Вінниця, 21019, тел./факс (0432) 68-62-25, тел. (0432) 55-68-92
e-mail: vgpk@ua.fm, vgpk_nav@ua.fm Код ЄДРПОУ 05486450

«30» листопада 2015 р. № 01-07-24/15

На № _____ від «___» _____ 20__ р.

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Лах Мар'яни Романівни

на тему:

«Формування готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку»

на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Освіта сьогодення об'єктивно реагує на зміни у соціокультурному просторі країни і світу, які спрямовуються на оптимізацію навчально-виховного процесу у різних закладах, у тому числі й у дошкільних навчальних закладах. Загалом це дозволяє оновити форми, методи та засоби підготовки педагогів у вищих навчальних закладах. Відповідно, формування готовності студентів до впровадження інноваційних технологій, які постійно удосконалюються, потребує особливої уваги і теоретиків, і практиків.

Результати наукового дослідження Лах М.Р. мають вагому цінність власне як експериментальні, котрі сприятимуть підвищенню рівня готовності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до застосування інноваційних технологій у безпосередній професійній діяльності.

Вважаємо, що матеріали дослідження доцільно використовувати викладачам вищих навчальних закладів за напрямом «Дошкільна освіта» у змісті фахової підготовки майбутніх вихователів під час викладання психолого-педагогічних дисциплін, а також розробленого спецкурсу «Використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку».

Апробація розроблених дисертанткою матеріалів доводить їхню наукову значущість і виправдовує доцільність уведення у зміст підготовки фахівців дошкільної освіти вищих навчальних закладів України.

Директор коледжу

К.Ф. Войцехівський